

*0: EK
*1: 2011-2012
*2: 33
*3: WordXP
*4: 33ste vergadering
*5: Dinsdag 19 juni 2012
*6: 10.15 uur
**

Voorzitter: Fred de Graaf

Tegenwoordig zijn 72 leden, te weten:

Backer, Barth, Beckers, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Broekers-Knol, Van Dijk, Dupuis, Duthler, Elzinga, Engels, Essers, Ester, Faber-van de Klashorst, Flierman, Franken, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Fred de Graaf, Machiel de Graaf, Thom de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave, Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Klever, Kneppers-Heijnert, Knip, Koffeman, Koole, Kuiper, De Lange, Van der Linden, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Meurs, Nagel, Noten, Popken, Postema, Putters, Quik-Schuijt, Reuten, Van Rey, Reynaers, Ruers, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Smaling, Sörensen, Van Strien, Strik, Swagerman, Sylvester, Terpstra, Thissen, Vliegenthart, Vlietstra, Vos, De Vries en De Vries-Leggedoor,

en mevrouw Van Bijsterveldt-Vliegenthart, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Spies, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en de heer Bleker, staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,

alsmede mevrouw Thieme.
**

*B
!Voortgezet onderwijs!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met onderwijskwaliteit, onderwijstijd en vakanties (32640).**

*N

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van harte welkom.
**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Het wetsvoorstel dat wij vandaag behandelen, kent een lange en roerige voorgeschiedenis. Aanleiding voor het wetsvoorstel was de grote onvrede, ook onder leerlingen, over de ophokuren: uren waarin leerlingen verplicht op school moeten zijn, maar geen les krijgen. De onvrede over de ophokuren

heeft, naar goed Nederlands gebruik, geleid tot het instellen van een commissie, de commissie-Cornielje. Het voorstel waar deze commissie mee kwam, had twee elementen: het voorkomen van ophokuren en het verminderen van de werkdruk voor leerkrachten in het voortgezet onderwijs.

Om ophokuren te voorkomen stelde de commissie een realistisch uren criterium voor. Scholen zouden in alle jaren, met uitzondering van het eindexamenjaar, 1000 uren les moeten geven. Om de werkdruk te verminderen zou de zomervakantie teruggebracht moeten worden van zeven naar zes weken. In ruil daarvoor zouden leerkrachten, verspreid over het jaar, vijf roostervrije dagen krijgen. Met name deze laatste maatregel oogstte veel kritiek. Uiteraard oogstte het kritiek omdat het door veel leraren ervaren werd als een verslechtering van de arbeidsvoorwaarden, maar ook omdat de minister zich met deze maatregel rechtstreeks mengt in wat bij uitstek een aangelegenheid is van de cao-partners.

Ik denk dat alle partijen in dit huis het erover eens zijn dat het gaat om de kwaliteit en niet om de kwantiteit van de onderwijstijd. Natuurlijk is een bepaalde massa aan uren noodzakelijk, maar hoeveel uur het precies moet zijn, is toch een beetje nattevingerwerk. In dat verband verbaast mijn fractie zich over het feit dat scholen die niet aan de uren norm voldoen, een boete krijgen, ook als hun onderwijs op orde is. Kan de minister hierop ingaan?

Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is het uren criterium verder aangescherpt. In de eerste twee leerjaren blijft de uren norm gehandhaafd op 1040 uur. Hierbij mogen dan wel 60 uren maatwerk worden geteld als onderwijstijd. Van verschillende kanten is erop gewezen dat dit, in vergelijking met het oorspronkelijke wetsvoorstel, tot een verhoging van het aantal lessen leidt. In het oorspronkelijke wetsvoorstel waren 960 lessen het minimum en mochten maximaal 40 uren aan maatwerk worden gegeven. In het gewijzigde wetsvoorstel ligt dit minimum in de eerste twee leerjaren op 980.

Volgens de minister is van een verzwaring voor de scholen geen sprake. De tweemaal 20 extra lessen in de eerste twee jaar worden gecompenseerd door het feit dat in de latere jaren sprake is van een verlichting van 960 naar 940 uur. Ook in de laatste jaren mag immers 60 uur in plaats van 40 uur maatwerk worden geleverd. Mijn fractie kan deze redenering niet volgen, want ook maatwerk vereist inzet van leerkrachten. Kan de minister ons, bij voorkeur met een concreet voorbeeld, uitleggen hoe de 20 extra lessen in de eerste twee leerjaren worden gecompenseerd door de 20 extra maatwerkuren in de volgende jaren?

Voorzitter. Ik kom nu te spreken over de arbeidsvoorwaarden en dan met name over het inkorten van de zomervakantie van zeven naar zes weken. Op zichzelf is er met mijn fractie te praten over het wijzigen van de arbeidsvoorwaarden en ook over het inkorten van vakanties. We leven in een periode waarin iedereen harder en langer moet

werken. Maar aan het huidige voorstel zitten aspecten die mijn fractie niet bevallen.

Op de eerste plaats stelt de minister dat deze regeling geen inbreuk maakt op de vrijheid van de cao-onderhandelaars. Dat lijkt mijn fractie niet juist. Een week vakantie wordt omgezet in vijf roostervrije dagen, die door het jaar heen kunnen worden opgenomen. Bij de behandeling in de Tweede Kamer is dit aantal uitgebreid tot twaalf roostervrije dagen, waarvan de leerkrachten er maximaal drie vrij mogen zijn. Op de overige negen dagen dienen leerkrachten niet-lesgebonden onderwijsactiviteiten te verrichten, bijvoorbeeld bijscholing of teambuilding.

Mijn fractie onderkent het belang van dit soort activiteiten, maar je kunt moeilijk staande houden dat dit geen inbreuk is op de arbeidsvoorwaarden. De vakantiedagen waren vrij besteedbaar en dat geldt niet voor de roostervrije dagen. Dat schoolbestuur en leerkrachten zelf kunnen invullen welke activiteiten zij op deze roostervrije dagen verrichten, doet daar niets aan af. Het gaat om een verslechtering of op zijn minst een wijziging van de arbeidsvoorwaarden. En de minister heeft altijd gezegd dat zij daar niet over gaat.

Op de tweede plaats verdedigt de minister deze ingreep als een vermindering van de werkdruk. Natuurlijk is het mogelijk om de werkdruk te verminderen door een betere spreiding van werkzaamheden. Maar er is hier meer aan de hand! Op dit moment kent men in het voortgezet onderwijs tien roostervrije dagen. Deels zijn dit compensatiedagen. In het wetsvoorstel worden de compensatiedagen afgeschaft en wordt de zomervakantie met een week ingekort in ruil voor in totaal twaalf roostervrije dagen. Leerkrachten gaan dus drie dagen langer werken, zonder dat daar een loonsverhoging tegenover staat.

Op de derde plaats wordt in het wetsvoorstel wel erg veel dichtgeregeld. Waar de minister bij het wetsvoorstel inzake passend onderwijs alles overlaat aan de schoolbesturen, stelt zij bij dit wetsvoorstel behoorlijk strakke kaders vast. Waarom dit verschil?

Voorzitter. Ik kom op het derde bezwaar van mijn fractie: het instemmingsrecht voor de medezeggenschapsraad op de vraag wat voor soort maatwerk meegeteld mag worden als onderwijstijd. Mijn fractie meent dat dit oordeel niet bij ouders en leerlingen thuishoort, omdat het bij het professionele domein van de leerkrachten behoort. Wat is volgens de minister de meerwaarde die met name ouders hieraan kunnen toevoegen? Het oorspronkelijke wetsvoorstel kon al niet op groot enthousiasme rekenen onder leerkrachten, al ging de VO-raad akkoord, maar na de wijzigingen die in de Tweede Kamer zijn aangebracht, is het draagvlak nog verder afgebokkeld.

Aanleiding voor het wetsvoorstel waren, zoals eerder opgemerkt, de ophokuren. De grote vraag is natuurlijk wat de oorzaak van deze ophokuren was. Schieten scholen tekort in hun planning of stellen wij als politiek te hoge eisen aan scholen? Anders geformuleerd: als wij scholen verplichten om 1040 uren te geven, krijgen de

scholen dan ook de bekostiging die daarvoor noodzakelijk is? De uitvoerige behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer heeft deze vraag niet kunnen beantwoorden. Tijdens de behandeling stelde de minister dat de lumpsum een historie kent van het steeds opnieuw opnemen van budgetten waardoor er -- ik citeer -- geen echt verband meer is tussen hetgeen gebudgetteerd wordt en het precieze, heel specifieke aantal uren. Wel stelt de minister dat veel scholen erin slagen om met hun lumpsum uit te komen. En zolang dat het geval is, verlangt zij dat voor alle scholen. Dit is mijn fractie iets te kort door de bocht. Is er uitgezocht waarom sommige scholen wel en andere niet met hun lumpsum uitkomen? Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat scholen die het met de lumpsum redden, een relatief jong personeelsbestand hebben. Is er, omgekeerd, nagegaan waarom sommige scholen tekortkomen?

De financiële positie van scholen is er sinds de aanvaarding van dit wetsvoorstel door de Tweede Kamer niet beter op geworden. Vorige week maandag luidde de voorzitter van de VO-raad dan ook de noodklok. Door de partijen van het Kunduzakkoord is een bezuiniging van 45 mln. afgesproken. Dit bedrag komt bovenop stille bezuinigingen als stijgende ziektekosten en pensioenpremies, oudere leerkrachten die langer doorwerken en de niet vergoede kostenstijging van energie. De voorzitter van de VO-raad meent dat in deze situatie de afspraken over het minimum aantal uren niet gerealiseerd kunnen worden.

Mijn fractie vraagt zich oprecht af of een urennorm van 1040 uur in de eerste twee leerjaren onder de huidige omstandigheden haalbaar is. Voor mijn fractie is van belang dat de minister helder aangeeft welke mogelijkheden zij nog ziet. Want wij zijn niet geneigd het onderwijs op te zadelen met wetten die in de praktijk onuitvoerbaar zijn.

*N

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. "Behalve den man, die de Sarphatistraat de mooiste plek van Europa vond, heb ik nooit een wonderlijker kerel gekend dan den uitvreter." Aan die openingszin moest ik denken toen ik laatst over de Sarphatistraat fietste. Wij kennen deze zin natuurlijk allemaal, want het is de openingszin van De uitvreter, een boek van de schrijver Nescio. En die herinnering dank ik aan mijn docent Nederlands, want ik vond als leerling Nescio helemaal niet zo toegankelijk. Dankzij zijn vakmanschap, dankzij zijn inzet en dankzij zijn bevoegenheid zijn wij dit boek gaan lezen. Dat is het fundament van het onderwijs! Het vat dan ook goed de visie van D66 op het onderwijs samen: onderwijs draait om dit soort docenten.

Wij staan vandaag voor de taak om een wetsvoorstel te behandelen waarin dat elementaire element, het doorslaggevende belang van de docent, een beetje zoek lijkt te zijn geraakt. In plaats van zich af te vragen hoe de onderwijssector het beste met wetgeving kan worden ondersteund, lijkt de minister zich in te graven voor een lange loopgravenstrijd met de sector.

Scholen hebben zich in meerderheid -- zie de rapportage van vorige week -- allang ingesteld op de 1000 urennorm, een norm die de facto al een aantal jaren geldt. Is de minister het met mijn fractie eens dat scholen en instellingen gebaat zijn met voorspelbaarheid? Ik vraag dat zo nadrukkelijk, omdat dit ook een van de conclusies is van de commissie-Dijsselbloem.

Ik keer kort terug naar het rapport van de commissie-Cornielje, een rapport met de fraaie titel "De waarde van een norm". Met dit wetsvoorstel wordt volgens de memorie van toelichting beoogd de waarde "onderwijskwaliteit" te beschermen. Maar dat speelde wel in de tijd voordat het allemaal weer werd gewijzigd. In de loop van het wetgevingstraject dat volgde op het rapport-Cornielje, is bij de minister namelijk op enig moment de gedachte gerezen dat "waarde" en "norm" inwisselbaar zijn. Dat zijn ze niet. "Norm" is een middel, een handelingsvoorschrift om een waarde te beschermen.

En de waarde die wij willen beschermen is in dit geval de onderwijskwaliteit. Wij willen dat onderwijs van goede kwaliteit in de benodigde tijd wordt gegeven. Zo staat het terecht in de memorie van toelichting. Leerlingen willen dat ook, getuige de opstelling van het LAKS en andere organisaties. Een norm kan geschreven zijn of ongeschreven als de wettelijke norm niet deugdelijk is, niet goed uitvoerbaar is of de stand van de techniek ons leert dat een soepele uitvoering beter is. Daarvan bestaan tal van voorbeelden in de bestuurspraktijk. Ik denk dan aan de manier waarop wij naar het omgevingsrecht en naar de Arboret kijken én de manier waarop wij sinds 2009 naar het onderwijs kijken.

De norm die in het wetsvoorstel staat, wordt in de praktijk al gehanteerd. De norm staat op 1040 uren en in de eerste twee jaar op 1000. Dat is precies wat de minister met haar wetsvoorstel probeert te regelen. Dat heeft ook bij de sector de verwachting gewekt dat zij op die lijn door zou gaan. De minister heeft dan ook vier jaar lang gewerkt aan de codificatie van de praktische uitvoering van die norm. Ik zal straks nog iets zeggen over de mogelijkheden om de uitvoering van de norm te verbeteren, maar die verbeteringen bereiken dit wetsvoorstel waarschijnlijk niet. En dat is wel een probleem.

Als er gerede twijfel bestaat over de vraag of het wetsvoorstel zal leiden tot de gewenste verbeteringen, dan moeten wij ons vandaag de vraag stellen wat wij eigenlijk aan het doen zijn. Mijn fractie vindt dat het voorstel in de loop van het wetgevingstraject een beduimd boek met ezelsoren en doorhalingen is geworden. Is het dan nog wel verstandig om het wetsvoorstel door te zetten? Gaan de belanghebbenden er niet eerder op achteruit dan op vooruit? Biedt voortzetting van de bestaande praktijk eigenlijk niet veel meer rechtszekerheid?

Voorzitter. Ik zal in de rest van mijn betoog drie onderwerpen aan de orde stellen. Het eerste is het belang van de urennorm en de onderwijskwaliteit. Hierover is al veel gezegd en geschreven, maar ik denk dat ik hier toch nog wel

iets over kan zeggen dat iets bijdraagt aan dit debat. Diverse kabinetten hebben als hun missie voor het land geformuleerd dat Nederland een kennisland moet worden en dat wij bij de beste van de vijf van de wereld willen gaan horen. De minister besteedt hieraan veel aandacht. Zij doet ook veel goede dingen met als resultaat dat het niveau omhooggaat. Dat valt te prijzen, maar desondanks moeten wij er als medewetgever voor waken dat beslissers in het onderwijs geprikkeld worden om zich uitsluitend te richten op lijstjes. De primaire onderwijstaak is immers nog altijd het geven van onderwijs zodat mensen tot ontplooiing komen en hun talenten kunnen gebruiken.

Er is een instantie die ook met lijstjes is gaan werken en dat is de Inspectie van het Onderwijs. Er is inmiddels een schat aan informatie over de inspectiepraktijk voorhanden, ook over de urennorm. Het is zeker een voordeel dat wij aan de hand van die kennis dit wetsvoorstel kunnen bespreken. Om mij in te leven in de zorgen die leven bij de onderwijssector, heb ik mij verdiept in de eisen waaraan de scholen volgens de inspectie moeten voldoen. En daar ben ik behoorlijk van geschrokken.

De inspectie is niet meer de ingenieur Renkema van Ida Gerhardt. Zoals bekend was Ida Gerhardt een lerares klassieke talen. Zij heeft daar een mooi gedicht over geschreven. Als er tijd is -- maar ik vrees dat die er niet is -- zou ik die graag reciteren.

De **voorzitter**: Gaat uw gang maar!

**

De heer **Backer** (D66): Ik zal de tekst even in portefeuille houden. In het jargon of in de woorden van Ida Gerhardt was de inspectie een hulpvaardige hand op de schouder, de partner waar de minister zo gloedvol over sprak bij de behandeling van de Wet op het onderwijstoezicht in januari van dit jaar. Maar het gaat nu om een beoordelingskader met 85 vraagpunten die gescoord moeten worden. Als ik het goed begrijp, zijn er daarvan 46 weer verheven tot "normindicatoren". Maar interessant voor dit debat: er zijn er maar twee van toepassing op de onderwijstijd. Uitgerekend die twee hebben een enorm gewicht gekregen. Er is twee keer ook apart over gerapporteerd. Het behalen van de urennorm is zelfs een bekostigingsvoorwaarde geworden. Er worden boetes uitgedeeld aan scholen die goed presteren, maar die ergens het vinkje van de 1000 uren niet halen. Die zijn dan niet "compliant", om het in het Engels te zeggen.

Dat is dan ook het grote verschil, zo begrijp ik tenminste van de inspectie. Er zijn op alle onderdelen mogelijkheden van "pas toe" of "leg uit" maar niet op de urennorm. En dus wordt de schaarse mankracht van de inspectie ingezet op een risico dat wij, na vier, vijf jaar verbeteringen van de urennorm waarover gerapporteerd is, helemaal niet meer als groot risico hebben geïdentificeerd. De praktijk is nu: je mag het wel uitleggen, maar als je de 1000 uren niet haalt, dan is het niet akkoord.

Waarom is die praktijk ontstaan? Er zijn twee mogelijkheden. Of de onderwijstijd is beslissend en doorslaggevend voor de onderwijskwaliteit. Of er zijn grote misstanden die op zichzelf genomen reden zijn om scholen aan te pakken. Over het eerste punt wil ik zeggen: nee, uit alle onderzoeken blijkt dat onderwijstijd wel belangrijk is, maar de kwaliteit van de docent is doorslaggevend voor de effectiviteit van de leerprestatie. Van belang zijn de klassengrootte, faciliteiten en orde, maar binnen een bandbreedte van 850 tot 1040 uren kan elke school, afhankelijk van de wijze van inrichting, kwaliteit leveren als die school goede docenten heeft. Voor de kwaliteitsmeting zijn dus basaal drie criteria voldoende: de doorstroom van leerlingen tijdens hun schoolloopbaan -- het aantal doubleurs en het aantal "afstromers" -- de examenresultaten en de rapportage over de onderwijstijd. De onderwijstijd is dus niet beslissend en doorslaggevend voor de kwaliteit van onderwijs, luidt onze conclusie.

Waren er dan zulke grote misstanden? Ja, die waren er. Die zijn ook aangepakt. We zien dat er een grote vooruitgang is geboekt. Daar is ongelooflijk hard aan gewerkt door het onderwijs. De minister heeft daar ook achterheen gezeten, want zij heeft al een lange historie op dit dossier. Ik moet haar complimenteren met wat daar bereikt is. Maar dat behoort, op enkele uitzonderingen na, nu tot het verleden. We zijn nu een beetje de vorige oorlog aan het voeren.

Er zijn drie dingen gebleken. Ten eerste, een grote meerderheid van de scholen met een betere organisatie en meer aandacht voor het voorkomen van de ophokuren is binnen een of twee jaar in staat gebleken om haar organisatie op orde te brengen. Ten tweede, de inspectie is op dit punt niet met het goede instrumentarium uitgerust. Dat is mijn oppervlakkige analyse, maar ik hoor graag dat het anders is. Dat heeft waarschijnlijk te maken met onheldere politieke signalen. Dat staat niet centraal in dit debat, maar ik wilde het toch even opmerken. Ten derde, de sector voelt zich als gevolg van die handhavingdruk terecht niet serieus genomen. De sector zou gebaat zijn bij een betere en intelligentere aanpak. We zouden erover kunnen nadenken hoe we dat nu het beste kunnen doen.

Ik kom te spreken over een paar wetstechnische aspecten van die 1040 uren. In de zeer korte motivering van het amendement van de heer Beertema staat dat er gewoon harder gewerkt moet worden, dat hij geen sluipende erosie van die urennorm wil hebben. Ik heb net vastgesteld dat er geen sprake is van die sluipende erosie. Het gaat zelfs de andere kant op. De praktijk is dat door de inspectie gecontroleerd wordt op 960 klassikale uren voor allen en 40 uren voor enkelen, en op 700 uren in het eindexamenjaar. De feitelijke minimumnorm voor klassikaal onderwijs is dus 960 uren. Dat is ook uitgelegd in de oorspronkelijke memorie van toelichting. Daar is indertijd ook mee begonnen. Die 40 uren is een gefixeerd maximum.

Ik merk overigens op dat de maatwerkuren als verzameling niet in het beoordelingskader van de inspectie voorkomen. Er wordt wel over gesproken, maar die uren komen niet voor als

categorie. Het gekke is dat aan die 60 uren die met het amendement van de heer Beertema geïntroduceerd zijn, wel een kwalitatieve invulling wordt gegeven. Dat heeft me verbaasd, ook na lezing van de motivatie ervan. Het gaat namelijk om achterstandsleerlingen of excellente leerlingen dan wel specifieke groepen. Die omschrijving verschilt dus van de praktijktoets die de inspectie tot nu toe aanhoudt voor de 40 uren. De 40 en 60 uren zijn daarmee dus niet vergelijkbaar, tenzij de minister kan uitleggen dat ik me op dit punt vergis.

Het is natuurlijk wel degelijk een verzwaring van de huidige norm van 960 + 40 uren, met tweemaal 20 uren. Nogmaals, je kunt ze niet optellen. Daar kom ik echter straks nog op. Die gekke wetgevingsformule zat op die manier niet in het oorspronkelijke voorstel. Dan kijk je toch naar een wat virtuele wereld van het departement. Het is voor een schoolleider belangrijker dat hij 960, het liefst 1000, uren vult, ook al worden bij het halen van die norm klassen blootgesteld aan slechte docenten, dan dat hij 930 goede uren laat geven door docenten. Want in dat laatste geval haalt hij het vinkje niet in de tabel van de inspectie. Optellen mag wel, aftrekken mag niet. Stel dat je drie leerlingen met leerachterstanden hebt, die extra tijd nodig hebben. Dan heb je dus 65 uur maatwerk. Dat is dan niet conform de regel, want 60 is een maximum. De instelling mag die 5 uur dan ook niet aftrekken van het klassikale volume aan uren, want dat volume moet ten minste 960 uren bedragen. Dat speelt zich allemaal af in de theorie van het departement! Die 5 uren moeten toch gegeven worden en daar moet toch een formatieplaats voor zijn. Er moet toch les worden gegeven. Het is toch een tegenstrijdig stuk wetgeving dat we hier aan het bespreken zijn? De 980 plus 60 uren kun je dus niet optellen. Dat kan toch ook niet een basis zijn voor een handhavinginstrumentarium? Het kan toch alleen maar een indicatie zijn? We weten immers van tevoren helemaal niet hoeveel maatwerklerlingen er zijn. Het voorstel van die 1040 uren kan dus nooit een handhaafbare norm worden. Zo gaan we dus een wissel trekken op de rechter en gaan we weer gedoe krijgen in de sector. Dit overtuigt terecht de belangenvertegenwoordigers niet, ook niet die van de scholieren, want dit is meten met twee maten.

Ik denk dat we het veel beter eens kunnen worden over de uitleg van de huidige norm en dat we daarmee verdergaan. Ik denk ook dat dit verkeerde prikkels geeft. Ik heb dat ook wel begrepen van schoolleiders en rectoren. Men zal op een of andere wijze een boete moeten voorkomen. Redenen van financiële aard en buffers kunnen meebrengen dat men dan gaat plannen om dat maar te voorkomen. De minister zegt in de stukken dat het geen enkel effect voor de bekostiging heeft. Ik heb van verschillende zeer kundige zijden gehoord dat dat wel het geval is. Wat is reëel? Ik vraag de minister hierop in te gaan. Als er inderdaad geen bekostigingseffecten zijn, dan zou ik dat ook graag van de minister toegezegd willen hebben. Als die effecten er wel zijn, dan hoor ik graag dat die gecompenseerd zullen worden.

Mevrouw Linthorst zei het al: we gaan al terug met de bekostiging. Dat gebeurt helaas sluipenderwijs.

Ik heb ter afronding van dit onderdeel nog een laatste punt: het voldoen aan de urennorm is voor de instellingen een inspanningsverbintenis. Ik ben blij dat de minister dat in de schriftelijke voorbereiding heeft bevestigd. Ik stel ook vast dat in de discussie aan de overzijde enkele leden ervan uitgingen dat met het amendement van de 1040 uren leerlingen aanspraak konden maken op die 1040 uren. Dat is een andere premisse. Het richt zich op de instellingen.

Ik ben toe aan het tweede punt van de wetstechnische punten: het instemmingsrecht van de medezeggenschapsraad. De gedachte om leerlingen, ouders en docenten een rol te geven is sympathiek, maar -- vergeef me dat ik het zeg -- het is toch een product van slordig denken. Dat blijkt ook uit het voorstel. De minister laat in het midden of er door de MR een bevoegdheid is gecreëerd om mee te beslissen over de inhoud van het onderwijsprogramma. Er wordt uitgelegd dat het niet zo is, maar in de nadere memorie van antwoord staat toch ook weer een beetje dat het wel zo is. Mij dunkt dat het wel degelijk een bevoegdheid is die er niet was, waarmee onderwijstijd kan worden beïnvloed. Het beoordelingskader van de inspectie is immers geen limitatieve lijst.

Het begint eigenlijk ook al in de memorie van toelichting. Daarin staat het volgende. "Het wetsvoorstel brengt ouders en leerlingen in de positie om de school bij de les te houden daar waar de kwaliteit van het onderwijs onder druk komt te staan doordat er bijvoorbeeld te weinig uren worden gerealiseerd."

Voorzitter. Deze tekst zou er bij Nescio niet doorkomen. Waarom zouden wij dat als wetgever wel doen? Ik begrijp de gedachte wel, maar op deze wijze is de bevoegdheidsafbakening onhelder. Dan gaan er dus in organisaties problemen ontstaan op die grensvlakken van bevoegdheden. Men heeft wel andere dingen te doen. Er kan ook rechtsongelijkheid ontstaan. Bij de ene school wordt het wel onderwijs en moet het naar de inspectie en bij de andere school niet. Ik denk dat dit helemaal geen verbetering is. Het verbaast ook, want nog geen maand of twee maanden geleden hebben wij een brief ontvangen van de minister waarin de pilots met de medezeggenschap worden geëvalueerd. De bestaande situatie blijkt goed en gunstig. Welk probleem zijn wij nou eigenlijk aan het oplossen?

Ik vat dit blokje even samen. Het gaat om een verdere inperking van de rol van de professionals. Het is een aanmoediging van de ouders om zich te bemoeien met de lesinhoud en een aanmoediging om bij ongelijk krijgen te eisen dat uren worden ingeroosterd. Dat lijkt mij geen verstandige wetgeving.

Dan kom ik op de "onteigeningsvraag"; zo noem ik het maar. Het voorstel beperkt de vrijheid van scholen om dagen in te roosteren waarop docenten geen les geven, hetzij omdat zij roostervrij zijn, hetzij vanwege vakantie. Er is van alles te zeggen over die vakanties en de

inroostering. Mij lijkt dat daarin verbeteringen zijn aan te brengen en dat de bonden daarbij een taak hebben. Liet de vrijheid een aaneengesloten periode van zeven weken vakantie toe, met dit voorstel kan dat niet meer. De vakantietijd wordt daardoor gemaximeerd tot zes weken in de zomer. De omzetting van drie dagen vakantie van docenten in ingeroosterde uren en het niet langer compenseren van twee christelijke feestdagen zijn verplicht geworden. Daar kunnen we lang of kort over praten, maar dat is natuurlijk gewoon een verslechtering van de arbeidsvoorwaarden. Waarschijnlijk is het ook een inbreuk op het EVRM en op het Europees Sociaal Handvest.

D66 is helemaal niet zo van de taboes. Mij lijkt dat D66 recentelijk ook medeverantwoordelijkheid heeft genomen in het Lenteakkoord, waarin dingen zijn overeengekomen die zeer ingrijpend zijn, maar hervormingen moeten wel op een rechtmatige wijze tot stand komen. Bij het omzetten van een week vakantie van docenten in ingeroosterde uren en het niet meerekenen daarvan gaat het om in geld waardeerbare aanspraken. Dat is de formele, juridische kant, maar het is ook een respectloze ingreep die in de loop van het debat weinig elegant is toegelicht, en dat terwijl veel inzet nodig is om het beroep van leraren en docenten aantrekkelijk te maken en de arbeidsvoorwaarden te verbeteren. De minister doet daar van alles aan: de nota Beter Presteren, de prestatiebox. Er gebeurt van alles. In het licht van dat streven naar de verbetering van de positie van docenten op de arbeidsmarkt en het anticiperen op de grote uitstroom in de jaren 2014-2015 in met name havo en vwo, is dit buitengewoon onverstandig en contraproductief. Het is ook niet verbazingwekkend dat wij daarover veel brieven van docenten hebben gekregen. Die komen niet -- als ik het zo mag zeggen -- van het gebruikelijke actiewezen, maar gewoon van teleurgestelde docenten, rectoren en andere mensen uit het onderwijsveld. Ik hoop dat wij het vandaag kunnen vermijden, maar ik denk dat er in het debat veel is gebeurd waardoor in het onderwijsveld de indruk is ontstaan dat de politiek zich zijn belangen niet aantrekt. Ik denk dat die indruk verkeerd is, maar ik wil de minister graag uitnodigen om dat vandaag recht te zetten.

Vakantie en stress zijn al aan de orde geweest. Beroepstrots is een belangrijke waarde. Die krijgt met dit voorstel een deuk. Daarom geeft dit voorstel ook psychologisch zo'n verkeerd signaal.

Ik maak nog een laatste technische opmerking over de roostervrije dagen. De minister vindt het een enorme verbetering dat roostervrije dagen een plaats krijgen in de wet. Maar waarom? Ze bestaan al jaren en zijn onderdeel van de cao. Cao's kunnen toch niet contra legem worden gesloten? Het past toch gewoon in het systeem van de wet en de bedoeling van de wetgever om de instellingen de ruimte te geven om dit te doen? Wat is hier nu eigenlijk de winst? Er zijn "verboden" tijdstippen in de wet gekomen. Het is een bevoogding die overbodig is en, nogmaals, contraproductief.

Ten slotte kom ik aan mijn tussenafweging. Zo noem ik het maar, want ik hoop dat de minister enkele zaken te berde zal brengen die mijn fractie kunnen overtuigen. Het is wel een beetje een "up-hill battle"; dat moet ik wel toegeven. Docenten, schoolleiders, ouders en leerlingen waren de afgelopen weken volledig in beslag genomen door de laatste lesweken en de eindexamens. De resultaten van de eindexamens zijn nu bekend: over de hele linie is het redelijk goed uitpakkt. Er is natuurlijk ook teleurstelling. Wij hebben het allemaal kunnen zien. Ik weet niet of het ook zo is bij de minister in de straat, maar in mijn straat hangen vlaggen en rugzakjes. Men is daar dus mee bezig geweest. Ondanks die drukte hebben vele betrokkenen ons laten weten, ook voor dit debat, hoeveel moeite zij hebben met dit wetsvoorstel en hoezeer zij zich niet serieus genomen voelen. Het debat in 2011 in de Tweede Kamer eindigde met een concessie van de minister aan de gedoogpartner PVV. Als ik dat zo nalees, dan denk ik "contre coeur". Voor degenen die geen Frans meer in het pakket hebben: met hartenpijn van de minister. Ik vertaal het maar even zo. Het was een politieke afweging. Dat heeft ze ook eerlijk toegegeven. Inmiddels is het echter de zomer van 2012. Er is een heleboel gebeurd. De formatie voor het nieuwe schooljaar is al klaar. De minister heeft dat ook ingezien en gezegd dat het niet eerder kan ingaan dan het schooljaar 2013-2014. Kortom, de situatie die al jaren bestaat, die prima werkt en waarover de inspectie rapporteert dat het steeds beter gaat, zal in elk geval tot januari 2013 voortduren. In de tussentijd vinden nog verkiezingen plaats. Het huidige kabinet is demissionair. Het is dan toch wel een opmerkelijke keuze van een demissionair kabinet, dat voor zijn begroting afhankelijk is van een andere Kamermeerderheid, om dit wetsvoorstel door te zetten. Deze Kamer heeft natuurlijk ook waargenomen dat er nog recentelijk massale demonstraties zijn geweest. Het is niet onze taak om daar meteen op te reageren, maar wij noteren dat natuurlijk wel. Ik twijfel ook helemaal niet aan de goede intenties van de minister, die oorspronkelijk met dit wetstraject goed is begonnen, maar de analyse van het wetsvoorstel, de ontmoetingen met de mensen in het veld en de afgelopen maanden gaven toch een onthutsend beeld -- ik spreek maar even voor mezelf -- van een incongruentie tussen de reële wereld van het onderwijs en de ambtelijke of politieke virtuele werkelijkheid. Dit beeld is in de laatste fase van de behandeling gaan domineren.

Ik ga even terug naar het begin van mijn betoog. Als het antwoord op de vraag of dit wetsvoorstel een of meer normen definieert die de centrale waarde van de onderwijskwaliteit beschermen of bevorderen, het criterium moet zijn, wat voor ons het geval is, dan moet ik concluderen dat hierover bij mijn fractie grote twijfel bestaat. Ik zeg het maar even eerlijk. Als deze Kamer het voorstel verworpt of als de minister het voorstel terugtrekt, wat misschien nog wel eleganter is, zou dan werkelijk onherroepelijk iets belangrijks verloren gaan? Het is bijna een retorische vraag,

maar ik wil de minister toch graag vragen om daarop in te gaan. Kan misschien op een andere wijze een modus worden gevonden waarmee het onderwijs verder kan? Anders blijft dit maar een onafgemaakte zaak. Het lijkt mij dat wij het antwoord op die vraag maar moeten bespreken nadat wij de antwoorden van de minister hebben gehoord. Zo nodig zal ik de Kamer vragen om een uitspraak als die kan bijdragen aan de oplossing.

*N

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. Een pluspunt van de wet die wij vandaag behandelen, is dat zij mij de gelegenheid bood om 36 jaar na het behalen van het diploma eindelijk weer eens mijn geliefde middelbare school te bezoeken. Zo veel is nog hetzelfde, maar zo veel is ook veranderd. De kleurencombinatie die het gebouw uitrolde terwijl ik mijn fiets parkeerde, is zoveel bonter dan destijds. Toch was er dezelfde uitgelatenheid. Behangen met allerhande gadgets, waar wij toen geen weet van hadden. Het contrast tussen enerzijds de moderne mediatheek en de rijen computers en anderzijds de rekenliniaal met die blauwe plastic huls waarmee je de klasgenoot voor je op het hoofd mepte als de leraar even niet keek. Spijbelen terwijl je bij wijze van spreken nog werd uitgezwaaid door de leraar. Het bestaat niet meer. Blows in de garderobe tijdens de pauze? No way! Elke zin eindigen met "weet je wel", of "reeds". Het is afgelopen. Verleden tijd. Kortom, generaties bewegen en blazen verse zuurstof en creativiteit de scholen in. Mores veranderen, maar ook duiken nieuwe problemen op waar oude zijn verdampt of ondervangen.

Door de jaren heen is er ook een grote hoeveelheid wetgeving bij gekomen. Ik ben van het tweede jaar van de Mamoetwet. Dat klinkt al bijna even lang geleden als het bestaan van de mammoet zelf. Bewindspersonen en Kamerleden stuiterten en stuiterten regelmatig over elkaar heen door de veranderdrift. Nieuwe schoolvormen werden uitgevonden en aangepast. Gratis schoolboeken, die Europees moesten worden aanbesteed, werden bedacht. Schaalvergroting deed zich overal gelden. Nieuwe posities werden gecreëerd voor spreadsheetterroristen, die als bevoegd gezag door het leven gaan, maar nooit voor de klas staan. En de school werd ondertussen steeds meer een markt, met de ouder en het kind als klant. En wie bleef te midden van al deze stormen overeind? Juist. De leraar. Dat wil zeggen: tot nu toe. Want vandaag en binnenkort behandelen we twee zeer ingrijpende wetsvoorstellen die je zou kunnen samenvatten onder de titel "Hoe jagen we de leraar definitief in de gordijnen?".

Ik behandel drie zaken wat meer in detail.

De eerste betreft het alsnog vaststellen van de onderwijstijd in de onderbouw op 1040 uur. De OECD-overzichten van "Education at a glance" laten één ding heel goed zien: onderwijstijd en onderwijsprestatie hebben vrij weinig met elkaar te maken en zijn zeer slecht gecorreleerd. Landen met weinig lestijd doen het soms uitstekend, zoals Finland, en landen met veel lestijd doen het soms

heel matig, zoals Italië. Alles ertussenin bestaat ook. Het Europees gemiddelde is trouwens 865 uur. Nederland zit dus heel hoog, of wij het nou over 1000 of 1040 uur hebben. Nederland scoort echter ook vrij hoog. De commissie-Dijsselbloem, waarop de commissie-Cornielje zich goed heeft gebaseerd, suggereerde nog een bandbreedte, maar uiteindelijk is het voorstel van de commissie-Cornielje toch 1000 uur geworden voor de onderbouw. Een sterk argument daarbij was dat de bekostiging is afgestemd op 1000 uur. Dat wordt als haalbaar gezien. Dan wordt in de Tweede Kamer toch het veelbesproken amendement ingediend om er 1040 uur van te maken. Ik kan me voorstellen dat het voor de minister uit de lucht kwam vallen. Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer zei de minister wel dat zij een voorstander is van 1040 uur. Het amendement beschouwde zij, nadat het aantal keren was gewijzigd, als winst. Dat werd een paar keer zo uitgesproken. We hoeven het niet altijd met commissies eens te zijn; het is ons werk om hun rapporten te lezen en daar wat van te vinden. Het voorstel van de commissie-Cornielje kwam echter rechtstreeks voort uit de bevindingen van de commissie-Dijsselbloem. Ook de bevindingen van de commissie-Meijerink zijn door de commissie-Cornielje goed benut. Men is met veel wijsheid en over de volle politieke breedte -- in met name de commissie-Dijsselbloem -- aan de gang geweest. In feite is geprobeerd om alle klippen in het onderwijsveld te omzeilen. Iedereen is gehoord. Het advies was 1000 uur. Bijlage 3 bij het rapport van de commissie-Cornielje is echt een "must read" voor elke politicus; daarin komt de waan van de dag in optima forma voorbij. Het is een chronologisch verslag van het politieke rumoer rondom onderwijstijd door de jaren heen. Soms was dat zinvol, soms had dit het oogmerk om voor even een voetafdruk achter te laten in de "hall of fame" die het parlement heet. De heer Beertema van de PVV komt er ongetwijfeld ook in, al had hij zeker nobele motieven voor zijn amendement.

Waarom heeft de minister zich niet meer met hand en tand tegen het amendement verzet? Ik snap dat het voor een minister lastig is om met een amenderende Tweede Kamer te moeten werken. De Kamer heeft nu eenmaal het recht van amendement. Ze had toch ook het risico kunnen nemen dat die wet zou sneuvelen? De minister had achter haar scholen en achter haar leraren moeten gaan staan. In de ogen van mijn fractie is dat een grote beoordelingsfout. Ik hoop dat het daar de rest van het debat over gaat. Waarom geeft de minister in de Tweede Kamer publiekelijk toe een voorstander van 1040 uur te zijn? Waarom werd het amendement opgevat als winst? Uit een enquête van de VO-raad blijkt ook nog dat 88% van de schoolbesturen de 1040 uur naast zich neerlegt en gewoon 1000 uur zal inplannen, zoals aanvankelijk overeengekomen. De Inspectie controleert ook op 1000 uur, dus dat lijkt veilig. Maar ja, je creëert hiermee een soort gedoogde burgerlijke ongehoorzaamheid en dat lijkt me toch niet wenselijk.

Verder is er nu sprake van 60 uur aan maatwerk die meegeteld mogen worden. Dat

maatwerk, zo maak ik op uit de nadere memorie van antwoord, hoeft echter slechts aan enkele leerlingen te worden aangeboden en het betreft ook niet noodzakelijkerwijs alle vakken en alle docenten. Klopt het dat in feite één docent op jaarbasis met één leerling 60 uur in de weer kan zijn en dat daarmee de school als geheel aan die norm van 1040 uur voldoet? Dit zou gelden voor scholen met slechts modaal presterende leerlingen. Die zitten tussen dat gymnasium in het Gooi en de vmbo-school in, in een achterstandswijk waar relatief veel excellentie, respectievelijk bijspijkermaatwerk, moet worden aangeboden. Krijgen die scholen voor beide extremen extra middelen om dit maatwerk te leveren? Nee, zegt de nadere memorie van antwoord. Graag hoor ik van de minister hoe zij dit ziet.

Ten slotte kom ik in relatie tot dit punt op het "ophokuur". Dat is al genoemd -- dat wordt hét woord van het jaar, als dat al niet hét woord van vorig jaar was -- en daar was het toch allemaal om begonnen. Leerlingen stonden daarom in 2007 op het Museumplein. Is dat probleem in de ogen van de minister met dit wetsvoorstel werkelijk ondervangen? Bijvoorbeeld het Daltonuur lijkt mij oplossing, maar dat zeg ik misschien ook omdat ik zelf op een dergelijke school heb gezeten.

Het tweede punt betreft het verregaand ingrijpen in periodes waarin onderwijs gegeven dient te worden. Hoe vaak en met name wanneer er vakantie, roostervrije dagen of studiedagen kunnen worden opgenomen, levert een puzzel zonder weerga op in de beide memories van antwoord. Na lezing blijft er maar één vraag hangen: wat was nou werkelijk het probleem? Voor drie van die dagen moet een aparte AMvB worden opgesteld. Hoe ver wil je als wetgever gaan? Is het probleem van de minister het aantal lesuren dat een leerling krijgt, of is dat het aantal vakantiedagen dat een leraar krijgt? Als het eerste het geval is, en dat blijkt ook uit de memorie van antwoord, vraag ik mij af waarom zij dan een maximum aan het aantal vakantiedagen stelt. Wil zij daaraan paal en perk stellen, of wil zij dat niet?

Ondanks een welles-nietesspel in de schriftelijke rondes, is duidelijk dat er wordt ingegrepen op het niveau van de cao. Dat blijkt trouwens ook uit de mondelinge behandeling door de Tweede Kamer. Ik dacht dat we dat niet meer zouden doen. Graag horen wij waarom dit zo moet en hoe met droge ogen is vol te houden dat deze wet slechts "kaderstellend" is, zoals in de memorie van antwoord wordt beweerd. De VVD heeft daarover ook schriftelijke vragen gesteld, maar het antwoord daarop is wat mij betreft niet afdoende.

Punt 3 betreft het voorstel dat tot doel heeft, de zeggenschap van ouders en leerlingen te vergroten. De Raad van State raadt dit af. Verder geeft de recente evaluatie van de Wet medezeggenschap op scholen daartoe niet de minste aanleiding. Als adviesrecht verandert in instemmingsrecht, betekent dat een forse wijziging van de machtsverhoudingen in de medezeggenschap. Los van de informatieachterstand die ouders en leerlingen doorgaans hebben in de medezeggenschapsraad,

staat dat je simpelweg niet mag verwachten dat ze altijd een gemeenschappelijk belang voor ogen hebben. De memorie van antwoord stelt dat de wettelijke borging van de "horizontale dialoog" naar de mening van de regering nodig is om te voorkomen dat in scholen gewoontes kunnen "groeien", waardoor de "horizontale dialoog" geleidelijk aan onder druk komt te staan. Ik moet dan echt denken aan dr. Clavan, het typetje van Van Kooten en De Bie. Het is in ieder geval een verschrikkelijk jargon. Bij "horizontale dialoog" heb ik heel andere associaties en het is een nietszeggende zin. Om welke gewoontes gaat het hier? Hoe groot is die druk en wat wordt verstaan onder geleidelijke druk? Waarom moet die dialoog geheel horizontaal zijn en is dat al niet het geval?

Ouders worden in de memorie van antwoord ook opgevoerd als "ervaringsdeskundigen". Dat is een onjuiste typering. Ze zijn "belanghebbenden". Dat is heel wat anders. Ze nemen een dienst af en willen het beste voor hun eigen kind. Wat telt, is de tevredenheid over die dienst. Als die tevredenheid te wensen overlaat, kan de ouder naar onze beste traditie inspreken. Als veel ouders ontevreden zijn, gaat dat rondzingen en daar zal een school alleen maar last van hebben. Daarbij speelt zelfregulering dus een rol. Verder is er een landelijke geschillencommissie, die trouwens bijna nooit geschillen hoeft te behandelen. Zij behandelt vijftien geschillen per jaar, wat ik niet veel vind. En de inspectie is er. Je zou dus zeggen dat er genoeg checks-and-balances zijn.

Vergelijk een ouder met twee kinderen en een leraar die op jaarbasis honderd kinderen voor zijn neus heeft. Zeg dat die leraar optimaal functioneert omdat hij of zij zich gesteund weet door de minister en dat hem of haar niet, zoals nu, op allerlei manieren het leven zuur wordt gemaakt. Die leraar "kweekt" dan misschien wel 80 alerte, leuke, sociale kinderen, waarin een hoop kennis en vaardigheden postvatten. Het multipliereffect van een goede leraar kan enorm groot zijn. De leraar in dit voorbeeld is 40 keer effectiever dan die ene leuke ouder aan wie we nu instemmingsrecht willen geven. Ik hoop dat de minister dat met mij eens is.

De memorie van antwoord begint met de zin dat de regering constateert dat in de dynamiek rondom de lerarenstaking op 26 januari jongstleden, en daarvoor bij de leerlingstaking op 21 december jongstleden, beeldvorming over het wetsvoorstel over onderwijstijd de overhand had in plaats van de feitelijke inhoud ervan. Deze beginregel is één van de meest stuitende regels die mij in mijn tijd als Eerste Kamerlid onder ogen is gekomen. Met deze zin wordt duidelijk hoe ver een wetgever af kan komen te staan van een deel van zijn bevolking. Het feit dat de Eerste Kamer met deze zin als het ware wakker geschud zou moeten worden, maakt het nog erger. De afkeer van het meervoudige massale protest spat er werkelijk vanaf. Er is sprake van een totaal gebrek aan empathie tegenover een beroepsgroep waarop wij juist verschrikkelijk zuinig zouden moeten zijn. Het is een beroepsgroep die zich over het algemeen de benen onder het lijf vandaan loopt en die een

aanzienlijk deel van zijn vrije tijd in het vak steekt. Het is een beroepsgroep die gebrand is op het kneden en wapenen van onze tieners, die na het voortgezet onderwijs uitwaaien in de maatschappij. Het is een beroepsgroep die vergrijst. Een steeds groter deel van de beroepsgroep bestaat uit mensen die niet de benodigde bevoegdheden hebben. Die beroepsgroep schreeuwt om vers, goed opgeleid bloed, maar waar is het wenkend perspectief voor deze mensen? Het is een beroepsgroep die niet alleen geacht wordt om een vak te verstaan, maar waarvan ook verwacht wordt dat hij gezag én begrip uitstraalt en dat hij met een maximum aan bereidheid en bekwaamheid de knop steeds omzet en iedere leerling zoveel mogelijk maatwerk biedt. Het is een beroepsgroep die straks voor een eerstegraads bevoegdheid geacht wordt om een masterdiploma te behalen.

De vraag is echter of de werktijd die gereserveerd is voor deskundigheidsbevordering, voldoende is. Het leven als deeltijdstudent had zonder tussenkomst van deze Kamer, in het bijzonder van die van collega Ganzevoort van GroenLinks, namelijk ook nog een "langstudeerboete" kunnen opleveren. Het is een beroepsgroep die te maken krijgt met toegenomen zeggenschap van ouders en leerlingen die lichtjes doet denken aan de Culturele Revolutie. Het is een beroepsgroep die er straks, als het aan deze regering ligt, ook nog eens kinderen bij krijgt met forse handicaps of gedragsproblemen, terwijl de klassen reeds vol zijn. Die kinderen hebben een vorm van extra aandacht nodig waarvoor die leraar helemaal niet is opgeleid. Die kinderen zullen dan de aandacht opeisen, waardoor die niet meer aan de andere leerlingen geschonken kan worden. En het is een beroepsgroep die nu al een uitvalpercentage van 17 kent wegens een burn-out.

En wat staat er in de memorie van antwoord? Daarin staat dat de regering niet het risico ziet van stijging van de uitvalpercentages betreffende docenten. Hoezo ziet de regering dat risico niet? Waarop is die veronderstelling gebaseerd? Wat deden al die mensen dan bij die stakingen? Waarom spreek ik dan de ene na de andere leraar die al op het randje zit? Een minister van Onderwijs dient altijd, dag en nacht en in woord en geschrift, achter haar lerarenkorps te staan. Mijn fractie ziet dat niet en verbaast zich daarover omdat deze minister juist wel over die capaciteiten beschikt.

Met alle sympathie voor de minister zeg ik dat dit wetsvoorstel echt volledig herschreven moet worden. Gezien de acties die er zijn geweest, is duidelijk dat daarvoor geen draagvlak is. Dat geeft de minister ook ruiterslijk toe in de memorie van antwoord. Dat alleen al lijkt ons genoeg reden om de wet aan te houden. Het zou de politiek in dit geval sieren als zij niet de baas wilde spelen, maar als zij terugkeerde naar de tekentafel en bekeek wat werkelijk nodig is, waaraan "het veld" behoefte heeft en waarmee het uit de voeten kan.

De minister geeft in haar exposé in de memorie van antwoord over de Finse situatie hoog op over het Nederlandse onderwijs. Wees daar dan

ook zuinig op en repareer geen zaken die niet kapot zijn. Gewoon die norm van 1000 uur in de onderbouw invoeren, zoals is afgesproken, 190 lesdagen garanderen voor leerlingen, scholen royaal de ruimte bieden voor het leveren van maatwerk, zowel aan de excellente als aan de bijspiijkerkant. Scholen zelf laten bepalen waarover het moet gaan, zich niet bemoeien met vakantieperiodes en roostervrije dagen en die "horizontale dialoog" niet forceren door middel van wetgeving.

Een "Leven Lang Leren" was de afgelopen tijd de alliteratie in onderwijsland. Wat mijn fractie betreft luidt die vanaf vandaag "Lang Leve de Leraar".

De **voorzitter**: Dank u wel. U hebt zich volgens mij in ieder geval kandidaat gesteld voor hét woord van het jaar: "spreadsheetterroristen". Prachtig!

**

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. De meeste problemen lossen zich op als er niet te veel wordt gestoord. Dat is typisch een wijze uitspraak die je zou toeschrijven aan je grootmoeder. Je kunt wel van alles en nog wat willen regelen, maar soms is het beter om even af te wachten. Dan ontdek je dat een deel van de problemen alweer vanzelf is opgelost. Zo'n grootmoeder zou daarbij zeggen dat dit natuurlijk niet voor alle problemen geldt en dat je soms juist snel en daadkrachtig moet zijn. De kern van wijsheid is, weten wanneer je moet ingrijpen en wanneer je terughoudend moet zijn. Tot zover een wijze grootmoeder, nu naar dit wetsvoorstel.

Dan blijkt dat van die wijsheid weinig te herkennen is. Precies om die reden is dit wetsvoorstel zo omstrede. Hoe zat het ook alweer? Er werd al jarenlang discussie gevoerd over het aantal uren onderwijs dat scholen verzorgden, over onduidelijkheden op het gebied van schoolprogrammering rondom vakanties en dergelijke. De aanscherping van het inspectietoezicht leidde tot minder uitval van lessen -- dat is ook logisch, vanwege de sancties -- maar ook tot wat sindsdien "ophokuren" heet. Als je de sancties gewoon oplegt, zorgen scholen wel dat de uren gemaakt worden. Dat gebeurt dan ook zonder dat dit inhoudelijk effect heeft. Terecht hadden leerlingen, ouders en docenten daartegen grote bezwaren. In reactie op die spanningen, met de LAKS-demonstratie op het Museumplein als hoogtepunt, stelde de minister de commissie Onderwijstijd in. Dat leidde tot een uitgebalanceerd en breed gedragen advies. Eigenlijk hoefde de minister niet meer te doen dan dit te concretiseren en de uitkomst te verankeren die met alle betrokkenen was gevonden. Men had het probleem op hoofdlijnen al opgelost, zeg maar, en het was nu de kunst om ze daar vooral niet te veel bij te storen. Men kan zelfs zeggen dat het concretiseren vooral moest gebeuren door scholen en docenten met medezeggenschap van leerlingen en hun ouders.

Toen ging er echter iets mis. Bij de uitwerking van het wetsvoorstel, tijdens het debat met de Tweede Kamer, in discussies met het veld en bij de beantwoording van de vele schriftelijke vragen van deze Kamer, raakte de minister steeds meer verstrikt in detailregelingen en detailargumenten. Ze zag zich geroepen, gedwongen of wat dan ook om het uitgebalanceerde voorstel van de commissie-Cornielje open te breken om de gedoogpartner te gerieven en probeerde dat vervolgens te neutraliseren door te schuiven met maatwerkuren. Ze ging rommelen met vakantiedagen en raakte in de knoop met vakbonden en anderen die door hadden dat ze daarmee direct of indirect aan cao-afspraken kwam. De vragen die dat allemaal oproep, werden van lieverlee steeds meer inconsistent beantwoord. Het is tegelijk wel en niet een versoepeling, scholen kunnen wel en niet zeven weken vakantie plannen, de minister bemoeit zich wel en niet met de aanwezigheid van leraren op onderwijsvrije dagen. De minister goochelt af en toe met de bestaande wettelijke situatie, de feitelijke situatie van het toezicht door de inspectie, de in het oorspronkelijke wetsvoorstel beoogde situatie en met de laatste variant van het voorliggende wetsvoorstel. Ze doet dat totdat niemand het meer snapt. Ze dreigde met de woorden dat, als dit wetsvoorstel niet werd aangenomen, automatisch de bestaande wettelijke kaders strikt zouden moeten worden gehandhaafd. Er was sprake van een onnodig en onterecht powerplay in de relatie met deze Kamer. Het is immers juist onze taak om dit wetsvoorstel te toetsen op coherentie, uitvoerbaarheid en dergelijke. We kunnen die afweging ook wel maken zonder zo'n dreigement.

Het dieptepunt van dat alles -- ik hecht eraan om dat hier te zeggen -- was de manier waarop in het debat over docenten werd gesproken. Dat gebeurde niet alleen door politici zoals de heren Beertema en Elias. Zij zetten de docenten weg als laf, lui en nog meer. De minister nam daarvan ook onvoldoende afstand. Zij noemde hun staking onverantwoord en joeg ongeveer het gehele veld tegen zich in het harnas. Dat kwam ook tot uitdrukking in enkele misplaatste opmerkingen over de minister vanuit het veld. Ook dat wil ik graag noemen. In januari van dit jaar bleek het vertrouwen van docenten in het voortgezet onderwijs in "hun" minister gedaald te zijn naar 6%. Wat begon als een breed gedragen compromis, werd onnodig getransformeerd tot een struikelblok en bevrozing van de relatie tussen de minister en het onderwijsveld. Ze liet namelijk merken dat de relatie met haar gedoogpartner haar meer waard was dan inhoudelijke discussies of dan de relatie met al die betrokken docenten, schoolleiders, ouders en leerlingen. Dat is misschien wel de grootste schade die dit wetgevingsproces heeft aangericht.

Ik hecht eraan om dit kader te schetsen omdat de manier waarop het debat gevoerd is en de weerstand die dat heeft opgeroepen, invloed heeft gehad op het draagvlak van het wetsvoorstel en dus op de uitvoerbaarheid daarvan. Hoe moet

een wet uitwerken als daarmee bij alle betrokkenen alleen maar weerstand is opgeroepen? Waarom heeft de minister een consensusoplossing verruild voor een weg die moet worden afgedwongen? Ik schets dat kader vooral omdat mijn fractie zo graag zou willen weten wat de minister geleerd heeft van dit proces en wat ze een volgende keer anders zou doen. Hoe zou ze een volgende keer voorkomen dat een zaak zo uit de hand loopt? Ik hecht er ook aan om hier uit te spreken dat mijn fractie wél grote waardering heeft voor de inzet van docenten om jongeren te begeleiden en voor te bereiden op het participeren in de samenleving. Ik sluit mij aan bij datgene wat collega's daarover hebben gezegd. Het is een beroepsgroep die onder grote werkdruk een essentiële bijdrage levert aan een steeds complexer wordende samenleving en het voorbereiden van jongeren daarop. Dat kunnen wij met onze wetgevende taak ondersteunen en faciliteren, maar wij kunnen het ook ondermijnen. Dat kunnen wij bijvoorbeeld doen met onnodige diskwalificaties en een stortvloed van nieuwe regelingen. Het is wijsheid om te weten wanneer je moet ingrijpen en wanneer je niet moet storen.

Ik ga over naar de inhoud van het wetsvoorstel. Er zijn vier zaken aan de orde, namelijk kwaliteit, onderwijstijd, vakanties en medezeggenschap. De doelstelling van het wetsvoorstel is het waarborgen van kwaliteit en van transparantie en betrouwbaarheid van het onderwijsaanbod van scholen. Daar hoort dus bij het terugdringen van lesuitval en wat dies meer zij. Op zich is dit een legitiem doel. Onderwijskwaliteit gaat ons allen immers ter harte. In de memorie van toelichting wordt dit dan ook terecht voorop geplaatst. Bij kwaliteit gaat het over de onderwijsinhoud, over zinvol, inspirerend en uitdagend onderwijs. Verder gaat het daarbij om een variatie van onderwijsactiviteiten. Dat onderwijs moet gegeven worden door bekwame en dus gekwalificeerde docenten. Ouders en leerlingen zouden medezeggenschap moeten hebben over het programma als geheel. Op het laatste kom ik terug. Op zich zijn dit belangrijke zaken. Dat maakt het des te verdrietiger dat ze eigenlijk in het vervolg geen rol spelen. Het gaat verder namelijk slechts over procedurele voorwaarden, zoals medezeggenschap en onderwijstijd. Kwaliteit op zichzelf is verder echter geen thema van belang. Daarom vraag ik de minister of het mogelijk is dat medezeggenschap en onderwijstijd op grond van dit wetsvoorstel volledig geregeld zijn en dat het onderwijs toch niet van de beoogde kwaliteit is? Dat lijkt mijn fractie namelijk heel goed mogelijk. Daarom zouden wij graag horen op welke wijze die beoogde kwaliteitsverhoging door dit voorstel is gewaarborgd. Misschien zal de minister verwijzen naar de "horizontale dialoog" met alle betrokkenen, maar die betrokkenen mogen niet meepraten over de onderwijsinhoud en het is maar de vraag of bijvoorbeeld ouders en leerlingen voldoende geïnformeerd zijn om zinvol invulling te geven aan hun medezeggenschap. Ik constateer hier nogmaals met leedwezen dat de kwaliteitszorg die we zouden verwachten van de relatie met de inspectie, al is uitgekleed door de keuze voor risicogericht toezicht.

Daarbij spelen weinig inhoudelijke kwaliteitscriteria een rol. Laat ik het dus maar eens op een andere manier vragen: zou dit wetsvoorstel er echt anders uitzien als het niet gericht was op het verhogen van kwaliteit? Ik vermoed dat dit niet het geval zou zijn en dat roept de vraag op of dit spreken over de kwaliteit niet misleidend is en of het niet een vlag is op iets wat inmiddels op een modderschuit lijkt. Graag wil ik een reactie van de minister hierop.

Ik kom op de onderwijstijd. Dit is waarschijnlijk het meest bediscussieerde onderdeel. In de wandelgangen heet het dan ook wel de "1040-urenwet". Ik ga maar niet in op het feit dat het voor verschillende leerjaren verschillend is. Ook hierbij is het eerste uitgangspunt de kwaliteit, wat blijkt uit de memorie van toelichting. Een urennorm draagt bij aan de kwaliteit, aldus de memorie van toelichting. Sommige Tweede Kamerleden schijnen dan ook gedacht te hebben: Ah, hoe meer uren, des te meer kwaliteit. Maar dat is natuurlijk onzin. Er is geen rechtstreekse relatie te leggen tussen kwantiteit en kwaliteit, wat ook de internationale vergelijking laat zien. Collega Smaling wees daarop. En aangezien we internationaal gezien zeker niet laag zitten met onze urennorm, is het maar zeer de vraag of een verhoging van de kwaliteit in onze context wel echt afhangt van het aantal onderwijsuren. Je kunt landen niet zomaar met elkaar vergelijken omdat elk land zijn eigen onderwijssysteem heeft. Je kunt echter wel constateren dat er misschien wel honderd succes- en verbeteringsfactoren te vinden zijn en dat dat in ons geval, in Nederland, niet een aangescherpte urennorm is. Het gaat om de kwaliteit van de docent, waardering voor de docent, een goede beloning, een nationaal akkoord met alle stakeholders, onbelemmerde doorleermogelijkheden voor docenten enzovoorts. Van de urennorm als zodanig kunnen we moeilijk zeggen dat dat de waarborg is voor de kwaliteit van het onderwijs.

De discussie is naar mijn idee precies hier uit de hand gelopen. Dat is het geval omdat het gegroeide compromis van 1000 uren, dat ook in het inspectietoezicht uitgangspunt was en is, opeens door de minister werd losgelaten in ruil voor een 1040 urennorm. Van dat aantal uren, waren dan weer 60 uren voor maatwerk beschikbaar. Die uren moesten gericht zijn op excellente leerlingen of op ondersteuningsbehoeftige leerlingen. Het was allemaal gedoe met uren die breder kunnen worden ingevuld met allerhande zinvolle onderwijsactiviteiten. Daardoor werd het spelen met woorden en is onduidelijk geworden of er meer ruimte is gekomen of minder ruimte. De minister roept natuurlijk dat er meer ruimte is gekomen, maar het veld zegt dat er minder ruimte is ontstaan. "Semantiek", zegt mijn fractie. Daarom hebben we gevraagd naar de relatie tussen klokuren en lesuren. Terecht antwoordt de minister dat het gaat om klokuren en dat geplande lesuren daarnaar worden omgerekend. Ondertussen wordt echter wel de looptijd van de ene klas naar de andere klas meegerekend. Neem een programma met lessen van 50 minuten. Het gaat dan om 1200 lessen per jaar. Als er sprake is van 5 minuten

looptijd per les, zijn we op jaarbasis 100 uur kwijt aan heen en weer lopen. 100 uren die weglekken en wij debatteren over 40 uren meer of minder. Projectweken, sportdagen, mentorlessen en maatschappelijke stages tellen bovendien ook mee, en natuurlijk de onnavolgbare maatwerkuren die voor sommigen wel gelden maar voor anderen niet. Waar hebben we het eigenlijk over? Misschien kan de minister nog een poging wagen om uit te leggen hoe zich dit verhoudt tot de bestaande situatie, tot de inspectie en alles wat daarbij hoort. Ik wil vooral antwoord op de vraag hoe scholen weten wat ze in hun programma mogen opnemen en wat niet om aan die 1040 uren te komen. Ik kan de minister vertellen dat de scholen aan die uren komen. Als de minister dat wil, krijgt zij 1040 uren. Daar wordt gewoon een mooi programma omheen geschreven, maar dan is het niet meer dan een papieren werkelijkheid.

Men kan de conclusie trekken dat er voldoende ruimte is voor scholen om het onderwijs vorm te geven op de manier die men zinvol vindt. In die zin doet ook de aangepaste urennorm, die van 1040 uren in plaats van 1000 uren, op zich niet eens zo heel erg veel kwaad. Scholen blijken, met wat fluctuaties, die norm vaak wel te halen, maar het probleem zit ergens anders en het ligt dieper. Als het gaat om de urennorm, is dit gewoonweg een slecht wetsvoorstel. Het creëert namelijk een schijnzekerheid. Er wordt veel te veel op detailniveau geregeld, maar de fundamentele vraag blijft staan hoe eigenlijk goed onderwijs wordt gegeven. De inspectie krijgt de opdracht om met een geavanceerd rekenmachientje te checken of de school, als je alle onderwijsvormen optelt, al dan niet de 1040 uren van Beertema haalt. Dat heet kwaliteit. Waarom wordt er niet een stap terug gedaan? Waarom vragen we niet van de school dat hij voldoende kwaliteit levert en dat hij daarover transparant communiceert naar leerlingen en ouders? Waarom gaan we niet pas naar het aantal uren kijken als daarvoor een aanleiding is, bijvoorbeeld omdat de kwaliteit tekortschiet? Misschien kan de ene school het wel met 900 uren af en heeft de andere school er 1100 nodig. Dat is de bandbreedte waarover eerder gesproken is. Misschien zijn er wel heel verschillende onderwijsconcepten. Wellicht is de relatie tussen kwaliteit en kwantiteit niet zo scherp. Mogelijk is de discussie over het aantal uren, zoals wij die nu voeren, veel te algemeen en is die daardoor onzinnig. Graag wil ik een reactie hierop van de minister.

Mijn volgende punt betreft de vakantiedagen. Ook wat dat betreft wil de minister te veel regelen. Het begon met de vraag van ouders om meer duidelijkheid te scheppen over de uitvallende lesdagen rond met name de zomervakantie en ook vanwege vergaderingen en cursussen. Dat is opnieuw een legitieme vraag en het probleem kon vrij eenvoudig worden opgelost door scholen te verzoeken, die informatie helder te verschaffen en zich aan hun plannen te houden opdat ouders en leerlingen weten waaraan ze toe zijn. Vervolgens regelde de minister echter weer in detail hoeveel dagen dat moesten zijn en wie

daarover moest beslissen. Ze regelde dat leraren dan wel op school moesten zijn om taken te vervullen, tenzij collectief was afgesproken dat ze ergens anders zouden zijn enzovoorts. Ik weet niet of de minister Monty Python kent, maar dat gevoel is het ongeveer. Toen die discussie de mensen in het veld niet overtuigde, haalde de minister er het argument van de werkdruk bij. Op deze manier zou men door het jaar heen 1,5 uur per week minder werken, omdat het beter gespreid was. Daardoor zouden minder leraren te maken krijgen met een burn-out. Tja, dit is echt een voorbeeld van een papieren oplossing voor een serieus probleem.

Er is inderdaad sprake van een grote werkdruk en van een verhoogd risico op het krijgen van een burn-out en andere psychische klachten. Dat wordt echter niet opgelost door 1,5 uur per week minder te werken. De belangrijkste factoren voor een gezond functioneren in het beroep, zijn ruimte om het eigen werk in te vullen en het krijgen van waardering voor men doet. Daarom is het dedain van politici over leraren zo schadelijk. In plaats van het scheppen van ruimte en het structureel geven van waardering, prutst de minister er een paar roostervrije dagen in. Leraren moeten echter wel op school zijn en de school moet open blijven. Het is alsof zij daarover gaat en alsof dat niet direct ingrijpt op de cao van leraren en op het beleid dat scholen zelf voeren als ten aanzien van de planning van hun onderwijsondersteunende activiteiten, vergaderingen en wat dies meer zij. Het wetsvoorstel biedt volgens de minister meer ruimte dan de huidige wet. Ja, theoretisch gezien is dat het geval en heeft de minister dus gelijk. Maar waarom wordt alles tot in detail geregeld? Waarom wordt er niet een stapje teruggedaan en wordt er geen ruimte gelaten aan de scholen om wat dat betreft hun eigen beleid te voeren en dat transparant in de schoolgids te presenteren? Waarom wordt er niet voor gekozen om pas in te laten grijpen door de inspectie als de kwaliteit van de school tekort schiet? Mijn fractie vraagt de minister wat er eigenlijk verloren gaat als dit onderdeel uit het wetsvoorstel geschrapt wordt? Zou het vanuit het perspectief van de wetgever niet voldoende zijn om van scholen te verlangen dat ze betrouwbaar en duidelijk zijn over de dagen waarop onderwijs wordt gegeven? Kon dat dan niet simpeler geregeld worden?

Mijn laatste punt is medezeggenschap ofwel "horizontale verantwoording", zoals dat in het wetsvoorstel heet. Ik moet erkennen dat ik daarbij sinds de bijdrage van de heer Smaling, de komende tijd allerlei bijgedachten ga hebben. Medezeggenschap is een belangrijk punt in de kwaliteitszorg, vooral omdat de rol van de inspectie is teruggebracht tot risicogericht toezicht. Dat betekent dat meer en meer verwacht wordt van de professionals zelf en van de inbreng van leerlingen en ouders. Ook wat dit betreft ontstaat echter onmiddellijk onduidelijkheid. Kennelijk heeft deze medezeggenschap slechts betrekking op de soorten onderwijsactiviteiten en dus niet over de inhoud. Het laatste zouden we overigens problematisch vinden vanwege de professionele verantwoordelijkheid van de leraar. Ook als het

echter gaat over de soorten onderwijsactiviteiten, is het niet zo eenvoudig. De Raad van State noteert diverse struikelblokken in het goed functioneren van deze medezeggenschap en volgens ons zijn die niet weggenomen. Die struikelblokken zijn: individuele belangen, informatieachterstand bij ouders en leerlingen, beperkte bereidheid om in medezeggenschapsraden plaats te nemen en gebrekkige afstemming tussen medezeggenschapsraadsleden en hun achterban. Dat betekent om te beginnen dat zeer de vraag is of deze horizontale afstemming wel biedt wat gewenst en nodig is. Daarnaast blijft een lastige vraag of deze afstemming met de medezeggenschapsraad geen inbreuk maakt op de professionele autonomie van de leraar. Ook op dit punt heeft de beantwoording van de minister ons niet overtuigd, maar wellicht kan ze een aanvulling geven.

Ik kom tot een afronding. De meeste problemen lossen vanzelf op als je niet stoort, aldus de wijze grootmoeder aan het begin van mijn bijdrage. In dit geval betekent dat concreet dat het onderwijsveld zelf tot een nieuwe balans was gekomen. Toen de minister dat echter wilde verankeren in een wet, raakte ze verstrikt in de details met als gevolg een goed bedoeld wetsvoorstel dat is ontspoord. Het regelt onnodig veel details, strijkt de gehele beroepsgroep tegen de haren in en doet niet wat het ten diepste zou moeten doen, namelijk de kwaliteit van het onderwijs garanderen. Aan het eind van het traject moeten we dan ook de meest fundamentele vraag stellen, namelijk voor welk probleem deze wet een oplossing is. Biedt het een oplossing voor een te groot percentage aan lesuitval? Daarvoor hebben de meeste scholen al goede maatregelen genomen. Biedt het een oplossing om onduidelijkheid over schooldagen te voorkomen? Dat probleem kan heel simpel worden opgelost met een verwijzing naar de schoolgids. Biedt het dan een oplossing voor de hoge werkdruk? Daar helpt het niet bij. Biedt het een oplossing voor gebrekkige kwaliteit? Dat is ook niet het geval. Biedt het een oplossing voor het probleem van een te laag aantal lessen? Als dat probleem er al is, verandert dat niet.

Waarvoor is het wetsvoorstel er dan wel? Het antwoord is volgens mijn fractie dat dit wetsvoorstel een oplossing biedt voor een probleem dat al opgelost is door het veld, de mensen in het onderwijs zelf. Docenten en schoolleiders hebben, gestimuleerd door oproepen van ouders en klachten van leerlingen en aangespoord door de inspectie, heel veel verbeterd. Daar moeten we ze niet te veel bij storen. Wij horen graag van de minister of er nog een ander probleem is dat met dit wetsvoorstel wordt opgelost, want wij zien het niet. Daarmee is er eigenlijk geen noodzaak voor deze onrust veroorzakende wet. Wat moet er dan gebeuren? De minister heeft herhaaldelijk gezegd dat ze, als dit wetsvoorstel het niet haalt, de huidige wet strak gaat handhaven. Dat is eerlijk gezegd kinderachtig "gepruil". Niet de huidige wet biedt het feitelijke kader, maar dat doet het huidige inspectietoezicht en dat werkt behoorlijk goed. Daarom roepen wij de minister op om dat kader te volgen en

zodoende, in samenwerking met het onderwijsveld, de gevonden oplossingen verder te ondersteunen. Wat ons betreft is in dat toezicht niet het kale aantal uren interessant, maar de vraag of scholen inhoudelijk kwalitatief goed onderwijs geven. Dat moet zinvol, interessant, uitdagend en gevarieerd zijn. Wat ons betreft, werkt de minister langs die lijnen verder aan wat er echt toe doet, namelijk goed onderwijs. Graag wil ik een reactie van de minister op deze oproep. En ja, dat moet ook een keer worden gecodificeerd in een wetswijziging. Misschien kan de opvolger van deze minister daarmee aan de slag. Wij hopen op een opvolger met grootmoederlijke wijsheid.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Niet alle wegen leiden naar Rome. En zelfs wie in Rome is, kan zich nog afvragen welke weg gekozen moet worden. Vorig jaar liep ik in Rome en deed ik daar de ervaring op die velen wel zullen kennen. In een poging om een handige route door de binnenstad te vinden, liepen we straat in en straat uit en kwamen we na een uurtje dwalen tot onze verbazing op het punt waar de wandeling begonnen was. We waren dus niet veel verder gekomen.

Iets van dat gevoel maakte zich van mij meester bij de voorbereiding van deze behandeling. Zijn we na wat dwaaltochten uiteindelijk niet op hetzelfde punt uitgekomen? Regelt de vigerende wet, de wet die we al hebben, niet goeddeels datgene wat na amendering de uitkomst is van de behandeling door de Tweede Kamer? Op de eerste oogopslag is dat zo. Wat de uren onderwijstijd betreft, blijft de bestaande regeling bestaan, namelijk de norm van 1040 uren in de onderbouw, die van 1000 uren daar tussenin, die van 700 uren in het examenjaar en minimaal 190 schooldagen. Het lijkt er dus op dat we op hetzelfde punt zijn uitgekomen. Hoe nodig is een wet die wel duidelijkheid probeert te scheppen, die voorziet in een wettelijke basis voor maatwerkuren en roostervrije dagen, die medezeggenschap op de onderwijskwaliteit mogelijk maakt voor ouders en leerlingen, maar die intussen voor veel onrust zorgt in het veld en die negatieve adviezen oogst van onderwijsorganisaties? Is de huidige onrust in het onderwijsveld niet vooral een uiting van ongenoegen over de politiek die de condities voor het onderwijs verandert op die manier dat voor gevoelde problemen als werkdruk en teruglopende bekostiging geen oplossingen worden geboden? Dat, terwijl de indruk werd gewekt dat dit voorstel daarvoor juist een handreiking was. Kan het belangrijkste deel van de zaken die beoogd worden met deze wet niet door de scholen zelf worden geregeld en gebeurt dat niet al? Het laatste is door collega Ganzevoort omstandig betoogd.

Niet alle wegen leiden naar Rome. Het doel van dit wetsvoorstel wordt bepaald door een discussie over de kwaliteit van het voortgezet onderwijs van een aantal jaren geleden. Scholieren staakten voor beter onderwijs en protesteerden tegen de "ophokuren". Het is terecht dat dit wetsvoorstel het woord "onderwijskwaliteit" voorop

stelt. We zien ook echt de grote inspanningen van de minister daarachter. Daar ging het toen en daar gaat het nu om. Ik heb ondermeer als ouder van schoolgaande kinderen die discussie goed gevolgd. De kern van het protest destijds was dat onderwijsuren kwalitatief goed bestede uren moesten zijn. Indertijd was er de kritiek op het studiehuis -- dat was één van de contexten toen -- en de collectieve wending naar meer zelfwerkzaamheid door de leerling en individuele leertrajecten die veel "zachte" zelfstudie-uren omvatten. Velen hebben sindsdien de onderwijsvisie onderstreept dat de docent weer voor de klas moet, dat het inderdaad gaat om die leerkracht, en dat goed onderwijs staat of valt met de man of vrouw die het verzorgt. Het kernprobleem is niet dat scholen wellicht wat ruimhartig zijn met roostervrije dagen of dat zij lesuitval niet goed opvangen. Dat zijn afgeleide en reparabele problemen en die worden al gerepareerd. De kernvraag is of het onderwijsproces zelf voldoende op orde is.

Het is goed geweest dat de minister hiervoor een commissie aan het werk heeft gezet, namelijk de commissie-Cornielje. Deze heeft pacificerend gewerkt en kwam met een voorstel dat gedragen werd. Het kernstuk daarvan was de bepaling van de 1000 urennorm en de wijze waarop er vervolgens naar onderwijskwaliteit gekeken werd. De manier waarop daar vervolgens echter politiek in gewinkeld werd, heeft het wantrouwen van het veld gevoed en het zet ook de discussie over onderwijskwaliteit meteen weer op scherp. Leidt dit wetsvoorstel nog wel naar het beoogde doel, of moeten we met elkaar zeggen: "uithuilen en opnieuw beginnen"?

In dit licht is de omzetting van een deel van de 1040 uren naar 60 maatwerkuren een punt van aandacht, zo niet van zorg. De minister kan daarmee leven, maar ze perken de vrijheid van scholen wel weer verder in. Per saldo zijn 980 lesuren in de onderbouw over en dienen 60 uren te worden besteed aan een extra aanbod. Over dat aanbod leven in onze fractie nog wel de nodige vragen. Dat aanbod dient wel verplicht te worden gesteld aan alle leerlingen. Geldt die plicht voor alle leerlingen? Hoe zal dat gaan? Er zal ook worden geselecteerd, want het gaat toch om maatwerk. Hoe gaat de school met de selectie van leerlingen om voor dat verplichte aanbod, bovenop de 980 uur? Of kan de leerling die niet excelleert of die geen extra ondersteuning nodig heeft, volstaan met die 980 uren? Hoe dan ook, dit systeem dwingt een school opnieuw om creatief te zijn met de invulling van uren, maar de relatie met onderwijskwaliteit is binnen zo'n keurslijf niet op voorhand duidelijk. Een discussie over urennormen en roostervrije dagen brengt niet automatisch de onderwijskwaliteit waar om is gevraagd, zeker niet als het bedrag per leerling de komende jaren daalt. Welke visie op kwaliteit, welke onderwijsvisie, wordt met dit wetsvoorstel beoogd?

Ik stel deze vraag ook omdat de trend die in mijn ogen het begin was van deze discussie, op de scholen intussen gewoon doorzet en die met de laatste ingrepen eerder wordt aangemoedigd dan

dat die wordt afgeremd. Scholen willen wat kunnen variëren in het aanbieden van typen van lesuren. Soms zijn dat maatwerkuren. Soms zijn dat extra uren voor projecten en soms zijn het keuze-uren die besteed worden aan vakgerichte zelfstudie op school. Juist de uitbreiding -- misschien moet ik spreken van "wildgroei" -- van dat type lesuren deed echter de vraag rijzen wat het beste onderwijs is dat een leerling kan krijgen. Op sommige scholen hebben die keuze-uren inmiddels een hoge vlucht genomen en wordt er huiswerk gemaakt, gewacht en aan opdrachten gewerkt. Er vindt dus een "zachte" invulling plaats van vakken die anders een "harde" invulling hadden gekregen. Gelet op die ontwikkeling, zijn urennormen slechts uitwendige dingen. Het gaat erom wat er met die uren wordt gedaan en dat is afhankelijk van andere impulsen.

Onze fractie heeft ook zeker bedenkingen bij de organisatie van de medezeggenschap met betrekking tot de onderwijskwaliteit. Wij sluiten ons op dit punt aan bij de bedenkingen van de Raad van State. Waarom is het nodig dat ouders en leerlingen via de medezeggenschapsraad grotere zeggenschap krijgen over de inrichting van het onderwijs: de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van de onderwijstijd? Ouderbetrokkenheid is een groot goed, maar de inspraak van ouders moet vooral worden vormgegeven door scholen zelf en laat de eindverantwoordelijkheid over het onderwijs bij het bevoegd gezag en de onderwijsprofessionals.

Onze fractie heeft de nodige reserves bij dit wetsvoorstel. De weg naar Rome, versterking van de onderwijskwaliteit, moet niet geplaveid worden met regels. We hebben een stelsel waarin scholen veel zelf mogen doen. Dat is een groot goed. Wellicht dat ten aanzien van de planning van roostervrije dagen de teugels wat strakker moeten worden aangehaald, maar de geluiden uit het veld geven aan dat scholen dat zelf al doen. Staan voor de minister geen andere wegen open om te bereiken wat ze wil, bijvoorbeeld het gericht aanwijzingen geven aan de inspectie? Zo is de twijfel bij onze fractie gevoed. Wij vragen ons dus af of dit wetsvoorstel wel echt nodig is.

Onze fractie staat al met al ambivalent tegenover deze wetswijziging en wacht de antwoorden van de minister af voordat ze tot een eindafweging komt. We zien die antwoorden met belangstelling tegemoet.

*N

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Voorzitter. Levendig herinner ik mij nog hoe verbaasd wij, leerlingen, waren toen onze leraar Grieks uitlegde dat het begrip "school" afkomstig is van het Griekse woord "scholè", dat "vrije tijd" betekent! Wij, scholieren, ervoeren de school niet in de eerste plaats als vrije tijd, al beschouwden wij de uren die wij op school doorbrachten over het algemeen wel als zinvol bestede tijd.

Leraren hebben -- ik wil dat graag benadrukken -- een veel grotere invloed op het leven van hun pupillen dan zij vaak beseffen. Ja, de invloed is niet zelden van doorslaggevende

betekenis voor het kiezen van een bepaald beroep, dankzij het bezielende voorbeeld van één enthousiaste en inspirerende docent of docente.

Voordat ik inga op de specifieke problematiek van het onderhavige wetsvoorstel, wil ik dan ook allereerst gezegd hebben dat mijn fractie in geen enkel opzicht het standpunt deelt als zouden leraren laks zijn, of niet hard genoeg werken of iets van dien aard. Bijna twee derde van mijn leven heb ik het onderwijs van nabij kunnen volgen, namelijk eerst als leerling en later als moeder van zes kinderen, zodat ik mij dus wel als "ervaringsdeskundige" zou willen betitelen. En de ervaring heeft mij geleerd dat leraren zich over het algemeen voor de volle honderd procent inzetten voor "hun" leerlingen en dat zij er alles aan doen om hun kennis op bevlogen wijze op hun pupillen over te dragen en hen klaar te stomen voor het eindexamen.

Tegelijk is ook mij echter gebleken dat het in de loop van de tijd steeds vaker voorkwam dat lessen om allerlei uiteenlopende redenen, die ongetwijfeld gegrond zijn -- denk aan ziekte of anderszins -- plotsklaps en ongestructureerd uitvielen, zonder dat deze nog werden gecompenseerd. Het resultaat was dat leerlingen minder en minder onderwijs kregen. Volkomen terechte, aanhoudende klachten van ouders over deze gang van zaken bleven niet uit. Dat is precies een van de redenen waarom wij vandaag dit wetsvoorstel behandelen.

Dit wetsvoorstel heeft veel stof doen opwaaien. Dat stof is nog steeds niet helemaal neergedwarreld. Integendeel, zowel door leerlingen als door leraren -- en dat laatste mag zeker opmerkelijk worden genoemd -- is gestaakt tegen dit voorstel en het wetsvoorstel over passend onderwijs. Er zijn massaal handtekeningenacties gevoerd en Kamerleden zijn bedolven onder protestbrieven, zodat de minder oplettende lezer welhaast wel moest denken dat er van alles mis moest zijn met dit voorstel. Wij hebben dan ook begrip voor degenen die verontrust zijn geworden naar aanleiding van alle propaganda die tegen dit voorstel is gevoerd.

Zowel in haar memorie van antwoord als in haar nadere memorie van antwoord is de minister dan ook nog eens uitvoerig ingegaan op alle vragen, opmerkingen en kritische kanttekeningen die haar vanwege deze Kamer zijn geworden. Met groot uithoudingsvermogen en, ik zou haast zeggen, engelengeduld zijn die punten waarop het wetsvoorstel vanuit het veld felle kritiek heeft gekregen, nog weer eens door haar verklaard en, wat onze fractie betreft, in grote lijnen overtuigend weerlegd. Mijn fractie dankt de minister daarvoor, want nadere opheldering en verklaring waren en zijn inderdaad hard nodig, na de ons inziens onjuiste beeldvorming, die is ontstaan tijdens en rondom de acties, als zou dit wetsvoorstel een ramp voor onderwijsland zijn. De Eerste Kamer is een chambre de réflexion en wij moeten stand houden tegen de waan van de dag.

Een korte terugblik is wellicht op zijn plaats. Aanvankelijk heeft de minister de aanbevelingen van de Commissie Onderwijstijd, de commissie-

Cornielje, integraal overgenomen en uitgewerkt in het oorspronkelijke wetsvoorstel. Over dit voorstel is ook uitgebreid met het veld gesproken en algemene overeenstemming bereikt.

Tijdens de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer is een tweetal wijzigingen in het voorstel opgenomen, een bij amendement, het amendement-Beertema, en een bij nota van wijziging.

Vooropgesteld moet worden dat het het goede recht is van de Tweede Kamer om een amendement aan te nemen. Niet de minister, maar de Tweede Kamer neemt een amendement aan. In dit geval heeft de minister zich aan het oordeel van de Tweede Kamer gerefereerd, nadat zij zich ervan had vergewist dat door de uitbreiding van het aantal maatwerkuren de door haar en het veld gewenste versoepeling van de urennorm toch tot stand kon komen.

Door het amendement-Beertema, waarbij de urennorm op 1040 klokuren per jaar is blijven staan -- deze norm staat immers nu ook al in de huidige wet --, althans voor de eerste twee jaren van de middelbare scholen, en door een nota van wijziging waarin het maximum aantal onderwijsvrije dagen voor de leerlingen wettelijk wordt vastgelegd, is er uiteindelijk toch afgeweken van de aanbevelingen van de commissie-Cornielje. En het zijn juist deze afwijkingen geweest die geleid hebben tot de genoemde massale onrust binnen het veld, waardoor de volgens mijn fractie ontorechte beeldvorming is ontstaan als zou dit wetsvoorstel een enorme verslechtering voor het gehele onderwijs betekenen.

De leerlingen waren boos, omdat zij vreesden dat de zogenaamde ophokuren weer van stal zouden worden gehaald, nu in de eerste twee jaar van de opleiding -- alléén in de onderbouw dus, zeg ik er speciaal voor de SP bij, en níét ook in de bovenbouw -- het aantal klokuren op in totaal 1040 is gebleven.

De leraren waren boos, omdat hun een week schoolvakantie zou worden ontnomen -- althans zo is richting het veld steeds de propaganda geweest -- en omdat hun professionaliteit in twijfel zou worden getrokken, zodat ze als het ware onder toezicht zouden worden gesteld van de ouder- en leerlinggeleding in de medezeggenschapsraad.

De vakbonden ten slotte waren boos, omdat verondersteld werd dat de minister zaken wilde regelen die tot de competentie van de cao-partijen behoren. Het voorstel zou betuttelend zijn en de vrijheid van de cao-onderhandelaars tot nul reduceren.

De heer **Backer** (D66): Mevrouw Lokin spreekt over de waan van de dag en stelt dat het wetsvoorstel onzorgvuldig is gelezen. Ze zegt echter ook nadrukkelijk dat de minister zich heeft vergewist van steun van het veld toen zij het compromis aanvaardde.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ik zei: van de steun van de Kamer. Ik sprak niet over de steun van het veld.

De heer **Backer** (D66): Dat vind ik toch wel intrigerend. De minister heeft op een gegeven moment geoordeeld dat het kon. Daarna was er ongeloof in de sector over het feit dat het blijkbaar in één avond kon worden geregeld. Wij hebben allemaal brieven ontvangen met als teneur: de minister heeft vier jaar lang de 1000 urennorm verdedigd en plotseling heeft zij in één avond haar standpunt totaal gewijzigd. Ik vind het met het oog hierop toch wel een rare suggestie dat de mensen die zich daarover hebben verbaasd, zich zouden laten leiden door de waan van de dag of het wetsvoorstel niet goed gelezen zouden hebben.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ik doel op het amendement dat door de Tweede Kamer is aangenomen. Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat ook het veld zich neerlegt bij zo'n uitspraak van de Kamer. De minister kan daar een oordeel aan verbinden, maar het is niet aan haar om een amendement tegen te houden. Zij heeft zich gerefereerd aan het oordeel van de Tweede Kamer en een democratischer opstelling is volgens mij niet mogelijk. Ze heeft zich er verder wel degelijk van vergewist dat de door het veld gewenste versoepeling van de urennorm gehandhaafd kon worden door het maximum aantal maatwerkuren te verhogen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Is mevrouw Lokin werkelijk van mening dat de vijf collega's die voor haar het woord hebben gevoerd, vatbaar zijn voor propaganda en dat zij dingen hebben beweerd die strijdig zijn met wat er werkelijk aan de hand is?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Men kan natuurlijk van mening verschillen over de impact van het voorstel. Ik heb heel veel gesprekken gevoerd met mensen in het veld en daaraan heb ik de herinnering overgehouden dat men nogal eens zei de wet niet goed gelezen te hebben, wanneer ik uitlegde wat er volgens mij in het wetsvoorstel staat. De onvrede over het wetsvoorstel lijkt mij dan ook vooral ingegeven door de onvrede als gevolg van wat er de laatste jaren allemaal in het onderwijs is gebeurd. Die algehele onvrede is volgens mij de belangrijkste reden waarom men is gaan staken. Ik kan daar wel begrip voor hebben, maar dat laat onverlet dat het onterecht is om alle onvrede op dit wetsvoorstel te laten neerdalen.

De heer **Backer** (D66): Ik stel de interventie van collega Dupuis op prijs, ook al wilde ik er zelf niet meteen over beginnen. In het betoog van mevrouw Lokin ligt toch zeker net als in haar antwoord de gedachte besloten dat de vijf sprekers het niet goed gelezen hebben. Kennelijk zijn zij in de ogen van mevrouw Lokin onmachtig om aan het veld uit te leggen wat er werkelijk in de wet staat. Mevrouw Lokin kan dat wel, maar wij niet!

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ik hoop dat ik na deze interruptie het woord weer mag hernemen, want in mijn verdere betoog probeer ik nu juist uit te leggen hoe ik het wetsvoorstel lees. Dan zal ook

duidelijk worden dat ik het voorstel inderdaad anders lees dan mijn voorgangers.

Voorzitter. Laat ik voor de SP nog maar een keer herhalen dat door het amendement-Beertema niets is veranderd aan het aantal uren in de onderbouw van het vwo. In de nota van wijziging is het maximum aantal onderwijsdagen ...

De heer **Smaling** (SP): Ik vind dit buiten alle proporties. U hebt uw punt gemaakt. Er is geen enkele reden waarom u uw woorden zou moeten herhalen. Ik snap ook helemaal niet waarom u meent dat wel te moeten doen. Ik verzoek u het hierbij te laten, althans wat betreft de verwijzingen naar de SP.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): De SP kwam er pas na de memorie van antwoord in de Eerste Kamer achter dat die 1040 uur slechts de onderbouw betreft.

De heer **Smaling** (SP): Dat is prima, maar ik zou het toch meer op prijs stellen dat u een serieus betoog houdt en niet allerlei flauwe spelletjes speelt.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Als u dat dan ook doet, dan ben ik daarmee akkoord.

Voorzitter. In de nota van wijziging is een maximum aantal onderwijsdagen en vrije dagen voor de leerlingen vastgelegd. Ik wijs er nog maar een keer op dat het om de leerlingen gaat. De nota van wijziging heeft er dus toe geleid dat er uiteindelijk is afgeweken van de aanbevelingen van de commissie-Cornielje. Ik merk nu dat ik mijzelf herhaal. Ik ga verder waar ik gebleven was.

Het wetsvoorstel is behoorlijk ingewikkeld en het kost inderdaad tijd en inspanning om erachter te komen wat er precies wordt geregeld, ten behoeve van wie en op welke wijze. Ook ik heb mij daar grote inspanning voor moeten getroosten. Ons is uit gesprekken met verschillende groepen, organisaties en individuen uit het veld gebleken dat er niet heel veel actievoerders zijn geweest die het wetsvoorstel werkelijk hebben gelezen, laat staan grondig hebben bestudeerd. En dat is betreurenswaardig, omdat heel veel mensen door alle commotie op het verkeerde been zijn gezet over de inhoud van het voorstel.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Is mevrouw Lokin van mening dat het zo ingewikkeld moest zijn? Dat het ingewikkeld is, is wel duidelijk. Dat is wat alle eerdere sprekers ook hebben betoogd. Maar had het niet simpeler gekund? Als zelfs mevrouw Lokin er zo veel moeite voor moet doen en als het echt zo ingewikkeld is om uit te leggen, is het dan niet gewoon een slecht wetsvoorstel?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Nee, sommige zaken zijn nu eenmaal ingewikkeld en kunnen niet eenvoudiger worden geformuleerd.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Sommige zaken worden ingewikkeld gemaakt.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Inderdaad, maar dat geldt niet voor dit voorstel. Dat is althans mijn overtuiging.

Voorzitter. Ik zal nog kort ingaan op een aantal andere onderwerpen. Ik begin met het verplichte minimum aantal klokuren onderwijstijd voor leerlingen, inclusief maatwerkuren, te weten de norm 1040/1000/700. De klokurennorm wordt door het amendement-Beertema alleen voor de eerste twee jaar gehandhaafd op 1040 uur. Dat is een uitbreiding van 40 uur in verhouding tot waarop thans feitelijk wordt getoetst. In de daarop volgende studiejaren wordt het aantal klokuren, conform het advies van de commissie-Cornielje en conform de huidige praktijk, teruggebracht van 1040 naar 1000 uur. Het gaat dus om twee jaren met 40 uur extra, waarvan per jaar 60 uur als maatwerkuren kan worden besteed. Deze maatwerkuren, maximaal 60 uur, mogen in alle jaren als onderwijstijd worden meegerekend. Maatwerkuren zijn uren die toegankelijk zijn voor alle studenten, maar niet voor allen verplicht zijn, bijvoorbeeld om achterstanden bij leerlingen weg te werken of om excellente leerlingen een extra stimulans te geven. Deze uren zijn dus niet voor alle studenten verplicht. Het begrip "onderwijstijd" wordt dus uitgebreid met maatwerkuren en wel tot een maximum van 60 uur per jaar in alle jaren van de middelbare opleiding.

Het begrip "onderwijstijd" vergt nadere aandacht, want niet alleen maatwerkuren, maar ook allerlei andere activiteiten vallen onder dit begrip. Zo worden nu bijvoorbeeld ook de minuten die leerlingen kwijt zijn om tussen de lessen van het ene lokaal naar het andere te lopen om bureaucratische redenen -- dit overigens in tegenstelling tot bijvoorbeeld Finland -- gewoon als onderwijstijd geteld. Wanneer men op jaarbasis uitgaat van in totaal 1140 lesuren gedurende 190 dagen -- lesuren zijn geen klokuren: in Nederland duren ze meestal 50 minuten -- bij een gemiddelde van zes lesuren per dag en een leerling vijf minuten nodig heeft om zich van het ene klaslokaal naar het andere te begeven, dan worden hieraan alleen al 95 echte klokuren per jaar besteed. Als je die aftrekt van die 1040 uur, komen wij uit in de buurt van de norm die men in Finland voor het aantal onderwijsuren hanteert.

De heer **Backer** (D66): Ik maak hierover toch maar een opmerking, want doe ik dat niet dan hebben wij het straks nog de rest van de ochtend over heen en weer lopende scholieren.

Sommige scholen zijn in domeinen ingedeeld en daar verliest men hierdoor nauwelijks tijd. Verder zijn er ook scholen die weer heel anders zijn georganiseerd. Dat is een goede zaak, want die grote variëteit biedt scholen nu juist de ruimte die zij nodig hebben om dingen goed te organiseren. Het zou daarom jammer zijn als wij het beeld laten bestaan dat er zo veel heen en weer wordt gelopen. Daarmee suggereert mevrouw Lokin namelijk dat men de beschikbare tijd niet goed besteedt.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Aan dat tijdverlies ontkom je natuurlijk niet. Ik sprak alleen maar over

de definitie van het begrip "onderwijstijd" en over wat er allemaal onder die definitie valt. Die 60 extra maatwerkuren vallen daaronder, maar ook de overlooptijd en de tijd die opgaat aan stages, schoolreisjes, excursies, proefcolleges, voorlichting op universiteiten en, onder omstandigheden, bepaalde vormen van zelfstudie buiten het schoolgebouw.

Er is geen limitatieve opsomming van wat er allemaal onder het begrip "onderwijstijd" valt. Deze grote vrijheid in ons huidige onderwijsbestel kan worden ingevuld door docenten, met instemming van de ouder- en leerlinggeleding over de soorten onderwijstijd. Dat is althans wat in het wetsvoorstel wordt geregeld. Daardoor kunnen de ouder- en leerlinggeleding straks voorkomen dat onder het begrip "onderwijstijd" de ophokuren herleven. Aan het begrip "onderwijstijd" worden drie eisen gesteld, onder meer de eis dat het uitdagend en inspirerend moet worden gegeven. En naar mijn vaste overtuiging vallen de zogenaamde ophokuren daar echt niet onder.

Op dit moment worden de scholen in de praktijk gecontroleerd en afgerekend op 1000 klokuren per jaar, ook in de eerste twee jaar, hoewel de wet een norm van 1040 uur kent voor de ouder- en de bovenbouw. Voor de eerste twee jaar zullen de scholen dus werkelijk 1040 klokuren moeten programmeren, waaronder maximaal 60 maatwerkuren. Dit geldt natuurlijk alleen voor de scholen die hieraan nog niet voldoen, want een derde van de scholen voldoet feitelijk al aan de 1040 urennorm. Sommige scholen zullen dus inderdaad een extra inspanning moeten leveren om die thans niet, maar dan wel gecontroleerde extra 40 uur binnen het onderwijs in te vullen. De minister heeft in de Tweede Kamer aangegeven -- zij herhaalt dit in de memorie van antwoord en de nadere memorie van antwoord in de Eerste Kamer -- dat de nieuwe norm van 1040 uur zorgvuldig zal worden ingevoerd.

Kan de minister nu reeds aangeven hoe zij deze zorgvuldige invoering gaat concretiseren? Kan zij bijvoorbeeld toezeggen dat de controle op die extra 40 uur in de komende twee jaar gefaseerd wordt verhoogd, zodat de scholen deze norm geleidelijk kunnen verhogen van 1000 naar 1040 uur -- bijvoorbeeld 20 uur extra per jaar -- zonder dat de scholen een boete krijgen als zij de uren daarboven in de overgangperiode nog niet geprogrammeerd en daadwerkelijk uitgevoerd hebben?

Een tweede punt betreft het instemmingsrecht van de ouder- en leerlinggeleding van de medezeggenschapsraad op de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van een onderwijsprogramma. De rol van de Inspectie van het Onderwijs wordt veranderd. De inspectie houdt toezicht op de kwantitatieve naleving van de urennorm en controleert of de voorwaarden voor inspraak en verantwoording in orde zijn, maar wordt op afstand gezet ten gunste van de diverse geledingen binnen de medezeggenschapsraad.

De ouder- en leerlinggeledingen van de medezeggenschapsraad krijgen instemmingsrecht op de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van de

onderwijstijd, de eerder genoemde horizontale verantwoording. Deze ruime formulering heeft ook bij mijn fractie tot de nodige onrust geleid, reden waarom wij onze reserves tegen dit voorstel hebben uitgesproken. Dit is immers een fundamenteel punt. De professionals en het bevoegde gezag gaan over de inhoud van het onderwijs, uiteraard binnen de kaders van de wet, en niemand anders. Dat wil zeggen: zeker niet de ouder- en leerlinggeleding. De formulering in de wet lijkt de medezeggenschapsraad echter een instemmingsrecht te geven, ook met betrekking tot de inhoud van het onderwijs. Ik citeer: "de wijze waarop een onderwijsprogramma als bedoeld in artikel 6f, eerste lid, kwantitatief en kwalitatief wordt ingevuld".

Inmiddels heeft mijn fractie uit de memorie van antwoord en de nadere memorie van antwoord begrepen dat dit nimmer de bedoeling van de regering is geweest, maar dat het instemmingsrecht nu juist een extra waarborg geeft dat bijvoorbeeld ophokuren niet aan worden gemerkt als onderwijstijd. Ophokuren worden daardoor onmogelijk, aangezien de ouder- en leerlinggeleding van de medezeggenschapsraad het totaal aantal uren en de verschillende soorten activiteiten die als onderwijstijd gelden, moeten goedkeuren. Ouders en leerlingen hebben hierdoor dus een extra waarborg tegen ophokuren in handen gekregen.

Leraren hoeven niet bevreesd te zijn dat er aan hun professionaliteit en hun verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke invulling van het onderwijs wordt getornd. Voor de inhoud van het onderwijs zijn en blijven zij verantwoordelijk, uiteraard in overeenstemming met het bevoegd gezag en binnen de door de wet gestelde kaders.

De, naar mijn fractie inmiddels heeft begrepen, onbedoeld te ruime formulering in het wetsvoorstel heeft inderdaad tot veel misverstand aanleiding gegeven. Mijn fractie pleit er dan ook met klem voor dat de tekst van de wet opnieuw zo wordt geformuleerd dat hieromtrent geen enkel misverstand meer kan ontstaan.

Is de minister bereid middels een veegwet dan wel een novelle artikel 24c van de Wet op het voortgezet onderwijs zo te herformuleren dat daaruit ondubbelzinnig blijkt dat het instemmingsrecht van de ouder- en leerlinggeleding niet ziet op de inhoud van het onderwijsprogramma, maar slechts op het totaal aantal uren en de verschillende soorten activiteiten die als onderwijstijd worden geprogrammeerd? Afhankelijk van het antwoord van de minister op deze vraag zal mijn fractie bezien of zij haar goedkeuring aan het voorstel kan geven.

Ik kom op het derde punt: het verplichte maximumaantal vrije dan wel onderwijsvrije dagen voor leerlingen. De zomervakantie wordt in dit wetsvoorstel voor de leerlingen teruggebracht van zeven naar zes weken. Met instemming van de lerarengleding van de medezeggenschapsraad worden, naast de centraal vastgestelde vakanties en vier nationale en christelijke feestdagen, in totaal per schooljaar negen roostervrije dagen plus

drie vrije dagen, dus in totaal twaalf (rooster)vrije dagen, voor de leerlingen gepland waarop geen onderwijs wordt gegeven. Deze komen in de plaats van de zevende week vakantie. Maximaal zes van deze roostervrije dagen kunnen aaneengesloten aan het begin of einde van de grote vakantie worden ingezet, zodat feitelijk de zevende vakantieweek voor de leerlingen weer in ere kan worden hersteld, zij het dat de school in die week niet gesloten is. Als de CDA-fractie het goed begrijpt, worden dus uiteindelijk de facto twee vrije dagen van de grote vakantie ingeleverd, in ruil waarvoor er negen roostervrije dagen extra terugkeren.

De compensatie voor feestdagen die in vakanties vallen, wordt, conform het advies van de commissie-Cornielje en het oorspronkelijke door de minister ingediende wetsvoorstel, wel afgeschaft, maar deze werd dan ook gezien als een ongewenst en oneigenlijk gebruik van het wettelijk toegekende aantal vrije dagen. Hier is geen sprake van een recht dat wordt afgepakt, maar van ongewenste wildgroei die terecht gesnoeid wordt.

Feitelijk werken leraren al in hun vakantietijd ten behoeve van de school. Dat was nooit wettelijk geregeld. Zij gebruiken dus al een aantal vakantiedagen om lessen voor te bereiden, te vergaderen, bijscholingscursussen te volgen of anderszins te werken. Nu wordt dat wettelijk geregeld. Mijn fractie kan zich met deze wijzigingen verenigen. Zij ziet het als een voordeel dat er een maximum wordt gesteld aan de roostervrije en vrije dagen voor leerlingen, zodat er niet alleen duidelijkheid is over het aantal uren waarop onderwijs wordt gegeven, maar er ook voorafgaand aan het schooljaar duidelijkheid bestaat over het aantal dagen waarop de leerlingen onderwijs krijgen, namelijk 365 dagen minus 104 weekenddagen minus 71 vrije c.q. roostervrije dagen is in totaal 190 dagen school.

Voor de leraren betekent deze normering in de praktijk nauwelijks een wijziging, aangezien zij in hun vakanties feitelijk al werk verrichtten voor de school. Zij krijgen daar nu een wettelijke compensatie voor in de vorm van roostervrije dagen, waarvan er maximaal zes aansluitend aan de grote vakantie kunnen worden ingeroosterd en de overige door het jaar heen, om de werkdruk te verlichten. De lerarengleding heeft instemmingsrecht over de vaststelling van de roostervrije dagen, dat wil zeggen wanneer deze worden geprogrammeerd, niet alleen rondom de grote vakantie maar ook door het jaar heen. Het is zinvol om de werkdruk ook door het jaar heen te spreiden. Er blijft voor de leraren juist dankzij het instemmingsrecht voldoende vrijheid van keuze over wanneer zij precies hun vrije en roostervrije dagen willen programmeren.

De heer **Backer** (D66): Mag ik collega Lokin vragen of zij ook de brief van de onderwijsbonden gelezen heeft. Als ik haar zo hoor, dan gaan ze er eigenlijk op vooruit. Dat is ook een beetje de toon die de minister in haar nadere memorie van antwoord heeft. Mevrouw Lokin kan het hen in het begin van haar betoog heel goed uitleggen.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Dank u!

De heer **Backer** (D66): Maar dan is het toch merkwaardig dat ze het anders zien. Ze ervaren dit als een ingreep in hun eigen arbeidsvoorwaarden. Ik heb zelf al aangegeven dat ze daar volgens mij gelijk in hebben.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Dat is beeldvorming. Ik zeg niet per se dat zij erop vooruitgaan. Dat hebt u mij niet horen zeggen. Ik zeg dat nu wettelijk wordt vastgelegd hoeveel uren en op welke dagen de leerlingen onderwijs krijgen c.q. vrij hebben. Dat is een zekerheid voor de leerlingen. Ik kom nog te spreken over de cao. Misschien kan de heer Backer dat even afwachten.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): ik vind dat mevrouw Lokin wel wat creatief omgaat met het begrip roostervrije dagen. In het wetsvoorstel staat immers uitdrukkelijk dat van de twaalf roostervrije dagen, er drie vrij gepland mogen worden en dat negen dagen aan niet-lesgebonden activiteiten worden besteed. Dat is iets anders dan een vrije dag.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ik heb het niet alleen over vrije dagen, ik heb het ook over roostervrije dagen. Het wetsvoorstel ziet alleen op vrije en roostervrije dagen voor leerlingen. Ik hoop dat dit een keer doordringt.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Mevrouw Lokin zegt wel dat daarmee de werkdruk verminderd wordt. Maar als op die negen roostervrije dagen wel niet-lesgebonden activiteiten plaatsvinden, dan is er geen sprake van vermindering van werkdruk, maar van verplaatsing van werkdruk.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Leraren hebben nu ook al roostervrije dagen. Op die dagen kunnen allerlei activiteiten plaatsvinden. Het kunnen bijvoorbeeld bijscholingsdagen zijn. Het is natuurlijk absoluut een verlichting als je geen les hoeft te geven. Het is wel werken, ik zeg ook niet dat het een vrije dag is, maar het is wel een verlichting om tussendoor een roostervrije dag in te kunnen plannen. Het voordeel van dit wetsvoorstel is dat het voor het hele jaar geprogrammeerd wordt, zodat ouders, leerlingen en leraren weten waar ze aan toe zijn.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het verhaal van mevrouw Lokin roept bij mij een vraag over de werkdruk op. Het is fijn dat zij zich daar zorgen over maakt. Meent zij werkelijk dat anderhalf uur per week voorkomt dat leraren een burn-out krijgen? Of spelen andere factoren daar toch een grotere rol in?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): U hebt het over anderhalf uur per week. Dat zijn die negen roostervrije dagen door het jaar heen. Het zijn er in ieder geval zes. Doordat ze door het jaar heen worden gepland, geeft dat een vermindering van de werkdruk door het jaar heen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): En dat is van dien aard dat we daardoor minder problemen hebben met psychische uitval, burn-out en dergelijke?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Dat hopen we.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik help het u hopen.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Dank u.

Voorzitter. Ik vervolg mijn betoog met de vrijheid bij de cao-onderhandelingen. Ook op dat punt is het wetsvoorstel enorm aan kritiek onderhevig. De regering constateert -- naar mijn idee terecht -- dat er bij de gezamenlijke inzet van de personeelsvakorganisaties voor de nieuwe cao-onderhandelingen wordt uitgegaan van 40 schoolweken, waarvan 38 weken volledige lesweken zijn. Ik kan niet goed rekenen, maar dit kan ik nog uitrekenen. Men komt dan precies uit op 190 lesdagen. Dat is namelijk 38 keer 5 lesdagen is volgens mij 190 lesdagen.

Uitgaande van de 1040 klokuren zou er -- alleen in de eerste twee jaar van de opleiding dus -- gemiddeld per lesdag 5,5 klokuren les moeten worden gegeven. Uitgedrukt in lesuren van 50 minuten zijn dat gemiddeld per dag 6,6 lesuren. Als we daar het heen en weer lopen van aftrekken, blijven er zo'n beetje zes echte lesuren per dag over in de eerste twee jaar van de opleiding. Ik vraag me af of dat teveel gevraagd is. In deze zes lesuren zijn dan ook nog eens die maatwerkuren inbegrepen.

Mijn fractie is overtuigd door het betoog van de regering in de memorie van antwoord, dat zij met dit wetsvoorstel niet ingrijpt in de vrijheid van werknemers en werkgevers waar het de cao-onderhandelingen betreft. Zij blijft met dit voorstel binnen de marges waarover wordt onderhandeld. De minister treedt met deze regeling niet buiten de kring van haar bevoegdheden, zij frustreert het cao-overleg niet en zij maakt gewoon gebruik van haar bevoegdheid om het onderwijs te reguleren. Zij is daar niet alleen toe bevoegd, zij is er zelfs toe verplicht krachtens artikel 23, lid 1 van de Grondwet dat het onderwijs niet voor niets als "een voorwerp van de aanhoudende zorg der regering" omschrijft.

Last but not least. Niemand van mijn voorgangers heeft het daarover gehad. Dit wetsvoorstel regelt ook dat scholen verplicht worden om vooraf een beleid op te stellen in het geval er sprake is van onverwachte lesuitval die altijd, ieder schooljaar plaatsvindt, door ziekte, door bijscholing van docenten, enzovoorts. Mijn fractie juicht dit toe en acht dit een grote verbetering en een stap voorwaarts richting het terugdringen van ongewenste lesuitval.

De regering heeft als bijlage bij de memorie van antwoord een overzicht toegevoegd van de huidige wettelijke toestand in vergelijking met het oorspronkelijke wetsvoorstel en het wetsvoorstel zoals het thans in geamendeerde en gewijzigde

vorm voor ons ligt. Dit overzicht is zeer verhelderend.

Ik vat samen. Het wetsvoorstel schrijft voor de eerste twee jaar 1040 klokuren voor als onderwijstijd, al dan niet in de vorm van maatwerk. Maatwerk wordt met deze maatregel dus gestimuleerd met maximaal 60 uur per jaar. Dit zal de kwaliteit van het onderwijs ongetwijfeld ten goede komen. Deze norm van 1040 klokuren staat reeds in de huidige wet, thans voor de eerste drie jaar, zij het dat er sinds enige jaren feitelijk gecontroleerd wordt op 1000 klokuren. In feite betekent de norm van 1040 klokuren voor de eerste twee jaar dus een vermeerdering van de lestijd met nog geen kwartier extra per dag in verhouding tot de huidige praktijk. Waar hebben we het over!

Mijn fractie verzoekt de minister concreet aan te geven op welke wijze zij deze feitelijke verhoging van de klokurennorm voor de eerste twee jaar zorgvuldig wil invoeren. Wil zij toezeggen dat hier een gefaseerde invoering kan plaatsvinden, bijvoorbeeld gedurende twee jaar, waarbij ieder jaar een verhoging van 20 klokuren extra moet worden gerealiseerd, zodat de scholen die thans nog niet aan de 1040 urennorm voldoen, hier twee jaar de tijd voor krijgen en niet financieel worden beboet als ze de uren daarboven nog niet hebben kunnen programmeren?

Voor de bovenbouw -- het derde en volgende jaren -- verankert het voorstel conform het voorstel van de commissie-Cornielje het minimum wettelijk aantal klokuren op 1000 per jaar respectievelijk 700 per examenjaar. In de huidige wet zijn dat er 1040 in de bovenbouw.

In het voorstel wordt voorts vastgelegd dat twee vrije dagen van de grote vakantie worden omgezet in negen roostervrije dagen, waarvan er maximaal zes mogen worden geprogrammeerd direct voor of na de grote vakantie, zodat de zeven weken vakantie voor de leerlingen weer kunnen herleven, zij het dat de school in die week wel geopend moet zijn.

Met betrekking tot het instemmingsrecht van de verschillende geledingen van de medezeggenschapsraad dient in de tekst van de wet een nieuwe, scherpe formulering te worden opgenomen, waaruit ondubbelzinnig blijkt dat de te verkrijgen instemming van de ouder- en leerlinggeleding slechts ziet op de verschillende vormen van onderwijstijd en de verdeling van de totale onderwijstijd, en niet op de inhoud van het onderwijs. Leraren behouden dus hun volledige bevoegdheid over de inhoud van het onderwijs, uiteraard in samenwerking met het bevoegd gezag en binnen de kaders van de wet.

Ouders en leerlingen kunnen dankzij het instemmingsrecht zelf voorkomen dat er ophokuren worden geprogrammeerd. In de tekst staat "zij zijn in positie gesteld". Ik denk dan altijd meteen aan zwangerschap of aan een veldslag tussen legers, maar dat terzijde.

De vakbonden gaan zelf uit van 190 dagen onderwijs per jaar. Daarbij gaat het om 38 keer 5 dagen. Dat is precies het aantal dagen waarop leerlingen geacht worden les te krijgen, gelet op het

aantal vrije en roostervrije dagen door het jaar heen. Dit voorstel maakt daarop geen inbreuk en beknot de onderhandelingsvrijheid van de sociale partners niet. Bij een berekening van 1040 klokuren -- alleen in de eerste twee jaar -- komt dit neer op 5,5 klokuren onderwijs per dag, ofte wel 6,6 lesuren. Zouden de stakende leraren en leerlingen werkelijk hebben beseft dat zij in opstand zijn gekomen tegen gemiddeld één kwartier onderwijs meer per dag -- en dat nog slechts in de eerste twee jaar van de opleiding -- en tegen twee dagen minder vakantie, in ruil waarvoor negen roostervrije dagen ter eigen invulling worden teruggegeven?

De heer **Backer** (D66): Mag ik mevrouw Lokin nog een vraag stellen over een onderwerp dat zij niet heeft aangeroerd. Misschien heb ik het echter gemist. Zij gaat uit van de constatering dat er uren bij moeten. Zij zegt: dat moet dan gefaseerd worden ingevoerd. Daaruit blijkt dat zij zich realiseert dat de scholen dat nu niet kunnen. Dat blijkt ook uit het laatste inspectierapport.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Nee, die zijn geprogrammeerd

De heer **Backer** (D66): Viervijfde van de scholen haalt nu grosso modo de 1000 urennorm. In het laatste inspectierapport staat echter dat er voor 1040 uren een heleboel moet gebeuren. Ik begrijp dat mevrouw Lokin het daarom gefaseerd zou willen doen. Die verzwarende betekening toch ook iets voor de bekostiging? Heeft zij op dat punt concrete gedachten en voorstellen? Wat gaat er dan gebeuren? Sommige instellingen hebben misschien reserves, maar andere instellingen helemaal niet. Het zou toch uit de normale bekostiging betaald moeten worden. Het kan toch niet gratis?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Nee, geachte collega, maar niet voor niets zijn die 60 maatwerkuren per jaar ingevuld. Maatwerkuren zijn uren die leerlingen kunnen maar niet hoeven te volgen. In de praktijk zal een aantal leerlingen deze maatwerkuren niet volgen. Dat betekent dat niet alle leraren hoeven te worden ingezet voor die 60 maatwerkuren extra. In het eindexamenjaar is het 700 uur. Vanaf het derde jaar is het 1000 uur conform de norm. Het gaat dus om twee jaar, waarin één uur per week extra moet worden ingevuld, door alle leraren tezamen. Waar hebben we het over! Dat vraag ik me echt af.

De **voorzitter**: Dank u wel.
**

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Voorzitter. Ik ben klaar met mijn betoog.

De **voorzitter**: Dat lijkt mij ook.
**
*N

De heer **Sörensen** (PVV): Mijnheer de voorzitter. Ik heb op het allerlaatste moment besloten om ook

iets te zeggen, om de eenvoudige reden dat ik vind dat over dit wetsvoorstel ontzettend, maar dan ook ontzettend lang is gediscussieerd, zowel in de Tweede Kamer als in de media als in de Eerste Kamer. Er is zelfs zo lang over gediscussieerd dat de invoering dit jaar niet meer kon plaatsvinden, omdat de roosters, zoals iedereen weet, al in april worden gemaakt.

Ik wil ook even terugkomen op de maatschappelijke onrust die het heeft veroorzaakt, waar mijn collega Beertema en ik -- beiden ex-docent -- voortdurend mee zijn geconfronteerd. Veel collega's spraken met name over die 1040 uren. Ik heb hetzelfde geconstateerd als mevrouw Lokin, namelijk dat men toch niet goed op de hoogte is van wat er is gebeurd. Ik neem dat voor een groot gedeelte de vakbonden kwalijk. Ik heb ze dat zelfs zo kwalijk genomen, dat ik na 40 jaar trouw lidmaatschap, waaronder een aantal jaren als kaderlid, heb besloten om mijn lidmaatschap op te zeggen. Dat heb ik ook gedaan vanwege de toon die is gezet. Ik heb een boekje van Anton Zijdeveld, een socioloog uit Rotterdam, er nog eens nageslagen. Dat boekje heeft als titel "Populisme als politiek drijfzand". Als populist zijnde, moet je zo'n boekje natuurlijk lezen. In het boekje wordt gezegd dat populistten grof en ongenueanceerd zijn. In dat geval zijn de bestuursleden van de AOb, de bond, dus klaarblijkelijk populistten. Ik moet u zeggen dat de campagne ongekend grof en ongekend persoonlijk richting de minister en mijn collega Beertema is geweest.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Misschien zou een definitie van populisme ook kunnen zijn dat u luistert naar wat het volk nu zegt. U zegt eigenlijk dat de mensen die protesteren, dom zijn.

De heer **Sörensen** (PVV): Dat zeg ik helemaal niet. Hebt u mij dat horen zeggen?

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): U zegt dat ze ongelijk hebben. U sluit zich aan bij woorden die ook door uw voorganger hier zijn gebezigd, namelijk "propaganda", "verkeerde beelden" en dergelijke.

De heer **Sörensen** (PVV): Er zijn bepaalde dingen opgeblazen en andere dingen zijn gewoon verzwegen. Dat heb ik geconstateerd. Als ik met mijn collega's daarover sprak, dan zeiden ze: ik wist niet eens dat die norm van 1040 er daarvoor al was, dat die gewoon is gehandhaafd en dat het alleen voor de onderbouw geldt. Dat is gewoon helemaal niet naar voren gebracht. Het is mijn taak om mijn collega's op dat punt gerust te stellen.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik denk dat de mensen in het onderwijs heel goed weten wat hier gaande is. Ik heb brieven ontvangen van docenten die zeggen: vanwege mijn principes wil ik niet staken, maar ik wil u wel laten weten dat wij achter de staking en de argumenten die naar voren worden gebracht, staan. Die signalen waren voor mij heel duidelijk. Die kwamen van scholen in het

land, die je anders nooit hoort. Maar nu wel! Die mensen weten echt heel goed wat hier gaande is.

De heer **Sörensen** (PVV): Ik heb andere signalen gehad. Ik heb heel wat mensen gerust kunnen stellen. Maar goed, ik heb het al over de toon gehad. C'est le ton qui fait la musique. En we zitten hier in de chambre de réflexion.

Ik had geen spreektijd aangevraagd, om de eenvoudige reden dat ik dit onderwerp al zo ontzettend uitgekauwd vind. Er zijn tientallen vragen gesteld, het is de minister aan één stuk door moeilijk gemaakt. Dat is natuurlijk ook heel terecht. Daarom ga ik er verder inhoudelijk niet meer op in. Ik ben het eigenlijk inhoudelijk volkomen met collega Lokin eens, ook als het gaat om haar verzoek met betrekking tot de medezeggenschapsraad. Er moet heel duidelijk worden gesteld dat die zich niet zal bezighouden met de inhoud van het onderwijs.

Ik wil nog iets zeggen. Klaarblijkelijk ben ik een van de weinigen die ooit ophokuren hebben gegeven. Er wordt gezegd dat dit niet inventief kan, maar dat is een misverstand. Dat kan geweldig inventief. De kern van de zaak is dat je als docent binnen vrij korte tijd weet welke klassen je voor je neus kunt krijgen. Je hebt dan twee keuzes. De eerste is tegen de leerlingen zeggen: ga zitten en doe wat voor jezelf. Ik moet zeggen dat ik dat als een docent die orde kan houden, makkelijk kan doen, maar dat is uitermate onbevredigend. Je hebt ook een tweede keuze. Je krijgt namelijk vrijwel altijd dezelfde klassen omdat je een uurtje wordt ingeroosterd. Dat is dan een tussenuur. Je geeft het eerste uur les, het tweede uur niet en het derde uur weer wel. Zo krijg je er vier of vijf, afhankelijk van de school. Zo weet je precies welke klassen je krijgt. Je kunt doorgewoon je collega vervangen en de lessen geven die hij of zij gegeven zou hebben. Zeker in de onderbouw is dat geen al te zware opgave. Je kunt ook zorgen voor een aantal standaardlessen, waarmee je de kinderen heel goed een uur bezig kunt houden en waar je je collega enorm mee kunt helpen als je die beëindigt met een kleine korte toets.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): De heer Sörensen zegt terecht dat er allerlei onaangename dingen zijn gezegd tegen de minister en de politici, ook door het veld. In mijn bijdrage heb ik ook gemeld dat ik daar moeite mee heb. Ik heb echter ook gezegd dat ik grote moeite heb met politici die met dedain spreken over leraren en die de hele beroepsgroep hier wegzetten als laf, lui en wat dies al niet meer zij. Dat is door meer leden hier genoemd. Is de heer Sörensen bereid om afstand te nemen van de politici, ook van zijn eigen collega's aan de overkant, die spreken over het onderwijsveld en de leraren op een manier die schadelijk is, die minachtend is en het debat niet verder helpt?

De heer **Sörensen** (PVV): Ik moet heel eerlijk zeggen dat ik niet precies weet waaraan de heer Ganzevoort refereert. Het is mij niet opgevallen. Was mij dat wel opgevallen, dan zou ik mij daar,

uiteraard, direct van hebben gedistantieerd. Het enige wat ik weet, is dat de heer Beertema en ik jaren docent zijn geweest, en niet op de makkelijkste scholen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Als de heer Sörensen in de afgelopen periode niet heeft gemerkt wat er onder andere door zijn collega is gezegd, dan heeft hij, vrees ik, een voorval van amnesie, wat het wat ingewikkeld maakt om de rest van zijn betoog te volgen.

De heer **Sörensen** (PVV): Mijn verdere betoog is heel makkelijk te volgen, want ik ben klaar.

De heer **Backer** (D66): De heer Sörensen heeft natuurlijk het voordeel van het gezag van oud-docent en dat gebruikt hij ook in zijn betoog. Ik zie hem zeker zo'n uur geven; dat is het punt niet. Hier staan wij echter in een andere hoedanigheid. Het komt ons volstrekt niet toe om daarover te oordelen, maar het viel mij op dat de 1040 uur in de discussies in de Tweede Kamer ineens terugkwamen. Het is voor iedereen duidelijk dat dit een politieke provocatie is. De minister was op dat moment kennelijk gedwongen -- het hele veld had allang vrede met 1000 uur -- daarop te acteren. Uiteindelijk is er een politiek compromis uit gekomen. Dat is door collega Beertema, en naar ik meen ook door anderen, gekarakteriseerd als een dromedaris. Dat is hun woord, niet het mijne. Die dromedaris is hier met verve en dapperheid door mevrouw Lokin en door de heer Sörensen verdedigd, maar het was wel een dromedaris. Wij hebben het wetsvoorstel iets technischer ontleed en gezegd dat het grote gebreken kent. Waarom gaat de heer Sörensen helemaal niet op die technische gebreken in?

De heer **Sörensen** (PVV): Mevrouw Lokin heeft dat al uitgebreid gedaan. Waarom zou ik dat dan nog een keer gaan doen? Dit hele debat was niets anders dan een grote herhaling. Nogmaals, ik was aanvankelijk van plan om helemaal geen spreektijd aan te vragen.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik denk toch dat het nodig is om dit gesprek nog even voort te zetten, want het was inderdaad de PVV-fractie in de Tweede Kamer die met het amendement kwam nadat met de commissie in het veld een bepaalde balans, een bepaalde consensus, was ontstaan. Staat de heer Sörensen daarachter?

De heer **Sörensen** (PVV): Ja, net als de andere partijen in de Tweede Kamer, het CDA en de VVD.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Kan de heer Sörensen mij dan zeggen wat precies het argument was om na deze consensus -- 1000 uur is een goede norm waarmee het veld goed kan werken -- te stellen dat naar 1040 uur moest worden overgegaan?

De heer **Sörensen** (PVV): Het belangrijkste argument lijkt mij dat het altijd al zo geweest is en

dat het absoluut niet noodzakelijk is om dat aantal uren te verkorten.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Omdat het altijd zo geweest is? Dat is het enige argument dat de heer Sörensen kan aanvoeren? Hij noemde deze Kamer een kamer van reflectie. Het gaat hier dus ook om argumenten. Er zijn argumenten tegen elkaar afgewogen voor de vaststelling van 1000 uur. Daarmee zit Nederland al boven de norm die internationaal wordt gehanteerd.

De heer **Sörensen** (PVV): U kent die argumenten?

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ja.

De heer **Sörensen** (PVV): Waarom vraagt u het dan aan mij?

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik vraag aan u waarom uw partij het nodig vond om van 1000 naar 1040 uren te gaan. Daarmee is namelijk een heel stelsel uit het lood getrokken, want die 1000 uur was een kern van het verhaal. Daarmee is ook een stukje pacificatie, rust in het veld, verstoord. Daardoor is het veld in opstand gekomen. Waarom vond uw partij het nodig om dat te doen? Wat waren daar nu de beslissende argumenten voor?

De heer **Sörensen** (PVV): Ik moet u zeggen dat ik die argumentatie niet helemaal heb gevolgd.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Welke andere argumenten dan het argument dan het altijd al zo is geweest, waren er? Dat is immers geen inhoudelijk argument.

De heer **Sörensen** (PVV): Als je kijkt naar de praktijk, zie je dat de meeste uren uitvallen in de onderbouw. Ik zou niet een-twee-drie kunnen zeggen wat daar de oorzaak van is, maar waarschijnlijk zijn de lessen in de onderbouw toch het moeilijkst. Er is ook een vrij hoog ziekteverzuim. Ik denk dat mijn collega om die reden heeft gezegd: er vallen toch al zo veel lessen uit in de onderbouw, laten we ervoor zorgen dat er niet nog eens 40 uitvallen.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): U denkt dat dit de reden is van uw partij?

De heer **Sörensen** (PVV): Ja.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): U weet het niet zeker?

De heer **Sörensen** (PVV): Nee. Dat zou voor mij een reden zijn. Dat is dus mijn argument en niet dat van de heer Beertema, maar misschien is het ook zijn argument.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voor de Handelingen wil ik graag het volgende vastleggen. Wat het argument van de Tweede Kamer ook is, de Tweede Kamer heeft het volste recht om amendementen in te dienen. Dat daarmee een zorgvuldige

overeenkomst wordt doorbroken, het zij zo. Als we dat niet willen, moeten we de Tweede Kamer afschaffen.

De heer **Sörensen** (PVV): U kent mijn standpunt over het afschaffen van of de Tweede of de Eerste Kamer.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Het is in zekere zin een voorrecht om als laatste van een lange rij sprekers het woord te voeren. Ik moet wel opmerken dat er een verontrustend verschil in perceptie van de feiten bestaat tussen de eerste vijf sprekers en de zesde en zevende spreker. Mijn perceptie, dat zal zo blijken, sluit volledig aan bij die van de eerste vijf sprekers. Dit is een erg merkwaardige situatie. Ik ben er erg op gesteld als de minister over de feiten volledige helderheid geeft. Het kan niet waar zijn dat er zo'n groot verschil in perceptie is ontstaan. Dan moet er iets niet kloppen. Daarmee wil ik beginnen. Het is een lastig proces geweest. We zijn nu eindelijk zover dat wij er definitief over spreken. Ik wil nu graag mijn bijdrage namens de VVD-fractie laten horen. Nogmaals, deze sluit bijzonder nauw aan bij die van de eerste vijf sprekers.

Ook mijn fractie heeft moeite met de bejegening van leraren door de minister. De toonzetting en de inhoud van de twee memories van antwoord zijn nog steeds van dien aard dat niet de indruk wordt gewekt dat de werkomstandigheden en de positie van leraren de minister zeer ter harte gaan. Integendeel. Herhaaldelijk wordt opgemerkt dat er vele belanghebbenden zijn in het onderwijs en dat het niet alleen om de leraar gaat. Maar diens arbeidsvoorwaarden en werkomstandigheden, ja zelfs diens professionaliteit, worden door dit wetsvoorstel geraakt en vormen de kern ervan. Het gaat over de leraar en daar wil de VVD-fractie het nu ook verder over hebben.

Wij hebben nog steeds forse kritiek op diverse aspecten van het wetsvoorstel. Het toont te weinig respect voor de leraar en diens vaak zeer zware taken. Het gaat in tegen cao-afspraken die met de bonden zijn gemaakt. Het regelt in detail zaken die volgens onze fractie helemaal niet door de overheid c.q. bij wet zouden moeten worden geregeld en het zet de leraar in een zwakkere positie tegenover ouders en leerlingen. Al met al is het een wetsvoorstel dat ons inziens geen schoonheidsprijs verdient, om het zwakjes uit te drukken. Ik noem een aantal cruciale zaken die de VVD-fractie niet bevallen.

Allereerst is er de veelbesproken 1040 urennorm. Deze is duidelijk tegen de zin van de minister in de wet terechtgekomen. Om haar toegeven aan de druk in de Tweede Kamer te rechtvaardigen, merkt de minister in de beide memories van antwoord op dat deze uitbreiding eigenlijk geen probleem is. Daarbij legt de minister uit dat met een andere manier van interpreteren deze uitbreiding in feite niets om het lijf heeft. Deze uitleg vinden wij onduidelijk. Daarom vragen wij nu of de minister nog eens precies kan uitleggen welke

soort activiteiten en soorten uren er allemaal onder vallen. Zijn dit klokuren of lessen? En van welke omvang zijn deze uren, 45 minuten of 50 minuten? Daarbij is niet alleen helderheid gewenst. Wij horen ook graag hoeveel manoeuvreerruimte er voor de scholen is om deze opgelegde urennorm naar eigen inzicht in te vullen.

Daarnaast heeft de fractie nog twee dwingende vragen over dit onderwerp. Waarom is het überhaupt nodig om dit zo strak te reguleren? Het blijkt immers dat scholen voldoende uren maken. Ook staat vast dat de vereiste norm vergeleken bij andere Europese landen verrassend hoog is. Daar is geen twijfel over; die gegevens heeft de minister zelf verschaft. Vervolgens wil de VVD-fractie graag weten hoe de 1040 urennorm uitwerkt voor de leraren zelf. Deze kwestie is vanochtend al vaak aan de orde gekomen. Hoe wordt dit betaald? Hoeveel extra werktijd wordt van de leraren gevergd om aan deze norm te voldoen? Of verandert er niets? Dan klopt er ook iets niet. Ook dat horen wij dan graag. De consequenties voor de leraren vinden wij een ernstig punt.

Voor de vermindering van de vakantietijd geldt eveneens dat de minister hieraan in de memorie van antwoord een eigen lezing geeft. De vijf vrije dagen gaan af van de grote vakantie, maar er is compensatie. Hoe zit het nu precies? Dit is door alle fracties gevraagd, behalve door de fracties van het CDA en de PVV. Ook de bonden, die toch werkelijk vaak verstand van zaken hebben, begrijpen nog steeds niet hoe het zit. Dat blijkt uit hun allerlaatste brief, van 8 juni. Graag krijg ik opnieuw een schets van de arbeidsrechtelijke positie van de leraar, mede in verband met de cao, die van een ander vakantieschema uitgaat. Welke vrijheden hebben scholen om de roostervrije dagen in te delen? Waarom is de minister trouwens van mening dat leraren te veel vakantie hebben? Heeft zij enig idee van de gigantische werkdruk van fulltimeleraren? De VVD-fractie kent leraren die geen andere keuze zien: zij melden zich ziek om alle proefwerken en werkstukken na te kunnen kijken. Mijn fractie zou daarom graag beschikken over een onafhankelijk onderzoek naar de werkbelasting van de leraar. Daarbij gaat het niet alleen om de uren, maar ook om de voorbereiding van lessen, om het nakijken van proefwerken en werkstukken en andere activiteiten. Wij zouden het resultaat daarvan graag van de minister ontvangen. In Europees verband geldt dat de Nederlandse leraar in het voortgezet onderwijs meer lessen per week moet geven dan zijn Europese collega's. Ons lijkt dan ook dat er wel degelijk een argument is voor een ruime vakantie, als compensatie voor de volle werkweken.

In dit verband wil de VVD-fractie ook duidelijkheid over de betekenis van lesvrije dagen. Het zijn allemaal vragen die al gesteld zijn; daarvoor mijn excuses, voorzitter. Kennelijk moeten de leraren of de leerlingen op de lesvrije dagen wel op school zijn, maar moeten zij iets anders doen. Wat moeten zij dan doen? Gaat het dan om bijscholing? Die vindt toch niet op de school plaats? Gaat het om tijd om proefwerken na te kijken, en dan zeker in een volle klas of in een volle

lerarenkamer? Hoe zit dat nou precies? Een vergelijking met een andere beroepsgroep laat het merkwaardige karakter van deze maatregel zien. Stel dat artsen een aantal dagen wel in het ziekenhuis aanwezig moeten zijn, maar de patiënten dan niet te woord staan of behandelen. Dat zou iedere Nederlander toch een onbegrijpelijke maatregel vinden? Waarom gebeurt dit dan wel bij leraren en leerlingen? De logica en het nut hiervan ontgaan de VVD-fractie. Graag horen wij de rechtvaardiging van deze zeer gedetailleerde en onbegrijpelijke regelgeving. Anders gezegd: wij willen heel graag weten waarom de minister zich kennelijk genoodzaakt voelt om zich met zaken zoals deze zo intensief te bemoeien.

Ten slotte is er de kwestie van de medezeggenschap. Hierover heeft de fractie in beide voorlopige verslagen zeer kritische opmerkingen gemaakt. Ons punt is dat het door ouders en leerlingen in de medezeggenschapsraad laten meebeslissen over kwaliteit en kwantiteit van het onderwijs, een regelrechte uitholling oplevert van de professionaliteit van de leraar. Blijkens de talrijke brieven van lerarenorganisaties, schooldirecties, besturen en individuele leraren is het zo inderdaad bij het veld overgekomen. Wij kunnen ons de woede indenken. Eerder in een voorlopig verslag merkten wij al op dat artsen toch ook niet geconfronteerd worden met cliëntenraden van ziekenhuizen, die oekazes uitdelen over diagnostiek en therapie? Dit is lachwekkend, inderdaad. Maar waarom dan wel bij leraren? Wij begrijpen het ministerie niet. Hoe kun je zo'n regeling maken? Het is toch terecht dat de leraren hier woedend over zijn? Dit is toch ook een bewijs dat de minister heel weinig met leraren op heeft? Ook wij zijn heel ontevreden hierover. Overigens geldt ook hier weer dat het functioneren van de medezeggenschapsraden blijkens recente rapportages geen enkele aanleiding geeft tot grote zorg.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): De vergelijking van een leraar met een arts gaat hier volkomen mank. Ik vraag mij af of mevrouw Dupuis eigenlijk wel het verschil weet tussen klokuren, lesuren, onderwijstijd et cetera. Alles wordt op één grote hoop gegooid. Je moet daarin wel een scherp onderscheid maken. Dat is het ingewikkelde van het wetsontwerp.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik denk dat ik dat onderscheid goed ken, maar ik vind het juist in het wetsontwerp zo onduidelijk. Als wij het al onduidelijk vinden, hoe zit het dan met de scholen? Er is dus reden voor zorg, lijkt mij.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ik heb in de beantwoording van de minister duidelijkheid gekregen over al deze verschillen. Zij heeft uitgelegd hoe het precies zit. Wij hebben het grondig gelezen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): U hebt het grondig gelezen.

Blijkens recente rapportages geeft het functioneren van de medezeggenschapsraden geen aanleiding tot zorg. De noodzaak van aanvullende wetgeving is ons inziens dan ook nul. Het huidige wetsvoorstel op dit punt lost geen enkel probleem op, maar creëert er veel en tast de professionaliteit van de leraar aan. Dit is onaanvaardbaar voor de VVD-fractie.

Het is niet prettig om zo kritisch te moeten zijn, maar gezellig blijven is niet de taak van de Eerste Kamer, hoewel het hier wel vaak heel gezellig is. Wij hebben de opdracht om te zien of wetten noodzakelijk zijn -- omdat zij een probleem oplossen -- consistent zijn, maatschappelijk draagvlak hebben en uitvoerbaar zijn. Daarmee heb ik de belangrijkste zaken genoemd. Toetsing op al deze punten pakt slecht uit voor het voorliggende wetsvoorstel. Wij zijn heel benieuwd naar de reactie van de minister.

De voorzitter: Ik dank u wel. Mij blijkt dat niemand meer het woord wenst in eerste termijn. Tijdens de eerste termijn had ik even het idee dat ik voorzitter was van de Rekenkamer en niet van de Eerste Kamer, maar dat terzijde.

Er stond voor nu een vervolgdébatje op de agenda, maar wij hebben inmiddels het tijdstip bereikt waarop de lunchpauze staat gepland. Ik stel voor om deze pauze te benutten en om 13.30 uur verder te gaan met de stemmingen en daarna de rest van de agenda af te werken. Anders komen we echt in de knel met ons tijdschema. We gaan nu dus pauzeren tot 13.30 uur. Daarna zien we elkaar weer.

**

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 12.42 uur tot 13.30 uur geschorst.

De voorzitter: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

*B

!Hamerstuk!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging Wet ruimtelijke ordening en enige andere wetten (voorzien in een wettelijke grondslag voor provinciaal medebewind en voor de mogelijkheid tot afwijking van algemene regels) (32821).

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is **de stemming** in verband met **een voorstel voor het mogelijk controversieel verklaren van het wetsvoorstel Versterking eigen verantwoordelijkheid inburgeringsplichtige (33086)**.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, GroenLinks, de SP, D66, de OSF, 50PLUS en de PvdD voor dit voorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, het CDA en de SGP ertegen, zodat het is verworpen.

Wij kunnen vandaag dus verder met de behandeling van het voorstel in de commissie.

**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn **de stemmingen** in verband met **het voorstel van wet van het lid Thieme tot wijziging van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren in verband met het invoeren van een verplichte voorafgaande bedwelming bij ritueel slachten (31571)**,

en over:

- de motie-Schrijver c.s. over de verbetering van het dierenwelzijn tijdens het gehele traject van de (onbedwelmde) rituele slacht (31571, letter F);
- de motie-Vos c.s. over de verbetering van het dierenwelzijn in de periode voorafgaand aan de slacht (31571, letter G);
- de motie-Vliegenthart c.s. over het dierenwelzijn in grootschalige industriële vleesproductie (31571, letter H).

(Zie vergadering van 12 juni 2012.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Het convenant onverdoofd slachten is in een kanteleer terechtgekomen. De rabbijnale rechtbank wijst het af, de kosjere slachter vecht het aan bij de rechter en wie dacht dat er een alternatief was voor het wetsvoorstel-Thieme om het onverdoofd slachten te verbieden en alle slachters van Nederland voor de wet gelijk te behandelen, komt bedrogen uit. Er is geen enkele reden te bedenken om als overheid wel in religieuze rituelen te treden zonder dat het welzijn van dieren daardoor effectief wordt verbeterd. Dat is voor mijn fractie de reden om met overtuiging voor het wetsvoorstel-Thieme te stemmen.

Het convenant is daarvoor geen alternatief maar een doekje voor het bloeden. Ten aanzien van de moties wil ik graag het volgende opmerken.

De motie-Vos en de motie-Vliegenthart zullen door mijn fractie worden gesteund omdat zij

een verbetering van het welzijn van dieren in brede zin bepleiten.

De motie-Schrijver c.s. waarin wordt gesproken over het wetsvoorstel als een niet noodzakelijke en ongerechtvaardigde beperking van de vrijheid van godsdienst en godsdienstbeleving en andere grondrechten is door deze onjuiste vaststelling niet te steunen voor mijn fractie. Deze motie spreekt de facto uit dat religie een vrijbrief kan vormen voor niet noodzakelijk en vermijdbaar dierenleed. De motie doet daarmee onrecht aan de afweging zoals die in de Tweede Kamer is gemaakt, ook door partijgenoten van de indieners. Mijn fractie zal daarom tegen deze motie stemmen.

*N

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter. Het doel van het initiatief van mevrouw Thieme om bedwelmen bij rituele slacht verplicht te stellen kan op grote steun van mijn fractie rekenen. GroenLinks is het eens met de indienster dat de huidige praktijk tot te veel dierenleed leidt en dat verbetering noodzakelijk is.

Anderzijds betekent een algeheel verbod op onbedwelmde rituele slacht een vergaande inperking van de vrijheid van godsdienst. Voor ons staat de afweging van de belangen centraal en is de vraag of met een minder vergaande maatregel dan die mevrouw Thieme voorstelt niet ook een aanvaardbare oplossing voor het dierenwelzijn kan worden gerealiseerd.

De staatssecretaris heeft daartoe met religieuze groeperingen en slachterijen een convenant gesloten dat wat ons betreft onvoldoende is. Het is goed dat daaraan is gewerkt maar wat er nu ligt, kan niet als een alternatief gelden. Voor ons is het duidelijk dat regelgeving absoluut noodzakelijk blijft, verdergaand dan wat er nu is, al leidt dat tot beperking van de vrijheid van godsdienst. Maar het gaat uiteindelijk erom, daarin een goede balans te vinden.

De initiatiefneemster heeft aangeboden via een novelle tegemoet te komen aan een aantal bezwaren die in de Eerste Kamer leefden. Mijn fractie heeft hierop positief gereageerd. Wij hadden ook graag die mogelijkheid geboden en benut.

Maar ook constateren wij dat mevrouw Thieme erg weinig ruimte heeft willen maken voor alternatieve en minder vergaande methoden, zoals het toepassen van bedwelming direct na de halssnede, waarmee ook grote winst voor dierenwelzijn kan worden geboekt.

Dit leidt bij mijn fractie tot de volgende afweging. Wij steunen het doel van het wetsvoorstel van mevrouw Thieme maar een deel van mijn fractie is van mening dat dit met minder vergaande maatregelen zou kunnen worden gerealiseerd en zal daarom tegen het wetsvoorstel stemmen. Een ander deel van mijn fractie zal voor het wetsvoorstel stemmen.

Daarnaast is de motie-Schrijver aan de orde. Met de collega van de Partij voor de Dieren ben ik het eens dat in de overwegingen een aantal zaken staan die wat mijn fractie betreft te ver gaan en die zij niet geheel deelt, maar uiteindelijk vindt

zij dat de intentie en het dictum van de motie een stap vooruit bieden. Wij zullen dan ook voor deze motie stemmen.

De **voorzitter**: Mijnheer Backer, over het wetsvoorstel of over een motie? Over beide. De moties komen straks namelijk nog apart in stemming.

**

*N

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Wij hebben geen behoefte aan een verklaring die als een vierde termijn klinkt. Wij gaan ook niet verder in op het wetsvoorstel. Daarover is nu genoeg gezegd. Wij kunnen het niet steunen. Na een diepgaand beraad is dat de eindconclusie van de D66-fractie.

De motie-Schrijver steunen wij wel, want die hebben wij mede ondertekend. Ik maak wel een opmerking bij de eerste overweging. Daaraan geven wij een genuanceerde uitleg. Het gaat de fractie van D66 niet vooral en niet uitsluitend om de mogelijkheid van strijdigheid met de godsdienstvrijheid maar om het bredere beginsel van het niet willen steunen van wetgeving die mogelijk in strijd is met verdragsrechtelijke en fundamentele waarden. Maar de strekking van de motie in het algemeen verbetert het dierenwelzijn. Dat kunnen wij alleen maar onderschrijven.

De motie van collega Vos strekt eigenlijk tot verbreding van het debat tot buiten het wetsontwerp. Zij raakt naar onze mening wel een competentieverdeling tussen de Eerste en de Tweede Kamer, maar wij steunen de motie toch vanwege de duidelijke en sympathieke strekking.

Voor de motie van de heer Vliegenthart geldt eigenlijk hetzelfde. Ik zou alleen nog van hem willen weten of de datum nog wordt gewijzigd. Die motie zullen wij bij een realistische datum ook steunen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

Vóór stemmen de leden:

Klever, Koffeman, De Lange, Nagel, Popken, Quik-Schuijt, Reuten, Reynaers, Ruers, Smaling, Sörensen, Van Strien, Thissen, Vliegenthart, Vos, Van Dijk, Elzinga, Faber-van de Klashorst, Frijters-Klijnen, Machiel de Graaf en Marcel de Graaff.

Tegen stemmen de leden:

Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Knip, Koole, Kuiper, Van der Linden, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Meurs, Noten, Postema, Putters, Van Rey, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Strik, Swagerman, Sylvester, Terpstra, Vlietstra, De Vries, De Vries-Leggedoor, Backer, Barth, Beckers, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Broekers-Knol, Dupuis, Duthler, Engels, Essers, Ester, Flierman, Franken, Ganzevoort, Fred de Graaf, Thom de Graaf en De Grave.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met 51 tegen 21 stemmen is verworpen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over de motie-Schrijver c.s. (letter F).

**

*N

De heer **Ester** (ChristenUnie): Voorzitter. Mijn fractie kijkt terug op een waardig en zorgvuldig debat in dit huis vorige week over het initiatiefwetsvoorstel-Thieme. Wij zien de motie-Schrijver c.s. als een belangrijke, gezamenlijke drijfveer achter het debat en als een samenvatting van de elementaire overwegingen die een rol in de beraadslagingen spelen. Dit mondde uit in het convenant dat wij met elkaar bespraken. Mijn fractie steunt de motie van harte, want deze biedt het juiste evenwicht tussen godsdienstvrijheid en dierenwelzijn en het voorkomt marginalisering van onze joodse en moslimgemeenschap.

Met deze motie worden in de ogen van mijn fractie de motie-Vos en de motie-Vliegenthart overbodig, omdat de daarin verwoorde verzoeken in voldoende mate in de motie-Schrijver zijn opgenomen. Dat is de reden, overigens de enige reden, dat wij tegen beide moties zullen stemmen.

*N

Mevrouw **Kneppers-Heijnert** (VVD): Voorzitter. Mijn fractie zal voor de motie-Schrijver c.s. stemmen. Wij hebben deze ook meeondertekend. De motie heeft zowel betrekking op de verbetering van het dierenwelzijn tijdens het gehele traject van de rituele slacht als op het ontwikkelen van kwaliteitseisen voor de industriële slacht en het vrijmaken van capaciteit ten behoeve van toezicht en naleving. Daarmee zijn naar de mening van mijn fractie de moties-Vos en -Vliegenthart overbodig.

In stemming komt de motie-Schrijver c.s. (31571, letter F).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, de ChristenUnie, de SGP, GroenLinks, D66 en het CDA voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de SP, de PvdD, de OSF en 50PLUS ertegen, zodat zij is aangenomen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf over de motie-Vos c.s. (letter G).

**

*N

Mevrouw **Faber-van de Klashorst** (PVV): Voorzitter. Het stellen van aanvullende regels plus het wijzigen van bestaande regels om het dierenwelzijn te bevorderen, krijgt de warme steun van de PVV. Wij zijn ook voor strengere handhaving, want als je niet handhaaft, hoef je ook geen regels te stellen. Wij zullen voor de motie-Vos c.s. stemmen.

In stemming komt de motie-Vos c.s. (31571, letter G).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de PvdA, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF, 50PLUS en het CDA voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de ChristenUnie en de SGP ertegen, zodat zij is aangenomen.

Dan kom ik bij de laatste motie in de rij, de motie-Vliegenthart c.s. (letter H). De heer Vliegenthart heeft een korte opmerking over de datering.

**

De heer **Vliegenthart** (SP): Voorzitter. In het debat in december heb ik gevraagd of de staatssecretaris ons voor 1 mei 2012 kon berichten over de voortgang en de concrete maatregelen die hij wil nemen. Ik acht de staatssecretaris tot veel in staat, maar het lijkt me niet dat hij dit per 1 mei, dus met terugwerkende kracht, produceert. Ik wil hem iets meer tijd geven. Ik stel voor, het dictum te wijzigen in 1 oktober 2012.

De heer **De Vries** (PvdA): Wij zijn bezig met stemmen. Dan kun je een motie niet zomaar wijzigen.

De **voorzitter**: U kunt in theorie gelijk hebben, maar het is toch raar om een motie in stemming te brengen waar een datum in staat die al verleden tijd is. Daarvoor hoeven we het debat toch niet te heropenen, mijnheer De Vries.

**

De heer **De Vries** (PvdA): Natuurlijk is het idioot om over een motie te stemmen met een datum die in het verleden ligt. De wijziging van zo'n motie behoort echter normaal in een debat plaats te vinden. De heer Vliegenthart had dat eerder moeten doen dan nadat door u de stemming van de motie was aangekondigd.

De **voorzitter**: Ik kan mij niet herinneren dat ik gezegd heb dat ik de stemming over de motie aan de orde stelde. Ik stelde aan de orde de motie van de heer Vliegenthart en daarna zal ik voorstellen om te stemmen bij zitten en opstaan. Ik wil de Kamer echt voorstellen, dit onderwerp nu af te handelen en de heer Vliegenthart de gelegenheid te geven om zijn datum te actualiseren. Ik neem aan dat dit niet tot onoverkomelijke bezwaren bij de fractie van de Partij van de Arbeid leidt. De opmerkingen van de heer De Vries zijn uiteraard genoteerd.

**

De heer **Marcel de Graaff** (PVV): Mocht de heer De Vries blijven vasthouden aan een debat omtrent deze motie, dan stel ik voor om dat debat ter plekke te houden.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Deze minieme wijziging van de motie is in het College van Senioren gemeld en geaccepteerd.

De **voorzitter**: 1 oktober, it will be.

De motie-Vliegenthart c.s. (letter H) is in die zin gewijzigd dat de datum in het dictum thans luidt "1 oktober 2012".

Zij krijgt letter P (31571).

**

In stemming komt de gewijzigde motie-Vliegenthart c.s. (31571, letter P).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de PvdA, de PVV, GroenLinks, de SP, D66, de PvdD, de OSF en 50PLUS voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de ChristenUnie en de SGP ertegen, zodat zij is aangenomen.

Ik schors de vergadering om afscheid te nemen van mevrouw Thieme en de staatssecretaris.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Mediawet!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Mediawet 2008 in verband met aanpassing van de rijksmediabijdrage, beëindiging van de wettelijke taken van de Stichting Radio Nederland Wereldomroep en aanpassingen van meer technische aard (33019).

De **voorzitter**: Ik kan vandaag wel bezig blijven om de minister van OCW welkom te heten, want ze is de hele dag in de Kamer.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Voorzitter. De fractie van de Partij van de Arbeid stelt het op prijs om met de minister van gedachten te kunnen wisselen over de wijziging van de Mediawet, waarin de rijksbijdrage voor de publieke omroep wordt aangepast en de wettelijke taken van de Wereldomroep worden beëindigd. Onze inbreng is mede namens de fractie van de Socialistische Partij.

Wij hebben de minister in eerdere instantie gevraagd of zij met voortvarendheid gaat werken aan het wetsvoorstel dat de mogelijkheid biedt om verantwoord invulling te geven aan de megabezuinigingen op de publieke omroep. Het doet ons deugd dat de minister heeft aangegeven dat het wetsvoorstel voor de zomer naar de Raad van State gaat en dat zij koerst op inwerkingtreding van het wetsvoorstel op uiterlijk 1 januari 2014.

Ik vraag de minister hoe zij de aankondiging beoordeelt dat de fusie tussen AVRO

en TROS on hold is gezet. Ziet zij dat als een eerste teken dat de mogelijke invulling van het wetsvoorstel dat voor de zomer naar de Raad van State gaat, mogelijkwerwijs schade oploopt?

Een tweede punt van aandacht in het wetsvoorstel is uiteraard het schrappen van twee van de drie taken van de Wereldomroep. Wij betreuren dat, al realiseren wij ons dat er meer mogelijkheden zijn gekomen om de ontwikkelingen in Nederland ook in het buitenland te volgen. Echter, geldt dat voor alle plekken op aarde waar interesse bestaat om die informatie over Nederland te willen volgen? Zien wij het ook goed dat dit voorstel weer een teken is dat het kabinet weinig ambitie vertoont om een internationaal cultuurbeleid vorm te geven? Graag een antwoord van de minister op deze vragen.

Een derde punt van aandacht betreft de resterende taak van de Wereldomroep: het bieden van onafhankelijke informatie in landen met een informatieachterstand. Die onafhankelijkheid wordt niet meer in de Mediawet geborgd, maar moet, aldus de minister, via een subsidierelatie met het ministerie van Buitenlandse Zaken vorm krijgen. De minister zegt dat "een subsidierelatie nadrukkelijk afstand veronderstelt. Ook voor andere vergelijkbare journalistieke organisaties is geen sprake van een specifiek wettelijke borging, anders dan de grondwettelijke waarborgen". Zo gesteld kun je je afvragen waarom wettelijke waarborgen überhaupt nog nodig zijn en waarom niet alles in de vorm van een subsidierelatie wordt geregeld.

Misschien zou de minister nog eens kunnen toelichten wat er gebeurd is waardoor een taak waarvan de onafhankelijkheid in de wet was vastgelegd, nu niet meer door de wet wordt geborgd. Het kan toch niet zo zijn dat de enige reden daarvoor de financiering door een ander departement is. Uiteraard wachten wij het antwoord van de minister af, maar wat ons betreft heeft zij een verkeerde keuze gemaakt door die borging van de onafhankelijkheid niet in de wet vast te leggen.

Tot slot kom ik bij het amendement dat in de Tweede Kamer is ingediend met betrekking tot de programmagegevens. Dat amendement regelt dat programmagegevens tegen een marktconforme prijs verplicht beschikbaar moeten worden gesteld. Nadat de memorie van toelichting is verschenen, heeft de rechter in kort geding uitspraak gedaan over het "publiceren van gegevens die het programma betreffen door De Telegraaf". Ik gebruik met opzet een andere formulering dan "programmagegevens". Inmiddels hebben wij een brief van de NPO ontvangen met daarin een aantal elementen waarvan wij graag zouden zien dat de minister daarop reageert. Ik neem aan dat zij de brief kent, zodat ik daarnaar korthedshalve kan verwijzen. Wij willen graag van haar vernemen of het, gezien de complexe juridische materie, niet verstandiger is om het bewuste artikel niet per 2012 in werking te laten treden, maar per 1 januari 2016, zodat tijd resteert om de consequenties van het amendement goed te doordenken.

*N

De heer **Flierman** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie heeft met waardering kennisgenomen van de antwoorden van de regering op haar schriftelijke vragen. Wat ons betreft willen wij in dit debat vooral nog stilstaan bij de positie van de Wereldomroep en bij de beschikbaarheid van de programmagegevens. Wat de minimumbijdrage betreft: die is te klein om erover te praten, maar wij vinden de uitzonderingspositie voor jongeren nog steeds curieus. Ik kan mij dezer dagen niet inhouden om te denken aan de jongere die toevallig lid is van een omroep, maar ook nog te lang studeert. Die zal na het betalen van €3000 langstudeerdersboete toch met waardering constateren dat hij van overheidswege €7,50 korting krijgt op zijn contributie aan de omroep. Dat is toch mooi meegenomen.

Maar serieus: de Wereldomroep dus. De regering constateert terecht dat de omstandigheden waaronder deze organisatie werkt de afgelopen tijd ingrijpend zijn veranderd, onder andere door nieuwe technologische ontwikkelingen zoals internet en mobiele telefonie. Aanpassing van het klassieke takenpakket en concentratie op de onafhankelijke informatievoorziening in landen met een informatieachterstand liggen dan ook voor de hand.

Na aanvaarding van het voorliggend wetsontwerp liggen de gewijzigde opdracht en de positie van de Wereldomroep niet meer in de wet vast. Dat roept de vraag op hoe de opdracht van de organisatie, zoals die in de toelichting is omschreven, dan wordt gewaarborgd. De regering schetst de nieuwe taak van de Wereldomroep weliswaar in de toelichting, maar niet duidelijk is waar of hoe die wordt vastgelegd. Wij horen daarop graag nog een toelichting van de minister.

Soortgelijke vragen laten zich stellen over de onafhankelijkheid van de Wereldomroep. Die gaat de regering blijkens de toelichting zeer ter harte. De redenering in de memorie van antwoord dat die onafhankelijkheid net zo wordt geborgd als die van elke andere privaatrechtelijke organisatie, en net als elke andere organisatie met een subsidierelatie met de overheid, is misschien formeel juist. Een organisatie echter die de eerstkomende jaren voor 100% gesubsidieerd wordt door de overheid en daarna voor ten hoogste 75%, is in praktische zin natuurlijk niet onafhankelijk. In de memorie van toelichting wordt gesteld dat de regering zal zorgen dat die onafhankelijkheid wordt gewaarborgd. Wij horen graag hoe de minister dat gaat realiseren.

De Wereldomroep vervult nog één kerntaak. Er is overigens vandaag al meer in nostalgische termen gesproken en ik kan niet nalaten te zeggen dat het woord "kerntaak" volgens mij voor velen die de periode-Den Uyl/Van Agt hebben meegemaakt nog een heel andere associatie oproept dan sindsdien het geval is. Maar goed, er is dus nog één kerntaak over: de informatievoorziening in landen met een informatieachterstand. Is de regering voornemens via de subsidierelatie op de een of andere manier sturing aan de uitoefening van die kerntaak te geven? Bijvoorbeeld door een norm te formuleren

voor de uitoefening van die taak en door in de statuten van de organisatie vast te laten leggen dat zij zich dient te houden aan standaarden van journalistieke professionaliteit, zoals evenwichtigheid, zorgvuldigheid en hoor en wederhoor? We horen daarop graag een reactie van de minister.

Hoe zal de keuze plaatsvinden van de gebieden waarop de Wereldomroep zich richt? Doet de Wereldomroep dat geheel op eigen gezag en onafhankelijk of is dit onderwerp van gesprek in de subsidierelatie? In samenhang daarmee vroegen wij ons nog af in welke taal de Wereldomroep gaat werken.

Dan de beschikbaarheid van programmagegevens: die is bij amendement in de wet opgenomen, maar roept toch de nodige vragen op. Het leek zo eenvoudig, maar blijkt toch knap ingewikkeld. Voor de goede orde: het principe dat de programmagegevens ter beschikking komen, staat voor ons niet ter discussie. Maar door de leveringsplicht en door de prijs voor het verstrekken van programmagegevens door de publieke omroep in de wet vast te leggen, kan een merkwaardig verschil ontstaan tussen de publieke en de commerciële omroepen. Of voor laatstgenoemde omroepen ook een leveringsplicht geldt, is mij nog niet helemaal duidelijk, maar dat zal de minister nog wel kunnen duiden. In ieder geval zijn de commerciële omroepen niet aan een prijsvoorschrift gebonden en kunnen zij voor hun gegevens dus vragen wat zij willen. Daardoor ontstaat een wettelijk en een ander, echt marktconform, tarief als ik het goed heb begrepen. Het verschil tussen die twee kan dan weer gevolgen hebben voor de publieke omroep. Hoe ziet de minister dit?

Ook de verhouding tussen het amendement en het Europees recht en met name de Databankenrichtlijn enerzijds en de geschriftenbescherming in de Auteurswet anderzijds is nog niet helder, zo blijkt ook uit de memorie van antwoord. Over de betekenis van de geschriftenbescherming in relatie tot deze Europese uitspraak wordt zeer verschillend gedacht. Zoals zo vaak zijn de juristen het helaas volstrekt niet met elkaar eens. Wij begrijpen dat de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie de uitspraak van het Europees Hof nog bestudeert en de Commissie Auteursrecht om advies zal vragen.

Wij zouden echter graag dat advies en de conclusies van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap vernemen alvorens genoemd artikel in werking treedt. De minister kan krachtens het voorliggende voorstel zelf bepalen op welk moment het bewuste artikel in werking treedt. Is zij bereid met deze inwerkingtreding te wachten tot de adviezen bekend zijn en op waarde kunnen worden gewogen? Zo nodig kan in de aankomende wijziging van de Mediawet dan wellicht nog een verbetering van het bewuste artikel worden aangebracht om te zorgen dat het zijn beoogde doel bereikt en tegelijkertijd niet strijdig is met andere Europese of nationale wetgeving.

Wij wachten de antwoorden van de regering op deze vragen met belangstelling af.

*N

De heer **Van Boxtel** (D66): Voorzitter. De verleiding is groot om als jurist te reageren op de opmerking van collega Flierman dat juristen het nooit eens zijn. Maar ja, mijn ervaring is dat ingenieurs en economen het ook nooit eens zijn. Kijk maar naar het Europadebat en de economie: zoveel hoofden, zoveel zinnen. Dat is toch ook troostrijk?

Wij spreken over een belangrijk voorstel tot wijziging van de Mediawet dat primair beoogt een aanpassing van de rijksmediabijdrage en de opheffing van de Wereldomroep als publieke media-instelling te bewerkstelligen. Het wetsvoorstel voorziet in een verlaging van de financiële bijdrage van de overheid aan de mediabegroting met ruim 50 mln. in 2013 tot ruim 200 mln. voor het jaar 2017. Bij deze wijziging van de Mediawet blijft het niet. Een volgende wijziging van de Mediawet bevat maatregelen die nodig zijn om de bezuinigingen te realiseren. Deze maatregelen zien op de taak en de organisatie van de publieke omroep, aldus de minister. Zij heeft ons reeds geïnformeerd dat fusies tussen omroepen een voorwaarde zijn om de voorgenomen bezuinigingen te kunnen realiseren. In het verlengde van de woorden van mevrouw Ter Horst vraag ik de minister ook wat dat beeld op het ogenblik eigenlijk is. Ik denk niet alleen aan AVRO en TROS, maar ook aan VARA en BNN. Wat is op dit moment de stand van zaken en heeft de minister er ook hoop op dat de fusies doorgaan? Met ingang van 1 januari 2016 zou de landelijke publieke omroep namelijk bestaan uit maximaal zes erkende omroeporganisaties en twee taakorganisaties.

Ik belicht kort de voorgenomen bezuinigingen in het licht van de volgende wijziging van de Mediawet. De D66-fractie heeft eerder aangegeven dat de bezuinigingen fors zijn, maar zij onderschrijft de noodzaak ervan in het huidige economische tijdsgewricht. De minister ziet zich voor een uitdaging gesteld. Nochtans liggen hierin naar onze overtuiging kansen besloten. Een kans om publieke middelen efficiënter in te zetten. Een kans om de Mediawet in rapport met de tijd te brengen. Een kans om de publieke omroep te moderniseren. Om met dit laatste te beginnen: de tijd dat de burgers zich langs de lijnen van omroepverenigingen organiseren, lijkt echt vervlogen, maar nog altijd is het huidige publieke omroepbestel gestoeld op de voor ons land ooit zo karakteristieke verzuilde samenleving. Een omroepbestel waarin de oude zuilen, gebaseerd op een of meer levensbeschouwelijke karakteristieken, thans nog zichtbaar zijn, vormt een anachronisme in het medialandschap. Wellicht dat de ingezette fusiebeweging daarin verandering zal brengen. Een vernieuwde publieke omroep zou voorts een sterkere gerichtheid op hoogwaardige programmering moeten ontplooiën. Daartoe behoren programma's met een culturele waarde, pluriforme nieuwswaarde en onderzoeksjournalistiek. Daarmee kan zij zich echt

onderscheiden van de commerciële omroepen. Minder versnippering en meer samenwerking tussen de omroeporganisaties dragen bij aan de noodzakelijke en voorgenomen bezuinigingen. Mijn fractie spreekt de hoop uit dat de minister deze overwegingen ook bij haar volgende wijziging van de Mediawet zal betrekken. Zij zou ernaar streven de Tweede Kamer die volgende wijziging in het najaar van 2012 aan te bieden. Mijn fractie ziet hiernaar belangstellend uit.

Ik keer terug naar het voorliggende wetsvoorstel. Mijn fractie heeft drie kanttekeningen gemaakt. Ten eerste: de publieke omroep zal, als de voorgenomen bezuinigingen doorgang vinden, keuzes dienen te maken in haar programmering. Mijn fractie heeft haar zorg geuit in hoeverre de publieke omroep dan kan voldoende aan pluriformiteit van haar programmering. De minister heeft ons in haar memorie van antwoord geïnformeerd dat uit het rapport van de Boston Consulting Group blijkt dat ook met een verlaging van de rijksmediabijdrage en minder omroeporganisaties, een programmering tot stand kan komen met behoud van diezelfde pluriformiteit. De bezuiniging zou voor het grootste deel kunnen worden opgevangen uit het maken van meer of langere afleveringen van programma's en het vergroten van het aandeel aangekocht buitenlands materiaal. Mijn fractie zal de vorderingen op het gebied van de pluriformiteit van de programmering aandachtig blijven volgen.

Ten tweede regelt het wetsvoorstel ook de taken van de Wereldomroep. Het behelst de beëindiging van de wettelijke taken van de Wereldomroep. De kerntaak van de Wereldomroep, te weten verspreiding van het vrije woord, wordt evenwel niet beëindigd. Deze taak ziet op het voorzien van onafhankelijke informatie in landen met een informatieachterstand. Wij kunnen ons daarin vinden. De Wereldomroep zal voor zijn kerntaak worden gesubsidieerd door het ministerie van Buitenlandse Zaken. De Raad van State is kritisch over de vraag of door de tot stand te brengen subsidierelatie de onafhankelijke journalistiek gewaarborgd wordt. Wij delen die opvatting. De minister stelt zich op het standpunt dat ook in de subsidierelatie de Wereldomroep onafhankelijkheid kent. Het vervallen van de inbedding van de werkzaamheden van de Wereldomroep in de Mediawet en de overgang naar de subsidiesfeer van het ministerie van Buitenlandse Zaken brengen met zich dat de Wereldomroep zich nog steeds in een onafhankelijke positie bevindt, aldus de minister. Een subsidierelatie zou nadrukkelijk afstand veronderstellen. Maar kan de minister garanderen dat de subsidierelatie niet onder druk komt te staan, ook niet als de Wereldomroep voorziet in informatie die de minister van Buitenlandse Zaken niet past? Er zijn echt genoeg aanleidingen om hierbij een groot vraagteken te plaatsen. Wij willen echt zien hoe dit in de uitwerking geconcretiseerd wordt: een onafhankelijk redactiestatuut, onafhankelijke toetsing en in ieder geval geen directe relatie.

Ten derde hebben wij gewezen op de belangrijke functie die de Wereldomroep vervult in de Caraïbische gebieden binnen het Koninkrijk en in Suriname. De minister heeft ons geïnformeerd dat er na beëindiging van de wettelijke taken van de Wereldomroep een beperkte mediavoorziening zal komen voor de Caraïbische eilanden binnen het Koninkrijk. Zij heeft ervoor gekozen om de landelijke publieke omroep verantwoordelijk te maken voor het media-aanbod in de Nederlandse taal. Maar acht de minister het van belang om ook Suriname te bedienen? Daar wonen nog altijd heel veel mensen die de Nederlandse taal bezigen en er wonen meer dan 350.000 Surinamers in Nederland. De memorie van antwoord wekt de suggestie dat Suriname in dezelfde mate wordt voorzien van Nederlandstalig media-aanbod als de Caraïbische eilanden binnen het Koninkrijk nu BVN (het Beste van Vlaanderen en Nederland) in Suriname is te ontvangen. Maar naar het zich laat aanzien, geldt deze mediavoorziening niet voor Suriname en dit terwijl in Suriname een groot aantal Nederlandstaligen woonachtig is. Kan de minister ons informeren of Suriname op dezelfde wijze en in dezelfde mate wordt voorzien van Nederlandstalig media-aanbod als de Caraïbische eilanden binnen het Koninkrijk? En zo nee, waarom niet?

Wij zien de antwoorden met belangstelling tegemoet.

*N

De heer **Sörensen** (PVV): Mijnheer de voorzitter. Voor ons ligt wetsvoorstel 33019 dat het budget van de publieke omroep een beetje terugdraait, maar volgens mijn fractie lang niet voldoende.

Ons publieke bestel is ontstaan in 1925 en de huidige contouren dateren al van 1930. In de tachtig jaren daarna is er in essentie weinig veranderd qua structuur. Veranderde de wereld met de komst van veel meer radio, televisie, computers en sociale media, ontzuiling en betere scholing van de bevolking, de publieke omroep bleef onveranderd bestaan, sterker nog, hij heeft zijn positie verstevigd.

Aanvallen van binnenuit om de verzuiling te breken, zijn vakkundig om zeep geholpen op typisch Nederlandse wijze, namelijk door de criticasters zelf een plekje in het publieke bestel te geven. De AVRO en de TROS zijn ooit opgericht om het bestel van binnenuit te veranderen maar zijn onderdeel van het media-establishment geworden. Wij voorzien dat Wakker Nederland en PowNed hetzelfde lot beschoren is.

Publieke omroepen hebben tot doel het algemene nut na te streven. In de praktijk betekent dit dat zij de zegeningen van ons economische en politieke bestel zonder al te veel kritiek accepteren onder het mom: je bijt niet in de hand die je voedt en wie appelen vaart, die appelen eet. Dat alles gebeurt in ons land anno 2012 nog steeds verzuild! Alle politieke partijen inclusief de nieuwe partij 50PLUS hebben een plekje binnen het publieke omroepbestel, op één partij na! Het nieuws en de zogenaamde actualiteitenprogramma's werken voor de elite. Ik zal u voorbeelden besparen, want dan

zou ik ook zeven uur vol kunnen maken. Nogmaals, ik zal dat niet doen.

Het interesseert de Nederlandse kijker en luisteraar absoluut niet wie zijn of haar favoriete programma uitzendt. Vrijwel niemand weet wie "boer zoekt vrouw" of "tussen kunst of kitsch" uitzendt. Als mensen lid zijn van een omroepvereniging, is het meestal uitsluitend vanwege de programmaboeken of de gidsen. Slechts een fractie van de kijkers c.q. luisteraars kiest bewust voor een omroep van haar of zijn denominatie. Daarom hoopt mijn fractie dat met deze wet een begin is gemaakt met de onttaking van het bestel oftewel de staatsomroep. Nog steeds stoppen we 800 mln. in de publieke media om naast nieuws ook quizzes, shows en sportprogramma's te vertonen die net zo goed of misschien zelfs beter door de commerciële omroepen gemaakt kunnen worden.

Gelukkig is er na veel kritiek wel een einde gekomen aan de hoge beloningen die boven de balkenendenorm lagen, maar de controle op de uitgaven van de publieke omroepen is zeer pover omdat het systeem van verenigingen amper werkt. Er is dus eigenlijk geen echte democratische controle op de uitgave van een enorme hoeveelheid belastinggeld. Wij geven het geld aan omroepverenigingen en die geven het uit terwijl er soms maar één keer per jaar een ledenvergadering is. Daarom zeggen wij: prima, deze bezuinigingen; nog 800 mln. te gaan!

De heer **Van Boxtel** (D66): Voorzitter. Ik ben het inhoudelijk met veel van de opmerkingen van de heer Sörensen eens. Er kan echt een hoop veranderen. Ik neem echter afstand van zijn kwalificatie dat er geen democratische controle is. Het zijn wel publiekrechtelijke instellingen die gewoon hun jaarcijfers bekendmaken en waarop accountantscontroles plaatsvinden. In die zin ben ik het niet eens met de suggestie dat het een grijze pot geld zou zijn waarmee iedereen maar wat doet. Dat is echt niet waar.

De heer **Sörensen** (PVV): Daarin heeft de heer Van Boxtel gelijk. Ik doel alleen op het feit dat er ledenvergaderingen worden uitgeschreven die amper worden bezocht. Dat is de kern van de zaak. De ledenvergadering dient uiteindelijk ook haar fiat te geven aan het financiële wel en wee van de vereniging. Dat gebeurt amper.

De heer **Nagel** (50PLUS): Mag ik de heer Sörensen vragen of de ledenvergaderingen van de PVV dan beter bezocht worden?

De heer **Sörensen** (PVV): Dat is een retorische vraag! Ik moet er vreselijk om lachen.

*N

De heer **Nagel** (50PLUS): Voorzitter. De fractie van 50PLUS heeft de discussie over verhoging van het minimale lidmaatschapsgeld van €5,72 naar €15 nauwgezet gevolgd. Wij vinden dit een bizarre verhoging, die in het licht van de geplande grote lastenverzwaringen in het Kunduzakkoord

heroverwogen moet worden. De argumentatie van de regering vinden wij misleidend.

Jongeren tot 25 jaar kunnen lid worden van een omroepvereniging tegen het bijzondere tarief van €7,50, terwijl veel jongeren van tegen de 25 al een volwaardig inkomen hebben. In de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer zegt de minister dat het jongerenlidmaatschap tegen een laag tarief voorkomt bij veel maatschappelijke organisaties in de politiek en de sport. In de politiek gaat het daarbij om zeer kleine aantallen en bij sportverenigingen geldt een heel andere leeftijdsgrens dan de minister suggereert. Treffend is dan ook de uitspraak van de minister dat "wellicht alleen jongeren moeite hebben met de contributieverhoging". Daaraan voegt zij toe: "€15 is voor alle lagen van de bevolking op te brengen."

Een minister die dit met droge ogen verkondigt, is het contact met een belangrijk deel van de maatschappij kwijt. Feit is dat juist veel ouderen lid zijn van een omroepvereniging. Er zijn honderdduizenden alleenstaande vrouwen die alleen een AOW-uitkering met soms een klein pensioen ontvangen. Ongeveer een miljoen mensen krijgen alleen een AOW-uitkering en een klein pensioen. Veel anderen hebben eveneens een laag inkomen.

De AOW is achtergebleven bij de loonontwikkeling. Pensioenen werden in de afgelopen jaren vaak niet meer geïndexeerd. Voor de komende jaren ziet het er voor de genoemde inkomensgroepen nog veel somberder uit. De AOW gaat naar de nullijn, terwijl de prijzen en de btw stijgen. Pensioenen worden niet alleen niet geïndexeerd, maar ook dreigt er flink op gekort te worden. Voor 2013 wordt al een korting van 6% à 7% genoemd.

De heer **Sörensen** (PVV): Ik hoor de heer Nagel zeggen dat vooral ouderen lid zijn van een omroepvereniging. Weet hij ook waarom vooral ouderen lid zijn?

De heer **Nagel** (50PLUS): Voor een deel heeft dat te maken met traditie, maar ook met overtuiging. Het is niet zo, zoals de heer Sörensen suggereerde, dat men alleen lid is vanwege het omroepblad of om erachter te komen welke programma's vertoond worden. Dertig jaar geleden stond dat in De Telegraaf. Heden ten dage maken mensen hun keuze heel bewust. Dat geldt ook voor omroepen als de EO, met zijn fantastische jongerendag.

De heer **Sörensen** (PVV): De heer Nagel pleit voor goedkopere voorzieningen voor ouderen. Dat is zijn goed recht. Ik zou bijna zeggen: wie is het daar niet mee eens? Maar is het dan niet goedkoper voor ouderen om helemaal geen lid te worden van een omroepvereniging?

De heer **Nagel** (50PLUS): Het gebeurt natuurlijk steeds vaker dat ouderen niet kunnen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer omdat dat hen financieel onmogelijk wordt gemaakt. De fractie van 50PLUS streeft juist naar een tegenovergestelde beweging. Weet de heer Sörensen wat de

lidmaatschapskosten zijn van een omroepvereniging inclusief een abonnement op een blad? Ik heb 38 jaar bij een omroepvereniging gewerkt en weet hoe het in elkaar steekt. Ik kan u verzekeren dat de lidmaatschapsgelden niet alleen aan verenigingsactiviteiten, maar deels ook aan programma's besteed worden.

De heer **Sörensen** (PVV): Misschien kan de heer Nagel dan via een connectie in de Tweede Kamer met een initiatiefwet komen om alle omroepgegevens vrij te geven. Daarmee doet hij wat voor de ouderen.

De heer **Nagel** (50PLUS): Het gaat nu om het lidmaatschap dat bepalend is voor de hoeveelheid zendtijd die een omroep krijgt. Omroep MAX heeft bijvoorbeeld geen programmabladd. Het gaat de kwart miljoen leden puur om het lid zijn.

Mensen met alleen maar een AOW-uitkering en een klein pensioen moeten echt elke euro omdraaien. Zij moeten kijken waarop ze in hun eigen budget kunnen besparen. Soms moeten zij sociale contacten missen omdat ze geen treinkaartje of bloemetje kunnen betalen. Voor deze mensen, vaak trouwe aanhangers van een omroep, is een verhoging met €10 echt een fors bedrag. Dat bedrag is niet, zoals de minister zegt, voor alle lagen van de bevolking op te brengen.

Het kabinet hoort in te springen op de actuele situatie, zeker na de bekendmaking van het Kunduzakkoord. De fractie van 50PLUS vraagt dat met klem. De fractie wil weten of de minister dat met haar eens is en, zo nee, waarom niet. Ook vragen wij of zij bereid is op de recente ontwikkelingen in te spelen. Bovendien heeft de overheid geen enkel belang bij deze verhoging met bijna 300%.

Mevrouw Ter Horst noemde al dat de minister van plan is nog voor het zomerreces met een wet te komen waardoor er nog acht zendgemachtigden overblijven. Daarvoor wordt het de hoogste tijd, want in de afgelopen decennia is een wildgroei aan zendgemachtigden ontstaan. Het aantal zendgemachtigden als bedoeld in artikel 2.42, 6.1, eerste lid, en 6.5, eerste lid, is inmiddels opgelopen tot twintig, als ik de tel tenminste niet ben kwijtgeraakt. Zendgemachtigden lopen uiteen van de Unie van Baptistengemeenten tot de Hindoe Media, en van de Boeddhistische Unie tot de Moluks Evangelische Kerk. Veel van deze omroepen hebben eigen gebouwen, goed betaalde bestuurders en zij vertragen het welig tierende omroepoverleg. Deze situatie is niet meer van deze tijd: andere communicatiemiddelen liggen in dit internettijdperk meer voor de hand.

De minister gaat dit probleem aanpakken. Kan zij ook garanderen dat de vele subsidies, onder andere voor gebouwen en dure bestuurders van heel kleine omroepen, zullen verdwijnen, en dat de uitgebreide overlegcultuur overbodig wordt?

Het aantal van acht zendgemachtigden is ook internationaal gezien nog steeds veel te veel. Het werkt kostenverhogend. Wij zijn voorstander van een systeem met maximaal drie zendgemachtigden naast de commerciële zenders,

die ook hun bijdrage leveren. Ziet de minister het voorgenomen aantal van acht als een tussenstap naar een verdere stroomlijning van een publieke omroep met inderdaad minder zendgemachtigden?

De heer **Van Boxtel** (D66): Wat zijn dan volgens de heer Nagel de drie overgebleven omroepen? Dat intrigeert me. Hij noemt een mooi getal, maar dat vraagt om verduidelijking.

De heer **Nagel** (50PLUS): Die zendmachtigingen zouden net als nu een soort overkapping kunnen zijn van een bepaalde stroming. Je zou er zo voor kunnen zorgen dat maatschappelijke stromingen echt vertegenwoordigd zijn. Eén van de drie zou kunnen zorgen voor een goede actualiteitenzender. Dat is echter een kwestie van uitwerking. Acht is nog steeds erg veel; internationaal gezien, en gegeven het feit dat we ook nog eens een aantal Nederlandstalige commerciële zenders hebben.

De heer **Van Boxtel** (D66): Er blijven voor mij dan nog steeds twee zendgemachtigden te raden over: ik neem aan één voor vijftigplussers en één voor vijftigminners?

De heer **Nagel** (50PLUS): Ja, en dan krijgt de heer Van Boxtel bij ons onderdak. Wij zouden in ieder geval van de minister willen horen of zij deze beperking ziet als een tussenstap naar verdere stroomlijning.

Er is nog een punt dat uit het oogpunt van kapitaalvernietiging aandacht verdient. Zullen de nieuw gefuseerde omroepen ook nieuwe huisvesting betrekken? En laten zij daarbij opnieuw leegstand ontstaan? Ik weet dat de AVRO en de TROS in onderhandeling zijn over het gebouw van de Wereldomroep. In dit verband wijs ik de minister erop dat kapitale panden als de voormalige NCRV-studio, de KRO-studio en de AVRO-studio grotendeels of geheel leegstaan.

Ik heb nog een laatste vraag over de honorering. Het gaat me daarbij niet om de honorering van de medewerkers, maar die van de omroepbestuurders. Is het juist dat er nog altijd drie omroepbestuurders zijn die een salaris boven de balkenendenorm ontvangen? Heeft de minister hierover een standpunt? Wij wachten het antwoord van de minister met belangstelling af.

De **voorzitter**: Is er nog iemand anders van de leden die het woord wenst te voeren in deze eerste termijn? Dat is niet het geval.

**

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Huurprijzen woonruimte!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte en

Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek (huurverhoging op grond van inkomen) (33129).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Voorzitter. De fractie van de Partij van de Arbeid dankt de minister voor de schriftelijke beantwoording van haar vragen over het wetsvoorstel Huurverhoging op grond van inkomen. Wij stellen het op prijs om nu ook mondeling met haar van gedachten te kunnen wisselen.

De fractie van de Partij van de Arbeid heeft in de schriftelijke inbreng aangegeven, principiële en praktische bezwaren te hebben tegen het wetsvoorstel. Ons eerste principiële bezwaar is dat het de verhuurder is die aan gezinnen die meer dan €43.000 verdienen een maximale huurverhoging van 5% boven inflatie kan opleggen. Naar de mening van de Partij van de Arbeid is het aan de Staat voorbehouden om inkomenspolitiek te voeren en niet aan de verhuurder van woningen.

Ons tweede principiële bezwaar hangt hiermee samen. De woningmarkt wordt er niet transparanter en eenduidiger op als niet alleen de kwaliteit van de woning, maar ook het inkomen van de huurder een rol gaat spelen bij het vaststellen van de huur.

Ons derde principiële bezwaar betreft de privacybescherming, of liever het ontbreken daarvan. Het stuit de fractie van de Partij van de Arbeid tegen de borst dat verhuurders door derden, in casu de Belastingdienst, geïnformeerd worden over de hoogte van het gezinsinkomen van hun huurders. Dit beschouwen wij als een aantasting van de privacy, die geen hoger doel dient dan meer huur te kunnen innen. Die aantasting van de privacy kan nog ernstiger worden als bestreden moet worden of de verstrekte informatie juist is. Dan zal de huurder verplicht worden, nog meer specifieke informatie op tafel te leggen.

Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) had in de eerste fase bezwaar tegen het wetsvoorstel, en heeft geadviseerd om het voorstel niet in te dienen. Naast het gebrek aan toelichting op proportionaliteit en subsidiariteit was de reactie van het CBP zo scherp, omdat het wetsvoorstel indruist tegen het uitgangspunt dat "personen niet van het verstrekken van gegevens aan de Belastingdienst moeten worden weerhouden door de vrees dat die gegevens voor andere doeleinden worden gebruikt dan voor een juiste en doelmatige uitvoering van de Belastingwet". Dat is precies wat hier gebeurt: het gebruiken van aan de Belastingdienst opgegeven gegevens voor een ander doel dan waarvoor ze waren bestemd. Ook na aanpassing van het wetsvoorstel is het oordeel van het CBP negatief. Wat moet de PvdA-fractie

hieruit concluderen als het gaat om het privacybeleid van dit kabinet?

Tot zover onze principiële bezwaren. Het belangrijkste praktische bezwaar dat de Partij van de Arbeid tegen het wetsvoorstel heeft, is dat er geen enkele grond is om aan te nemen dat de voorgestelde maatregel, het verhogen van de huur, het gestelde doel, minder scheefwonen, dichterbij brengt. Welk bewijs heeft de minister dat het verhogen van de huur met maximaal 5% zal leiden tot het verhuizen naar een andere woning, zodat de oude woning vrijkomt voor mensen voor wie ze bedoeld is? Zal dat gaan om 5% van de huishoudens, om 10%, om 20%, om 30%? Als we alle ingezonden brieven en mails als beoordeling zouden nemen, krijgen we de indruk dat niemand gaat verhuizen. Maar wat zegt de minister er zelf over? Het enige wat de minister daarover in de schriftelijke beantwoording zegt, is dat de huurders "niet en masse" zullen verhuizen en "dat er een aantal jaren overheen zal gaan voordat dit proces zich in enige omvang zal gaan voltrekken". Ik heb wel eens een sterkere onderbouwing van de effectiviteit van een wetsvoorstel gezien, zelfs van dit kabinet.

Zit het probleem wel in het gebrek aan bereidheid om door te stromen naar een andere woning? Zijn er wel reële mogelijkheden om door te stromen, zoals de Raad van State terecht heeft gevraagd? Hoe zit het met mensen die een aangepast huis hebben? Is er voor hen wel een alternatief? Hoe zit het met oudere mensen die helemaal geen hypotheek meer kunnen afsluiten? Wat te doen als het inkomen weer daalt? Moet er dan weer terugverhuisd worden naar een goedkopere woning en moet men dan weer onderaan de wachtlijst beginnen? Stel dat er gezinnen zijn die erin slagen om te verhuizen naar een andere woning, wie garandeert dan dat de huur van de woning weer door de verhuurder wordt verlaagd als er een gezin met een inkomen onder de grens van €43.000 de woning gaat huren? Zal dan niet hetzelfde gebeuren als in de culturele sector, waar de uiteindelijke verlaging van het btw-tarief niet leidt tot goedkopere kaartjes? Ik zou het op prijs stellen als de minister ons uitlegt, waarom ze er niet voor heeft gekozen om de verlaging van de huurprijs in het geval dat ik noemde af te dwingen.

Over al deze kwesties hebben wij vragen aan de minister gesteld. Nogmaals dank voor de antwoorden. Maar die zijn uiteraard bedoeld ter verheldering, wat niet in alle gevallen is gelukt. Zo zegt de minister "huur behoort niet tot het inkomen, dus een huurverhoging leidt niet tot inkomensdaling". Het is vast niet zo bedoeld, maar de suggestie wordt wel gewekt dat een huurverhoging van 5% -- €30 per maand bij een huur van €600 -- peanuts is en dat dat niet in de huishoudportemonnee wordt gemerkt. Dat is mij niet uit al die brieven en mails die we als Eerste Kamer hebben ontvangen, gebleken. Ik hoop dat de minister de mogelijkheid gebruikt om die suggestie weg te nemen, daarbij toelichtend wat zij wel bedoelt.

In haar schriftelijke beantwoording geeft de minister voorts aan dat een gemengde samenstelling van een buurt, met gezinnen met een laag en gezinnen met een hoger inkomen, de leefbaarheid van een buurt kan verhogen. Iedereen die actief is geweest in de lokale politiek weet dat. Het zou de leefbaarheid in negatieve zin beïnvloeden als gezinnen met hogere inkomens de buurt zouden verlaten. Om dit negatieve effect te voorkomen, is het volgens de minister aan de verhuurder om te beslissen wat zijn voorkeur heeft: meer huur ontvangen, of de buurt leefbaar houden. Is het moreel-ethisch juist om de beslechting van die kwestie aan de verhuurder over te laten?

Het zal duidelijk zijn dat de fractie van de Partij van de Arbeid ook na de beantwoording van haar vragen weinig heil ziet in dit wetsvoorstel. Hoewel ook onze fractie vindt dat scheefwonen moet worden tegengegaan, kleven er te veel nadelen aan de voorgestelde maatregel. We hebben ook niet kunnen constateren dat er veel steun is voor het wetsvoorstel. In ieder geval niet bij huurders, en ook niet bij de verhuurders. Wij zijn van mening dat alleen een integrale aanpak van de woningmarkt, zowel koop- als huursector, het probleem van het scheefwonen, evenals andere problemen op de woningmarkt, kan oplossen. Het is van groot belang dat die aanpak breed gedragen wordt in de maatschappij. Hoewel niet alle onderdelen van het voorstel onze fractie direct aanspreken, verdient het door een aantal partijen gepresenteerde voorstel Wonen 4.0 serieuze bestudering. De fractie van de Partij van de Arbeid verneemt graag van de minister hoe zij tegen dat initiatief aankijkt en of zij van mening is dat een dergelijke integrale aanpak niet de voorkeur verdient boven een geïsoleerde aanpak, die naar de mening van mijn fractie kenmerkend is voor dit wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Schouwenaar, die zijn maidenspeech zal houden.

**

*N

De heer **Schouwenaar** (VVD): Voorzitter. Het is een voorrecht om hier voor de eerste keer te mogen staan om namens de VVD-fractie het woord te voeren.

Ons land telt ongeveer 2,6 miljoen sociale huurwoningen. Dat zijn woningen bestemd voor mensen met een lager inkomen, beneden €34.085. Echter, in 420.000 van die woningen woont iemand met een midden- of hoger inkomen; boven €43.000. Dat noemen we scheefwonen, al heeft het niets te maken met wonen in een kubuswoning of wonen in een bergachtig gebied.

Op zichzelf genomen hoeft scheefwonen geen bezwaar te zijn, maar voor sociale huurwoningen bestaan lange wachtlijsten, vooral in de grotere steden. Jarenlange wachttijden zijn we heel normaal gaan vinden. Dat betekent dat de mensen met een lager inkomen niet aan bod komen. En dat is wel een bezwaar, want zij zijn de echte gegadigden. Zij moeten op een andere manier maar zien hoe ze zich redden. Ze wonen bij

anderen in, ze wonen te klein of ze moeten onnodig reizen.

Scheefwonen heeft ook goede kanten. Het zorgt voor gemengde wijken en daardoor voor betrokkenheid van verschillende inkomensgroepen op elkaar. Maar dit doel is ook op een andere manier te bereiken, namelijk door gevarieerd te bouwen of door een groter aantal koopwoningen. We mogen de scheefwoners niet afschilderen als asociaal, want er zijn allerlei omstandigheden die het scheefwonen wel erg verleidelijk en gemakkelijk gemaakt hebben. Hoe dan ook, de positieve kanten van scheefwonen zijn geen reden om het dan maar te laten voor wat het is. Daarmee doen we tekort aan de lagere inkomens die op de wachtlijsten staan.

Scheefwonen is niet een geïsoleerd probleem, maar hangt samen met allerlei andere problemen op de woningmarkt, zoals te weinig huurwoningen in het middensegment, weinig doorstroming naar koop, moeizame hypotheekverstrekking en weinig beweging in de koopsector.

De Raad van State gaat met de strekking van dit wetsvoorstel akkoord, maar wijst tegelijkertijd op de samenhang met andere problemen. De Raad van State adviseert de regering om de memorie van toelichting aan te vullen op dit punt. Dat is gebeurd. De regering geeft een opsomming van allerlei maatregelen. Maar mijn fractie vindt de toonzetting wel erg optimistisch. Wij zijn benieuwd naar de stand van zaken met betrekking tot onderwerpen zoals 1% huurverhoging voor inkomens tussen €34.000 en €43.000; de verhuurdersheffing en de verkoop van sociale huurwoningen.

Het onderlinge verband tussen allerlei problemen op de woningmarkt doet de vraag rijzen of er niet een plan van aanpak voor de totale problematiek moet komen; een soort masterplan. Maar het is evenzeer de vraag of zo'n plan wel zou werken. Recent verscheen "Wonen 4.0, plan voor integrale hervorming van de woningmarkt". Complimenten voor de opstellers van dit plan: de Vereniging Eigen Huis, de Woonbond, Aedes en de Nederlandse Vereniging van Makelaars, mede namens VBO en VastgoedPRO. Zij hebben hun belangentegenstellingen weten te overbruggen in elf hervormingspunten.

De kritiek was lauw. Het plan duurt dertig jaar en dat is te lang. Het gaat uit van ceteris paribus, en dat is onwaarschijnlijk. En het rekt op een economische groei vanaf 2015, maar deze is onzeker. De opstellers wijzen erop dat de elf punten onderling verband houden en op compromissen berusten, dus niet "selectief shoppen" om één punt eruit te halen. Dat betekent dat alles op alles moet wachten en dan gebeurt er niets, terwijl de problemen dringend zijn.

Mijn fractie verwacht dat andere masterplannen eenzelfde lot beschoren zijn als dit plan Wonen 4.0. Daarom geven wij de voorkeur aan kleinere stappen. Dit wetsvoorstel is zo'n stap. Het is betrekkelijk eenvoudig, omdat het niet het hele huurstelsel wil hervormen. Het kan uitgevoerd worden zonder andere stappen te frustreren. En het

voorziet in een evaluatie over drie jaar. Wij kijken daar nu al nieuwsgierig naar uit.

Mijn fractie beschouwt dit wetsvoorstel als een goede aanpak van het scheefwonen. Een van de oorzaken is onder andere "het kunstmatig laag houden van de huurprijzen door de woningbouwcorporaties", zoals het staat geformuleerd in het advies van de Raad van State. Daar doet dit wetsvoorstel wat aan. Stapsgewijs worden de huren verhoogd met 5% extra voor de inkomens boven €43.000. Dat past in het streven naar meer marktconforme huren. Gecorrigeerd door een huurtoeslag voor wie het niet kan betalen, zeg ik er met nadruk bij.

Deze extra huurverhogingen dienen een tweeledig doel. Scheefwoners maken een woning vrij voor lagere inkomens en het levert meer huurinkomsten op die door de corporaties kunnen worden geïnvesteerd in nieuwe woningen. Mijn fractie vraagt zich wel af of dit ook echt zal gebeuren. Is de minister van mening dat voldoende zeker is gesteld dat woonruimte en extra huuropbrengsten behouden blijven voor de gegadigden met een lager inkomen?

Natuurlijk valt tegen te werpen dat de scheefwoners nergens naartoe kunnen. Er zijn geen duurdere huurwoningen en ze krijgen geen hypotheek voor een woonhuis. Hier zou ik een drietal punten tegenover willen stellen. Als scheefwoners niet verhuizen, betalen ze in elk geval een meer marktconforme huur. Dat betekent minder huurprijsreductie voor wie het niet nodig heeft. Weliswaar is de hypotheekverstrekking een stuk moeizamer geworden, maar deze is niet tot stilstand gekomen. In april werden 9.000 hypotheekleningen verstrekt en in de maand mei werden 10.000 woningen verkocht. Mijn fractie verwacht een positieve uitwerking van de mogelijkheid om huurwoningen voor een redelijke prijs te verkopen aan zittende huurders.

Tot zover onderschrijft mijn fractie de beperkte doelstelling van het voorliggende wetsvoorstel, gericht op een specifieke groep huurders, maar wij zijn er niet geheel zeker van dat die doelstelling gehaald zal worden. Ook voorzien wij een vijftal problemen bij de uitvoering van deze wet. Wat is inkomen? Wat is het gevolg wanneer het inkomen daalt beneden de €43.000? Hoe gaan we om met schrijnende gevallen? Hoe zit het met de bescherming van de privacy? Zijn er alternatieven voor die extra 5% huurverhoging?

Bij het inkomen is de vraag: wat telt wel mee en wat niet? In casu zijn er drie verschillende manieren om het inkomen te bepalen. De grens van Diensten van Algemeen Economisch Belang of niet-DAEB, de grens voor scheefwonen en de grens voor de hypotheekverstrekking. Bij de laatste telt de partner maar ten dele mee en medebewoners helemaal niet. Logisch, want het gaat om langdurige zekerheid. Maar minder logisch lijkt het ons dat medebewoners niet meetellen bij de DAEB-grens en weer wel bij het scheefwonen. Zou de minister dat willen toelichten? Overigens vragen wij ons af in hoeverre het verschijnsel van het onderhuren hierbij aan het licht zou kunnen komen.

Wij hebben enige twijfel over de juridische implicaties van het meerekenen van medebewoners. Ontstaat er een rechtsbetrekking buiten de huurovereenkomst om? De minister zegt: wij hebben het bekeken en het is in orde. Wij zeggen: wij hebben het ook bekeken en wij zijn nog niet zo zeker.

Een volgend punt van overweging is: wat gebeurt er als het inkomen daalt onder de grens van €43.000? Worden dan de eerdere extra huurverhogingen teruggedraaid? Vooropstaat dat de huurder altijd de bescherming heeft van de maximaal redelijke huur op grond van het woningwaarderingstelsel, dus de huur kan niet onbeperkt stijgen. Zakt het inkomen onder €34.085, dan kan iemand in aanmerking komen voor een andere woning binnen de sociale huursector. Daalt zijn inkomen nog verder, dan kan hij in aanmerking komen voor huurtoeslag. De vraag blijft of de extra huurverhogingen uit de periode toen de huurder nog scheefwoner was, moeten worden teruggedraaid. Er zijn argumenten voor en tegen, daar zijn wij ons van bewust, maar voor ons geeft de doorslag dat normaliter de huur niet omlaag gaat wanneer het inkomen daalt.

Wij hebben allemaal heel veel mails en brieven gekregen. Daarin kwam een casuïstiek naar voren die ik zou willen samenvatten als "schrijnende gevallen", mensen die buiten hun eigen toedoen fors in inkomen achteruitgaan door invaliditeit of pensionering of doordat de partner overlijdt. Hoe gaan wij om met deze en andere schrijnende situaties? Wij hebben oog voor deze problematiek, maar wij zouden niet zonder meer willen overgaan tot nadere regelgeving of uitwerking van overheidswege. Primair rekenen wij het tot het terrein van de verhuurders om naar oplossingen te zoeken en maatwerk te leveren. Overheidsregels stellen weer nieuwe grenzen en die zorgen op hun beurt weer voor nieuwe grensgevallen. Wij rekenen erop dat de minister in het overleg met de verhuurders tot afspraken komt.

De woningcorporaties hebben in ruim anderhalve eeuw bewezen dat zij hun kerntaak uitstekend aankunnen. Die kerntaak is: voorzien in betaalbare woningen voor de lagere inkomens en de middeninkomens. Bovendien zitten zij gemiddeld op 70% van de maximaal redelijke huur. Ook dat wijst op een zekere beheersing bij de huurbepaling. En mochten de verhuurders tekortschieten bij de oplossing van schrijnende gevallen, dan staat altijd nog de stok van overheidsregeling achter de deur.

Dan de privacy. Door het kort geding van vier huurders op instigatie van de Woonbond is het misverstand gerezen dat de corporaties niet het recht zouden hebben om inkomensgegevens van huurders te vragen aan de Belastingdienst. Daar ging het niet om bij dat kort geding. Het ging om de vraag of die gegevens verstrekt mochten worden vooruitlopend op het wetsvoorstel waarover wij nu spreken. Dat heeft de kortgedingrechter op 13 april duidelijk gemaakt. Vooruitlopen op deze wet mag niet, maar het verstrekken van inkomensgegevens mag wel. Het gaat hier om een groep die aan de hand van een inkomenscriterium wordt gedefinieerd. Dan is het onvermijdelijk dat

inkomensgegevens gebruikt worden, zowel door de huurder als door de verhuurder. Reeds bij het aangaan van de eerste huurovereenkomst moet de vraag beantwoord worden of de huurder onder de DAEB-grens van €34.085 zit. Dat kan alleen met inkomensgegevens. Dan is het niet vreemd dat later nog eens een toetsing van die gegevens plaatsvindt. Wie aanspraak maakt op een semipublieke of publieke voorziening voor specifieke groepen, moet bereid zijn om aan te tonen dat hij tot die groep behoort. Bovendien gaat het hier om zeer globale gegevens. Het gaat alleen om een simpele verklaring: wordt op een bepaald adres door een bepaald aantal bewoners meer dan €43.000 verdiend of niet? Dit is niet tot een persoon te herleiden.

Als de huurder in beroep wil, moet hij zich echter wenden tot de verhuurder en moet hij aan die verhuurder nadere gegevens overleggen. Dit vinden wij een wat minder gelukkige regeling, zowel uit het oogpunt van privacybescherming als omdat de verhuurder de gegevens van de huurder onvoldoende kan verifiëren. Wij vinden dit geen onoverkomelijk bezwaar, maar onze voorkeur gaat uit naar een beroepsgang via de Belastingdienst. Ziet de minister mogelijkheden om hieraan tegemoet te komen?

Overigens hebben wij in dit verband wel een vraag. Uit de behandeling in de Tweede Kamer is naar voren gekomen dat van 15% van de betrokken huurders onvoldoende of geen inkomensgegevens bekend zouden zijn. Tegenover de 85% van wie die gegevens wel bekend zijn, vinden wij dit een onjuiste situatie. Zo zou die 15% misschien ten onrechte van een extra huurverhoging gevrijwaard blijven. Is de minister bereid om hiervoor een voorziening te treffen?

Ook al mogen privacygevoelige gegevens gebruikt worden om de doelstellingen van dit wetsvoorstel te realiseren, wij moeten ons wel de vraag stellen of de privacybescherming voldoende gewaarborgd is. Al met al is er een behoorlijk aantal waarborgen. De verhuurder heeft een geheimhoudingsplicht. De gegevens mogen alleen voor dit ene doel gebruikt worden en moeten worden vernietigd zodra ze niet meer nodig zijn. Ook is er de mogelijkheid van handhaving via een civiele procedure, het CBP of artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht. Tot slot is er ook het noodzakelijkheids criterium. Echte zekerheid hebben wij echter als de rechter zich hierover uitgesproken zal hebben in een toekomstige procedure.

Tot slot is er de vraag of de extra huurverhoging van ten hoogste 5% een juist antwoord op het scheefwonen is. Niet iedereen woont immers even scheef. Een huurder met een inkomen rond de €100.000 en een huur van €600 woont gevoelsmatig schever dan iemand met een inkomen rond de €44.000 en een huur van €300. Gemeten naar het aantal gegadigden die zij in de wachtkamer houden, wonen zij echter even scheef. Om hieraan tegemoet te komen, valt te denken aan een extra belasting, zoals de negatieve huurtoeslag die door GroenLinks is voorgesteld. Het is mijn fractie niet geheel duidelijk wat deze negatieve

huurtoeslag precies inhoudt, maar wij zijn wel benieuwd.

Ik sta hier namens mijn fractie, maar ook voor Zeeland. Ik heb gezocht naar mogelijkheden om Zeeland te betrekken bij het scheefwonen, maar Zeeland is zo plat als een dubbeltje. Het is me dus niet gelukt, maar ik wilde Zeeland toch in elk geval genoemd hebben.

Samengevat: mijn fractie staat positief tegenover dit wetsvoorstel, maar heeft vraagpunten bij de uitwerking daarvan. Wij zien met belangstelling uit naar de reactie van de minister.

De voorzitter: Mijnheer Schouwenaar, beste Koos, ik feliciteer u van harte met uw maidenspeech. Als geboren Rotterdammer en voormalige officier bij de Koninklijke Marine kan een zekere nuchtere kijk op de zaken u niet ontzegd worden. Daarnaast brengt u een schat aan bestuurlijke ervaring mee die u hebt opgedaan in uw burgemeesterschap van achtereenvolgens Venhuizen, Castricum, Maarssen en Middelburg. U was zelfs twee jaar langer burgemeester dan ik. Dat is dus niet niets.

In Middelburg hebt u per 1 mei jongstleden uw functie als burgemeester neergelegd wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Bij dit afscheid werd u zeer veel lof toegezwaaid. Wij hebben zelfs begrepen dat er een website www.burgemeestermiddelburg.nl in het leven is geroepen om een waardige opvolger voor u te vinden.

Politieke belangstelling is u met de paplepel ingegoten. Uw vader, Arie Jan Schouwenaar, die te jong overleed, was eind jaren vijftig van de vorige eeuw lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. Deels in dezelfde tijd was uw moeder, Jo Schouwenaar-Franssen, voor de VVD lid van de Eerste Kamer. Uw moeder was met de portefeuille maatschappelijk werk na Marga Klompé de tweede vrouwelijke minister van ons land, in het kabinet-Marijnen.

In uw marinetijd studeerde u aan de Universiteit van Utrecht rechten, met als specialisatie staatsrecht. Binnen uw partij, de VVD, bent u van 1977 tot 1979 voorzitter geweest van de afdeling Tubbergen. Van 1994 tot 1998 was u voorzitter van de Kamercentrale Den Helder. Als Eerste Kamerlid bent u lid van de Nederlandse delegatie van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, die advies uitbrengt aan de regeringen van de drie landen, optredend in het Comité van Ministers. Daarnaast bent u ook lid van de commissies voor BZK/AZ, I&A/JBZ en IMRO, alsmede van de commissie voor Verzoekschriften.

U bent vertrouwd met de drie machten binnen de trias, want u bent ook al geruime tijd rechter-plaatsvervanger in de sector strafrecht van de arrondissementsrechtbank in Amsterdam. Daarnaast hebt u ook veel bestuurlijke functies op sportgebied vervuld. Zo was u tien jaar voorzitter van Olympia's Tour, maar u was ook voorzitter van de fietsclub Door Oefening Flink, volgens de griffier een motto dat nog altijd bruikbaar lijkt voor de voetbalsport.

Mijnheer Schouwenaar, bij uw afscheid in Middelburg heeft de stadsdichter in een eulogie die eindigt met de verzuchting dat burgerij en veste

met uw vertrek te vondeling zijn gelegd, onder meer het volgende over u gedicht:

"Beetje Havik, beetje hoeder, beetje papa, beetje mama,
Beetje Ridder van de straat die op zijn fiets ten strijde trekt.

Beetje Uylenspieghel met een overvol programma,
Beetje slijpsteen van de geest, in gulle lach en goed gebekt."

Met deze eigenschappen hopen wij u nog lang mee te mogen maken in dit huis. Wij wensen u hier een zeer plezierige en vruchtbare tijd toe. Ik schors de vergadering om de leden de gelegenheid te geven om de heer Schouwenaar te feliciteren met zijn maidenspeech.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter: Ik geef het woord nu aan een geboren Zeeuw, "een echte" zou je kunnen zeggen, voor zijn maidenspeech. Mijnheer Van "Diek", u hebt het woord.

**

*N

De heer **Van Dijk** (PVV): Voorzitter. Ik feliciteer de heer Schouwenaar met zijn maidenspeech.

Op 12 april jongstleden heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel Huurverhoging op grond van inkomen, met enkele amendementen, aangenomen. Op 13 april heeft de rechter in Den Haag in kort geding uitgesproken dat de Belastingdienst niet vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel inkomensverklaringen mag verstrekken aan de verhuurders van de vier eisers. De Staat heeft geen beroep ingesteld en geeft daarmee prioriteit aan de behandeling in deze Kamer.

De PVV staat voor het belang van de huurders en is tegen onnodige lastenverzwaring. De voorgestelde, extra, huurverhoging komt op een moment dat de woningmarkt buitengewoon onrustig en instabiel is en het vertrouwen in die markt historisch laag is. Er gaapt een groot gat tussen sociale huurwoningen en particuliere huurwoningen. Het wetsvoorstel wordt voorgespiegeld als "de" oplossing, maar de meeste huurders kunnen nergens heen; er zijn op dit moment veel te weinig alternatieven.

Doorstroming op de koopmarkt en de huurmarkt is geen kwestie van een enkele maatregel die op een magische manier de oplossing biedt. Om scheefwoners door te laten stromen, moet er bovenal sprake zijn van aantrekkelijke en haalbare alternatieven. Hierbij speelt de hypotheekverstrekking zeker ook een sleutelrol. Als de banken weer meer vertrouwen schenken aan potentiële huizenkopers, dan krijgen de kopers ook weer meer vertrouwen in de woningmarkt.

Dan de verstrekking van gegevens door de Belastingdienst. De rechter heeft dan wel gesproken op 13 april jongstleden, maar als dit wetsvoorstel wordt aangenomen, zullen er toch gegevens van de Belastingdienst richting de

verhuurders gaan. Mijn fractie maakt zich daarbij uiteraard zorgen over de privacy! Ik lees dat alleen de meest noodzakelijke gegevens zullen worden gecommuniceerd; geen namen, geen sofinummers, geen gegevens van werkgevers. De Belastingdienst verstrekt aan de verhuurder alleen een ja of nee op de vraag of het huishoudinkomen boven die grens ligt. De verhuurder mag dit gegeven slechts voor één enkel doel gebruiken en mag het niet bewaren.

De PVV-fractie is blij met dit restrictieve beleid. Zij wil graag van de minister weten hoe het toezicht op de naleving van deze regels in de praktijk wordt geregeld. Ook maakt mijn fractie zich zorgen over de huurder die bezwaar wil maken tegen het ja of nee van de Belastingdienst en de eventueel daaruit voortvloeiende huurverhoging. Kan de minister haar geruststellen dat de privacy van de huurder, ook in een bezwaarprocedure, gegarandeerd zal worden?

Zoals gezegd is het wetsvoorstel op 12 april met steun van de PVV door de Tweede Kamer aangenomen. Dit was zo afgesproken in het regeerakkoord met het CDA en de VVD, en de PVV houdt zich aan gemaakte afspraken. Echter, in de tussentijd is de realiteit veranderd. Het regeerakkoord en het gedoogakkoord zijn op 21 april jongstleden tot een einde gekomen en de PVV is derhalve niet meer gebonden aan die afspraken. Voor mijn fractie is ons verkiezingsprogramma nu maatgevend en de steun van de PVV voor dit wetsvoorstel is op 21 april komen te vervallen.

Tot slot wil ik nog graag reageren op de mededeling van collega Schouwenaar die stelde dat de provincie Zeeland zo plat is als een dubbeltje en derhalve niet is te betrekken bij het scheefwonen. Ik moet hem toch tegenspreken. Ik woon in het prachtige Zeeuwse buitengebied tussen de boomgaarden. Mijn woning is gebouwd op een vroegere zandkreekrug en staat ruim elf centimeter uit het lood. Naar mijn opvatting een prachtig, letterlijk voorbeeld van scheefwonen in Zeeland.

De voorzitter: Mijnheer Van Dijk. Mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech.

U bent de tweede Zeeuw die bij dit wetsvoorstel zijn maidenspeech houdt, maar u bent, anders dan de heer Schouwenaar, in Zeeland geboren en getogen. Als een rechtgeaarde Zeeuw hebt u in deze zaal eerst een tijdje de kat uit de boom gekeken. Weliswaar is dit uw eerste toespraak in de plenaire vergadering, maar u bent al een jaar actief lid van deze Kamer.

Zo maakt u deel uit van de delegatie naar de Parlementaire Assemblee van de Raad voor Europa, namens welke u enkele maanden geleden deelnam aan de verkiezingswaarneming in Rusland. Ook bent u lid van de commissies voor BZK/AZ, IMRO, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, VWS en Koninkrijksrelaties. Namens laatstgenoemde commissie reisde u afgelopen jaar af naar de Caraïbische delen van het Koninkrijk voor een bezoek dat in het teken stond van interparlementair koninkrijksoverleg.

U was al eerder in uw loopbaan politiek actief. Zo was u van 1981 tot 1990 namens het CDA lid van de gemeenteraad van Goes. "Hoes",

zeggen wij in Zeeland. Sinds maart 2011 bent u ook voorzitter van de fractie van de PVV in de Provinciale Staten van Zeeland. In het dagelijks leven bent u thans werkzaam voor een openbaarvervoerbedrijf en bent u manager European Operations van het bedrijf Tekvet Technologies Incorporated, gevestigd in Sarasota in Florida, dat gespecialiseerd is in elektronica voor diergeneeskunde en zich daarmee toelegt op de gezondheidsmonitoring van vee. Wat een bijzonderheid op deze dag waarop wij in een ander kader hebben gestemd over vee.

Niet onvermeld mag blijven dat u oprichter en bijna 30 jaar lang zeer gewaardeerd voorzitter was van de scoutinggroep Frans Naerebout in Goes. Voorts was u onder meer lid van de Landelijke Groep Havens van het CNV, lid van de Zeeuwse Jeugdraad en de Goese Sportraad, en lid van het algemeen bestuur van het vliegveld Midden-Zeeland. Waar "leit" dat dan?

**

De heer **Van Dijk** (PVV): In Arnhem.

De **voorzitter**: Ken ik Zeeland toch zo goed en dan ligt er een onbekend vliegveld bij Arnhem.

Voor uw verdiensten in de provincie Zeeland bent u al in 2002 koninklijk onderscheiden en u draagt uw onderscheiding met ere. Uw gevarieerde maatschappelijke ervaring voorspelt een interessante bijdrage aan het werk van deze Kamer. Wij wensen u daarmee dan ook zeer veel succes.

Ik schors de vergadering enkele ogenblikken om de leden de gelegenheid te geven de heer Van Dijk te feliciteren.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

De heer **Nagel** (50PLUS): Voorzitter. We spreken vandaag over het merkwaardige begrip "scheefwonen". Iemand die verdacht wordt van scheefwonen, bevindt zich op een hellend vlak en dat komt uit als het voorliggend wetsvoorstel wordt aangenomen.

50PLUS heeft een veelvoud van bezwaren tegen dit wetsvoorstel. Alom is er maatschappelijke onrust over de schending van de privacy. Is de minister het met ons eens dat er geen andere situaties zijn waarbij individuele inkomensgegevens aan derden worden verstrekt en dat dit dus een precedent is? Ook maken wij ons grote zorgen over de extra administratieve rompslomp die gecreëerd wordt. Het in de Tweede Kamer aangenomen amendement-Lucassen bepaalt dat er geen extra huurverhoging hoeft te komen, indien de huurder aantoonbaar dat het huishoudinkomen in het jaar volgend op het peiljaar lager dan of gelijk is aan €43.000. Daartoe moet hij een uittreksel opvragen en verstrekken uit de GBA, de gemeentelijke basisadministratie, waaruit blijkt hoeveel mensen het huishouden vormen. Vervolgens moet hij een IB

60-formulier overleggen van alle bewoners over het inkomensjaar. Van elke persoon die in de huurwoning woont, moeten inkomensgegevens overlegd worden. Los van het gedoe, hoe moet dat als niet iedereen, bij voorbeeld vanwege privacyredenen, hieraan mee wil werken?

Maar het betekent ook een hoop extra administratie voor de overheid, in dit geval de Belastingdienst. Deze is de laatste tijd juist in het nieuws omdat hij onvoldoende capaciteit heeft om de controle op het bedrijfsleven en particulieren goed uit te kunnen oefenen, waardoor miljarden worden misgelopen. Uit de toelichting van de minister blijkt dat de Belastingdienst kosteloos een inkomstenverklaring verstrekt aan de verhuurder; een wel heel gretige bereidheid om de huurders meer te laten betalen. Het zou volgens ons logisch zijn dat degene die deze dienst verstrekt wil hebben, daarvoor minimaal de gemaakte kosten berekend krijgt. Dat gebeurt met de gewone burger ook als deze een bewijs van de overheid wil. In dit geval verdient de aanvrager de onkosten bovendien meer dan terug. Wij willen weten of de minister dit naar ons gevoel logische, en in deze tijd van bezuinigingen ook noodzakelijke idee wil overnemen.

Dan het punt waarom het allemaal begonnen is: het doorstromen. Wij geloven dat dit op geen enkele manier zal gebeuren. Huurders hebben weinig mogelijkheden om te kiezen. Ze hebben vaak niet het kapitaal, het inkomen of de leeftijd om een huis te kopen. Duurdere huurwoningen zijn of moeilijk te krijgen, of niet betaalbaar. Mensen met een inkomen van niet zo veel boven de €43.000 bruto per jaar, houden hiervan een netto-inkomen van pakweg €2000 over. Bij een kale huur van €600 en de daarbij komende andere vaste woonlasten wonen ze echt niet zo schief als wordt voorgesteld. In vele gevallen zijn er geen alternatieven wat betreft de doorstroming.

Ook de Eerste Kamer is overstroomd met brieven die met redelijke argumenten de weezin tegen dit kabinetsvoorstel verwoorden. Talrijke problemen in de praktijk worden er gesignaleerd. Een thuiswonende student die met een bijbaantje zijn studie financiert -- toch geen overdadige luxe, maar vaak een noodzaak -- kan het huishouden volkomen ten onrechte in het scheefwonenvlak brengen. Een mantelzorgverzorger die een van zijn ouders in huis wil nemen, zal zich tien keer bedenken als hij daardoor extra huurverhogingen moet betalen, omdat het inkomen van die ouder mee gaat tellen. Per saldo hebben we in dit soort gevallen alleen een verkiesrekening. Een gepensioneerde die enkele uren per week bijwerkt krijgt de extra huurverhoging aan zijn broek, maar die vervalt niet als hij moet stoppen. Er zijn meer wisselende factoren zoals bij zzp'ers, uitzendkrachten, oproepkrachten, inkomensverval als de WW niet meer wordt uitgekeerd.

Realiseert de minister zich wel wat dit in al deze individuele gevallen kan betekenen? Dit is misschien nog wel het meest opzienbarende en onrechtvaardige in het wetsvoorstel: er komt een extra huurverhoging als het inkomen stijgt boven

de €43.000, maar die wordt niet teruggedraaid als het inkomen weer beneden deze grens terechtkomt. Mensen die te maken krijgen met gevoelige koopkrachtdalingen vanwege het Kunduzakkoord en die deze in vele gevallen maar moeilijk financieel kunnen verwerken, krijgen een forse extra huurverhoging voor de kiezen. Het kabinet en de minister zeggen dat het bij een huur van €600 per maand gaat om een extra verhoging van €30 per maand, dus een extra koopkrachtverlies op jaarbasis van €360, en zij noemen dat een overzienbaar bedrag. Deze manier van scheef denken staat in sterk contrast met de schrijnende gevallen die wij gesignaleerd krijgen. Het kabinet weet niet meer wat er onder de mensen leeft en regeert ook demissionair nog steeds vanuit een ivoren toren.

Er zijn nog veel meer bezwaren, maar als de Eerste Kamer altijd vol trots de stelling verdedigt dat zij de wetgeving op zorgvuldigheid moet toetsen, dan is er geen twijfel mogelijk dat dit zeer krakkemikkige en vooral onrechtvaardige wetsontwerp overgeheveld moet worden naar de oudpapieropbrengst.

*N

De heer **De Lange** (OSF): Voorzitter. Allereerst mijn felicitaties aan de heren Schouwenaar en Van Dijk in verband met hun maidenspeeches. De discussie over het thema scheefwonen dateert niet van vandaag of gisteren. Het onderwerp staat maatschappelijk al heel lang in de belangstelling. Het is dan ook begrijpelijk dat de huidige pogingen van de regering om het scheefwonen aan te pakken brede onrust bij de bevolking teweegbrengen.

Naast diverse andere issues -- waarover straks meer -- is er sprake van grote zorgen juist op het gebied van privacy, en niet ten onrechte. Een dag nadat het wetsvoorstel in de Tweede Kamer was aangenomen, sprak de rechter in Den Haag op de mooie datum van vrijdag 13 april 2012 in kort geding uit dat de Belastingdienst niet vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel inkomensverklaringen mag verstrekken aan de verhuurders van een aantal eisende huurders. Dit is tegelijk begrijpelijk en zorgwekkend. De regering heeft een belangrijke taak om het vertrouwen van de burgers in de overheid te behouden, en dit waar mogelijk te versterken. Als zij op een cruciaal onderdeel van een wetsvoorstel door de rechter wordt teruggedraaid, draagt dat naar het oordeel van mijn fractie bepaald niet bij aan deze doelstelling. Is de minister dat met mijn fractie eens?

Nu naar het wetsvoorstel zelf. Op zichzelf genomen is mijn fractie geen tegenstander van de wens om sociale huurwoningen vooral beschikbaar te houden voor huurders met lagere inkomens, om scheefwonen tegen te gaan en om de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen. De vraag is of deze doelstellingen met het voorliggende wetsvoorstel bereikt worden. Is er sprake van de oplossing van een probleem, of ligt het probleem juist in de voorgestelde oplossing? Ik zal betogen

dat naar het oordeel van mijn fractie het laatste het geval is.

De Raad van State heeft over dit wetsvoorstel een aantal behartigenswaardige overwegingen aangevoerd. Allereerst wordt gesteld dat het beter was geweest een totaalaanpak van de zo duidelijk disfunctionerende woningmarkt, zowel koop als huur, te presenteren. Financiële aanmoediging om midden- en hogere inkomens door te laten stromen faalt vanwege het ontbreken van realistische en betaalbare mogelijkheden om door te stromen. In die zin komt het wetsvoorstel op het slechtst denkbare moment: een moment waarop de woningmarkt door een ongekend moeilijke fase gaat, en nog jaren zal gaan. Graag de reactie van de minister op dit punt.

Het gevolg zal dan ook zijn dat er weinig verandert, maar dat een kleine groep huurders met een inkomen hoger dan €43.000 een hoger bedrag voor dezelfde woning betaalt als de meerderheid van huurders. Overigens laadt de regering de schijn op zich om alleen maar de huuropbrengsten te willen verhogen. De voorgestelde regeling is namelijk bewust asymmetrisch. Vertrekt de huurder met het te hoge inkomen, dan gaat de huurprijs niet terug naar het oude niveau. Naar de mening van mijn fractie is dat een onbegrijpelijk en verwerpelijk standpunt. Als we ons bij deze problemen ook nog eens realiseren dat binnen ons land grote regionale verschillen op de woningmarkt optreden, dan wordt het speelveld voor burgers die in dezelfde omstandigheden verkeren zo mogelijk nog ongelijker. Graag de reactie van de minister op dit punt. Het wetsvoorstel ziet het inkomen als een factor die mede de huurprijs bepaalt. Dat leidt tot verschillende huurprijzen voor dezelfde woning en bovendien gaat het om een primaire levensbehoefte. Curieus genoeg wordt het aan de verhuurders overgelaten om al dan niet actie te ondernemen in de richting van de huurder. Dit leidt tot de naar de mening van mijn fractie zeer ongewenste situatie dat individuele verhuurders invloed krijgen op het inkomensbeleid.

Ook zet de regering daarmee de deur open naar ongelijke behandeling van mensen in identieke situaties, afhankelijk van de grillen en grollen van de verhuurder. Dat het vertrouwen van de burger in verhuurders in de vorm van woningcorporaties niet enorm groot is, mag ons toch zo langzamerhand niet meer verbazen. Laat ik hier voorzichtig zeggen dat gebleken is dat de ene woningcorporatie de andere niet is. De enige correcte wijze om inkomensbeleid te voeren is via de belastingheffing. Anders wordt voor we het weten over de prijs van een halfje bruin door de bakker op de hoek pas beslist nadat hij het belastbaar inkomen van zijn klant heeft vastgesteld. Graag de reactie van de minister op dit punt.

Duidelijk is ook, gezien het bovenstaande, dat de uitvoeringsproblemen enorm zullen zijn en dat de samenleving een hoge, naar de mening van mijn fractie een veel te hoge prijs betaalt in de vorm van opoffering van privacy van burgers. Het feit dat de verhuurder door de Belastingdienst geïnformeerd wordt over het inkomen van huurders zet de deur open voor allerlei vormen van misbruik.

Ik zou zeggen dat de recente geschiedenis ons geleerd heeft dat woningcorporaties dit soort wetgeving echt niet nodig hebben om misstanden te scheppen. Als er al wetgeving zou moeten komen om scheefwonen te bestrijden, dient dat uitsluitend via de belastingheffing te geschieden. Dan kunnen ook alle relevante factoren in de beschouwingen betrokken worden. Graag de reactie van de minister ook op dit punt.

De voorgestelde wetgeving treft groepen burgers in ongelijke mate. Met name ouderen en gepensioneerden zijn, ik zou bijna zeggen zoals bij dit kabinet gebruikelijk is, extra de dupe van het wetsvoorstel. Ouderen en gepensioneerden met te gering eigen kapitaal, met een koopkracht die voortdurend terugloopt door het al jaren lang ontbreken van indexatie bij de pensioenen en de zeer reële dreiging van aanzienlijke kortingen op de nominale pensioenen, worden in een onmogelijke positie gemanoeuvreerd. Het vooruitzicht van gepensioneerden om gedurende de duur van hun pensioen minstens een derde van hun koopkracht te zullen verliezen, nodigt niet uit om de door de regering zo gewenste doorstroming te helpen realiseren.

Tot het onmogelijke is niemand gehouden, maar de financiële sancties zijn niettemin onbarmhartig. Want voor de sluipende maar o zo reële aantasting van de koopkracht van gepensioneerden wordt in het voorstel geen enkele compensatie geboden. Zo helpt de overheid een nieuwe klasse van scheefwoners te scheppen, maar dit keer helaas scheefwoners die de kosten van hun woning niet langer op kunnen brengen. Het geheel lijkt sterk op het uitdrijven van de duivel met Beëlzebub, om maar een tekst te gebruiken die mijn christelijke vrienden aan zal spreken. Graag de reactie van de minister op dit punt.

Ten slotte het feit dat de regering meent dat het inkomen van thuiswonende kinderen meegeteld moet worden in de totale afweging. Een dergelijk voornemen koppelt de economische situatie van ouders en kinderen op onaanvaardbare wijze aan elkaar. Dit onderdeel van het voorstel zal slechts leiden tot calculerend gedrag waardoor kinderen op uitsluitend financiële gronden het huis verlaten of tot frauduleuze handelingen worden aangemoedigd. Dit moeten wij als samenleving simpelweg niet willen. Graag de reactie van de minister op dit punt.

Samenvattend, mijn fractie heeft weinig goede woorden over voor dit wetsvoorstel, met name door de grote reeks aan maatschappelijk volstrekt ongewenste effecten. Wij nodigen de regering dan ook uit om terug naar de tekentafel te gaan. Het kan toch niet zo moeilijk zijn om na een grondige en onderbouwde analyse van waar de werkelijke problemen liggen tot een evenwichtiger en realistischer wetsvoorstel dan het thans voorliggende te komen? De onoverkomelijke bezwaren tegen het huidige voorstel zijn nu in elk geval genoegzaam bekend.

*N

Mevrouw **De Boer** (GroenLinks): Voorzitter. Ook van mijn kant allereerst felicitaties aan de collega's Schouwenaar en Van Dijk voor hun maidenspeech.

Ook de fractie van GroenLinks vindt dat er goede redenen zijn om het scheefwonen in sociale huurwoningen tegen te gaan en de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen. Wij moeten ons echter wel de vraag stellen of het wetsvoorstel dat nu voorligt het beste middel is om dat doel te bereiken. De leden van de GroenLinks-fractie zijn daar allerminst van overtuigd.

Allereerst moeten we ons de vraag stellen wat het doel is van het tegengaan van het scheefwonen in sociale huurwoningen. Wat de leden van de GroenLinks-fractie betreft is dat doel helder: er moeten voldoende betaalbare huurwoningen beschikbaar zijn voor diegenen die op grond van hun geringe inkomen op deze woningen zijn aangewezen.

Het doel dat de regering nastreeft met het onderhavige wetsontwerp is minder duidelijk. Weliswaar stelt de regering dat het wetsvoorstel beoogt de doorstroming te bevorderen, zodat goedkopere woningen weer beschikbaar komen voor huishoudens met een lager inkomen of een lager middeninkomen; elders lijkt het tegengaan van het scheefwonen, de bevordering van de doorstroming of juist het vragen van een marktconforme huur een doel op zich.

In antwoord op schriftelijke vragen van onder meer onze fractie lijkt de regering nogal eens verstrikt te raken in deze verschillende doelstellingen. In antwoord op de geuite twijfels over het gebrek aan voldoende aanbod waarheen scheefwoners kunnen doorstromen, geeft de regering hoog op van de mogelijkheden die de extra woningwaarderingspunten in schaarstegebieden bieden: hierdoor zullen er volgens de regering meer woningen in het geliberaliseerde segment beschikbaar komen, hetgeen scheefwoners mogelijkheden zou bieden om door te stromen.

Ook de verkoop van sociale huurwoningen noemt de regering als middel om de doorstroming te bevorderen. Dat deze beide maatregelen impliceren dat woningen zullen verdwijnen uit het gereguleerde segment en dat het aantal betaalbare huurwoningen dat beschikbaar komt voor mensen met lagere inkomens dus per saldo zal afnemen, wordt hierbij gemakshalve vergeten. Mijn fractie is er niet van overtuigd dat dit wetsvoorstel die maatregelen bevat die ervoor gaan zorgen dat er daadwerkelijk meer betaalbare huurwoningen beschikbaar zullen komen voor de mensen die daarop zijn aangewezen.

Naast het ontbreken van een helder perspectief op positieve effecten kleven er naar het oordeel van mijn fractie een aantal ongewenste neveneffecten aan het onderhavige wetsvoorstel. In mijn schriftelijke inbreng ben ik hier al uitgebreid op ingegaan. Deze nadelige effecten betreffen onder meer de privacyaspecten en de onomkeerbaarheid van de maatregel. Anderen zijn hier ook al op ingegaan.

Voor wat betreft de privacyaspecten geeft de regering in antwoord op onze vragen ook al aan

dat er geen precedentwerking is: nog nooit eerder is er een wet aangenomen waarbij is bepaald dat de Belastingdienst gegevens verstrekt aan niet-overheidsinstanties. Ik wijs er nog maar eens op dat we het hier niet alleen hebben over woningcorporaties met een privacybeleid en een raad van toezicht maar ook over particuliere huisjesmelkers. Het lijkt alsof de regering van oordeel is dat er niet zo veel aan de hand is. Wij vinden echter dat hier sprake is van het overschrijden van een grens die in elk geval niet zomaar mag worden overschreden. De maatschappelijke noodzaak om een dergelijke grens te overschrijden moet wel heel hoog zijn en er moet echt geen andere oplossing mogelijk zijn.

Naar ons oordeel is die andere oplossing wel degelijk mogelijk, namelijk door zowel de huurtoeslag voor degenen die te weinig verdienen om de huur te kunnen betalen als een heffing voor degenen die te veel verdienen voor de huur van hun woning in de gereguleerde sector geheel via de belastingen te laten lopen. Daarmee wordt dan eveneens tegemoetgekomen aan een ander bezwaar van het onderhavige wetsvoorstel: de onomkeerbaarheid van de extra huurverhoging.

De Tweede Kamerfractie van mijn partij heeft samen met een aantal andere fracties in de Tweede Kamer, waaronder die van de minister, een begrotingsakkoord gesloten. In dat begrotingsakkoord zijn geen afspraken omtrent het huidige wetsvoorstel op papier gezet. Wel zijn er -- naast afspraken over het aanpakken van de hypotheekrenteaftrek -- afspraken gemaakt over het invoeren van een boven-inflatoire huurverhoging van 1% voor huurders met een huishoudinkomen tussen de €33.000 en €43.000. Ook aan dat wetsvoorstel kleven naar het oordeel van mijn fractie nog bezwaren.

Er zijn echter ook belangrijke verbeteringen aangebracht ten opzichte van het onderhavige wetsvoorstel. Dat is ten eerste het geval op het gebied van de privacy; zo wordt bezwaar en beroep bij de Belastingdienst ingesteld in plaats van bij de Huurcommissie en is er toezicht geregeld door het CBP. Het is ten tweede het geval op het toepassingsgebied; het geldt alleen voor huurwoningen met een huur tot €665 en niet voor alle gereguleerde woningen. Ten derde is dit het geval op het gebied van het huishoudinkomen; er wordt een hogere vrijstellingsgrens voor het inkomen van meerderjarige kinderen gehanteerd. Zonder deze nadere voorwaarden en zonder de koppeling aan een gelijktijdige eerste aanpak van de hypotheekrenteaftrek kon de GroenLinks-fractie aan de overkant niet akkoord gaan met de afgesproken verhoging met 1%. En ik kan u zeggen: zonder gelijkluidende voorwaarden ten aanzien van deze 5%-verhoging voor inkomens boven de €43.000 kan mijn fractie in de Eerste Kamer niet akkoord gaan met dit wetsvoorstel.

Wij hadden verwacht dat de minister naar aanleiding van de haar bekende standpunten van de verschillende partijen en de afspraken, zoals die zijn gemaakt in het begrotingsakkoord, het initiatief zou hebben genomen om het onderhavige wetsvoorstel aan te passen aan de

randvoorwaarden, zoals geformuleerd in het begrotingsakkoord. Maar niets van dat al. In de memorie van antwoord wordt geen enkele handreiking gedaan. Sterker nog; afspraken die in het begrotingsakkoord zijn gemaakt, worden ten aanzien van dit wetsvoorstel van de hand gewezen. Het mag duidelijk zijn dat mijn fractie hierover zeer teleurgesteld is. Zolang niet aan de in het begrotingsakkoord geformuleerde randvoorwaarden wordt voldaan, zal mijn fractie dan ook tegen dit wetsvoorstel stemmen.

Tot slot een enkele opmerking over het bredere perspectief. Duidelijk is dat er veel moet gebeuren om de woningmarkt weer vlot te trekken en om deze eerlijker te maken. Daarvoor zullen maatregelen genomen moeten worden zowel met betrekking tot de koopmarkt als met betrekking tot de huursector. Het zal een integrale aanpak moeten zijn. Kort na het sluiten van het begrotingsakkoord presenteerde de woonsector het plan Wonen 4.0; een breed gedragen integrale aanpak van zowel de koop- als de huursector. Mijn fractie ziet in dit plan goede aanknopingspunten voor een toekomstig woonbeleid, en hoopt dat daar na de verkiezingen grote stappen in gezet kunnen worden. In de tussentijd zullen we het wellicht met tussenstappen moeten doen. Wij zien de afspraken uit het begrotingsakkoord als zo'n tussenstap, en hopen snel afspraken te kunnen maken over een gedegen en integraal woonbeleid. Een woonbeleid waarin de hypotheekrenteaftrek serieus wordt aangepakt. Een woonbeleid met meer marktconforme huren, die voor de lagere inkomensgroepen worden gecompenseerd door middel van huurtoeslagen -- door middel van de belastingen dus -- welke dan ook hoger moeten kunnen zijn dan nu het geval is. En een woonbeleid waarbij geen gegevens door de belastingdienst aan verhuurders hoeven te worden verstrekt.

*N

Mevrouw **De Vries-Leggedoor** (CDA): Voorzitter. De Woningwet van 1901, een hele poos terug, is het raamwerk van de volkshuisvesting en de woningbouwcorporaties die wij nu kennen. De wet maakte het mogelijk om aan particuliere instellingen rijksvoorschotten en jaarlijkse bijdragen toe te wijzen voor het bouwen van woningen die aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen. Deze organisaties worden alleen als toegelaten instelling erkend als zij uitsluitend werkzaam zijn in het belang van de volkshuisvesting en op non-profitbasis opereren. Eventuele exploitatieoverschotten dienen opnieuw in het belang van de volkshuisvesting besteed te worden. Deze basisvoorwaarden gelden grofweg nog altijd.

Tot 1919 werd de huur een afgeleide van wat redelijk was. Redelijk, gezien de exploitatiekosten, de kwaliteit van de woning en het inkomen van de arbeiders. Daarna wordt de huurprijs onafhankelijk van het inkomen, met als minimum de kostprijsuur min de maximale bijdrage van de overheid en als maximum de kostprijsuur zelf. De bedoeling was echter niet dat de huur voor elk inkomen betaalbaar zou zijn. Het

ging er in die tijd om dat het volk de kosten voor een kwalitatief goede woning zou opnemen in het gezinsbudget, waardoor het algemeen leefmilieu op een hoger plan zou worden gebracht. Dan enige woorden van toen, die ikzelf niet zou hebben gekozen: "Armlastigen die niet in staat waren de huur van hun bescheiden woning te betalen, kwamen in aanmerking voor liefdadigheid. Dit gold ook voor mensen die naar een duurdere woning moesten verhuizen, omdat het krot waarin ze woonden gesloopt werd. Voor deze groep werd" -- nogmaals, niet mijn woordkeus -- "de 'sociale achterlijkheidsbijdrage' in het leven geroepen. De individuele huursubsidie die aan dit charityprincipe een einde maakt, wordt pas in 1975 ingevoerd." Tot zover een stukje geschiedenis, weliswaar met grote stappen, er is nog veel meer over te vertellen, maar ik wil ermee aangeven dat verandering niet vreemd is in de volkshuisvesting.

Allereerst willen we de minister bedanken voor de uitgebreide beantwoording in de schriftelijke ronde. Het is de duidelijkheid ten goede gekomen. De leden van de CDA-fractie zijn het eens met het beoogde doel van dit wetsvoorstel, namelijk om met de voorgestelde maatregel geleidelijk naar meer marktconforme huurprijzen te gaan voor degene die geen overheidssteun meer nodig heeft en dus een meer marktconforme prijs kan betalen en daarmee -- door de beoogde doorstroming -- kunstmatig laag gehouden goedkopere huurwoningen beschikbaar te hebben en houden voor mensen met lagere inkomens. Toch hebben wij nog enkele vragen.

De CDA-fractie heeft goed begrepen dat het hier enkel de gereguleerde huursector betreft, dus van de toegelaten instellingen. In de vorige bijdrage werd gesproken over het feit dat het hierbij ook de huisjesmelkers betreft. Wil de minister daar in haar beantwoording even op reageren? Ook beseffen we dat de bescherming van de huurder tegen exorbitante huurprijzen in het niet mogen overschrijden van de maximale huurprijsgrens ligt, en dat die maximale huurprijsgrens wordt bepaald door de toegekende punten in het woningwaarderingssysteem. Allemaal netjes wettelijk geregeld.

Wij constateren dat het doel van dit wetsvoorstel uitgaat van de vrije keus van mensen om door te stromen naar een andere woning, dan wel over te gaan tot koop van de bestaande woning of doorstroming naar de koopmarkt in het algemeen. Voor veel mensen zal die keus aanwezig zijn. De zorg van de CDA-fractie betreft de groep die die keus veelal niet heeft, zoals mensen die in een aangepaste woning wonen, vanwege de zorg die ze nodig hebben of vanwege een functiebeperking. Deze mensen hebben weinig te kiezen en de woningen liggen niet voor het oprapen. In de schriftelijke ronde is hier uitgebreid op ingegaan. Wij zijn de afgelopen tijd bedolven onder de mails en brieven. Daarin kwamen schrijvende gevallen naar voren van mensen die buiten hun eigen toedoen fors in inkomen achteruitgaan, door invaliditeit, pensionering of doordat de partner overlijdt. Het feit dat verhuurders de 5% huurverhoging mogen en niet

moeten toepassen, biedt hier inderdaad een opening. Prestatieafspraken tussen gemeenten en woningbouwcorporaties kunnen hierbij een handvat zijn. Immers, het is, zoals de minister in de schriftelijke ronde aangeeft, een groep waarvoor de beoogde doorstroming niet altijd mogelijk is. De Tweede Kamer is toegezegd dat met de koepels van verhuurders gesproken wordt om met beleid om te gaan met de mogelijke extra huurverhoging voor aangepaste woningen en voor deze categorie dus maatwerk toe te passen. Wij zouden graag van de minister vernemen of, en zo ja hoe, zij mogelijkheden ziet om hier een vinger aan de pols te houden.

De CDA-fractie is trouwens een warm voorstander van prestatieafspraken tussen gemeenten en woningbouwcorporaties. Op deze manier kan lokaal maatwerk geboden worden omtrent samenstelling van wijken, doelgroepenbeleid, terugval in inkomen versus woningvoorraad etc. etc. Amsterdam is immers Nieuw Buinen niet. Het maken van prestatieafspraken is echter niet verplicht. Kan de minister aangeven hoe groot het aantal gemeenten is dat deze afspraken maakt en of dit aantal een stijgende of dalende tendens vertoont?

Wij danken de minister voor het overzicht van genomen en te nemen maatregelen in het kader van de woningmarkt. De CDA-fractie ziet dit wetsvoorstel als een bouwsteen om de woningmarkt toekomstbestendig te maken. Het is betrekkelijk eenvoudig; het wil niet het hele huurstelsel hervormen. Het kan uitgevoerd worden zonder andere stappen te frustreren. En het voorziet in een evaluatie over drie jaar.

Er zijn diverse alternatieven gepresenteerd. Eén ervan is het plan Wonen 4.0. De winst ervan is in onze ogen dat verschillende partijen geprobeerd hebben er samen uit te komen. Het is dan ook een compromis. Dat maakt het ook tot een bouwwerk waar je niet zomaar een steentje uit kunt halen, want dan valt het bouwwerk uit elkaar. De CDA-fractie hoort graag van de minister of dit wetsvoorstel de invoering van een huurbeleid à la het akkoord Wonen 4.0 op voorhand onmogelijk maakt.

Ook in het begrotingsakkoord 2013 worden zaken genoemd die de woningmarkt aangaan. Mevrouw De Boer wees daar ook al eventjes op. Wij wachten deze voorstellen af. Voor wat betreft de extra 1% huurverhoging boven inflatie voor inkomens tussen grofweg €33.000 en €43.000 heeft de minister in de schriftelijke ronde geantwoord dat dit separaat aan de Kamers zal worden aangeboden. In verband met het scheppen van duidelijkheid en de mogelijke beperking van de uitvoeringslasten hopen we dan wel dat dit voorstel snel deze Kamer zal bereiken.

In het begrotingsakkoord staan, na lezing, echter twee onderwerpen die ook dit wetsvoorstel raken. Ik zal dit toelichten. In dit wetsvoorstel vallen onder het huishoudinkomen alle inkomens van de huurder en overige bewoners achter een bepaalde voordeur. Uitgezonderd is het inkomen van een jongere beneden de 23 jaar die minder verdient dan de vrije voet in de Wet op de

studiefinanciering 2000, namelijk ruim €13.000. Het inkomen erboven wordt in dit wetsvoorstel wel meegerekend. In het begrotingsakkoord 2013 lezen we echter dat bij het voorstel voor inkomens tussen de €33.000 en €43.000 het inkomen van een jongere tot 23 jaar dat niet meetelt, wordt verhoogd naar het wettelijk minimumloon. Graag een antwoord van de minister op de vraag wat daarvan de consequenties zijn voor dit wetsvoorstel.

In dit wetsvoorstel is bovendien bezwaar mogelijk tegen de extra huurverhoging, als de huurder kan aantonen dat zijn huishoudinkomen lager is dan €43.000. Ik zal de techniek van t-2 bij verhoging en van t-1 bij bezwaar nu niet aanroeren. Die is mij bekend. Bij het aantekenen van bezwaar zal volgens dit wetsvoorstel de huurcommissie in laatste instantie de uiteindelijke bindende uitspraak moeten doen. Over de manier waarop gegevens door huurders zouden moeten worden aangeleverd, is in de schriftelijke ronde al uitgebreid ingegaan. Daar zal ik nu dus niet op ingaan. In het begrotingsakkoord 2013 staat echter dat bezwaar en beroep rondom de hoogte van het inkomen via de reguliere kanalen van de Belastingdienst loopt. Ook hierop vragen wij de minister dus om een reactie.

Verder hebben wij twee vragen op het gebied van de privacy. Ten eerste: hoe ziet de Belastingdienst toe op de correcte toepassing van de regeling door verhuurders? Ten tweede: waaruit bestaat het toezicht dat het CBP houdt op de verstrekking van de inkomensverklaringen door de Belastingdienst aan verhuurders en waaruit bestaat het toezicht van het CBP op de omgang van verhuurders met die inkomensverklaringen?

Voorzitter: Putters

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Ook ik feliciteer de collega's Schouwenaar en Van Dijk met hun maidenspeech. Aan collega De Lange voeg ik toe dat ik nog wel andere Bijbelteksten ken waar ik blijer van word dan het citaat over "de duivel uitdrijven met Beëlzebub". Dat zit volgens mij wel in een heel negatieve categorie. Gelukkig is er nog meer inspiratie te putten.

Wij bespreken vandaag een wetsvoorstel dat ons in het hart brengt van het politieke krachtenveld dat is ontstaan sinds de val van het kabinet en het parlementaire initiatief rond het begrotingsakkoord voor 2013. Volgens een aantal fracties, ook de mijne, had dit wetsvoorstel ook controversieel kunnen worden verklaard. Niet omdat mijn fractie zich niet iets bij het doel van deze wetswijziging kan voorstellen, maar vooral om even pas op de plaats te maken om het bredere vraagstuk te overzien. Het begrotingsakkoord is een doorbraak naar een meer hervormingsgericht beleid en alom klinkt de roep om een integrale visie op zowel de huur- als de koopsector van de woningmarkt. De Commissie voor BZK van de Eerste Kamer heeft al aangegeven een debat met de minister te willen voeren over deze integrale visie, waarbij we dan natuurlijk ook de koopsector

betrekken zodra er weer een missionair kabinet is aangetreden. Het is nodig en belangrijk te werken aan een langetermijnvisie. In dat kader vallen ook de kleinere stappen goed te overwegen. Zonder twijfel zijn wij vandaag bezig met een kleinere stap.

Er is nog een andere reden om een pas op de plaats te maken. In het begrotingsakkoord is afgesproken om de huren met 1% te laten stijgen voor de inkomensgroep tussen €34.000 en €43.000. Dat is de categorie middeninkomens, die precies onder de categorie zit waarover wij vandaag spreken. Ook voor die groep huurders wordt er voortaan een koppeling gemaakt met inkomens, hetgeen een principiële nieuwe stap is. Het zou voor de hand liggen om deze twee wetsvoorstellen op elkaar af te stemmen. Het ligt dus voor de hand om beide wetsvoorstellen in samenhang te behandelen. Dat zou veel beter zijn voor de behandeling van vandaag. Deze vraag klemmt, temeer omdat tussen beide wetsvoorstellen niet onbelangrijke verschillen in de techniek lijken te bestaan. Enkele collega's hebben daar al op gewezen. Die verschillen betreffen de samenstelling van het huishoudinkomen, met de grens van 23 jaar, en de inrichting van de bezwaarprocedure. Ook gaat het om het adres daarvan, namelijk de Belastingdienst versus de huurcommissie. Er moet bij de behandeling van beide wetsvoorstellen sprake zijn van een samenhangende aanpak en eenzelfde systematiek. Ik hoop dat de minister ons daar duidelijkheid over kan geven. Voor mijn fractie is dat zeer belangrijk.

Ik richt mij in deze bijdrage op de meer algemene context van de woningmarkt en op bepaalde inhoudelijke aspecten van dit wetsvoorstel. Wat de inhoud betreft, zal ik mij vooral richten op de wijze waarop inkomen nu een criterium wordt voor de aanpassing van huurprijzen. Dat huurprijzen in de gereguleerde sector meer marktconform kunnen worden, is ook voor mijn fractie een gegeven. Ook de Woonbond en het prijzenswaardige voorstel Wonen 4.0 gaan daarvan uit. Daar ligt voor ons dus niet de principiële discussie. Die ligt voor ons bij de invoering van de systematiek van een inkomenstoets. Mijn opmerkingen betreffen dus de randvoorwaarden en de inschatting van de haalbaarheid van gestelde doelen in de context waarin de woningmarkt zich nu bevindt.

Allereerst kom ik te spreken over de context van de woningmarkt. De crisis waarin we ons sinds 2008 bevinden, heeft de onevenwichtigheden van de woningmarkt genadeloos blootgelegd. In de koopsector is de vraag jarenlang aangejaagd door gunstige leenfaciliteiten. Nu die leenfaciliteiten aan striktere voorwaarden worden gebonden en dus per saldo gereduceerd worden, valt de vraag sterk uit. Het gevolg is dat de prijzen van koopwoningen dalen. Twee jaar geleden maakte de VROM-raad de analyse dat kopers die in moeilijkheden komen, uitwijken naar de huursector en dat huurders die overwegen te kopen, deze stap uitstellen. Er is weinig reden om te veronderstellen dat het nu, twee jaar later, veel anders is. De koopsector loopt niet goed, om het zacht uit te drukken. Hoewel koopwoningen goedkoper worden, in sommige

delen van het land meer dan in andere, houdt de consument de hand op de knip.

Van vraaguitval in de gereguleerde huursector is vooralsnog geen sprake. De ontwikkelingen in de laatste jaren doen vermoeden dat de vraag naar woningen hier alleen maar toeneemt. Iedereen is het er wel over eens dat het ontbreken van een variatie aan woningtypen en de daaraan gekoppelde huurprijzen hierbij een urgent probleem vormen. Vooral in het segment tussen €650 en €900, de duurdere huurwoningen, is er onvoldoende aanbod, zo luidt de algemene analyse. Waarom is er sprake van een beperkt aanbod van huurwoningen in deze prijsklasse? Heeft dat te maken met het feit dat wie deze huur kan betalen, in het verleden steeds de stap naar de koopmarkt zette? In dat geval is het beleid dat de vraag in de koopsector aanwakkerde, een factor die ervoor zorgde dat er in het duurdere huursegment nu onvoldoende aanbod is gecreëerd. Hoe dit ook zij, er is nu althans een politiek gevoelde behoefte om een grotere woningvoorraad in dat segment van de huurmarkt te scheppen.

De verhoging van de huren is nadrukkelijk in het teken gezet van het scheppen van een grotere voorraad duurdere huurwoningen. Dat doet de minister ook met dit wetsvoorstel. Het is ten eerste echter onzeker of de huurverhoging met maximaal 5% mensen zal stimuleren te verhuizen naar dit type woningen. Wonen is natuurlijk veel meer dan het stofferen van een stenen omhulsel, om het plat te zeggen. Mensen hechten zich aan woningen, aan buurten, aan sociale omgevingen. In de tweede plaats moet nog maar worden gezien of deze woningvoorraad zal ontstaan. Daarvoor zijn veel meer maatregelen nodig dan het verhogen van de huren. Enkele daarvan werden ook door Bouwend Nederland in een recent advies genoemd en komen neer op meewerkende gemeenten, meer investeringen en ook meer kapitaal, overigens ook van buiten de sfeer van de woningbouwcorporaties. Ook hier is samenhangend beleid nodig om ervoor te zorgen dat er meer zal worden gebouwd. In de derde plaats vraagt dit alles om consumentenvertrouwen. Dat lijkt nu juist in deze crisistijd te ontbreken. Mensen nemen het liefst even geen stappen, houden de hand op de knip en verhuizen dus niet. De aannamen bij het wetsvoorstel zijn daarmee nogal theoretisch en hangen af van veel meer ontwikkelingen dan de huurprijzen alleen.

Nu vindt mijn fractie dat de stijging van de huurprijzen aanvaardbaar is om de sociale sector en de vrije sector meer naar elkaar te laten toegroeien. Zoals al aangegeven, ligt daar voor ons niet het principiële probleem. De vraag is of de prikkel die met huurverhoging wordt toegebracht bij een tekortschietende woningvoorraad mensen werkelijk verlost over te stappen naar iets anders, eenvoudigweg omdat de alternatieven er in onvoldoende mate zijn. Door daarop een voorschot te nemen, wordt wel een stap gezet, maar blijft het effect onvoorspelbaar. Van deze prikkel op zichzelf gaat de woningmarkt niet beter draaien. De prikkel zou moeten leiden tot de wens de eigen woonsituatie te verbeteren en door te stromen naar

een woning van hogere kwaliteit. Dat is het effect dat we op het oog hebben.

De minister zegt natuurlijk dat effect ook op het oog te hebben, maar dan roepen we het commentaar van de Raad van State erbij, waarin staat dat scheefwonen een deelprobleem is en dat het nog steeds gaat om een samenhangende aanpak. Scheefwonen, hoe wij dit ook opvatten -- er zijn ook uit Zeeland praktische interpretaties aangereikt -- is een deelprobleem. Ook is het maar de vraag hoe groot dit deelprobleem van het scheefwonen nu eigenlijk is. De werkelijkheid is vaak zo complex dat deze term lang niet altijd recht doet aan concrete situaties. De VROM-raad noemt in zijn advies van twee jaar geleden het fenomeen landelijk gezien bescheiden en geen hoofdoorzaak van woningmarktfalen. Ik heb aangegeven dat ook voor mijn fractie het woningmarktfalen met veel meer factoren samenhangt dan de huurprijs in relatie tot het inkomen. Van de minister wil ik graag een reactie op deze uitspraak van de VROM-raad over de bescheiden omvang van het probleem. Ik heb het geschrift bij mij. Ik kan dat advies aanreiken.

Dan kom ik bij de inhoud van het voorstel, waarin deze systematiek wordt toegepast. Principieel nieuw is de koppeling aan inkomen. Inkomensafhankelijke regelingen kennen we, bijvoorbeeld bij de toekenning van een kindgebonden budget. Dat is een inkomensafhankelijke regeling. In de sfeer van het huren is de toekenning van de huursubsidie al inkomensafhankelijk. Dus wij kennen de regeling. De overeenkomst tussen deze twee voorbeelden is dat de aanvrager in beide gevallen wordt begunstigd en er om die reden mee instemt inkomensgegevens te overleggen aan, in dit geval, de overheid. De inkomensstoets in het voorliggende wetsvoorstel wijkt daarvan op twee punten af. In de eerste plaats werkt de inkomensstoets hier zo dat wie boven de grens van €43.000 komt, in aanmerking komt voor een huurverhoging. De huurder wordt hier niet begunstigd, maar krijgt te maken met een bepaald gevolg, namelijk verhoging van de huur met maximaal 5% boven de inflatie. Het ligt voor de hand dat hierop een omvangrijke bezwaarpraktijk gaat volgen, temeer daar de inkomensstoets twee jaar achterloopt op de feitelijke situatie en er allerlei veranderingen in het huishouden kunnen zijn opgetreden. Willen wij dit echt zo regelen?

In de tweede plaats raken wij hier het thema van de privacy. Dit is ook al eerder genoemd. De inkomensgegevens worden overlegd aan de verhuurder en niet aan de overheid. De verhuurder beschikt straks per huis over informatie of daar meer of minder dan €43.000 per jaar binnenkomt. Volgens dit voorstel kan de verhuurder via de Belastingdienst deze informatie verkrijgen, zonder dat de huurder daarvan iets weet. De verhuurder kan bovendien deze gegevens op de een of andere manier registreren, al geldt voor hem een geheimhoudingsplicht. Dat deze informatie bij private partijen terechtkomt, is wel een punt van afweging. Willen wij dit zo? Wij kennen inmiddels de adviezen, waaronder dat van het College

Bescherming Persoonsgegevens, en mijn fractie zal die meewegen in haar eindoordeel. Het is al eerder gevraagd en ook ik vraag de minister daarop met scherp te antwoorden. Wij hebben namelijk een brief in handen van het College Bescherming Persoonsgegevens. Die gaat over de uitspraak of wat er is gebeurd rechtmatig was. Daarin staat ook de zin "Ook indien de ontheffing van de geheimhoudingsplicht", van de verhuurder, "wel op goede gronden zou zijn verleend, dan nog zou het verstrekken van de inkomensgegevens in strijd zijn met artikel 8 aanhef en onder f van de Wet bescherming persoonsgegevens." De heer Schouwenaar gaf daarvan al een bepaalde interpretatie. Ik wil een scherp antwoord van de minister over dit punt.

De **voorzitter**: Ik wijs de heer Kuiper erop dat hij al over zijn tijd heen is.

**

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik zie het hier ook. Ik weet niet hoe het komt. Ik zal proberen snel af te ronden. Ik kom aan mijn slotopmerkingen.

Er wordt nu gekozen voor koppeling aan inkomen. Is dat nu noodzakelijk? De GroenLinks-fractie stelde voor dit op een andere manier te regelen, namelijk via de fiscaliteit. In dat geval loopt de verhuurder wel het geld van de huurverhoging mis dat hij waarschijnlijk had ingeboekt, maar goed. Is de koppeling aan inkomen noodzakelijk? Dat zou kunnen, maar dan hebben wij toch de behoefte aan een bredere bezinning op dit punt. Een punt van ons is ook dat de hoogte van de huur nu wordt losgekoppeld van de waarde van het huis zelf. Die wordt een van de factoren. De waarde van het huis zelf moet wel de basis blijven bij het toekennen van een huurverhoging. Heeft de minister andere modellen overwogen, die misschien minder gecompliceerd zijn, ook in de uitvoering? Eigenlijk moet de zaak worden omgedraaid. De waarde van de woning moet uitgangspunt zijn om de hoogte van de huurprijs te bepalen.

Als wij de twee wetten straks naast elkaar leggen, hebben wij een wet die 1% huurverhoging regelt voor de inkomenscategorie van €33.000 tot €43.000. Kom je over die grens, dan is het ineens 5%. Wanneer je dit allemaal overweegt, is het dan niet beter om voor een glijdende schaal te kiezen, waarbij je de percentages stapsgewijs laat groeien?

Er staan voor onze fractie dus bij de behandeling van dit wetsvoorstel nog tal van grote vragen open. Bij het afwegen en het bepalen van ons eindoordeel zullen wij de antwoorden van de minister zorgvuldig wegen.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Namens mijn fractie breng ik om te beginnen de felicitaties over aan de heren Schouwenaar en Van Dijk vanwege hun maidenspeech.

Vandaag spreken we over een wetsvoorstel waarmee wordt beoogd een stap te zetten in de richting van noodzakelijke hervormingen op de woningmarkt. Om in de huursector het zogenaamde scheefwonen tegen te gaan, zal de maximale

huurprijsverhoging voor huurders met een inkomen van meer dan €43.000 met ingang van 2013 worden vastgesteld op de jaarlijkse inflatie plus maximaal 5%. Aangezien D66 al enige tijd pleit voor een hervorming van de woningmarkt, heeft mijn fractie in beginsel een positieve grondhouding ten aanzien van dit wetsvoorstel. Dat bleek ook uit onze bijdrage aan het voorlopig verslag. Wij danken de minister voor haar reactie op onze schriftelijke inbreng. Op een aantal punten wil ik niettemin met de minister nog nader van gedachten wisselen. Deze punten hebben betrekking op de privacy en de transparantie, en op de inbedding in het begrotingsakkoord.

Allereerst de woningmarkt. Er bestaan lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen, vooral in de grote steden. Zo'n 420.000 huurders, dus één op de zes, wonen inmiddels scheef, heb ik mij laten vertellen. Dat betreft huurders die gezien hun inkomen in een woning met een te lage huur wonen en in beginsel een marktconforme huur zouden kunnen betalen. Met de regering acht mijn fractie deze situatie onwenselijk. Het scheefwonen blokkeert de toegang tot sociale woningen voor huurders die deze wél nodig hebben en draagt op die manier bij aan de lange wachttijden voor een corporatiewoning. Deze wachttijden bedragen bijvoorbeeld in Amsterdam al twaalf jaar. Mijn fractie staat om die reden in beginsel positief tegenover voorstellen als het onderhavige om de doorstroming op de woningmarkt ook in de huursector te bevorderen.

Ik zeg er onmiddellijk en nadrukkelijk bij dat dit slechts een begin kan zijn. Er zijn immers nauwelijks iets duurder huurwoningen beschikbaar en de woningmarkt kampt ook met een gebrek aan goedkopere koophuizen. Met andere woorden: het woningaanbod in het middensegment is te laag, waardoor het financieel niet aantrekkelijk is om de stap te maken naar een koophuis of een duurder huurhuis.

De gestagneerde doorstroom in zowel de huur- als de koopsector versterkt naar onze mening de noodzaak van een integrale en structurele hervorming van de woningmarkt. Er zijn samenhangende financiële prikkels en maatregelen nodig om de totale woningmarkt weer gezond te maken. De woonvisie uit 2011 van het demissionaire kabinet is inmiddels politiek achterhaald. Dat geldt in wezen ook voor de recent toegezonden visie op de toekomstbestendigheid van de hypotheekrenteaftrek naar aanleiding van de motie-Kuiper. Inmiddels ligt er ook het bekende Wonen 4.0-plan. Wij vinden dat een nieuw kabinet op dit punt met een integraal hervormingsplan moet komen. Voor 2013 is een begin gemaakt met het begrotingsakkoord van de zogeheten Lentecoalitie.

De regering kiest er in dit voorstel voor om de huren te verhogen voor huishoudens met een inkomen vanaf €43.000. Om ook de huren in het segment daaronder verder marktconform te maken, is in het begrotingsakkoord afgesproken dat de huren in 2013 met maximaal 1% boven het inflatiepercentage mogen stijgen voor huishoudens met een inkomen tussen de €33.000 en €43.000

per jaar. Het daarvoor noodzakelijke wetsvoorstel bevat naar verwachting echter een afwijkend uitvoeringsregime, met name voor de toepassing van de huishoudtoets. Op grond van in het begrotingsakkoord gemaakte afspraken zullen de regelingen over de privacy- en de rechtsbescherming rondom dit meetinstrument worden aangescherpt. Daarmee zijn beide wettelijke regelingen nu via het begrotingsakkoord weliswaar aan elkaar gekoppeld, maar wij moeten vaststellen dat het voorliggende wetsvoorstel voor de betrokken burgers minder waarborgen biedt dan het komende voorstel. Wij vragen de minister welke mogelijkheden zij ziet om wetstechnisch en inhoudelijk tot een zorgvuldige, maar vooral ook slagvaardige harmonisatie van beide wetsvoorstellen te komen. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door het hier voorliggende voorstel aan te houden totdat het op het begrotingsakkoord gebaseerde wetsvoorstel over de 1%-regeling hier is gearriveerd. In dat wetsvoorstel moet onder andere een geharmoniseerde regeling opgenomen worden over privacy- en rechtsbescherming. Op die manier komt er een eenduidige uitvoeringssystematiek. Wij zouden dan beide voorstellen hier zo spoedig mogelijk kunnen behandelen. Ik hoor graag of de minister hier iets voor voelt. Ik hoop dat wij vandaag de opmerking kunnen vermijden dat de minister zich niet herkent in mijn betoog.

Hoewel wij, zoals gezegd, de richting van het wetsvoorstel in algemene zin onderschrijven, hebben wij vanaf het begin zorgen gehad over de uitvoering van de regeling aangaande de privacy. Wij begrijpen dat het wanneer een huurverhoging gekoppeld wordt aan een inkomensafhankelijke regeling, onvermijdelijk is dat er inkomensgegevens verstrekt worden, in dit geval door de Belastingdienst. Het maakt daarbij een wezenlijk verschil of er concrete inkomensgegevens worden verstrekt, dan wel slechts een verklaring over de relatie tussen het inkomen en de grens van €43.000. Met deze specifieke grondslag in het wetsvoorstel wordt naar ons oordeel althans formeel recht gedaan aan de fiscale geheimhoudingsplicht. Toch kunnen wij er niet omheen dat de voorgestelde gegevensverstrekking heel direct raakt aan het recht op de persoonlijke levenssfeer, zoals vastgelegd in artikel 8 van het EVRM. De regering is van oordeel dat het verstrekken van inkomensgegevens op grond van het verdragsrechtelijke criterium social pressing need gerechtvaardigd is. Zij meent daarnaast dat voldaan wordt aan de eis van proportionaliteit, dat wil zeggen dat er sprake is van een redelijke verhouding tussen de ernst van de inbreuk op de privacy en de zwaarte van het belang dat met deze inbreuk wordt gediend. De inkomensafhankelijke huurverhoging en de daarmee gepaard gaande verstrekking van beperkte inkomensgegevens is volgens de regering de beste oplossing voor de problematiek in de huursector. Het bevorderen van doorstroming is immers een publiek belang, kan nu eenmaal niet zonder informatie over het huishoudinkomen en is om die reden

gerechtvaardigd, zo stelt de minister in de memorie van antwoord.

Het is voor mijn fractie een belangrijke vraag of deze redenering uit verdragsrechtelijk oogpunt valide is. Grondrechten, zoals de bescherming van de privacy, beschermen burgers tegen misbruik van gegevens door bedrijven, organisaties en de overheid. Het is van groot belang dat de privacy van burgers voldoende gewaarborgd is, dat daarop adequaat toezicht wordt gehouden en er sprake is van een deugdelijke rechtsbescherming. Graag vraag ik de minister, of de regering kan garanderen dat de beoogde verstrekking van inkomensgegevens de toets aan de toepasselijke verdragsrechtelijke criteria kan doorstaan en voldoet aan de in de Wet bescherming persoonsgegevens gestelde eisen.

Wij kunnen er in het licht van de in het begrotingsakkoord gemaakte afspraken ook niet omheen te constateren dat de in dit voorstel opgenomen regeling voor de rechtsbescherming van de huurder in mindere mate aan de daarvoor geldende standaarden voldoet dan het in de maak zijnde wetsvoorstel over de 1%. Dat roept de vraag op in hoeverre in het licht van komende wetgeving over deze materie, de rechtsbescherming tegen fouten en misbruik van gegevens in dit wetsvoorstel voldoende gewaarborgd is. Graag horen wij daarover nader van de minister. Minstens zo belangrijk is de vraag, welke procedurele of inhoudelijke gevolgen aan deze observatie verbonden moeten worden. Ook hierop vraag ik een reactie van de minister, overigens in het licht van mijn eerder gemaakte opmerkingen over de harmonisatie van beide voorstellen.

Wij hebben de regering in het schriftelijk overleg gevraagd of het mogelijk is om op grond van het belang van een transparante gegevensverstrekking de huurder te berichten wanneer de Belastingdienst een verklaring verstrekt aan de verhuurder. In de memorie van antwoord geeft de minister aan dat dit een kostbare exercitie zou worden voor de Belastingdienst en dat dit tevens tot een enorme toename van administratieve lasten zou leiden. Deze reactie van de minister overtuigt mijn fractie niet. Wordt die administratieve last werkelijk zo veel groter als de Belastingdienst ook een briefje naar de huurder stuurt, of heeft dit louter te maken met de prioriteiten die de minister stelt? En suggereert de minister hiermee niet dat de privacy en transparantie rondom de gegevensverstrekking ondergeschikt zijn aan andere in het wetsvoorstel genoemde belangen? Met deze opmerkingen willen wij in wezen tot uitdrukking brengen dat wij dit punt uiteindelijk, dat wil zeggen in het kader van mijn eerdere vraag naar de harmonisatie van beide wetsvoorstellen, graag expliciet geregeld zouden willen zien. Met veel belangstelling zien wij de reactie van de minister op onze vragen en opmerkingen tegemoet.

*N

De heer **Ruers** (SP): Voorzitter. Namens mijn fractie feliciteer ik de heer Schouwenaar en de heer Van Dijk met hun maidenspeech.

Ik heb zoals u ziet mijn iPad meegenomen. Het is een prachtige aanwinst. Ik heb dat gedaan omdat ik zojuist op NU.nl het volgende las. Spies benadrukt huurverhoging. Een huurverhoging van 5% voor inkomens vanaf €43.000 is noodzakelijk om scheefwonen tegen te gaan. Dat zei demissionair minister Liesbeth Spies in een interview met NU.nl. Wij kunnen geen dag meer wachten, stelt zij. Uit cijfers die Spies vandaag in een brief naar de Kamer zal sturen, blijkt dat er steeds minder huurwoningen worden gerealiseerd. Het is mooi dat de minister die brief stuurt. Ik neem aan dat hier de Tweede Kamer wordt bedoeld. Ik zou het prettig vinden als wij voor het begin van de tweede termijn die brief ook krijgen, opdat wij die meteen bij dit wetsvoorstel kunnen bespreken. Dat lijkt mij praktisch. De iPad heeft wederom zijn diensten bewezen.

Het wetsvoorstel moet ertoe leiden dat de huur met 5% extra verhoogd wordt voor huurders met een inkomen boven de €43.000. Doel van het wetsvoorstel is enerzijds dat deze huurders gaan verhuizen en anderzijds dat de woningen die vrijkomen beschikbaar komen voor huurders met lagere inkomens.

Het idee achter dit voorstel is de opvatting dat een grote groep huurders te weinig huur betaalt in verhouding tot hun inkomen. In wetgevingsjargon wordt dat "scheefwonen" genoemd. Volgens mij is hier echter geen sprake van scheefwonen door huurders, maar vooral van "scheefdenken" door de regering en de regeringspartijen. Ik zal een aantal punten opnoemen om te laten zien waaruit dat "scheefdenken" bestaat.

Ten eerste ligt aan het wetsvoorstel een ordinaire bezuiniging ten grondslag. Daar is tot nu toe weinig aandacht aan besteed, maar dit punt is wel onderkend. De route van de bezuiniging loopt van het Rijk naar de corporaties en slaat daar neer. D66 heeft in de Tweede Kamer terecht vastgesteld dat "om puur financiële redenen een groot deel van de inkomsten van de corporaties wordt afgeroomd door de verhuurdersheffing. De minister heeft dat ook toegegeven." Mijn partijgenote, mevrouw Karabulut, heeft dit op een andere manier geformuleerd. Zij verwees naar de heffing van 760 mln. die de regering aan de corporaties wil opleggen om de staatskas te spekken. Dat is dus gewoon een bezuiniging. Ik zou tegen het kabinet willen zeggen: noem het dan ook zo en draai er niet omheen.

Ik vind dit eerste punt heel belangrijk, omdat het een groot aantal onderdelen uit het wetsvoorstel verklaart. Uiteindelijk gaat het gewoon om de financiële weg. Ik zou bijna zeggen: als we het financiële spoor terug volgen, komen we bij de bron van dit wetsvoorstel uit.

Ten tweede spreekt het kabinet bij de doelstelling van het wetsvoorstel over bevordering van de doorstroming op de huurmarkt, maar het miskent daarbij het feit dat de huurmarkt -- en zeker het segment van de huurmarkt dat hier aan

de orde is -- wat betreft doorstroming niet los gezien kan worden van de gehele woonmarkt. Anderen hebben daar ook al op gewezen. Met de hele woonmarkt bedoel ik zowel de huur- als de koopmarkt. Dat klemt des te meer omdat de beoogde extra huurverhoging huurders er wat betreft het kabinet toe moet bewegen de huurmarkt te verlaten en over te stappen op de koopmarkt.

De Raad van State heeft er terecht op gewezen dat de beperkte doorstroming onder meer veroorzaakt wordt door "het ontbreken van reële mogelijkheden voor met name de middeninkomens in de vorm van alternatieve woningen in zowel de huur- als koopsector".

De Raad van State heeft er eveneens op gewezen dat uit verschillende analyses van het slecht functioneren van de woningmarkt blijkt dat de problemen niet aan één bepaalde partij of aan één bepaalde factor kunnen worden toegekend. Toch presteert het kabinet het om één groep tot zondebok te verklaren, namelijk de huurders met een bruto-inkomen van €43.000 of meer. Veel partijen hebben naar deze kritiek van de Raad van State verwezen, maar het kabinet heeft er niet of nauwelijks op gereageerd.

De derde denkfout van het kabinet is de aanname dat huurders met een inkomen van €43.000 of direct daarboven te weinig huur zouden betalen en dus dat zij goedkoop of te goedkoop wonen. Het kabinet heeft de kritiek van verschillende kanten op deze onjuiste aanname niet kunnen pareren. Ik verwijs bijvoorbeeld naar de terecht opmerkingen van de heer Monasch van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer.

Daarnaast kan het de regering niet als enige in Nederland ontgaan zijn dat we in een crisis beland zijn, dat veel mensen zich juist op financieel gebied grote zorgen maken en dat zij op veel terreinen geconfronteerd worden met lastenverzwaringen. Dat geldt ook voor de in dit wetsvoorstel aangewezen doelgroep.

Dan mijn vierde punt. Er wordt gesproken van een "marktconforme huurprijs". Dat begrip stelt de markt als norm en gaat ten onrechte voorbij aan de financiële positie van de huurders. Als men ervan uitgaat dat huurprijzen marktconform moeten zijn, dan zal blijken dat veel huurders de huur niet kunnen opbrengen of moeten verhuizen naar kwalitatief ondermaatse woningen.

Het begrip volkshuisvesting gaat er juist van uit dat marktconforme huurprijzen voor velen niet betaalbaar zijn. Om die reden zijn wij in dit land reeds lang geleden tot het inzicht gekomen dat de overheid financiële steun dient te verlenen aan huurders die op eigen kracht geen marktconforme huurprijzen kunnen betalen. Terecht werd in dit kader al de Woningwet uit 1901 genoemd.

Ten vijfde gaat de regering ervan uit dat de verhuisgeneigdheid van huurders toeneemt als de huurprijs voldoende verhoogd wordt. Deze opvatting gaat mank. De regering gaat er namelijk zonder deugdelijke grond van uit dat de betreffende huurders in staat zijn om een groter deel van hun inkomen aan woonlasten uit te geven. Dat is niet aangetoond. Daarnaast doen de vele schrijnende reacties van huurders naar aanleiding van het

wetsvoorstel sterk vermoeden dat de financiële ruimte er bij deze huurders eenvoudigweg niet is.

Mijn zesde punt is het ontbreken van reële alternatieven voor de huurders in kwestie. De Raad van State heeft de regering expliciet uitgenodigd met alternatieven te komen, maar daarop heeft de regering nauwelijks gereageerd. De Raad van State stelt dan ook met recht dat het wetsvoorstel eenzijdig is, omdat met de huurverhoging op grond van inkomen alleen een negatieve prikkel voor de doelgroep wordt voorgesteld. Er is geen positieve prikkel opgenomen in de vorm van reële alternatieven voor de doelgroep.

In de Tweede Kamer is in vele bijdragen aangetoond dat de alternatieven die er volgens het kabinet zouden zijn niet of nauwelijks bestaan. Door de oplopende economische en financiële crisis zijn deze alternatieven in de koopsector bovendien in steeds mindere mate te verwachten. Voor het kabinet is dit manco in het wetsvoorstel echter geen reden om de bakens te verzetten.

Ten zevende wordt de stelling verkondigd dat de overheid nu al erg veel geld moet uitgeven aan de huursector. Ook daarbij wreekt zich de bekrompen blik van de regering, die de splinter in de huursector groot uitmeet, maar de balk in de koop- en de hypotheeksector niet wil zien. Het is een klassiek voorbeeld van meten met twee maten. Dat is natuurlijk niet toevallig, want dit is nu eenmaal een bewuste en consistente politieke keuze van de regeringspartijen.

Opvallend is in dat verband dat het kabinet nog begin dit jaar in reactie op het advies van de Raad van State beweerde dat de doorstroming naar de koopsector wordt bevorderd door te regelen dat huurders hun huurwoning tegen een redelijke prijs van woningcorporaties kunnen kopen. Daarnaast bood het kabinet vertrouwen aan kopers van woningen door handhaving van de hypotheekrenteaftrek. Ik verneem graag van de minister of die garanties vandaag nog overeind staan. Ook hoor ik daarbij graag een onderbouwing.

Dan mijn achtste punt. Zelfs als huurders zich door de extra huurverhoging van 5% gedwongen voelen om te vertrekken, wordt daarmee de doorstroming nog niet bevorderd. Het staat immers niet vast dat de aldus vrijgekomen woningen ook daadwerkelijk aan huurders met een laag of lager inkomen worden verhuurd.

Ten negende zijn de normgetallen van 5% en €43.000 boterzacht en willekeurig. De regering geeft nauwelijks een onderbouwing bij de keuze voor 5% en €43.000. Dat komt op huurders natuurlijk onbegrijpelijk over. Zij ervaren dit als willekeur.

Mijn tiende opmerking is dat corporaties op basis van het wetsvoorstel de bevoegdheid krijgen om 5% extra huurverhoging door te voeren. Dat is echter geen verplichting, zoals al werd opgemerkt. Dit schept het risico dat naar willekeur huurverhogingen worden toegepast. Terwijl de ene verhuurder een verhoging doorvoert, doet de ander dat niet. En terwijl de ene huurder 5% extra huur moet betalen, geldt dat voor de andere huurder niet. Corporaties zijn vrij in deze keuze en hoeven

daarover geen verantwoording af te leggen. Mij lijkt dat een apert onwenselijke situatie.

Ten elfde kent het wetsvoorstel nog een aantal andere mankementen. Ik noem ze kort; anderen hebben dat veel uitvoeriger gedaan en hebben deze punten beter toegelicht. Het gaat om het meetellen van het inkomen van inwonende kinderen, het begrip "huishoudinkomen", het gebrek aan privacy, de problematiek van de aangepaste woningen, het niet terugdraaien van de huurverhoging na verhuizing en de uitvaarbaarheid van de wet.

Tot slot wil ik graag citeren uit de brief die wij vandaag van de heer Smits kregen. Hij is luitenant ter zee van speciale diensten buiten dienst. Hij schreef ons een prachtige brief over de praktijk van een huurder binnen de doelgroep die hier bedoeld wordt. Hij geeft aan dat daar in de praktijk heel anders tegenaan gekeken wordt dan hier, waar vooral abstract geredeneerd wordt.

De heer Smits zegt het volgende: "Huurders zijn geen scheefwoners. Anders zou je iemand met een te goed koophuis ook een scheefwoner moeten noemen. Kopen of huren is een keuze die gemaakt wordt door het individu." Daarnaast, zegt hij, heb je ook individuen die niet kunnen kiezen, omdat zij niet het inkomen hebben waarmee ze een huis kunnen kopen. Of omdat ze te oud zijn om een huis te kopen, of omdat ze een beroep hebben of hebben gehad met veel verplaatsingen, zoals een beroepsmilitair. Een huurder kan niet besluiten om naar een andere bank te gaan. Met de ingrepen door de politiek van de afgelopen tien tot vijftien jaar is het voor de meeste huurders zelfs onmogelijk om een andere woning te vinden binnen zijn of haar budget. Ik ben zelf, schrijft mijnheer Smits, een huurder van 58 jaar met een vast inkomen van €34.000. Daarnaast heb ik een variabel inkomen; meestal is dat iets van €6000, en een enkele keer schiet dat over de €9000 heen. Wat als je in het peiljaar net onder die €43.000 zit? Het lijkt een hoop geld, maar wanneer je spaargeld verdwenen is door de invoering van de Zvw, de liberalisering van de huurmarkt, de wijzigingen in de belastingwetgeving enzovoorts en je ook je vaste inkomen niet meer kunt aanvullen, dan is alles welkom om tegenvallers op te vangen. Onder de huidige omstandigheden vrees ik zelfs de dag dat ik 65 word en mijn inkomen nog meer zal dalen. Naast kopen wordt huren dan eveneens onbetaalbaar.

Verder zegt hij: wanneer ik een marktconforme huur ga betalen, mag ik dan verwachten dat ik na 30 jaar de waarde van mijn huurwoning op mijn bankrekening bijgeschreven krijg? Immers, wanneer ik gelijke financiële offers moet brengen voor een huurhuis, dan wil ik ook achteraf het voordeel hebben van een opgebouwd kapitaal. Ten slotte pleit hij voor betaalbare woningen. Verder verwijs ik naar de brief, die wij allen hebben gehad.

Ik vat samen. Het wetsvoorstel beantwoordt niet aan haar doelstelling. Het voorstel is in belangrijke mate een ordinaire bezuiniging. Eén bepaalde groep huurders wordt de dupe. Groepen huurders worden tegen elkaar uitgespeeld.

De privacy van de huurders staat onder druk. De gehanteerde percentages/bedragen van 5 en €43.000 zijn willekeurig. De koopsector blijft buiten schot en de benodigde integrale benadering van het probleem ontbreekt. Derhalve stel ik vast dat de doorstroming op de huurmarkt door het wetsvoorstel niet of nauwelijks bevorderd wordt en dat er tegelijk aan het voorstel verschillende negatieve aspecten zitten. De opstelling van de regering met betrekking tot de volkshuisvesting en de doorstroming getuigt naar mijn mening van "scheefdenken", en dat is een benadering die ons niet verder helpt. Mijn fractie heeft dan ook grote bezwaren tegen het wetsvoorstel. Niettemin zie ik graag de reactie van de minister graag tegemoet.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Fred de Graaf

*B

!Voortgezet onderwijs!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met onderwijskwaliteit, onderwijstijd en vakanties (32640).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**:
Voorzitter. Hartelijk dank aan de geachte afgevaardigden voor hun reactie in eerste termijn. Ik ga daar vanzelfsprekend met plezier op in, omdat dit een onderwerp is dat ons allemaal aan het hart gaat. Dat heb ik in de eerste termijn van de Kamer heel nadrukkelijk gemerkt. Ook mij gaat het aan het hart. Het gaat over ons onderwijs in Nederland, over goed onderwijs, want dat is wat we willen, het gaat over het toerusten van kinderen voor de toekomst, met kennis, vaardigheden en vorming in de volle breedte en het gaat over leerkrachten die in staat zijn dat op een goede manier te doen. Die leerkrachten willen wij steunen. Geen misverstand daarover. We willen dat doen in een omgeving die goed georganiseerd is, structuur en helderheid biedt aan leraren, maar ook aan de leerlingen, de ouders die betrokken zijn bij de schoolgemeenschap en eenieder die rondom de scholen inzetbaar is.

Er is ook behoorlijk wat kritiek op het wetsvoorstel. Hoe het er ook mee afloopt, ik zal dit wetsvoorstel nooit vergeten, want het kent een heel lange geschiedenis. Al voor het er lag, was er al veel discussie over. Allerlei partijen werden bij elkaar gebracht, en iedereen had zijn eigen invalshoek. Het is inderdaad heel kunstig wat de commissie-Cornielje tot stand heeft gebracht. Ik ga straks heel graag in op de vraag hoe dicht ik bij het

advies van die commissie ben gebleven. Onderwijstijd zal ons waarschijnlijk altijd blijven beroeren. Het gaat natuurlijk om goede leraren en om de wijze waarop er les wordt gegeven. Een goede les is nooit te versmaden, en vele goede lessen betekenen dat er meters worden gemaakt waar het gaat om kennis, vorming en vaardigheden. Ik gun onze kinderen het onderwijs waarmee ze heel veel goede meters maken. Daarom die onderwijstijd en die norm, waarover ook in het rapport-Dijsselbloem staat dat het belangrijk is dat er een norm is. Daarom ook investeringen in leerkrachten en in scholen om de kwaliteit vorm en inhoud te geven. Dat kan nooit een geïsoleerd punt zijn.

Ik wil ook aandacht besteden aan de leraren. Hoe plaatsen we de leraren in hun kracht en wat mogen we van hen verwachten? Die discussie is in de samenleving gevoerd, en ze wordt ook gewoon door burgers gevoerd. Maar ze is ook in de Tweede Kamer gevoerd, en ze wordt ook op mijn ministerie vaak gevoerd. Hoe plaatsen we mensen zo goed mogelijk in hun kracht? Ik hecht aan een goede leraar, die ik graag een steun in de rug wil geven. De leraar is immers een belangrijke sleutel tot succes. Eigenlijk zijn er twee belangrijke figuren in een school: de leidinggevende, die een team leerkrachten in hun kracht moet plaatsen, en de leraar die het uiteindelijk moet doen in de klas. Daar zijn de chemie en de kleine magie tussen leraar en leerling, die uiteindelijk moeten leiden tot een kind dat in staat is om in de toekomst een pijler te zijn voor de samenleving.

Wat doen we aan leraren? Het gaat immers niet alleen om woorden, maar ook om daden. Ondanks de bezuinigingen in de afgelopen jaren hebben we LeerKracht van Nederland overeind gehouden, en het loopt nog steeds op. Dat gaat van 600 mln. naar 1,1 mld. Daar komen we niet aan, ook het Lenteakkoord doet dat niet, het gaat gewoon door, tegen deze tijd in, waarin we moeten bezuinigen. Terecht, want daar zitten belangrijke waarden in. Een van die waarden is een goed salaris voor een prestatie die in de samenleving gewaardeerd wordt. Een andere is om te investeren in de kwaliteit van de leraar, onder meer door de lerarenbeurs en door de functiewaardering in te voeren, zodat er daadwerkelijk een carrièrepad zichtbaar wordt. Dat was hard nodig. Het vorige kabinet heeft dat opgestart en dit kabinet heeft dat doorgezet, omdat wij belang hechten aan de leraren.

Maar we doen ook iets extra's. We investeren in de professionaliteit van leraren, meer nog dan in LeerKracht van Nederland en datgene wat er in de afgelopen jaren is gegaan naar de lumpsum, de convenantsgelden en noem maar op. We steken dat bijvoorbeeld in het omgaan met verschillen. Wij vinden het heel belangrijk dat leraren daartoe in staat zijn, in een tijd waarin een kind niet meer een eenheidsworst is, als het dat al ooit is geweest. Een ander voorbeeld is het omgaan met opbrengstgericht werken. Wij vinden het belangrijk dat leraren naar doelen toe werken. Uit inspectieonderzoek blijkt dat scholen die dat goed doen, echt mooiere resultaten behalen en dus meer

uit een leerling weten te halen. Daar investeren we in.

Een ander punt dat een relatie heeft met dit verhaal, betreft de werkdruk. De commissie-Cornielje heeft vastgesteld dat leraren eigenlijk in heel korte tijd hun taakuren per jaar moeten leveren. Als ik in zo'n korte tijdspanne mijn werk zou moeten doen, wat ik nu gelukkig over het hele jaar mag spreiden, ben ik ervan overtuigd dat het niet mee zou vallen. Ik denk dat dit voor heel veel mensen in de samenleving zou gelden, ook voor de Eerste Kamerleden, die uit heel veel vakken, met verschillende invalshoeken komen.

De commissie-Cornielje zei dat men zich een week erbij moest gunnen. Zij wees eigenlijk vrij streng aan dat het ging om roostervrije dagen die benut moesten worden. Ik heb daarin souplesse teruggebracht. Drie dagen ervan mag men vrij opnemen, als men die roostervrije dagen niet nodig heeft. Vijf dagen halen we bij de leerlingen vandaan en vijf dagen bij de vakantie, want wat heb je aan vakantie als je er doodmoe ingaat? Als je na zes weken niet meer tot rust komt, kom je het na zeven weken ook niet. Benut die dagen om die uren te spreiden, want anders zal dat in de toekomst heel moeilijk lukken.

Dat is de aanleiding geweest om het op die manier te doen, en dat had echt te maken met het belang van de leraren. Ik heb dat advies van Cornielje overgenomen, omdat ik het een wijs en afgewogen advies vond, om de woorden van de heer Ganzevoort aan te halen. Ik wil de leraren hier centraal stellen. Mevrouw Dupuis deed een sterk beroep op mij om dat te doen en dat beantwoord ik graag, omdat ik dat met hart en ziel doe.

Ik spreek mensen in het onderwijsveld vervolgens wel aan op hun verantwoordelijkheid, want ik vind dat dit ook kan. We zijn met elkaar verantwoordelijk voor het onderwijs. Iedereen heeft een rol die hij zo goed mogelijk moet invullen. Men moet zichzelf ook de mogelijkheden gunnen om dat te doen, zonder helemaal over je toeren te raken omdat je in zo'n korte tijd alles moet doen wat je opdracht is.

Dan kom ik op het laatste deel van mijn inleiding en daarna zal ik de gestelde vragen in blokken beantwoorden. Dit wetsvoorstel is voor mij heel relevant, omdat het samen met allerlei kwaliteitsimpulsen de zaak uiteindelijk tot een goed geheel moet maken. We willen goede uren, goede leraren en inhoudelijk goede lesstof, die aansluit bij de kerndoelen, maar er moet ook voldoende tijd zijn om die lesstof over te dragen. Om die reden zeggen we dat we een minimumnorm willen.

We hebben gemerkt dat het niet goed gaat, als we dat niet doen. In de afgelopen jaren stond er wel degelijk een norm in de wet, maar die werd niet gehandhaafd. Ik beluister dat men hier en daar misschien wil dat we daar weer naartoe gaan. Door sommige scholen werd toen 150 uur per jaar minder les gegeven dan de norm. Dat zijn gewoon zes weken onderwijstijd. Neem van mij aan dat dit iets doet met de kwaliteit van het onderwijs. Daardoor hebben kinderen echt minder kansen dan op een school waar het wel goed op orde is en waar goed les wordt gegeven, dus die norm doet ertoe.

In het rapport van de commissie-Dijsselbloem is dat ook reeds vermeld. Tijd is belangrijk.

De heer **Backer** (D66): Ik heb eigenlijk niemand horen bepleiten om naar die tijd terug te gaan. Misschien kunt u explicieter zeggen wie dat dan heeft bepleit. Mijn fractie in elk geval niet.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Wat ik beluisterde, ook in het betoog van de heer Backer, is de vraag waarom we dit gaan regelen in de wet. Ik heb gemerkt, op grond van de ervaring of de geschiedenis, dat het zachtjesaan wegzakt als je niet een norm hebt en die handhaaft, dus je zult ergens een norm moeten neerleggen. Die norm heb ik gepoogd te formuleren in de wet, met allemaal punten eromheen, die voor 90% in het advies van de commissie-Cornielje stonden, maar ik zal deze nog per punt langsgaan.

Ik denk dat het belangrijk is om die norm te hebben, om deze wettelijk vast te leggen en te handhaven. Ik kom nog op het risicogericht toezicht. Ik vind wel dat je op een bepaald moment moet zeggen dat men zich heeft hersteld in de scholen, zodat je er wat rustiger en meer op afstand voor kunt zorgen dat het op orde blijft. We hebben er erg dicht bovenop gezeten, maar ik moet eerlijk zeggen dat dit ook nodig was en dat we er nog niet zijn.

De heer **Backer** (D66): Mag ik even helder hebben dat wij niet pleiten voor het loslaten van de norm? Het gaat mij om het woordje "gepoogd" dat de minister gebruikt. Zij heeft gepoogd om dit in een wet vast te leggen. Ik geloof dat wij van mening verschillen over de vraag of dat gelukt is en niet of dat zou moeten.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik ben nog maar net begonnen met mijn verhaal. De heer Backer is ongeduldig, maar ik zal straks graag ingaan op zijn opmerking.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het is wel belangrijk om dit even scherp te krijgen. De minister zegt dat de 1040 urennorm ook in de huidige wet staat, maar dat het ook wel nodig was dat deze werd gehandhaafd. Ging het in het verleden fout omdat we wel een norm hadden, maar deze niet werd gehandhaafd? Beschikken we inmiddels over een grotere discipline, via de inspectie, om deze wel te handhaven?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Het probleem was niet alleen dat de norm niet werd gehandhaafd, maar we hebben ook gemerkt dat de oude wet niet meer aansloot op wat er in de school gebeurde. Om die reden heeft de commissie-Cornielje een samenstel van punten naar voren gebracht die nu in dit wetsvoorstel zitten. Toevallig ben ik er net aan toe om te benoemen wat dit wetsvoorstel verandert ten opzichte van de oude wet.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het gaat mij inderdaad om dat beeld. U zei zo-even dat er

scholen waren die wel 150 uur onder die norm zaten. Dat zal inmiddels niet meer gebeuren. De inspectie handhaaft al veel strenger dan in dat verdere verleden.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Zeker, maar we hebben ook vastgesteld dat er nog elementen rond die norm verbeterd kunnen worden.

Dan kom ik bij de vraag wat de verschillen zijn en waarom wij niet teruggaan naar het oude wetsvoorstel. De urennorm wordt versoepeld ten opzichte van de oude norm, en wel op twee verschillende manieren. Het derde jaar van havo/vwo gaat naar 1000 uur. Daarnaast worden aan alle jaren maatwerkuren toegevoegd. Dat is ook een aanzienlijke modernisering van de urennorm. Vo-scholen hebben gevraagd om ruimte voor maatwerk, zodat zij meer flexibiliteit hebben. Het aantal dagen dat beschikbaar is voor onderwijs, wordt iets minder dan bij de oude norm. De medezeggenschap van de leraren wordt versterkt. Er wordt een waarborg gecreëerd voor adequate opvang bij lesuitval. Dat zijn heel concrete veranderingen ten opzichte van de oude wet. Naar mijn idee hebben zij een meerwaarde. Ik vond dit in ieder geval goede punten in het advies van de commissie-Cornielje.

Wat biedt dit wetsvoorstel? Meer betrokkenheid van ouders en leerlingen. Dat past ook in deze tijd, waarin het nog meer op de school moet gebeuren dan in de tijd waarin men geworteld was in verenigingen waar iedereen bij betrokken was. De checks-and-balances zijn in de loop der tijd ook veranderd in het onderwijs. Het biedt leraren meer ruimte voor maatwerk en meer inspraak. Zij krijgen inspraak bij het plannen van de roostervrije dagen. Het biedt scholen ruimte om na te denken over innovatie. Daarvoor zijn die maatwerkuren interessant. Het biedt leerlingen een stabiele schoolomgeving, zodat ouders weten waar zij op kunnen rekenen, namelijk een minimumaantal schooldagen en wanneer leerlingen vrij of op school zijn. Voor ouders is dat in deze tijd enorm belangrijk.

Als ik die punten op een rij zet, vind ik het wetsvoorstel al met al een grote verbetering ten opzichte van de huidige wet. De huidige wet is onze werkelijkheid. Op het moment dat deze er niet meer is, zal er een andere wet naar voren komen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dit roept de vraag op wat onze huidige werkelijkheid is, want volgens mij zijn er in ieder geval twee huidige werkelijkheden. Ten eerste is er de bestaande wet. Zeker, dat is het juridische kader. Ik denk dat wij het erover eens zijn dat op dat punt modernisering nodig is. Een tweede huidige werkelijkheid is de situatie zoals die op dit moment feitelijk wordt gehandhaafd via toezicht en dergelijke. Ik vind het nog steeds verwarrend dat de minister die twee punten door elkaar laat lopen. Het lijkt wel alsof zij dat doet zoals het haar uitkomt. We moeten ons natuurlijk houden aan de huidige wet. Dat doen wij niet. Dat wil zeggen: wij hebben een soort nieuwe balans gevonden, zoals die in de praktijk wordt

gehandhaafd. Zodra wij daar discussie over hebben en over dit wetsvoorstel praten, wordt dat echter ineens vergeleken met de oorspronkelijke wet, terwijl wij allemaal juist zeggen dat de feitelijke situatie de situatie van het toezicht is en niet die van de wet.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik kan mij voorstellen dat dit misverstand ontstaat, omdat wij inderdaad met twee dingen te maken hebben. We hebben te maken met de oude wet die wij hadden. Wij hebben eigenlijk met elkaar vastgesteld dat die wet niet meer past bij deze tijd. In die wet is immers sprake van weinig betrokkenheid van ouders. De roostervrije dagen waren helemaal niet ingedeeld. Eigenlijk kon dat helemaal niet, want het aantal dagen waarop kinderen geen les kregen, was lager dan nu. Roostervrije dagen bestonden eigenlijk niet; die zijn er in de loop van de tijd gewoon in geslopen.

Wat hebben wij toen gedaan? Cornielje heeft zijn pakket neergelegd en ik heb dat pakket overgenomen. Onder die conditie en met het perspectief dat dit straks in de nieuwe wet neer wordt gelegd, ben ik op die manier gaan handhaven. U zult het met mij eens zijn dat ik dit alleen kan met het perspectief van de nieuwe wet, want wij kunnen in Nederland niet los van de wet opereren. De wet is de wet. Als dat perspectief wegvalt, bijvoorbeeld omdat het wetsvoorstel weggestemd zou worden, heb ik geen perspectief meer. Dan zou ik de bestaande wet aan mijn laars lappen en zou ik iets doorzetten wat totaal niet gestoeld is op het komende wettelijke kader of het achterliggende wettelijke kader. Als dit aan de orde is, heb ik als minister die gewoon de wet dient te handhaven, heel weinig mogelijkheden om dit open te laten. Los daarvan: als je het niet open zou laten, zou je gaan werken naar een nieuw perspectief, maar ik moet eerlijk zeggen dat ik dat perspectief op dit moment nog niet scherp voor ogen heb. Er zal immers opnieuw een wet moeten komen met een democratische meerderheid.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik vind hier iets vreemds in zitten. We hebben allemaal -- misschien op twee woordvoerders na, maar in ieder geval met zes woordvoerders -- gezegd dat niet het handhaven van een lijstje uren, maar de kwaliteit en de opbrengsten van het onderwijs de kern van de zaak vormen. Dit wordt nu weer zo'n debat dat over de buitenkant gaat en niet over de inhoud. Het gaat om de vraag of een school goed functioneert. Als er sprake is van 150 uren uitval maar als de resultaten van de Cito-toetsen prachtig zijn, is er toch geen enkel probleem? Nog een punt: de minister begint toch weer over uitbreiding van de medezeggenschap. Daarvan hebben zeven woordvoerders gezegd dat dit hun helemaal niet bevalt. Nu wordt dit door de minister weer naar voren gehaald als een aanwinst, quod non. Zeven van de acht woordvoerders hebben immers gezegd dat de medezeggenschap, zoals die nu in het wetsvoorstel staat, hun niet bevalt en dat zij daar vanaf willen. Ik begrijp dus niet dat de minister daar toch weer mee komt bij het aanprijzen van de

nieuwe wet, want we hebben duidelijk gemaakt dat wij dat helemaal geen goed idee vinden.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Een minister heeft te maken met het veld, met de Tweede Kamer en inderdaad ook met de Eerste Kamer. Ik ga straks in op uw zorg en ik ga ook proberen om u daarin tegemoet te komen. Ik hoop van harte dat ik dat in voldoende mate kan doen, maar de medezeggenschap en de betrokkenheid van ouders werden in de Tweede Kamer en ook in het veld buitengewoon belangrijk gevonden. Dat zijn immers de checks-and-balances van het evenwichtige en zeer gewogen voorstel van de commissie-Cornielje. Deze checks-and-balances op het punt van de onderwijstijd komen heel nadrukkelijk rechtstreeks uit zijn rapport. Nogmaals, ik begrijp de zorg en ik ga daar straks graag op in. Ik zal aan de hand van zes punten reageren op de vragen en zorgen en daarbij zal ik ook op dit onderwerp uitgebreid ingaan.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik wil graag gezegd hebben dat wetteloosheid deze Kamer vreemd is. Streven naar een goede wet en dus ook het hebben van kritiek op het voorliggende wetsvoorstel betekenen dus niet dat wij geen wet zouden willen hebben om dit goed te borgen. De vraag is echter wel of het voorliggende wetsvoorstel werkelijk een verbetering is. Het grijze gebied tussen de huidige feitelijke situatie en de huidige wettelijke situatie betekent dat wij op dat punt inderdaad een andere weging maken. Mijn punt is dat wij niet moeten zeggen dat we helemaal terug zijn bij af als dit er niet komt. Nee, als dit er niet komt, is een nieuwe en betere codificering van de feitelijke situatie van het toezicht nodig.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ja, maar ik kan legitimeren dat ik met het oog op een nieuwe wet die in behandeling is in de Kamers, afwijk van de door de Kamers vastgestelde wet. Ik kan het echter heel moeilijk legitimeren om zomaar met beleid door te gaan dat uiteindelijk nog geen zicht heeft op een nieuwe wet. Dat is wel de situatie als dit wetsvoorstel van de horizon verdwijnt. Dat is wel mijn werkelijkheid. Ik denk dat u van mij ook niets anders mag verwachten dan dat ik dit ordentelijk op die manier doe.

De heer **Backer** van D66 ging in op het risicogericht toezicht. Ik kan het mis hebben, maar ik proefde in zijn woorden kritiek op het toezicht zoals dat nu in Nederland wordt vormgegeven. Bij de behandeling van de WOT, die nog niet lang geleden hier aan de orde is geweest, hebben wij uitgebreid gesproken over het toezicht. Het toezicht kent inderdaad een aantal outputpunten, bijvoorbeeld onderwijstijd en de examencijfers, maar kent ook daadwerkelijk zeer kwalitatieve en inhoudelijke toetsingsaspecten. Sterker nog: ik heb de heer **Smaling** daarmee weten te overtuigen; daar ben ik nog steeds buitengewoon erkentelijk voor. Dit punt is hier uitgebreid behandeld. In dat toezicht wil ik straks ook gewoon verder met deze onderwijstijd. We zitten scholen nu heel erg op de huid. Natuurlijk hecht ik eraan dat de onderwijstijd

in de toekomst vormgegeven wordt conform de wet, maar ik hoop af te komen van continu controleren. Dat geeft de inspectie straks de ruimte om ook aan andere zaken aandacht te besteden.

De heer **Backer** (D66): Ik ben erg blij met de opmerkingen van de minister, want eigenlijk denken wij hier dus langs dezelfde lijnen over.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Zeker.

De heer **Backer** (D66): Mijn zorg kwam niet zozeer voort uit kritiek op de inspectie. Mijn zorg kwam voort uit het feit dat kwantitatieve analyse altijd heel aantrekkelijk is om te doen. Dat is ook een discussiepunt geweest bij de behandeling van de Wet op het onderwijstoezicht. In die discussie en ook nu gaat het om de vraag of er een risico is en of je risicogestuurd gaat handhaven. Als wij vaststellen dat de onderwijstijd in de rangorde van de risico's is gedaald omdat het zo veel beter gaat, hoeft daar dus niet zo veel aandacht aan te worden besteed. Ik zeg niet dat het geen belangrijk punt is, maar de prioriteiten kunnen dan verschuiven. Volgens mij denken wij daar eigenlijk niet zo verschillend over.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Daar heeft de heer **Backer** een punt. Dit zijn echt themaonderzoeken. Die doen wij eigenlijk continu, want die waren nodig en zullen voor een deel ook nodig blijven. Zij moeten op een gegeven moment weer gewoon onderdeel uitmaken van het normale, reguliere risicogerichte toezicht. Dan gaat het zoals bij veel punten: als er een probleem is, komt de inspectie binnen en bekijkt of de situatie op orde is. Dat is eigenlijk de reguliere aanpak in het kader van onze Wet op het onderwijstoezicht. Dat is absoluut een feit. Dat geeft gelukkig weer tijd voor andere dingen. We zijn nu bijvoorbeeld bezig met het ontwikkelen van soft skills, omdat wij meer willen dan alleen het toetsen van harde kennis. Misschien wordt dat een themaonderzoek en gaan wij daar twee of drie jaar meer aandacht aan besteden, omdat dit recht doet aan de breedte van het onderwijs.

Ik heb mijn inleiding achter de rug. Ik heb nog zes kleine blokjes. Ten eerste: wat beoogde **Cornielje** en hoe is dat vertaald in het wetsvoorstel? Daarbij gaat het om de start, de uitgangspositie. Het volgende punt is: wat betekent deze wet voor de leraren? Het derde punt is de urennorm. Daarover heeft mevrouw **Dupuis** vragen gesteld: hoe ziet die norm eruit en hoe werkt die? Diverse woordvoerders hebben ook gevraagd naar de financiële consequenties van de urennorm. Het vierde punt betreft de maatwerkuren: wat houden die uren in en wat hebben scholen daaraan? De zorgen en vragen over het instemmingsrecht zijn het vijfde punt, dat buitengewoon pregnant is neergezet door mevrouw **Dupuis**. Ook de heer **Sörensen** en mevrouw **Lokin** hebben daar zorgen over geuit en hebben gevraagd naar oplossingen. Het zesde punt is de vraag wat er zou gebeuren als het wetsvoorstel niet doorgaat; daar hebben wij zojuist al even over gediscussieerd. Daarna heb ik

twee of drie overige puntjes in het blokje "overig". Nu weet u ongeveer welke punten ik langs zal lopen.

Allereerst de vraag op welke punten het wetsvoorstel verschilt van de aanbevelingen van de commissie-Cornielje, want het is een uitgebalanceerd en breed gedragen verhaal. Ik zal de feiten weergeven. Het overgrote deel van de aanbevelingen is in de wet opgenomen. Dit geldt voor het instemmingsrecht van ouders en leerlingen met de invulling van de onderwijstijd en dan met name het soort activiteit. Dit is rechtstreeks overgenomen uit de aanbevelingen van de commissie-Cornielje. Ik kom hier straks nog uitgebreid op terug.

Het wettelijk borgen en maximeren van het aantal roostervrije dagen voor niet-lestaken, is letterlijk overgenomen van de commissie.

De kortere zomervakantie ten behoeve van een betere spreiding van de werkdruk om te voorkomen dat in heel korte tijd alle taakuren moeten worden gedraaid, is ook rechtstreeks overgenomen van de commissie.

Wat zijn de verschillen? De norm, die weliswaar is versoepeld, maar op een andere manier is vastgesteld. Er komt 80 uur bij in de eerste twee jaar, maar voor het gymnasium zijn daar 120 maatwerkuren in het totaal tegenover gezet, voor de havo 100 uren en voor het vmbo 80 uren. Ik zal straks ingaan op de vraag wat dit maatwerk de scholen te bieden heeft.

Daarnaast zijn er twee extra onderwijsvrije dagen bijgekomen. De commissie-Cornielje sprak over tien dagen roostervrije activiteiten voor en na de zomervakantie en door het jaar heen. Ik heb daarvan uiteindelijk twaalf dagen gemaakt. De commissie haalde er vijf uit de zomervakantie. Ik doe dat ook, maar drie daarvan mag men bepalen toch vrij te zijn in tegenstelling tot het advies van de commissie-Cornielje. Dus voor de leraren ben ik beter geweest dan de commissie-Cornielje adviseerde. Dit over de vergelijking tussen het wetsvoorstel en het uitgebalanceerde en breed gedragen verhaal van de commissie-Cornielje.

Vandaar dat ik uiteindelijk kan leven met amendement. Het is weliswaar anders, maar het is wel een versoepeling en ik blijf in het totaal van het wetsvoorstel heel dicht bij de aanbevelingen van de commissie-Cornielje.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik raak nu in verwarring. De minister zegt dat zij van de vijf dagen er drie vrijlaat en dat zij dus voor de leraren beter is dan de commissie-Cornielje. De minister zei echter zo-even dat het juist voor de leraren beter was om de vakantie in te korten. Het is van tweeën één: of de minister gelooft echt dat een vakantie van zes weken beter is voor de leraren dan een vakantie van zeven weken, of zij is beter voor de leraren door aan die vakantie nog weer drie dagen toe te voegen.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegthart**: Dit is een scherp punt van mevrouw Linthorst. Haar redenering klopt, dat geef ik toe, ware het niet dat ik ook nog extra dagen bij de leerlingen vandaan

heb gehaald. Het zijn negen roostervrije dagen, dat is er inderdaad één minder dan de commissie-Cornielje voorstelde, maar er blijven drie dagen over om zelf te besteden door de leraren. Als men die conform de gedachte van de commissie wil besteden aan roostervrije dagen, juich ik dat toe. Dat is een verstandige keuze. Ik weet echter ook dat men door het jaar heen misschien af en toe een snipperdag wil hebben. Ook daarvoor kunnen die drie dagen worden gebruikt. Dat mag wat mij betreft ook. Ik heb dit versoepeld ten opzichte van de commissie-Cornielje, maar er blijven negen echte dagen over voor roostervrije activiteiten, één dag minder dan de commissie voorstelde. Een compliment voor mevrouw Linthorst, want het klopt wat zij zegt.

Tot zo ver het verschil tussen de aanbevelingen van de commissie-Cornielje en het wetsvoorstel. Ik concludeer dat het overgrote deel van de aanbevelingen is overgenomen.

Veel woordvoerders hebben een lans gebroken voor de leraren. Zij zeggen: laten zij het gevoel hebben dat wij achter hen staan, en: laten zij het gevoel hebben dat wij ook hun belang heel goed in de gaten houden. Ik zeg met nadruk "ook hun belang", want onderwijs is er niet primair voor de leraar, maar voor de leerling. Het onderwijs moet zo goed mogelijk om de leerling heen worden georganiseerd, maar wel met buitengewoon veel respect voor de leraar. Dat respect mag worden verwacht van de minister. Ik ben blij dat de heer Smaling zegt dat ik daartoe in staat mag worden geacht. Neem van mij aan: ik hou van mensen en ik hou ook van de leraren, maar wij voeren scherpe debatten doordat wij vaak in een spanningsveld opereren. De vraag is hoe je zo goed mogelijk met de middelen kunt omgaan en zo goed mogelijke resultaten voor de kinderen kunt boeken. Dan praat je soms met elkaar op het scherpst van de snede, ook met de bonden. Eerder is al gezegd dat die gesprekken in allerlei toonsoorten worden gevoerd. Ik heb al gezegd dat ik mij inhoudelijke kritiek aantrek. De persoonlijke kritiek heb ik uiteindelijk terzijde geschoven nadat er excuus was aangeboden. Toen was het voor mij klaar. Dit neemt niet weg dat wij scherpe debatten voeren, maar het gaat ook ergens over. Wij moeten in de publieke wereld altijd werken in een situatie van krapte en het stellen van prioriteiten.

In mijn inleiding heb ik al gezegd dat ik leraren op allerlei manieren wil ondersteunen en dat doe ik ook. Ook dit wetsvoorstel en het achterliggende advies van de commissie-Cornielje beogen behulpzaam te zijn bij de vraag hoe de leraar zo goed mogelijk kan omgaan met al zijn taken en hoe die taken zo goed mogelijk kunnen worden verdeeld over het jaar heen.

De vraag is gesteld of ik ingrijp in cao-zaken. Dat doe ik niet, behoudens het feit dat de wet nooit de cao kan volgen, maar de cao uiteindelijk de wet moet volgen. Wat is er afgesproken? Er is een normjaartaak van 1659 uur voor leraren. Ik kom niet aan die normjaartaak. In de cao is geregeld dat 750 uur van die normjaartaak moet worden besteed aan lesgeven. In een onafhankelijk onderzoek van RegioPlan is

aangetoond dat gemiddeld 38%, dus 647 uur, van de totale normjaartaak wordt lesgegeven. Dat is 100 uur minder dan de 750 uur die in de cao is afgesproken. Die afweging maakt men op school, maar ik vind dat jammer. Ik zou graag zien dat men meer uren les geeft, want je bent al voor een groot deel van de problemen af als je je in dat opzicht aan de cao houdt. Ik zal het onderzoek aan mevrouw Dupuis toesturen.

De heer **Backer** (D66): Er is toch een dissonant in de discussie met de bonden. De minister zegt dat zij er is om de docent te helpen. Het is toch heel merkwaardig dat de hulpvraag heel anders wordt ingevuld door de bonden als vertegenwoordigers van de docenten. Wij hebben echter ook brieven ontvangen van rectoren en docenten die na dertig jaar zeggen: ik ga toch, met pijn in het hart, staken, want voor mij is nu de maat vol. Dat zijn geen geharnaste actievoerders, maar docenten met heel serieuze en verstandige overwegingen. Er is dus een enorme dissonantie. Ik luister met stijgende bewondering naar de opgewektheid waarmee de minister de omgang met de bonden beschrijft als "stevige discussie". Er is toch een merkwaardige dissonantie hier. Wil de minister daarop ingaan?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Laat een ding helder zijn, mijn relatie met de bonden is niet altijd de term "opgewekt" waardig. Wij voeren soms heel scherpe debatten met elkaar. Als ik kijk naar de zorgen van de mensen in het onderwijs op dit moment, dan meen ik dat er veel is gecumuleerd. Het baart mij natuurlijk ook zorgen dat dit is gebeurd en dat ik onvoldoende in staat ben geweest om in een goed gesprek hieruit te komen, ook met de bonden die een belangrijke rol spelen om mensen te mobiliseren en te faciliteren in het uiten van hun onvrede. Er is heel veel bij elkaar gekomen.

Mensen maken zich grote zorgen over het passend onderwijs en de bezuiniging die daaraan vastzit. Het punt van de vakantieweek ligt zwaar, daarover kan ik eerlijk zijn. Dit was een bewuste keuze van de commissie-Cornielje en ik heb die overgenomen, omdat ik dit een verstandige keuze vond. Het is echter niet leuk voor leraren, zo blijkt wel uit de reactie. Bovendien is de 1040 urennorm bijna iets magisch geworden. Ik moet in mijn kennissenkring vaak uitleggen wat ik doe, maar toen ik dit weekend zei dat ik over de 1040 urennorm zou spreken, wenste iedereen mij sterkte. Men begrijpt het gelijk.

Ik heb echter de indruk dat het totale beeld van deze wet met zijn plussen en minnen toch door de schwing en de emoties die erdoor werden opgeroepen, niet voor iedereen even scherp was. Ik heb dit gemerkt als ik er in gesprekken op wees wat er tegenover staat. Veel uren die nu niet meetellen, maar die wel elk jaar worden gewerkt, geprogrammeerd en wel, mogen straks wel meetellen. Dan komen mensen tot de conclusie dat het wat genuanceerder ligt. Ik heb de indruk dat er een cumulatie van onvrede is geweest. Ik ben het met allen eens -- de heer Ganzevoort heeft heel

scherp neergezet wat er allemaal bij elkaar komt -- dat de minister maar ook het parlement in de komende tijd moeten werken aan herstel van het vertrouwen en de boodschap dat zij proberen dat zo goed mogelijk te doen in een tijd waarin nu eenmaal moet worden bezuinigd. Die 300 mln. heeft er echt ingehakt, dat hebben wij allemaal kunnen zien. Wij zullen met elkaar tot een goede relatie, een goed evenwicht en onderling begrip moeten komen. Dat is nu onvoldoende het geval, dat geef ik eerlijk toe. Ik betreur dit echt.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. Misschien is dit een mooi moment voor de minister om in te gaan op de vraag naar wat zij heeft geleerd van dit proces. Als zoiets zich weer voordoet, wat zou zij dan doen om te voorkomen dat de relatie met het veld in het slop raakte? Er is kennelijk zo veel weerstand ontstaan omdat de mensen het allemaal verkeerd hebben begrepen, of niet hebben begrepen. Ik hoop trouwens niet dat de minister daarmee ook alle woordvoerders van deze Kamer bedoelde die zulke fundamentele kritiek hebben, ondanks het feit dat zij alle stukken hebben gelezen en allen antwoord op hun vragen hebben gekregen. Maar mijn belangrijkste vraag op dit moment is: wat heeft de minister geleerd en wat zou ze de volgende keer anders doen?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat is een terechte vraag, dit is iets waarover ik zelf ook goed heb nagedacht. Ik zou een volgende keer minder vanzelfsprekend aannemen dat mensen begrijpen dat je probeert tegemoet te komen aan de democratische werkelijkheid in de Tweede Kamer. Mevrouw Linthorst gaf dit al aan en ik kan dat alleen maar onderstrepen, want ik heb het aan den lijve ervaren. Dat was gewoon mijn werkelijkheid; anders was er geen wet meer geweest. Ik was en ben nog steeds oprecht van mening dat ik recht deed aan de geest van Cornielje op dit onderdeel, zij het op een andere manier. Dat is heel ingewikkeld uit te leggen aan een veld waarvoor 1040 een rode lap is geworden en wanneer men zich afvraagt: wat doet ze nu allemaal, stapt ze er nu opeens van af? Voor mij is de les geweest dat de wereld van hier niet vanzelfsprekend transparant is en begrijpelijk voor de gewone mensen in het veld. Voor mij is de les geweest dat ik de volgende keer zal proberen om iets meer mensen mee te nemen, er meer over te praten. Dat heb ik niet gedaan.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de minister voor deze sympathieke en openhartige benadering. Ik proefde daar niet in dat mensen werden geleid door propaganda, wat in dit huis ook is gezegd. De commissie-Cornielje deed een handreiking, in een inderdaad wat geprikkelde situatie waarin de 1040 urennorm voor de oude situatie stond. Men wilde een handreiking naar 1000 en het werden er toch weer 1040. Ik denk dat de psychologie nu ook belangrijk is. De ballon liep toen natuurlijk leeg, toen dacht men dat we eigenlijk terug bij af waren. Daarbij komt nog dat er financieel niks gebeurde.

In de stukken heb ik gelezen dat de minister zelf toegeeft dat zij het eerste amendement-Beertema in de Tweede Kamer eigenlijk had moeten ontraden. Daar ligt toch echt de oorsprong van al deze problemen. Ik denk dat het beter ware geweest als de minister op dat moment gewoon had gezegd: ik doe dit niet. Dit heeft enorm veel onrust veroorzaakt. Er kwam een PVV-amendement, waarvan de PVV-vertegenwoordiger in dit huis nu niet eens de noodzaak kan aangeven. We hebben hier nu echter wel mee te dealen. We zien hoezeer het veld hierdoor op stelten is gezet. Volgens mij is dat het probleem.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik ben blij dat de heer Kuiper dit naar voren brengt. Het maakt dat ik nog een punt moet toevoegen aan hetgeen ik de heer Ganzevoort antwoordde op zijn vraag. Ik had inderdaad moeten zeggen: ik ontraad deze motie. Maar ik heb met de heer Beertema gevochten om zijn 1040 verhaal uiteindelijk de nuance te geven van die 120 voor het gymnasium en vwo, 100 voor het havo en 80 voor het vmbo, dus extra maatwerk. Wij zijn er toen met elkaar uitgekomen. Ik vond toen dat we daarmee tot een redelijk compromis waren gekomen en dat ik daar achter zou moeten gaan staan. Maar ik geef toe dat ik voor het oog van het volk gewoon had moeten zeggen dat ik het ontried. Ik heb toen inderdaad gedacht dat ik het een volgende keer niet meer zo zou moeten doen, dat dit niet slim was. Dan had ik namelijk formeel kunnen zeggen: kijk, ik heb het ontraden. Maar ik had wel het compromis binnengehaald. Dat is waar, daar heeft de heer Kuiper gelijk in.

De heer **Sörensen** (PVV): Ik dacht dat de heer Kuiper van mij wel degelijk een verklaring had gehad: in de onderbouw is het lesgeven in het algemeen wat zwaarder, waardoor daar wat meer lesuitval is. Zo eenvoudig is het.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): U gaf aan dat u niet wist waarom dat door uw collega in de Tweede Kamer zo was voorgesteld. Overigens, als het waar is dat er in de onderbouw meer lesuitval is, dan zou ik denken dat niet een verhoging van het aantal uren het aangewezen recept zou zijn, maar juist een verlaging.

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. Ik vind de minister heel eerlijk. En het is ook goed en belangrijk dat ze het woord cumulatie in de mond neemt. Tegelijkertijd denk ik dat het benoemen van alle onderdelen die nu zo veel onvrede veroorzaken, nu gewoon niet meer gaat. Die zaken kunnen niet worden losgezien, de cumulatie heeft gewoon al plaatsgevonden. Je kunt dat perceptie noemen. Oké, tussen perceptie en de feitelijke situatie kan wat licht zitten. Maar als er destijds geen rellen in de Nieuwmarktbuurt waren geweest, lag er nu een vierbaanssnelweg van het Amstelstation naar het Centraal Station. Dat is echter niet het geval, dus er blijkt een plaats te zijn voor massale stakingen. Het zou de minister sieren

als zij zich achter de oren krabde en nog eens goed naar die wetten keek, ook naar de wetten die er nu aan gaan komen. De minister lijkt mij wel zo'n persoon. Ik weet dat dit lastig is, maar zij kan overwegen om de zaak eens te herzien, en wel wat grondiger dan ons hier alleen maar wat tegengas te geven op allerlei losse onderdeeljes.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat zou het geval zijn, dat zou ik wellicht overwegen, als ik het idee had dat de zaak daarmee inhoudelijk zou zijn geholpen. Ik hecht ook aan de constatering dat het uiteindelijk een opbouw van zaken betrof. Overigens was die heel grote angel van 300 mln. al uit het verhaal gehaald, wat straks mogelijk behulpzaam is bij de behandeling van passend onderwijs. Als ik het idee had dat dit uiteindelijk een verslechtering zou betekenen van wat wij hadden, zou ik het zeker heroverwegen. Maar laat ik eerlijk kijken naar de inhoud van het wetsvoorstel. Het Cornieljeverhaal werd indertijd breed gedragen en is hier overigens door menig spreker uitgebalanceerd genoemd. En ik zit er dicht tegenaan, behalve wat betreft de urennorm, maar die heb ik op een andere manier versoepeld; dat was de geest van het advies van Cornielje. Op basis van al die zaken vind ik dat ik aan het onderwijs geen recht zou doen als ik dit wetsvoorstel hier niet zou voorleggen. Natuurlijk is het aan u om te beoordelen of ik het in voldoende mate en naar uw tevredenheid heb verdedigd. Maar als minister die achter deze zaken staat, vind ik dat ik dit wetsvoorstel gewoon plenair aan u moet aanbieden, er met u over moet debatteren en u de kans moet geven om er een uitspraak over te doen.

De heer **Smaling** (SP): Dat begrijp ik. Een van de woorden in deze wet is echter "onderwijskwaliteit". De staat van het onderwijs is nu net uit. Daarin kun je zien dat in het voortgezet onderwijs gemiddeld maar 75% van de docenten -- en dat vind ik toch vrij weinig -- de basisvaardigheden heeft. 30% à 35% beschikt over de basis- en de complexe vaardigheden. We praten altijd over maatwerk hier en maatwerk daar, maar juist dáár ligt dan toch het probleem? In de OECD-overzichten zie je dat onderwijstijd en onderwijskwaliteit slecht zijn gecorreleerd. Dat is niet de schuld van de minister, maar dat gegeven blijkt wel heel duidelijk. Waar ligt nou het probleem en hoe kun je het aanpakken? Volgens mij ligt dat heel erg bij het opkrikken van de kwaliteit van de docenten. Het wetsvoorstel dat nu voorligt, lost die zaken niet op; het irriteert alleen maar. Ik kan geen andere conclusie trekken na wat er in de afgelopen maanden allemaal heeft plaatsgevonden.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik begrijp het punt van de heer Smaling, maar dit zou slechts opgaan als ik niets zou doen aan zijn zorgen over de kwaliteit van leerkrachten. We werken juist aan de kwaliteit, zowel met LeerKracht van Nederland als met de extra professionaliseringsgelden als met de extra gelden die het Lenteakkoord hieraan toevoegt. Als de kwaliteit van onze leraren weer op orde is, zal elk

lesuur ertoe doen; daarvan ben ik heilig overtuigd. Elk lesuur zal een kind dan de mogelijkheid geven om meer te leren, meer na te denken, meer vaardigheden te verwerven. Je moet dus aan beide zaken werken. En dat doe ik.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Het is heel prettig dat deze minister altijd aangeeft welke blokjes ze behandelt, want dan weet je waar je aan toe bent. Het nadeel hiervan is echter dat de blokjes dan niet in samenhang besproken dreigen te worden. De minister geeft nu heel openhartig aan dat die 1040 uur in de eerste twee leerjaren een compromis was, maar de onderliggende vraag is natuurlijk waarom die ophokuren zijn ontstaan. Die vraag heb ik gesteld in eerste termijn. Ik vermoed dat de minister deze vraag gaat beantwoorden bij de bekostiging, maar hij heeft natuurlijk een 100%-relatie met het aantal noodzakelijke uren. Wij schieten er namelijk niets mee op wanneer het compromis niet in de werkelijkheid door scholen kan worden gerealiseerd. Dan hebben wij weer een situatie waarin wij te maken hebben met een politieke werkelijkheid in Den Haag en een reële werkelijkheid op school. Dus de onderliggende vraag zou wat mijn fractie betreft echt moeten worden beantwoord of 1040 uur een hanteerbare methode is als wij van de ophokuren afwillen. Of moeten wij zeggen: nee, dat zou misschien kunnen maar dan moet er meer bekostiging bij en dat geld hebben wij niet? Die discussie moeten wij wel met elkaar voeren.

De **voorzitter**: Mag ik de leden vragen om de minister ook de gelegenheid te geven een beetje in haar betoeg te blijven? Anders wordt het een heel verbrokkelde discussie. U weet dat ik van het debat houd. Daarvoor zijn wij hier, maar als wij de minister na iedere tien zinnen onderbreken, komt zij niet verder. Zij heeft zes punten en is nu aan haar tweede punt. Als u echt de behoefte voelt en zich niet kunt inhouden, mag u interrumperen.
**

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegthart**: Voorzitter. Misschien mag ik u het volgende voorstellen. Ik beantwoord nu de vraag van mevrouw Linthorst. Dan ga ik terug naar mijn blokje over leraren. Als ik nu elke keer aangeef wanneer ik een blokje heb afgerond, geeft dat alle ruimte om het verhaal neer te zetten over dat blokje. Als dit een weg is, doe ik dat met plezier.

Ik ga toch even terug naar het punt van mevrouw Linthorst over de ophokuren. Ik ben blij dat het er bij haar vloeiend uitkomt. Bij mij is dat vaak niet zo, maar dit keer wel. Die ophokuren zijn natuurlijk ook relevant geweest. De hele discussie over onderwijstijd is ontstaan door een ouder in Zwolle -- om het maar even simpel te zeggen -- die het niet meer pikte dat zijn kind veel minder onderwijs kreeg dan de wet voorschreef. Dat was nog wel erger dan de genoemde 150 uur, want wij hebben de eerste jaren echt heel wat meegemaakt op het gebied van handhaving. Ouders willen gewoon, zoals de ouderorganisaties gisteren ook

nog aan u kenbaar hebben gemaakt in een e-mail, dat er voldoende uren zijn. Zij moeten erop kunnen bouwen dat er lesdagen zijn die ook daadwerkelijk doorgaan en dat een kind niet naar huis wordt gestuurd of pas om 12.00 uur begint terwijl het rooster eigenlijk om 9.00 uur start. Wij weten allemaal als ouders hoe het werkt.

De kinderen hebben mij uiteindelijk zakken vol post gestuurd vanwege de ophokuren. Dat heeft de mensen op veel scholen aan het denken gezet over de vraag hoe wij omgaan met onze uren. Er is geen cent bijgekomen en het overgrote deel van de ophokuren is gewoon ter ziele gegaan. Uit het themaonderzoek van het afgelopen jaar van de inspectie naar de onderwijstijd blijkt dat een derde van de scholen niet voldoet aan de norm van 1000 uren die nu wordt gehandhaafd maar aan de norm van 1040 uren met maar 40 uur maatwerk per jaar, zonder dat die wordt afgedwongen. Dus een grote groep scholen is in staat om dit met de huidige middelen vorm en inhoud te geven.

Mevrouw Linthorst vroeg in de eerste termijn of er nu bepaalde karakteristieken aan die groep zitten. Dat ben ik nagegaan. De inspectie zegt daarvan dat dit niet het geval is en dat het allemaal verschillende soorten scholen zijn die voldoen aan de termijn. Inmiddels heeft de inspectie na al die zakken met post die wij hebben gekregen natuurlijk ook een scherp zicht op de vraag of er sprake is van ophokuren. Als dat zo is, tellen die uren ook niet mee, want de scholen voldoen gewoon aan de norm.

Dus de ophokuren zijn afgewenteld door de kritiek van leerlingen. Daarom is er discussie ontstaan op scholen. Die betrokkenheid willen wij voor een deel institutionaliseren. Dan kom je bij de medezeggenschapsraad, want dit houdt leidinggevenden in de school ook scherp. Daar is niets mis mee.

Dan kom ik bij de werkdruk van leraren. Ik heb er al het nodige over gezegd. Wat wij zien is dat het aantal taakuren blijft wat het is. De helft volgens de cao bestaat uit lesgeven maar er wordt minder lesgegeven dan is afgesproken in de cao. Ik denk dat het voor scholen ook heel goed is om te kijken hoe zij dit kunnen verbeteren. In het basisonderwijs ken ik bijvoorbeeld de no nonsense-scholen in het noorden van Noord-Holland. Daar zegt men: wij gaan niet meer over alles vergaderen, want als je eenmaal zit, blijf je zitten, zoals ik zelf ook uit ervaring weet. Vermijd de vergaderzalen, zal ik maar zeggen. In het basisonderwijs hangt men daar gewoon agendapunten op. Als er niet meer dan een x aantal leraren bezwaar heeft, wordt zo'n punt gewoon niet meer besproken en wordt het besluit dat men wil gaan nemen conform afgewikkeld. Die scholen zeggen dat dit enorm veel vergadertijd scheelt, die kan worden ingezet om onderwijs te geven.

Ik vind het ook belangrijk dat leidinggevenden erop worden aangesproken dat zij hun school heel slim organiseren en dat zij leraren vooral laten doen waarom zij dat vak hebben gekozen: lesgeven. Inmiddels is dat zo'n 38% van de tijd. Dit zou aan alle kanten moeten worden opgehoogd als dat maar enigszins kan.

Dan kom ik bij de vraag of een leraar een zwaardere last in uren heeft dan een gemiddelde werknemer in Nederland. Het is altijd goed om te kijken hoe het zit. Uit onderzoek van TNO en CBS blijkt dat het aantal overwerkuren in de sector onderwijs met gemiddeld 5,4 uur niet noemenswaardig afwijkt van het landelijk gemiddelde, dat iets hoger ligt, en wel op 5,8. Dus in dit opzicht verhoudt de zaak zich goed. Op dit moment ziet een derde van de scholen ook kans om te doen wat nu in het aangepaste wetsvoorstel staat dat uw Kamer toegestuurd heeft gekregen, exclusief de 60 maatwerkuren over de hele linie, dus dat biedt nog meer mogelijkheden.

Wel staat in het onderzoek dat er veel sprake is van piekbelasting. Dat geeft problemen. Dat is de reden dat de commissie-Cornielje heeft gezegd: laten wij scholen de ruimte geven om hun werkdruk wat meer te spreiden. Daaruit is die ene week ontstaan. Is dat nu een inbreuk op de cao? Nee, wij regelen niet de vakanties van de leraren maar wel die van de leerlingen. Vakanties van leraren zijn uiteindelijk een zaak tussen werkgevers en werknemers, maar ik geef toe dat die zaken elkaar natuurlijk wel dicht naderen. Het zou erg zijn als ik niet meer de vakanties van leerlingen kon regelen; dat lijkt mij toch een primaat van de minister en uiteindelijk van de wetgever, u hier bij elkaar, samen met de Tweede Kamer. Natuurlijk heeft dat ook consequenties voor de planning; dat geef ik toe. Dat is helaas onvermijdelijk maar anders zou de hoeveelheid onderwijstijd nooit door de regering kunnen worden aangepast. Dat zou de omgekeerde wereld zijn. De cao hoort wel de wet te volgen en niet andersom, want het gaat uiteindelijk om goed onderwijs voor onze kinderen, natuurlijk met waardering en respect voor de leerkrachten. Ik zal niet herhalen wat ik hierover daarnet ook allemaal heb gezegd.

De negen roostervrije dagen zijn beschikbaar voor niet-lesgevend taken. Als men de drie dagen die men vrij mag nemen erbij wil optellen, heeft men er zelfs twaalf. Dan denk ik dat je aan heel veel dingen toekomt waar wij nu te weinig aan toekomen. Professionalisering is een van de grote problemen, terwijl er in de cao wel formeel uren voor zijn afgesproken. Geef jezelf ook de ruimte om te professionaliseren. Voorop dient te staan dat de leraren op deze negen onderwijsvrije dagen werken. Dat is de bedoeling van de wet. Het was ook de bedoeling van Cornielje. De wet treedt echter niet in de invulling hiervan. Scholen moeten echt met elkaar bekijken hoe zij dit willen doen met de leraren. De lerarengeschieding heeft er ook inspraak in hoe dit uiteindelijk vorm krijgt. Dat betekent dat men kan kiezen voor vijf dagen voor het opstarten en afronden van het schooljaar omdat men daarvoor de rust en de ruimte wil nemen. Dan zit inderdaad, zoals mevrouw Dupuis heeft gevraagd, de leerling niet in de klas maar heeft men wel de rust om te vergaderen. Het lijkt mij heel belangrijk om na te denken wie hier wel en niet over gaat et cetera.

Het is ook mogelijk dat een school ervoor kiest om voortaan van de maandag na elke proefwerkweek een roostervrije dag te maken om

de leraar de rust en de ruimte te geven voor zijn nawerk zonder de spanning dat hij het allemaal niet redt. Dat geeft rust en haalt ook een deel van de werkdruk weg. Als dan een leraar zijn werk op zondag heeft gedaan omdat hij op die dag helemaal in de stemming was -- sommigen zullen zeggen dat er op zondag niet wordt gewerkt -- of het op zaterdag heeft gedaan omdat hij op die dag heel fit was, dan is het natuurlijk aan die leraar hoe hij daar verder mee omgaat. Daar wil ik niet in treden; dat is echt aan de school. Maar het geeft wel rust en ruimte om de taken uit te voeren die moeten worden gedaan, ondanks het feit dat er geen leraren op school zijn, want dat gebeurt heel veel in het onderwijs.

De heer **Sörensen** (PVV): Ik heb een vraag die misschien heel dom is. Zijn de dagen van rapport- en examenvergaderingen roostervrije dagen of niet?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ja. Op dat moment hebben de meeste kinderen geen les, want roostervrij houdt in dat er geen les is.

De heer **Sörensen** (PVV): Dan houdt het toch in dat je als middelgrote scholengemeenschap voor het voortgezet onderwijs zes roostervrije dagen besteedt aan rapportvergaderingen?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dan moet ik de heer Sörensen toch teleurstellen. In de loop der tijd is gebleken dat de vakantie van zeven weken bij sommige scholen gewoon negen weken, of tien, of elf, was geworden, allemaal gevuld met dit type activiteiten: roosters uitdelen, boeken ophalen. Eigenlijk lag het onderwijs in die laatste weken gewoon stil, net als bij de start van het schooljaar. Dat heeft de commissie-Cornielje ertoe gebracht om te zeggen dat hiervoor roostervrije dagen moeten worden aangewezen, waarvoor wij ook vijf dagen meegeven.

De heer **Sörensen** (PVV): Uitstekend dus!

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Daarmee heb ik het blokje leraren afgerond.

Ik ga door met het blokje urennorm, want daar zijn indringende vragen over gesteld, vooral door mevrouw Dupuis. Zij vraagt hoe het nu met die uren zit. Zij vraagt mij dat uit te leggen. Zijn het klokuren, of lesuren, 45 of 50 minuten, of, zoals op sommige scholen, 70 minuten? Dat geeft in ieder geval aan hoe relevant het is dat men uitgaat van klokuren. De inspectie kan er vervolgens rekening mee houden als een school 70 of 45 minuten invult, al wordt het minder aantrekkelijk om lessen van 45 minuten te geven. Je moet namelijk voldoen aan de klokuren. Dat lijkt mij ook een goede zaak. Onder de urennorm vallen alle onderwijsactiviteiten die aan de criteria voor onderwijstijd voldoen. In de loop van de tijd is daarvoor een toezichtskader ontstaan. Het gaat niet alleen over traditionele lessen. Nederland onderscheidt zich daarin in positieve zin van andere landen. In Frankrijk wordt van bovenaf aangegeven

dat Frans, Engels en wiskunde op die en die manier moeten worden gegeven. Ik geloof dat bijna zelfs de dag wordt genoemd waarop iets moet worden gegeven en welke boekje erbij hoort. In Nederland hebben wij het prachtige stelsel van veel vrijheid voor onderwijs. Daar past onze wet Onderwijstijd prima bij. Inderdaad is sprake van meer uren, maar mevrouw Lokin gaf heel helder aan wat een school daarvan kan aftrekken. Het is in ieder geval wel gemakkelijk, want er is sprake van een blok. De inspectie houdt vervolgens rekening met dat blok, dat is ingeroosterd in de school. Excursies, stages en sportdagen mogen ook meetellen. Dat past allemaal in de eigen prioriteiten die scholen kunnen stellen als het gaat om de onderwijstijd, mits men zich houdt aan de kerndoelen en een aantal andere zaken. De inspectie ziet daar kwalitatief scherp op toe. Daarbinnen is er dus ruimte, maar als gevolg daarvan hebben wij in Nederland meer uren geformuleerd. Zouden wij een en ander terugbrengen op pure instructie-uren, wat ik een verarming zou vinden, dan zouden wij wellicht op minder uren uitkomen, maar daar is in Nederland nooit voor gekozen. Er is altijd een breed kader geweest, in het licht van de vrijheid van scholen om allerlei dingen te doen binnen de onderwijstijd. Hierbij zijn drie criteria belangrijk, want wij willen de kwalitatieve kant wel borgen. Het moet onder verantwoordelijkheid gebeuren van bekwaam onderwijspersoneel. Daarnaast geeft de wet aan dat het inspirerend en uitdagend moet gebeuren. Menig leraar zal dat ook op een buitengewoon goede manier doen. Daarnaast zijn er 60 maatwerkuren. Ik ga daar in een apart blokje nog dieper op in, want hier is veel over gesproken. Het Beoordelingskader onderwijstijd van de inspectie is het vertrekpunt. Het is belangrijk om dat te weten. Er is een onderwijskader. Als scholen daar dichtbij blijven, dan past dat in de onderwijstijd. Ik kom er nog op terug in het kader van het instemmingsrecht, maar scholen hebben vooral te maken met de bestaande activiteiten en met zaken die nieuw zijn ten opzichte van het beoordelingskader dat de inspectie hanteert. Dat kunnen innovatieve activiteiten zijn, zoals internetactiviteiten en digitaal lesgeven. Goede 5- en 6-vwo'ers kunnen al uren op de universiteit doorbrengen. Er kan met ouders worden gesproken over dit type nieuwe activiteiten. Vervolgens wordt er instemming voor gevraagd. Dat lijkt mij een goede zaak, want dan wordt daar ook een debat over gevoerd. Dat laat onverlet dat inhoud en kwalitatieve vormgeving van een en ander des leraars is. Dat hoort bij de professionaliteit. Ik kom nog terug op hoe ik tegemoet wil komen aan de zorg over de heel ruime formulering van kwaliteit en kwantiteit in de wet.

Dat zijn, kortweg, die 1040 uren. Gemiddeld komt het neer op zo'n 5.5 klokuur onderwijstijd in de onderbouw en 5.3 klokuur in de bovenbouw. Ouders moeten erop kunnen rekenen dat op die dagen gewoon onderwijs wordt gegeven. Op die manier is sprake van een goed evenwicht tussen beide. Hoeveel scholen bieden nu al die 1040 uur? Ik heb er al het nodige over gezegd. Uit een onderzoek onder 100 scholen blijkt dat 36

scholen het al doen. Het gaat niet om een bepaalde kwaliteitskarakteristiek, want het zijn heel verschillende scholen. Uiteindelijk voldoen die aan de tijd, ook aan de tijd die niet gehandhaafd hoefde te worden. Men zat er dus echt boven. Goede instructietijd doet ertoe. Daar ben ik van overtuigd. Cornielje gaf dat ook al aan, maar ook iemand als Fons van Wieringen, oud-voorzitter van de Onderwijsraad. Hij zei dat elk onderwijsuur, gegeven door een goede leraar, buitengewoon relevant is.

Er is gevraagd of de bekostiging toereikend is voor de 1040 uur. Ik heb al schriftelijk betoogd dat de versoepeling via 60 uur maatwerk naar mijn oprechte overtuiging een vergelijkbare ruimte biedt als de verlaging van de urennorm. Ik kom nog terug op wat dat maatwerk precies kan betekenen. De Commissie Onderwijstijd vond de financiering toereikend voor 1000 uur met 40 maatwerkuren. Nu gaat het om twee keer 1040 uur met over de gehele linie 60 maatwerkuren. De Commissie Onderwijstijd stelt in haar rapport dat zij een vergelijking heeft laten maken tussen de gerealiseerde urennorm en de exploitatieresultaten. Het is opvallend dat een ruime meerderheid van de scholen die de urennorm niet realiseert, deel uitmaakt van een bestuur met een positief exploitatieresultaat. De commissie vond dat men die middelen op een goede manier moet inzetten voor die uren. Het gebrek aan financiën was volgens de commissie niet de verklaring voor het niet voldoen aan de norm. In de cao is geregeld hoeveel uren docenten les kunnen geven. De commissie-Cornielje gaf dat de docenten de ruimte moeten hebben om het totaal van de taakuren daadwerkelijk te kunnen maken. Uiteindelijk is er verstrenging opgetreden in de eerste twee jaar, maar daar staat een versoepeling tegenover met behulp van maatwerkuren in de jaren daarna en in die eerste twee jaar.

Mevrouw Linthorst stelde zojuist dat een en ander een beetje uit elkaar wordt geplukt. Ik neem het blokje maatwerkuren er daarom maar direct bij, want het hangt met elkaar samen. Hoe kunnen de maatwerkuren worden ingezet binnen de school? Leiden die tot echte verlichting, of is het iets cosmetisch? Het eerste is het geval, het laatste niet, want de scholen werken nu al met die 40 maatwerkuren. Wij horen van de inspectie dat het werkt. Men weet die uren echt goed in te vullen, bijvoorbeeld met mentoruren, leerlingbegeleiding, loopbaanactiviteiten en soms met e-learning. Er is dus geen sprake van een versmalling. De heer Backer had het daarover, maar in de toelichting op het amendement-Beertema is geen sprake van een versmalling. In de toelichting op dat amendement wordt gesproken over maatwerkuren voor excellente leerlingen, achterstandsleerlingen en andere maatwerkuren. In die andere maatwerkuren zit eigenlijk de bestaande praktijk. Een en ander komt nu bij elkaar. Men kan die 60 uren dus invullen met taken waarvan de inspectie vroeger zei: sorry, maar het is niet voor alle leerlingen, dus telt het niet mee. Men kan nu veel bestaande activiteiten doen, maar men kan ook nadenken over nieuwe activiteiten. We zijn op dit moment

bezig met excellentie, maar dat vraagt soms maatwerk. Het is nu mogelijk om dat binnen die 1040 urennorm te doen, binnen de 1000 urennorm, of binnen de 700 urennorm. Dat is iets waar het veld met smart op heeft zitten wachten. Dit is echt een wens van het vo-veld die op de manier vorm heeft gekregen.

De heer **Backer** (D66): Het is anders dan ik het zelf interpreteer, hoewel de wet glashelder zou zijn. Begrijp ik nu goed dat er 20 uur over is voor excellente en achterstandsleerlingen? Die 40 uur werden al besteed aan algemene zaken.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik pak de formulering in het wetsvoorstel er even bij, want het luistert nauw. Ik wil dit ook scherp hebben, want ik hecht eraan dat ik het goede doe.

"Tot de uren, bedoeld in de eerste volzin, worden tevens gerekend ten hoogste 60 uren die alleen voor de specifieke groep leerlingen verplicht zijn en worden ingevuld met onderwijsactiviteiten gericht op excellentie, achterstand of ander maatwerk." Daarmee heb ik het verhaal in zijn heel ondervangen.

De heer **Backer** (D66): Dat ander maatwerk was al 40 uur. Dat kenden wij al. Er blijven dus maar 20 uur over voor andere leerlingen, achterstand en excellent. Wij weten echter nu al hoeveel het er zijn.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Nee, een school kan aangeven die 60 uur niet meer in te zetten voor mentoruren, maar voor meer excellentie. Hoe men die 60 uur inzet, daar gaat de school zelf over, maar het is bedoeld voor al die activiteiten. Het gaat om de maatwerkactiviteiten die ik noemde en die al in de 40 uur zaten en, expliciet, om excellentie en achterstand, omdat de Tweede Kamer dat twee belangrijke inhoudelijke punten vindt. In de wet wordt de breedte van alle maatwerkactiviteiten aangegeven.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik ben blij dat ook de andere activiteiten nu tot de onderwijstijd worden gerekend. Ze maken namelijk deel uit van het onderwijscurriculum. Mij is echter nog niet helemaal duidelijk hoe die maatwerkuren een bijdrage leveren tot het verminderen van de kosten. Een aspect daarvan was namelijk dat die scholen de 1040 urennorm niet halen omdat zij onvoldoende bekostigd worden. Dat kan nu wel, omdat er 60 maatwerkuren in zitten. Ik hoor de minister spreken over mentoruren, achterstandsleerlingen enzovoorts. Er zijn toch leerkrachten nodig om dat te doen? Als criterium voor maatwerkuren geldt dat het onder leiding van bekwaam personeel moet plaatsvinden en dat het inspirerend, uitdagend enzovoorts is. Waarin zit de besparing?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: De besparing zit in het volgende. Die uren werden in het verleden wel gedraaid, maar telden eerst helemaal niet mee, daarna werden ze een paar jaar voor 40 uur meegeteld en straks worden ze gewoon

voor 60 uur meegeteld. Het gaat dus om reeds bestaande uren en maatwerkactiviteiten. Het bijzondere van de maatwerkuren is dat die voortaan mogen worden meegeteld. Dat is een financiële exercitie. Vroeger had je namelijk de 1040 urennorm en eerder de 1000 urennorm. Daarnaast moesten al die zojuist genoemde activiteiten gedaan worden, maar ze telden niet mee. Nu tellen ze wel mee en dat is winst.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Gaat het om leerlinguren of om leraaruren? Daar zit het probleem in. Op het ene moment lijkt het over leerlinguren te gaan en het andere moment over leraaruren. Ik heb de indruk, maar ik kan het niet helemaal vatten, dat er sprake is van een misverstand of van verwarring. Waar gaat het nu precies over?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik zal het scherp aangeven. Laat ik klas 1 van het voortgezet onderwijs als voorbeeld nemen. Daar moet men 1040 uren maken. Dat zijn 1040 uren voor de leerlingen. Er is een inspanningsverplichting, zoals de heer Backer terecht aangaf, om 1040 uren les te geven. Nee, laat ik het goed zeggen: alle leerlingen hebben recht op 980 uren les. Daarbovenop bestaat de plicht om 60 maatwerkuren te leveren, niet voor alle leerlingen maar voor de specifieke groep. Dat kan een mentorles zijn, waarin vier kinderen die wat extra aandacht nodig hebben, beschikbaar zijn. Het kan ook zijn dat er bijvoorbeeld voor de onderbouw extra rekenonderwijs is en er een uur georganiseerd wordt waarin alle drie de klassen van de onderbouw welkom zijn. Dit uur is toegankelijk voor de kinderen die het moeilijk hebben maar niet voor alle leerlingen. Dan heb je zo al 2 uur winst. Normaal gesproken moest er aan elke klas een uur les worden gegeven, terwijl er nu door één leraar les wordt gegeven waar drie klassen gebruik van kunnen maken waarvan echter niet alle leerlingen hoeven te komen. Het gaat om dat soort zaken. Het zijn 980 uren in de eerste twee jaar, 940 uren in de jaren daarna en 640 uren in het laatste jaar. Dat geldt voor alle leerlingen. De 60 uur is voor maatwerk.

De heer **Backer** (D66): Wij hebben het daar in de schriftelijke stukken over gehad en ik heb er in mijn eerste termijn iets over gezegd: het staat vast dat dit een inspanningsverbintenis van de instellingen is. De minister zegt nu weer dat de leerlingen recht hebben op 960 uren. Ik denk dat we daarin precies moeten zijn. Er is een verplichting voor de instellingen om die uren aan te bieden. Dat is iets anders.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: U zegt het correct. Er is een inspanning om die 980 uren aan alle leerlingen aan te bieden en om daarnaast 60 uren maatwerk aan te bieden. Dat laatste is niet voor alle leerlingen verplicht. Dat is eigenlijk het pakketje.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): De 980 uren zijn leerlinguren en de 60 uren zijn leraaruren?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Nee, 980 uren zijn voor alle leerlingen en de 60 uren zijn bedoeld voor een specifieke groep leerlingen.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ter verduidelijking het volgende. Als een student of leerling een week op stage gaat, zijn dat ook maatwerkuren. Daar komt in beginsel geen leraar aan te pas.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Op de een of andere manier geeft dit precies het probleem weer. In het zoeken naar wat precies welke uren zijn en hoeveel het er precies zijn, wat er wel en niet in zit enzovoorts, lopen we precies aan tegen het punt waar het in de schriftelijke ronde steeds over gegaan is. Daarin werden de antwoorden ook steeds lastiger te begrijpen. Dat is niet zozeer omdat het al dan niet soepeler wordt, maar omdat er zoveel in detail geregeld wordt wat helemaal niet in detail geregeld hoeft te worden. Er moet veel meer gekeken worden naar de basislijn. Overigens ben ik altijd blij als mevrouw Lokin nog wil uitleggen wat de minister ons heeft proberen duidelijk te maken. Het grote punt dat in deze discussie voortdurend speelt, is niet dat het te soepel is of dat het onvoldoende soepel is, maar dat er te veel in detail geregeld wordt. Nu zijn we aan het puzzelen over 20 uren erbij, 40 uren eraf, 100 uren looptijd tussen de lessen. Dat zijn details die volgens mij op een heel ander niveau besproken behoren te worden, namelijk in het gesprek tussen de scholen en de inspectie en dergelijke. De poging om alles in detail te regelen is precies de makke van dit wetsvoorstel.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: De inspectie heeft wel een basis nodig om dat gesprek te kunnen voeren. Nu doen ze het voor 1000 uren, waarvan 960 uren voor elke leerling en 40 uren voor een specifieke groep. Dat worden 980 uren voor elke leerling in de eerste twee jaar en 60 uren voor de specifieke groep. De scholen zijn er allang aan gewend. Alleen, we codificeren het nu ook. Op basis daarvan kan de inspectie het gesprek aangaan. Zonder die codificatie heeft de inspectie geen basis.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het probleem voor de Kamer is dat het codificeren veel te veel in detail gebeurt. Dat kan ook op hoofdlijnen. Dat kan misschien wel veel beter op hoofdlijnen, want dan kan men in het veld, met de inspectie, heel goed nagaan binnen welke bandbreedte men zijn weg kan vinden.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Het aardige van dit wetsvoorstel is toch dat het ruimte biedt. Er is geen land dat zo veel ruimte biedt om de onderwijstijd op schoolniveau in te vullen. Dat vind ik een mooi begrip. Ik zou niet willen zeggen dat goed onderwijs alleen uit instructie-uren bestaat. Instructie-uren zijn goed. Andere landen doen dat, maar ik voel er niets voor. Ik vind een excursie ook goed. Die sportdag waarop een klas aan zijn teamgevoel werkt, vind ik ook een heel goede zaak. Dat past allemaal in dit wetsvoorstel.

Daarom is het inderdaad een kaderwet, waarmee men al goed gewerkt heeft. De wet werkt goed, maar om ervoor te zorgen dat hij ook in de toekomst blijft werken, moet de inspectie er een wettelijke grondslag voor hebben.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): De minister heeft het niet nodig dat ik ga uitleggen wat zij bedoelt. Ik wil alleen zeggen dat ik uit de helderheid van haar antwoord begrepen heb wat zij precies bedoelt. Het gaat hierbij om leerlinguren en dagen voor leerlingen voor hun onderwijs.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Er zitten veel elementen in dit wetsvoorstel. Ik denk dat dit door de heer Ganzevoort, ook wel door mevrouw Dupuis, naar voren werd gebracht. Het is goed om die elementen een voor een scherp in beeld te krijgen. Uiteindelijk borduurt het wetsvoorstel voort op datgene wat in de afgelopen tijd vorm en inhoud krijgt in de school. Wat we nu doen is een wettelijk kader bieden. Het enige verschil ten aanzien van de uren is dat het niet 1040 uren minus 40 uren maatwerk betreft, maar dat het 1040 uren minus 60 uren is. Dat geldt voor de beide eerste jaren. Daarna is het weer helemaal hetzelfde als dat het nu in de praktijk is. Men is al gewend om te werken met maatwerkuren en uren voor alle leerlingen. Dit biedt de basis voor de inspectie om het straks definitief vast te stellen. Daarmee meen ik het punt van het maatwerk voldoende behandeld te hebben.

De heer **Smaling** (SP): Met het risico dat de hulpminister van het CDA toesnelt om de minister te assisteren, heb ik nog een vraag. Er zit een onbalans in het maatwerk. Op een school waarop iedereen op het niveau van een zes of een zeven zit, is het misschien helemaal niet nodig om maatwerk aan te bieden. Dan kun je met één docent en één leerling tijd winnen en hoef je minder geld uit te geven. Aan de randen echter, bijvoorbeeld op een heel excellente onderbouw of juist een heel moeilijke, ben je nogal wat tijd kwijt aan het maatwerk, nog los van het feit dat het een complexe vaardigheid van docenten vereist. Uit het rapport over de staat van het onderwijs blijkt nu juist dat dit niet zo goed op orde is. Kan de minister daar nog iets over zeggen?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat is wel de reden waarom wij maatwerkuren hebben ingevoerd. Dit was een heel diepe wens van het veld. Daarom dacht ik: ik moet een oplossing bedenken in de Tweede Kamer, ik ga de maatwerkuren invoeren. Ik was blij, want ik denk dat ik ze eigenlijk nog beter help.

Ik wil wel één ding zeggen over de school die het in Nederland goed doet. Met goed ben je op dit moment voldoende. Ik ga excellentie invoeren. Daarvan wordt niet iedereen gelukkig. Ik geloof daarin. Als je een zes of een zeven hebt, ben je misschien wel een kind dat een acht of een negen zou kunnen hebben. Dat gaat wel om kinderen die wij in Nederland in de toekomst nodig hebben. Ik vind dat elk onderwijsuur ertoe doet. Als je, wat indertijd gebeurde, met 850 of 900 uur lesgeven

een zes en een zeven weet te bewerkstellingen, dan weet je met 1000 uur wel een acht en een negen te bewerkstelligen, want goede leraren die goede lessen verzorgen, doen ertoe. Dat betreft niet alleen de leraar, maar ook de les. Wij zijn in Nederland nog niet op het niveau dat we met gemiddeld een zeven of een acht afstuderen tijdens onze centrale examens en schoolexamens. Het ligt nog heel dicht bij de zes. Ik vind het de moeite waard om dat op te hogen.

De heer **Smaling** (SP): Dat ben ik volledig met de minister eens, maar het gaat mij er meer om dat scholen met leerlingen die er middenin zitten, dat maatwerk kunnen ontduiken omdat het niet hoeft te worden geleverd, aangezien niemand voor de excellentie of voor de bijspijkeractiviteiten in aanmerking komt en daaraan dus behoefte zou hebben. Er ontstaat een onbalans tussen scholen die in het midden zitten en scholen die aan een van beide extremen van het spectrum zitten. Dat kan een slechte prikkel zijn.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Daarom vind ik het belangrijk om niet te zeggen: zo veel uur moet in excellentie en zo veel uur in achterstand, maar: school, u krijgt 60 maatwerkuren per jaar, vul ze in en maak er iets goeds van wat past bij uw populatie. In de Schilderswijk zal men misschien zeggen: wij pakken rekenen en taal wat steviger beet, daarvoor gaan wij jongelui uitnodigen en dat doen wij onderbouwen en bovenbouwgewijs. Die jongeren pakken wij erbij en daarmee vullen we dat in. Op een school met een aantal excellente leerlingen zal men misschien zeggen: wij hebben voor hen te weinig tijd, wij gebruiken deze uren voor excellentie en wij gaan die leerlingen uitnodigen. Formeel-wettelijk is dan iedereen welkom, maar wij weten dat je niet zo snel naar zo'n uur gaat als je niet per se moet. Daarmee is dat maatwerk ook ingevoerd. Dat hoeft je niet voor één klas te doen, dat kun je voor drie of vier klassen tegelijk doen. Dan win je op het aantal uren, want in plaats van vier docenturen heb je dan één docentuur nodig. Echt, men is er op dit moment volop mee aan de slag. Men kent de 40 uur en heeft straks in elk jaar de ruimte van 60 uur.

Ik kom bij de medezeggenschap, want daarover is veel gezegd. Ik begrijp die zorg. Die is in de Tweede Kamer overigens nauwelijks aan de orde geweest. Voor de Tweede Kamer was dit een heel belangrijk punt van checks-and-balances in dit wetsvoorstel. Men zei: als wij het aan de ene kant goed regelen, moeten wij het ook voor de ouders en leerlingen aan de andere kant goed regelen, want daar ging het mis met de ophokuren, om maar een voorbeeld te noemen. De WMS kent op dit moment al een instemmingsrecht van het ouders-leerlingdeel op het vaststellen van onderwijstijd. Dat zit op dit moment al in de wet. Daarmee staat dus de instemming met het totaal aantal uren dat wordt geprogrammeerd al in de wet. Dit onderdeel komt terug in het voorgestelde artikel 14, vierde lid, van de WMS, als kwalitatieve invulling van het onderwijsprogramma. In het

wetsvoorstel is sprake van een herformulering omdat dit element nu onderdeel uitmaakt van een breder instemmingsrecht. Het instemmingsrecht van het ouders-leerlingdeel is verbreed om te voorkomen dat onderwijsactiviteiten worden aangeboden die niet voldoen aan de criteria voor onderwijstijd. Ophokuren waren daarvan een heel goed voorbeeld.

Daarom zijn er twee nieuwe elementen toegevoegd. Het eerste is instemming op het lesuitvalbeleid. Dit is heel belangrijk om te voorkomen dat je zomaar op straat staat. Daarover krijgen vaak ouders, maar ook Kamerleden klachten. Het tweede is instemming op de kwalitatieve invulling van het onderwijsprogramma. Daarmee wordt het soort activiteiten bedoeld.

Ik heb het idee dat het woord "kwaliteit" heel veel misverstanden oproept. Ik heb dit gezien bij de vragen die zijn gesteld. Ik heb gepoogd die te beantwoorden, maar ik ben daarin niet voldoende geslaagd. Hier ligt nog steeds die kritiek op tafel. Ik denk dat mevrouw Dupuis die het scherpst verwoordde, maar ook anderen, waaronder mevrouw Lokin, vroegen of ik dit op een goede manier kon oplossen. Ook andere Kamerleden hebben dat punt naar voren gebracht. Allereerst is het belangrijk om aan te geven dat heel veel activiteiten in het toetsingskader van de inspectie staan. Dat is het geaccepteerde toetsingskader waarbinnen de inspectie, die bij een school kijkt of men voldoet aan de urennorm, dit altijd zal meenemen. Onderneemt een school er andere activiteiten naast, dan dient daarover overeenstemming te bestaan met de ouders. De grote baaierd van activiteiten ligt allang vast in het toetsingskader van de inspectie. In die zin kent het instemmingsrecht ook zijn beperkingen en heeft ook een MR er zich aan te houden dat er al een uitgekristalliseerde lijst van activiteiten ligt, waarvan de inspectie heeft gezegd: dat is onderwijstijd.

Er blijft echter toch een zorg bestaan over die brede formulering, de zorg of wij niet treden in de professionele verantwoordelijkheid van leerkrachten. Daarom wil ik het voorbeeld van mijn geachte collega, minister Opstelten, volgen door met de Kamer af te spreken dat ik, zodra dit wetsvoorstel is vastgesteld, een veegwet zal maken, waarin ik heel nadrukkelijk de formulering uit de memorie van toelichting letterlijk in de wet zal vastleggen om misverstanden volledig te voorkomen. Ik lees haar voor de Handelingen op. Dan zou de tekst als volgt worden. In het voorgestelde artikel 14, vierde lid, van de WMS komt de zinsnede "de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van een onderwijsprogramma" te vervallen. Deze wordt vervangen door "het totaal aantal uren" -- dat nu reeds in de WMS staat -- "en het soort activiteiten dat als onderwijstijd als bedoeld in artikel 6f, eerste lid, van de WVO wordt geprogrammeerd". Daarnaast dient een gelijkkluidende formulering te worden opgenomen in de bepaling over de inhoud van de schoolgids, want het instemmingrecht geldt ook voor de inhoud van de schoolgids. Dan heb ik scherp gemaakt wat ik in de memorie van toelichting wel, maar in de wet niet

voldoende heb gezegd, zoals mevrouw Dupuis aangaf. Ik hoop dat ik daarmee voldoende tegemoetkom aan de zorg die is geuit. Ik heb op dit moment een variawet over een aantal punten binnen het onderwijs liggen. Ik zou dit onderdeel kunnen toevoegen, zodat dit punt met gezwinde spoed wordt behandeld. Zo is het beoogd, en niet anders, en zo kan het zijn aangepast voordat dit wetsvoorstel in werking treedt.

De heer **Backer** (D66): Allereerst moet mij van het hart dat de opmerkingen die in dit huis zijn gemaakt over het feit dat sommige leden slecht lezen en dat het wetsvoorstel heel helder is, op één punt onjuist zijn. De minister biedt aan om dit deel te herstellen met een veegwet, een variawet, of hoe wij hem ook zullen noemen. Als dit het geval is, terwijl de meerderheid van de woordvoerders op een aantal andere punten ook problemen noemt, waarom is de minister daarvoor dan ook niet gevoelig? Waarom zouden wij op die punten ook niet iets kunnen verbeteren, zodat wij de hier bediscussieerde problemen over maatwerkuren en over roostervrije dagen -- dat ligt misschien wat principiëler -- ook kunnen oplossen? Dan kunnen wij iets creëren waarvan wij allemaal blij worden.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat zou betekenen dat het hele wetsvoorstel zou worden aangepast. Dat kan ik onmogelijk via een veegwet of iets dergelijks aan de beide Kamers voorleggen. Dat zou geen recht doen aan de discussies. Hier breng ik overeenstemming aan tussen het wetsvoorstel en de woorden in de memorie van toelichting. Wij willen de zekerheid hebben dat het daarover gaat en nergens anders over. Dat kan ik doen omdat dit past bij de intentie die ik ermee heb. Over andere punten die naar voren zijn gebracht, meen ik naar eer en geweten adequaat te hebben geantwoord. Ik ben van mening dat dit essentiële onderdelen zijn van het wetsvoorstel. Met deze stap maak ik de formulering wel scherper en preciseer ik het voorstel. Het doet geen onrecht aan de achterliggende gedachte bij het wetsvoorstel van de heer Cornielje en mij. Het geeft het de versmalling die nodig is om dit misverstand weg te nemen.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Bedoelt de minister niet de memorie van antwoord wanneer zij spreekt over memorie van toelichting? De formulering die zij net heeft opgelezen, heeft zij wel in de memorie van antwoord gebruikt, als ik het goed heb.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat zou kunnen. Mijn beeld was dat ik deze ook in de memorie van toelichting heb gegeven, maar als dit niet het geval is, behoor ik hier te zeggen "memorie van antwoord". Dank u wel.

Ik kom bij het op een na laatste blokje, namelijk de vraag wat er gebeurt als het wetsvoorstel niet wordt aangenomen. Dit was een achterliggende vraag van de heer Kuiper. Hij vroeg of wij er wel iets mee moeten en of het nodig is. In dat geval kunnen wij het gedoogkader moeilijk in stand houden. Met de heer Ganzevoort heb ik daar

al een debat over gehad. Dat kader kan ik heel goed in stand houden in het zicht van de nieuwe wet en conform de gedachte en invulling van die wet, maar dat kan ik niet ten eeuwigen dage doen. Ik heb nog geen begin van een andere oplossing. Ik heb daar wel over nagedacht, maar als ik ouders, leerlingen, leraren en rectoren allemaal aan tafel zet, dan weet ik zeker dat dit soort aspecten opnieuw in beeld zullen komen, omdat het dingen zijn waaraan men hecht. Daarom is Cornielje gekomen met het voorstel dat er nu ligt. Ik heb niet de indruk dat ik dit zomaar kan verbeteren en daar vervolgens een meerderheid in de Tweede en Eerste Kamer voor kan halen. In de Tweede Kamer is mij gebleken waar de grens lag, anders had ik het compromis niet gesloten. Geen versoepeling van de urennorm, formeel geen roostervrije dagen volgens de wet, geen waarborg voor ten minste 190 onderwijsdagen per jaar, geen waarborg tegen ophokuren, geen betrokkenheid bij kwaliteit en inhoud van de activiteiten en het soort activiteiten, en geen lesuitvalbeleid. Voor mij zijn dit allemaal kwalitatieve impulsen geweest, naast alle andere zaken dit het kabinet doet en die voorgaande kabinetten gedaan hebben. Wat dat betreft sta ik op de schouders van reuzen; bijvoorbeeld "Leerkracht van Nederland" heb ik niet alleen gedaan, maar samen met mijn voorganger, de heer Plasterk, die daar zijn nek voor uitgestoken heeft. Kwaliteit is één, voldoende kwantiteit en meters maken is twee. De meters zitten in dit verhaal, los van het feit dat wij investeren in leerkrachten, professionalisering, goede kerndoelen, goed toezicht, kwaliteitszorg, opbrengstgericht werken en alle kwalitatieve punten die daarbij horen.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): De minister ziet nog geen begin van een andere route. Ik denk echter dat de Kamer haar het antwoord al gegeven heeft. Ik heb in deze Kamer niet gehoord dat er een fout zit in de kerngedachte van het anders omgaan met het toezicht en de verbeteringen, zoals die op het vlak van de kwaliteit en de omvang van de onderwijstijd. Daarover is volgens mij niet veel verschil van mening. Wij hebben wel verschil van mening over de mate van detaillering waarmee een en ander in dit wetsvoorstel geregeld is. Daar zit het probleem. Het begin van het antwoord waar de minister naar zoekt -- dat wordt in deze Kamer breed gedeeld, als ik het goed hoor -- is dat op hoofdlijnen iets wordt aangegeven, zonder allerlei detaillering, zoals het aantal maatwerkuren en het aantal uren per jaar, eventueel met een bandbreedte, waarbij inspectie en scholen veel meer ruimte krijgen om ter plekke te komen kijken wat werkt. Dat toezichtskader is er. Dat kan eventueel waar nodig nader uitgewerkt worden, maar dat hoeft niet allemaal te gebeuren op het niveau van een formele wet en met de nu voorgestelde detaillering. Daar struikelen wij over. Dat lijkt mij een begin van een antwoord.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Eigenlijk vormen al die dingen een begin van een antwoord, verzameld in het verhaal van Cornielje. Cornielje zegt: wijs een bepaald aantal roostervrije dagen

aan en benut daarvoor ook een week vakantie, zodat tot een betere spreiding wordt gekomen; geef aan hoeveel uren de hele klas mag rekenen, en geef daarbinnen wat meer ruimte voor maatwerk. Dat doen wij. Dat preciseren wij ook, omdat uiteindelijk de hele klas recht heeft op een bepaald aantal uren. De school dient althans de inspanningsverplichting te hebben om daarvoor te zorgen. Dat is logisch, omdat de grootste groep de klas is. Men kan mentoruren benutten, maar het kan niet zo zijn dat er straks honderd mentoruren zijn. Wij willen ook een ondergrens hebben, een norm, waar de hele klas op kan rekenen en waar elke reguliere ouder op kan rekenen. Al die dingen bij elkaar hebben geleid tot dit wetsvoorstel, waarin ik Cornielje voor 90% volg. Alleen aan de versoepeling in de eerste twee jaar heb ik een andere invulling gegeven dan Cornielje voorstelt. Ik heb niet de illusie dat als zes mensen met veel verstand van zaken, waaronder Kars Veling, zich over de zaak hebben gebogen, ik daar zomaar iets nieuws aan kan toevoegen. De belangen zijn nog steeds hetzelfde, zoals ik gisteren opmaakte uit de brief van de ouders. De leerlingen hebben ook nog steeds hun punten.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik vind dit een beetje ingewikkeld. Wij moeten niet doen alsof het advies van Cornielje heilig is. De VO-raad is akkoord gegaan met het advies, maar in het veld zijn er de nodige kritische kanttekening bij geplaatst. Het advies is dus niet heilig.

Ik vind het zorgelijk dat de minister zegt dat als deze wet niet doorgaat, wij geen garantie hebben tegen ophokuren. Nu breekt mijn klomp! Volgens mij vallen wij dan terug op de huidige wet, waarin wordt uitgegaan van 1040 uur. Ik kan mij niet voorstellen dat aan die 1040 uur geen pedagogisch-didactische eisen mogen worden gesteld. Als dat niet zo is, dan moet dat als de wiedeweerga bij algemene maatregel van bestuur of op een andere manier geregeld worden. Als dit niet vastligt, kunnen wij toch geen wet hebben waarin wordt uitgegaan van 1040 uur, terwijl er geen enkele garantie is dat dit niet allemaal ophokuren zijn? Dat kan toch niet waar zijn?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Daarin heeft mevrouw Linthorst absoluut gelijk. Dat is gewoon waar. Wel ontstaat er meer ruimte om op de school met elkaar discussie te hebben binnen de medezeggenschap, die overigens, zoals velen al gezegd hebben, goed functioneert. De medezeggenschap is de manier om die discussie op een verantwoorde manier in te bedden. Gelukkig zijn er heel weinig conflicten in Nederland; volgens mij is er uiteindelijk slechts één zaak bij de rechter gekomen. Prima, des te beter. Dit geeft ook aan dat verantwoordelijkheid breed gedragen kan worden binnen de schoolgemeenschap, maar wel begrensd en niet voor misverstand vatbaar. Dat is mooi. Om die reden ben ik bereid een veegwet te maken, om tegemoet te komen aan de zorg die door mevrouw Dupuis, maar ook door anderen naar voren is gebracht.

De heer **Backer** (D66): Door collega Ganzevoort en collega Linthorst zijn twee punten ingebracht die eigenlijk in elkaars verlengde liggen. Zij adresseren het donkere perspectief dat de minister schetst als de wet onverhoopt niet zou mogen doorgaan. Die punten liggen in elkaars verlengde omdat er een wet, maar ook een handhavingskader is. Daar hebben wij in de afgelopen jaren een hoop van geleerd. Wij hebben daar natuurlijk ook mensen over gesproken. Wij hebben in de diverse inspectierapporten kunnen lezen hoe dat gaat. Wij hebben daar wat kanttekeningen bij gemaakt, maar al met al zien wij hoe zich dat ontwikkelt. Het donkere scenario dat de minister schetst, vind ik dus niet erg realistisch, terwijl ik haar toch ken als iemand die praktisch opereert in dit vak. Ook dit vind ik een rare dissonant.

Als gebleken is dat een wet moeilijk te implementeren is en er in de praktijk betere resultaten worden bereikt door het op een andere wijze te doen, dan is dat toegestaan. In het bestuursrecht is dit heel gebruikelijk. De minister zegt dat het perspectief ontbreekt, maar wij hebben een bestaande wet en een handhavingskader, dus er is een perspectief. Er is zelfs een perspectief op een betere wet.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Wij hebben de gedoogsituatie ingesteld met het oog op de komst van de nieuwe wet. Die nieuwe wet heeft nog meer aspecten in zich, bijvoorbeeld het verplichte uitvalbeleid, omdat wij nu vaak zien dat scholen opeens met de handen in het haar zitten als er iemand uitvalt. Het is goed om dat in de wet te regelen, want dat gebeurde gewoon niet op heel veel scholen. Ouders moeten erop kunnen rekenen dat er niet opeens een dag vrij is, maar dat roostervrije dagen netjes worden ingeroosterd, zodat daar helderheid over is voordat aan het begin van het schooljaar de schoolgids wordt gedrukt. Dat zit allemaal in deze wet. Ik vind dat de wet voor ouders, leerlingen en ook de school op een goede manier helderheid biedt. De wet codificeert de bestaande praktijk in overgrote mate. Er vindt een versoepeling plaats vanaf het derde jaar, want er komen meer maatwerkuren bij. Men weet drommels goed hoe men daarmee moet omgaan, want men heeft daar ervaring mee opgedaan. Er is sprake van een verscherping in de eerste twee jaar, maar daarvoor vindt zoals gezegd compensatie plaats in alle jaren daarna. De wet beoogt dus juist te doen wat de heer Backer naar voren brengt, namelijk de bestaande situatie netjes met elkaar vastleggen en uiteindelijk met elkaar weer de weg vervolgen. Er zitten in de wet plussen die het nog iets beter maken, die nu nog niet gebeuren en straks wel zullen gebeuren. Het uitvalbeleid is daar een voorbeeld van.

Excuus, voorzitter, ik wil nog even ingaan op de opmerking van mevrouw Lokin over de invoeringstermijn. Het komend jaar vinden er gesprekken plaats tussen de inspectie en de scholen over hoe een en ander straks goed vorm en inhoud gegeven kan worden. Ik kan mij zeer wel voorstellen dat wij in het eerste invoeringsjaar -- 2013 -- op een rustige manier de scholen volgen en

niet meteen als een bok op de haverkist gaan zitten. Ik hoop eigenlijk dat wij dan al zachtjes aan naar het risicogericht toezicht kunnen gaan. Wat mij betreft is er ruimte om de scholen die eerste twee jaren rust en ruimte te geven om de stap goed te kunnen maken.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Mag ik dat als een toezegging beschouwen?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ja, voorzitter.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Dank u wel.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Ik heb een cruciale vraag gesteld die niet is beantwoord. Het is natuurlijk heel goed als ouders weten waar zij aan toe zijn. Dat hangt echter niet af van 1040 uur, 1000 uur, 900 uur of 1100 uur. Als er een kader is, kun je dat inplannen.

Ik heb erop gewezen dat de voorzitter van de VO-raad vorige week de noodklok heeft geluid omdat er in het Kunduzakkoord voor 45 mln. bezuinigingen zijn afgesproken. Die komen bovenop de stille bezuinigingen zoals verhoging van energierekeningen, oudere leraren die blijven doorwerken, et cetera. Hij stelt dat er nu echt geen mogelijkheid meer is om de afgesproken uren inderdaad te realiseren. De minister komt nu zelfs nog met een verzuimbeleid. Ik ben er echt een voorstander van dat dit wordt geregeld, maar het moet wel betaald worden.

Op de vraag welke scholen het redden met de lumpsum, was het antwoord dat er geen specifieke kwalificaties zijn. Ik zou dat wel iets meer onderbouwd willen zien. Wij krijgen heel veel signalen dat het vet nu echt van de botten is, dat het terecht is dat er meer eisen gesteld worden, maar dat er dan bekostiging bij moet. Dit is natuurlijk ook de oorzaak geweest van de ophokuren. Die vraag ligt nog steeds een beetje onder het tapijt. Die is niet glashelder beantwoord.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik wil hierop twee reacties geven. Mijn eerste reactie is in generieke zin. Het kan niet zo zijn dat het aantal uren steeds achteruitgaat als er bezuinigd wordt op het onderwijs. Als de wet vorige maand al aangenomen was vóór het Lenteakkoord, hadden wij die discussie nu niet meer gehad. Ik vind dat dit niet de gouden lijn der dingen kan zijn.

Er moet wel goed gekeken worden wat het betekent. Wij kijken naar de vakkenpakketten, naar de uren kunstzinnige vorming, naar ANW et cetera om scholen de ruimte te geven om te kunnen doen wat wij van hen vragen. Er gaat ook extra geld naar de scholen voor professionalisering. De gelden van de kwaliteitsagenda van het vorige kabinet hebben wij nu ook doorgezet.

Wij hebben vastgesteld dat zelfs zonder handhaving een derde deel van de scholen het al realiseert. Ik heb het dan nog niet over de versoepeling die erbij gekomen is door de maatwerkuren.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Het bedrag per leerling gaat omlaag, maar er wordt wel meer van de scholen gevraagd. Daar zit toch een discrepantie tussen?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik zie in een verkiezingsprogramma staan dat er weer geld bij gaat komen. Er zijn ook scholen die gaan investeren. Ik vind het heel moeilijk om op dit moment de wet aan te passen. Ik vind dat niet correct. De wet ligt voor. Wij spreken nu slechts over één taak, maar het gaat ook over de kwaliteit van leraren, over de inkoop van goede leermethodes, et cetera. Een nieuwe minister moet straks kijken hoe alle taken op een goede manier gecombineerd kunnen worden met de financiën.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Wij willen graag een korte schorsing na de eerste termijn van de regering. Wij vragen tevens de tekst van het voorstel van de minister ter wijziging van de Wet op de medezeggenschap. Dan kunnen wij er even goed naar kijken. Ik neem aan dat het niet moeilijk is om dat even te regelen.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Voorzitter. Dat is geen probleem. De tekst is er. Ik kijk even naar boven naar mijn ambtenaren. Ik wil graag dat de tekst direct wordt uitgedraaid voor alle fracties.

De vergadering wordt van 18.16 uur tot 18.30 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik vraag de woordvoerders de tweede termijn te beperken tot vijf minuten per spreker, zodat wij nog op een enigszins aanvaardbaar tijdstip de pauze voor het avondeten kunnen inlassen.

**

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. De minister weet ongetwijfeld dat ik een voorstander ben van overheidsbemoeienis met het onderwijs. Ik denk namelijk dat onderwijs niet alleen gaat over besteding van publieke middelen, maar ook over een groot maatschappelijk belang. Toch is deze minister erin geslaagd, mij tegenstander van deze wet te doen zijn. Dat is niet omdat de overheid het regelt, maar om wat de overheid regelt. Iedereen in dit huis, en ook de minister, heeft gezegd: waar het om gaat is de kwaliteit van het onderwijs. Dit wetsvoorstel regelt een aantal dingen die naar het oordeel van mijn fractie niet zullen bijdragen aan verbetering van het onderwijs. Er zit een aantal rare elementen in dat wetsvoorstel. Het ene is dat scholen die hun onderwijs op orde hebben, maar niet de urennorm halen, wel een boete krijgen. Waarom is dat? Dat zijn toch scholen die goed presteren? Maar veel essentiëler is de bekostiging, want ik blijf staande houden dat die ten grondslag ligt aan de ophokuren. Een enkel schoolbestuur zal daar niet aan voldoen, maar de meeste schoolbesturen willen toch gewoon goed onderwijs geven, willen dat hun school goed presteert, en

nemen dus alleen maar in uiterste nood hun toevlucht tot ophokuren. Dan is de nood dus hoog gestegen. Daar is nauwelijks op ingegaan. De minister heeft wel gezegd dat gekeken zal worden naar de scholen die het redden met de lumpsum. Er zijn geen kwalificaties waar die scholen aan voldoen. Mijn fractie heeft langzamerhand behoefte aan een onderbouwd verhaal over wat de reden is dat sommige scholen het niet redden. Dit alles in het licht van de extra bezuiniging van 45 mln., en van het feit dat ze een verzuimbeleid vorm moeten geven, waar ik overigens voor ben. Dat kost allemaal geld. De minister zei verder dat het niet zo kan zijn dat iedere bezuiniging leidt tot minder onderwijsuren. Ten koste van wat dan wel? Wat is de rek voor scholen? De scholen die ik bezoek, met hardwerkende leerkrachten, weten echt niet meer of ze het uit de lengte of uit de breedte moeten halen.

*N

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Ik heb gesproken over een beduimd boek met ezelsoren en doorhalingen. Daar wordt nu ook nog een pagina uitgescheurd en er komt een nieuwe pagina voor, een veegwet. We hebben vandaag allemaal zeer serieuze bijdragen geleverd. Over de hele linie is zeer veel kritiek geuit. Ik heb eigenlijk, behalve de hulpminister Lokin-Sassen, geen fractie hier gehoord die dit wetsvoorstel verwelkomt. Mevrouw Dupuis heeft zelfs het woord "onaanvaardbaar" genoemd, en er zijn heel kritische vragen gesteld. Ik heb de minister goed beluisterd en wil haar danken voor de vele antwoorden die ze gegeven heeft. Ik ga niet meer in op de antwoorden die ze niet gegeven heeft. We hebben in de interrupties veel kunnen wisselen, waarbij een aantal punten helder is geworden.

De heer **Sörensen** (PVV): Doet de PVV niet mee?

De heer **Backer** (D66): U staat er, dus u doet mee.

De heer **Sörensen** (PVV): We hebben toch ook gezegd dat we het prima vinden?

De heer **Backer** (D66): U hebt volkomen gelijk. Ik ben blij dat u op prijs stelt dat ik u ook noem. U corrigeert mij terecht op dit punt. Maar misschien komt het omdat ik van het begin af aan op een heel ander standpunt zat dan u.

Dan komen we nu op een kruispunt van wegen, stel ik vast. Er is de mogelijkheid van een forcing, een beroep op de geest van Cornielje. Ik begrijp dat alles daarnaar teruggaat. Dat is inmiddels toch wel jaren geleden. Er is ook enorm veel gebeurd. Ik heb in het rapport-Cornielje overigens niet gelezen dat hij een ingreep in de arbeidsvoorwaarden heeft voorgesteld, hij heeft gezegd dat daar eens over moet worden nagedacht. Dat is iets anders. Maar goed, de geest waart rond, en de minister haalt hem aan als een soort deus ex machina om een wetsvoorstel dat toch gebreken vertoont, eigenlijk goed te praten. De minister maakt er een prestigezaak van, een zaak waarvan zij werkelijk vindt dat het een verbetering is. Maar

er zijn handreikingen en suggesties gedaan, onder andere door de heer Ganzevoort en mijzelf, dat in de bestaande handhavingspraktijk, met de bestaande wet, wel degelijk een goede uitkomst te realiseren valt, een uitkomst die in elk geval veel beter is en niet de onvrede in de onderwijssector verder cumuleert. Want alle goede woorden ten spijt: als morgen blijkt dat er toch een fractie is die het uitgeworpen visje van de minister ophapt en toch akkoord gaat met een reparatie -- het zou zomaar de VVD kunnen zijn -- dan zal morgen de reactie in het onderwijsveld zijn: wat is er nu gebeurd? Eerst de heer Beertema in de Tweede Kamer, en nu eventueel een ander in deze Kamer. Maar goed, misschien is dat prematuur, maar ik heb zo'n voor gevoel.

In de hoop dat het anders loopt, wil ik de Kamer toch hom of kuit vragen. Ik heb daarvoor een motie gereed.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Backer, Ganzevoort, Kuiper, De Boer en Linthorst wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende:

- dat het dringend gewenst is dat thans helderheid aan de onderwijssector wordt verschaft over het wetgevingstraject;
- dat tijdens de behandeling van het voorstel 32640 gereede twijfels zijn geuit over de handhaafbaarheid van de voorgestelde systematiek van de urennorm, over de rechtmatigheid en uitvoerbaarheid van de voorgestelde wijzigingen in bestaande wetgeving betreffende de vakantieplanning/roostervrije dagen en over de wijziging van het medezeggenschapsregime;
- dat het dientengevolge in de rede ligt, het wetsvoorstel 32640 aan te houden of in te trekken;

van oordeel dat helderheid (en voorspelbaarheid) wordt geboden indien:

- de praktijk van het bestaande beleid wordt voortgezet ("1000 urennorm");
- instellingen de ruimte behouden om binnen de bestaande wettelijke kaders en de uitvoeringspraktijk:
 1. de onderwijstijd optimaal in te richten;
 2. de arbeidsvoorwaarden met sociale partners en organisatie van de scholen in goede balans uit te werken;
 3. suggesties te doen voor verbetering van het medezeggenschapsregime;

verzoekt de regering, deze uitgangspunten over te nemen bij het vaststellen van een herzien beoordelingskader van de Inspectie van het Onderwijs,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter G (32640).

**

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Voordat ik het vergeet en het formeel niet gezegd heb: ik waardeer natuurlijk de uitgestoken hand ten opzichte van de medezeggenschap, maar dat maakt het voor mijn fractie niet anders, want wij hebben meerdere gebreken geconstateerd. Ik heb de minister daar ook over bevraagd. Op die punten wilde de minister ons niet tegemoetkomen.

In eerste termijn had ik naar aanleiding van de handhaving verwezen naar Ida Gerhardt. Het is toch al zo'n ernstig debat, dus laten we proberen daar nog een luchtige toon aan te geven. Het gaat over ingenieur Renkema, de toenmalige inspecteur. Dat past mooi bij de discussie over de handhaving. Het derde couplet:

"Zo was hij, Renkema, nog menig uur zat in mijn les zijn vierkante figuur,
zeer hoffelijk, geen inspecteur, maar gast.
En nóg houd ik zijn goede woorden vast:
inspector, tot de hoeken van het geweten.
Geen, die hij doorzag, zal hem ooit vergeten."

*N

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. Ik vind het altijd lastig debatteren met deze minister, want ik vind het gewoon een ontzettend leuk mens, zelfs al ben ik het niet met haar eens. Dat is toch wel lastig. Je hebt te maken met de hele setting van het voortgezet onderwijs, waar van alles speelt. Dit is maar één wetsvoorstel. Er komen andere wetsvoorstellen aan en we hebben er enkele achter de rug. Ik heb al gememoreerd welke wetgeving we in de afgelopen jaren hebben gezien. Toch constateer ik dat deze sector een continuüm is. We gaan allemaal naar school en we hebben allemaal de achtergrond dat we op de basisschool en in het voortgezet onderwijs hebben gezeten en daarna. Wij zijn passanten. Ik gun de minister nog jarenlang ministerschap, maar zij is nu minister en straks is zij dat niet meer. Ik sta nu hier en straks niet meer. De commissie-Dijsselbloem heeft er ook de nadruk op gelegd dat wij ons in de politiek moeten beperken als het gaat om het onderwijsveld, maar naar mijn gevoel trappen wij er toch weer in.

Ik vind dat we het zouden moeten opbrengen om vanuit de helikopter te bekijken welke ruimte en tijd dit veld nodig heeft en hoe vmbo en havo/vwo zich ten opzichte van elkaar bewegen. Wat is straks de belasting aan de ene en aan de andere kant? Hoe ontwikkelt het lerarenkorps zich, zowel in leeftijd als in opleiding? Gaan de eisen omhoog? Wat heeft dat voor consequenties voor het niveau dat docenten moeten hebben? Dat is allemaal niet in één wet te vatten, maar de uitdaging is wel dat er samenhang zichtbaar is. Het is zo jammer dat in dit wetsvoorstel in onze optiek te veel op een te laag niveau wordt geregeld. Ik denk dat we erin zouden slagen om er iets van te maken, als we bij elkaar zouden gaan zitten. Dat meen ik echt, maar nu blijft het gevoel hangen dat we dit niet moeten willen.

Het protest is natuurlijk altijd het punt. Perceptie, beeldvorming, propaganda, dat is allemaal genoemd, prima. Waar begint democratie en waar houdt deze op? We hebben afgesproken dat we een systeem hebben met twee Kamers. Er wordt straks gestemd en een meerderheid van 38-37 is ook een meerderheid. Maar er was massief protest zichtbaar vanuit de beroepsgroep en niet één keer maar meerdere keren, zowel bij de leerlingen als bij de docenten. Ik geef de minister grif toe dat wij brieven hebben gehad van ouders over lesuitval. Dat is de andere kant van het verhaal. Maar moet je dit in deze politieke constellatie per se door willen zetten? Ik waardeer het zeer dat in een veegwet tegemoet wordt gekomen aan een deel van de bezwaren, maar dat is voor mijn fractie helaas toch te weinig.

Ik heb nog een punt uit mijn eerste termijn, namelijk de enquête van de VO-raad, die te vinden is op de website. 88% van de schoolbesturen zou die 1040 urennorm naast zich neerleggen. De minister is daar niet op ingegaan, maar ik vind het nogal wat. Ik hoor daarop graag een reactie.

Er is heel vaak gesproken over de ophokuren, maar ik zie niet dat dit over is met dit wetsvoorstel. Ik zoek naar een logica of een causaliteit dat dit wordt geregeld in dit wetsvoorstel en dat we daardoor straks van die ophokuren af zijn. Deze heeft bij mij nog helemaal niet postgevat.

Dit is een samenvatting van onze appreciatie. Onze conclusie is dat het soms beter is om iets niet te doen dan wel.

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. Het is goed om een debat te voeren met zoveel mensen die hart hebben voor kwaliteit in het onderwijs. Ik denk dat dit de waarde is van het gesprek van deze dag, met een minister die daar voluit voor gaat. Tegelijkertijd moeten we constateren dat er heel veel kritiek is van heel veel kanten, in deze Kamer en daarbuiten. We moeten ook constateren dat het wetsvoorstel in dit debat door slechts één politieke partij inhoudelijk wordt verdedigd en daarbij ben ik de heer Sörensen niet vergeten, maar ik had het over een inhoudelijke verdediging.

De vraag blijft staan: voor welk probleem is deze wet een oplossing? De problemen waar het over ging, worden al in grote mate aangepakt. Er zijn al allerlei verbeteringen en er gebeurt van alles en nog wat. Er is al heel veel beleid om te werken aan verbetering et cetera. Ik heb al een aantal punten genoemd waarvoor het in ieder geval geen verbetering is: de werkdruk, de kwaliteit, de onduidelijkheid over schooldagen, etc., etc.

Ik heb een- en andermaal geprobeerd duidelijk te maken wat het punt is, maar daarop krijg ik geen goede reactie van de minister. Het punt is niet wat wel of niet in de wet staat, maar dat er gewoon te veel detaillering in staat. Er is al veel verbeterd. Op het moment dat ik dat zeg, zegt de minister: ja, maar dit is wel een mooi onderdeel en dat is ook wel een mooi onderdeel. Dat was de discussie niet. De discussie was of het op het

niveau van een formele wet, met al die details, geregeld moet worden: negen van zulk soort vrije dagen en drie van zulk soort vrije dagen, met allerlei details die niet hoeven.

Er is al heel veel verbeterd, zoals ik al zei, en er is te veel detaillering in dit voorstel. Er is ook te veel weerstand opgeroepen door hoe het proces is gelopen. Het is mooi dat de minister daarop heeft gereflecteerd en het is goed dat zij weet hoe dingen anders moeten, maar ik constateer ook dat zij de relatie met de gedoogpartner en de politieke meerderheid belangrijker vindt dan draagvlak in het veld, maar dat is ook een realiteit waar we het nu mee moeten doen.

Wat nodig is, is dat de scholen, de inspectie en de leraren in de positie worden gebracht om verder te groeien in kwaliteit. Dat vraagt beleid en dat moet ook gepland worden. Dat moet ook in de schoolplannen en in de schoolgids worden opgenomen, met het oog op transparantie en dat soort dingen meer. Dat is allemaal beleid dat van groot belang is, maar niet alles hoeft met punten en komma's in een wet.

De wettelijke grondslag moet verbeterd worden, zeker, want de huidige wet regelt ook al veel te veel, misschien wel nog meer dan de beoogde nieuwe wet. De wettelijke grondslag kan veel beperkter. Dat geeft verantwoordelijkheid en vertrouwen aan het veld. In het spel tussen het onderwijsveld en de inspectie kan dan heel veel goeds gebeuren.

Hoe gaat het verder? Het ziet er naar uit dat het CDA de minister zal steunen en dat de PVV blij is met een Beertema-dingetje erin. Maar ik mag toch aannemen dat na alle kritiek die door de andere partijen is geleverd, deze massaal en met elkaar zullen zeggen dat de wet in deze vorm niet geeft wat wij zoeken?

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Als het gaat om sympathie voor deze minister, schaar ik mij onmiddellijk aan de zijde van de heer Smaling naast de minister. Ik vind dat haar inzet voor onderwijskwaliteit boven iedere twijfel en kritiek verheven is, maar de beantwoording heeft ook voor onze fractie toch niet de twijfel kunnen wegnemen. We hebben hier een wetsvoorstel gekregen dat door amendering in de Tweede Kamer uit het lood is geslagen en waardoor de relatie met het veld opnieuw onder druk is gezet. Daarna is ineens het concept "maatwerkuren" belangrijk geworden. Ik begrijp dat dit in de oude situatie ook al bestond. Toen was het 1000 plus 40 en die 40 waren de maatwerkuren. Dat vraagt ook heel veel regel, maar dat wordt maar niet helder. Dat is gewoon jammer voor de kwaliteit van de wet.

In mijn termijn ben ik ingegaan op de medezeggenschap. Ik begrijp dat hiervoor al het nodige is geregeld. De minister gebruikte de formulering dat deze is geherformuleerd in dit wetsvoorstel, dus er is al een regeling. Dat versterkt toch het gevoel dat heel veel dingen die in deze wet gecodificeerd zouden moeten worden, eigenlijk al een basis hebben.

Dan kom ik terug op de vraag waarmee ik begon: hoe nodig is het precies, ook gelet op de ontwikkelingen die al gaande zijn in het veld? Is het niet veel beter als de inspectie met haar eigen kaders handhaaft wat er te handhaven is? We hebben in dit debat ook geconstateerd dat het in het verleden wellicht te zeer heeft ontbroken aan handhaving. Wij hebben al heel veel in handen, zoals de 190 lesdagen. Mocht dit wetsvoorstel niet worden aangenomen, dan is wettelijk verankerd dat het 1000 plus 40 is. Ik begrijp daarom niet helemaal waarom de minister zegt dat er nu sprake zou zijn van een gedoogsituatie. Ik denk dat dat gedogen dan zou betekenen dat er nu wordt gehandhaafd op 1000 uren en niet op 1040 uren. Maar goed, dat lijken mij allemaal handbreedtes die in overleg met de inspectie te handhaven zijn.

Voor onze fractie zijn de twijfels dus niet weg. Wij zijn voor een regime waarin de inspectie een belangrijke rol speelt. Wij wachten nu nog de laatste antwoorden van de minister af, maar dit is wel ongeveer hoe wij in dit debat staan. Om dezelfde reden hebben wij de motie van de heer Backer, die eigenlijk deze richting aangeeft, gesteund.

*N

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Voorzitter. Ik beschouw de benaming "het CDA-hulpje van de minister" als een eretitel, waarvoor dank. De minister heeft mijn hulp overigens niet nodig, zoals wij meer dan voldoende hebben gemerkt.

Het wetsvoorstel is helemaal niet gedetailleerd. Integendeel, het normeert met grote kaders en de scholen behouden maximale vrijheid om die kaders in te vullen. Het gaat om 1040 uur, 190 dagen onderwijs en 60 maatwerkuren, waaronder allerlei zaken vallen. Daar ga ik verder niet meer op in.

Ik dank de minister voor haar heldere antwoorden. Ik heb de toezegging genoteerd dat het feitelijke toezicht op die 1040 uur in de eerste twee jaar zorgvuldig en gefaseerd in twee jaar zal worden ingevoerd voor de scholen die die 1040 uur nog niet halen, zonder dat zij meteen worden beboet.

Ik heb ook genoteerd dat er een redactionele wetswijziging komt via een veegwet, waardoor ieder misverstand over de verantwoordelijkheid voor de inhoud van het onderwijs, die uiteraard bij het bevoegd gezag en bij de leraren zelf moet blijven, wordt uitgesloten. Ik zou graag willen weten op welke termijn de minister het voorstel voor die veegwet denkt te kunnen indienen. Wij willen heel graag dat dit nog voor het reces gebeurt.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik kan toezeggen dat het voorstel voor de veegwet nog vóór het reces zal worden ingediend.

*N

De heer **Sörensen** (PVV): Voorzitter. Ik had gezegd dat ik zou afzien van een tweede termijn,

maar ik hoor in de tweede termijn zo vaak praten over "het veld". Laten wij nou toch eerlijk zijn! Ik ben een van de weinigen die kaderlid zijn geweest *van de bond. Toen ik dat werd, werd mij heel duidelijk gemaakt dat daar nog een lidmaatschap bij hoorde: het ging niet alleen om het lidmaatschap van de Algemene Bond van Onderwijzend Personeel, maar ook om het lidmaatschap van een politieke partij. Laten wij elkaar nou geen mietje noemen! We weten toch allemaal dat je ook op straat politieke actie kunt voeren? Wat is nou "het veld" geweest? Het veld is georganiseerd door de bonden. Laten wij het nou gewoon heel eerlijk zeggen! Kijk naar de carrière van sommige mensen: de voorzitters van mijn bond, zoals de heer Tichelaar en mevrouw Vogelaar, hadden allemaal banden met een politieke partij. Het is dus niets anders geweest dan een politieke actie op straat.

Verder wil ik zeggen dat deze tekst wat ons betreft voldoende is.

De heer **Smaling** (SP): Mijnheer Sörensen, dat is wel heel eenzijdig. De voorzitter van VNO-NCW is ook lid van de VVD. Zo kunnen wij ontzettend veel voorbeelden geven van mensen die ergens een brancheorganisatie of zo vertegenwoordigen en die ook lid zijn van een linkse of rechtse politieke partij.

De heer **Sörensen** (PVV): Vanuit die bond kan ik tientallen voorbeelden geven.

De heer **Smaling** (SP): Misschien zijn zij geen lid van uw partij, maar ik vind dit een beetje goedkoop.

De heer **Sörensen** (PVV): Een van onze collega's "het hulpje van de minister" noemen is misschien ook goedkoop.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Mijn fractie is iets minder negatief dan de eerdere sprekers. Wij hebben wel een aantal zaken gehoord die wij niet mooi en niet ideaal vinden, maar wellicht kan het zo wel. Dat betreft natuurlijk vooral het punt dat ik onaanvaardbaar vond. De tekst over de medezeggenschap was voor ons echt het hevigste pijnpunt. Ik moet zeggen dat ik de aanpassing van die tekst nog niet echt goed heb kunnen bestuderen. Ik moet dus nog enige slagen om de arm houden totdat ik heb gezien wat daar precies in staat, maar dit maakt het voor ons wel iets minder ernstig.

De conclusie op het punt van de roostervrije dagen is eigenlijk dat er tien waren, dat die weg gaan en dat er negen voor terugkomen. Er zijn vijf dagen van de vakantie af gehaald en daar komen er drie voor terug. Per saldo gaat het dus om drie roostervrije dagen minder. Ik zie de zin daarvoor niet, maar er is een poging gedaan om de leraar tenminste enigszins tegemoet te komen.

Ik ben wel heel blij met alle positieve uitspraken van de minister over de leraren, want het was ook een groot pijnpunt dat in het veld de

indruk is gewekt dat de minister eigenlijk niets met haar docenten heeft. Dat kan natuurlijk niet waar zijn en dat is ook niet waar. Daar geloven wij in en dat nemen wij gaarne aan.

Ik heb een vraag en twee wensen. Als de 60 uren in de onderbouw in maatwerkverband worden gevuld, gaan die 60 uur dan mee naar de bovenbouw? De vermeerdering van 960 naar 980 uren gaat immers niet mee naar de bovenbouw. Hoe zit het met die 60 uren? Of worden dat er ook 40? Wat moeten wij ons daarbij voorstellen?

Het is heel hard nodig dat er voor de scholen en het publiek een zeer compacte en heldere uitleg over deze wet komt, omdat de tekst zelf buitengewoon ambivalent is. In ons gezelschap heeft die tekst dan ook aanleiding gegeven tot heel veel vragen. Ook in het nader voorlopig verslag staan een heleboel dingen die nog niet kloppen. Dat zou absoluut nodig zijn.

Als de wet er inderdaad komt, zouden wij zeker na twee jaar een evaluatie willen om te bekijken of datgene wat wij vreesden, inderdaad niet is gebeurd. Als dat dan wel is gebeurd, zouden wij op onze schreden moeten terugkomen als het wetsvoorstel wordt aangenomen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Nou breekt mijn klomp. Wij hebben in de eerste termijn ook van de VVD-fractie buitengewoon scherpe kritiek gehoord, niet over één onderdeelje maar over de gehele breedte van het wetsvoorstel. Daar waren zeer fundamentele vragen bij die ook gedeeld werden door een groot deel van de Kamer. Op één onderdeelje is er een iets andere formulering gekomen, namelijk op het punt van de medezeggenschap. Dat is niet een heel nieuw punt, zoals uitgebreid wordt toegegeven. Er wordt alleen een formulering die al bestond in de memorie van toelichting dan wel de memorie van antwoord ...

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Die staat daar volgens mij niet in, maar dat is niet duidelijk.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Nou ja, dat is dan iets wat de historici nog moeten ophelderen, maar er wordt dus één formulering enigszins verhelderd. Dat is voor de VVD blijkbaar voldoende om ineens helemaal om te zijn. Op de achtergrond zijn er een paar kleine dingetjes die nog wat mooier zouden kunnen, maar de kritiek van de VVD was toch veel fundamenteeler dan dat?

Mevrouw **Dupuis** (VVD): De kritiek was fundamenteel en richtte zich vooral op de medezeggenschap. We moeten bezien of dat pijnpunt voldoende is opgeheven. Ik vind wel -- en mijn fractie vindt dat zeker -- dat de minister bij het uitleggen van de kwestie van de roostervrije dagen toch wel een overtuigende indruk op ons heeft gemaakt en dat er ook daardoor voor mijn fractie een angel uit is gehaald.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik constateer dat, maar ik begrijp dat niet.

De heer **Backer** (D66): Mevrouw Dupuis, u zei: "toch wel".

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik ben niet enthousiast.

De heer **Backer** (D66): Nee, ik ken u als een standvastig en inhoudelijk gedreven collega. U sloot uw betoog af met de opmerking dat toetsing op alle punten slecht uitpakt voor het voorliggende wetsvoorstel. Wij hebben allebei geluisterd naar de minister. Wij hebben uiteraard een verschillende appreciatie van haar antwoorden, maar ik heb het voorgevoel dat wij hier ons eigen "Beertema-moment" beleven. Ik hoop dat u dat gaat tegenspreken.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik heb geen enkele overeenkomst met iemand in de Tweede Kamer. Ik ken hem niet eens, maar ik kan het mij niet voorstellen. Ik zeg dat wij, luisterend naar de minister, een ietsje positievere insteek ten opzichte van het wetsvoorstel hebben gekregen. Ik blijf het absoluut niet fraai vinden. Ik weet ook niet precies of de verandering op het punt van de medezeggenschap echt klopt. Daar moet ik nog even goed naar kijken, maar wij zijn inderdaad wat milder geworden.

De heer **Sörensen** (PVV): Ik maak een beetje bezwaar tegen de wijze waarop mijn ex-collega en medelid van de Staten-Generaal Beertema voortdurend wordt bejegend. Ik wijs erop dat hij een van die mensen is die op Rotterdam-Zuid op een vmbo- en mbo-school de allermoeilijkste leerlingen hebben begeleid en geholpen. Hij heeft dat bijna 25 jaar gedaan. Hij is iemand die uit de praktijk precies weet wat hij moet doen. Ik maak er bezwaar tegen dat zijn naam nu toch enigszins ijdel wordt gebruikt.

De **voorzitter**: Waarvan akte.
**

De heer **Backer** (D66): Het gaat niet over de persoon Beertema. Een Beertema-moment is een moment waarop de Kamer spreekt en denkt dat er zeer veel kritiek is geuit, en dan opeens lijkt de zaak te kantelen. De kwalificatie is van mij, maar die gaat niet over de heer Beertema. Ik denk zelfs dat het een eer is dat hij zo in de Handelingen wordt vereeuwigd.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Mag ik nog een slotopmerking maken? Als je absoluut zeker weet dat je er helemaal niets in ziet, moet je het debat niet aangaan. Op het moment dat wij de minister uitnodigen om hier met ons te spreken, dan zit daar principieel de ruimte in dat je overtuigd kunt worden. Dat is de situatie.

De **voorzitter**: Mevrouw de minister. U bent vast en zeker in staat direct te antwoorden in de dupliek. Ik vraag u dat staccato te doen en ervan uit te gaan dat u een kwartier de tijd hebt.
**

*N

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**:

Voorzitter. Ik zal proberen het nog korter te houden, hoewel dat niet mijn sterkste kant is.

Ik dank de leden voor het debat tot nu toe. Ik zag op tegen dit debat. Ik heb al gezegd hoe mijn vrienden dit weekend reageerden. Wij hebben een constructief debat gevoerd over de inhoud en dat waardeer ik zeer. Dit geldt zeker ook voor de vriendelijke woorden die zijn gewisseld en die overigens geheel wederzijds zijn.

Ik begin met de laatste opmerking van mevrouw Dupuis. Wij voeren met elkaar een debat en daarin proberen wij elkaar te overtuigen. Op sommige punten hebben de leden mij overtuigd, in het bijzonder op het punt van de medezeggenschap. Op andere punten heb ik begrip voor de zorg die is geuit, maar ik heb ook niet zo maar andere slimme ideeën. Ik moet op een gegeven moment toch een stap zetten om de inspectie een basis te bieden om het gesprek te kunnen aangaan. Veel van de beslissingen over de uren zijn bekend, want het gaat om dezelfde fenomenen als maatwerkuren, uren voor de hele klas. Alleen de verhoudingen worden iets anders.

Dit geeft mij rust. In antwoord op de vraag van mevrouw Dupuis zeg ik toe dat er een compacte heldere uitleg zal worden gegeven. Voor mij begint het nog maar net. Ik weet nog dat ongeveer twee jaar geleden toen in de Tweede Kamer werd gesproken over passend onderwijs, iemand tegen mij zei: zo, dat heb je gehad. Ik heb toen geantwoord: het begint pas. Een goede wet maken, is vaak ook het werk van ambtenaren die dat geweldig goed doen. Het debat voer je met elkaar en dat geeft de kwaliteit. Uiteindelijk is er dan een meerderheid en die dank je ook voor een deel aan een regeerakkoord waarin afspraken zijn gemaakt. Het begint pas als de wet klaar is. Je moet ervoor zorgen dat de zaken dan goed gaan. In het licht van de opmerkingen van mevrouw Lokin zeg ik dat ik dan de vinger aan de pols moet hebben bij de inspectie opdat wij samen de stappen kunnen zetten. Je moet niet blind zijn voor de dingen waar je tegenop loopt en je moet niet een in beton gegoten mening hebben. Je moet dan zoeken naar verstandige oplossingen binnen de wetgeving.

Ondanks het beeld dat die wetgeving zo gedetailleerd is, is dit eigenlijk een kaderwet met vier grote brokken. De scholen hebben daarbinnen een ruimte die ongekend is in Europa. Overigens doen wij het ook beter op een heleboel terreinen: slimmer, beter en efficiënter. Daarom hecht ik hier ook aan.

Ik loop de vragen langs, maar eigenlijk zijn het vooral statements. Ik betreur het dat ik mevrouw Linthorst niet heb kunnen overtuigen. Zij is een inhoudelijk gedreven Kamerlid en ik vind het prettig als je er dan toch met elkaar kunt uitkomen. Wij zitten hier echter net iets anders is.

Mevrouw Linthorst zei verder nog: het onderwijs is op orde en dan toch die sanctie. Het is geen boete, maar een kleine terugvordering van het geld dat wij hebben betaald. Zo heet het. Ik mag het formeel geen boete noemen, want het is

een terugvordering. Dat klinkt erg formeel, ik noem het in de wandelgangen ook altijd een boete, maar niet hier in de Kamer. Ik heb tegen de heer Smaling gezegd dat wij in Nederland uitgaan van zeer zwak, zwak en voldoende. Het kabinet is echter van mening dat wij ook naar excellentie moeten streven. Wij moeten ook voor die 8 of 9 willen gaan.

Ik zal straks in navolging van de heer Backer ook nog een gedicht voordragen. Hij heeft het misschien al in de Handelingen gelezen, maar ik vind het toch de moeite waard om het ook hier te doen. Zo sluit ik ook aan bij de wat lichtvoetige toon die wij toch soms ook mogen aanslaan.

Ik ben van mening dat ieder lesuur ertoe doet. Daarom moeten wij die meters maken met die lesuren. Als het nog beter kan met een school, zorg er dan voor dat je die uren benut.

Ik kom bij de vraag: bezuiniging ten koste van wat. Het bedrag per leerling bedroeg in 2006 €6286 en in 2012 €7650, dus 21% meer. Dat is de werkelijkheid van de bedragen. Er moet dan ook ruimte zijn om kwaliteitslagen te maken en basaal dat te bieden wat nodig is om onze leerlingen kwalitatief goede maar ook voldoende uren onderwijsverdracht te geven. Het gaat om kennis, vaardigheden en vorming.

De heer Backer heeft gevraagd waarom de bestaande handhavingssituatie niet kan worden behouden. Dat is te legitimeren in het zicht van de wet die voor een groot deel aansluit bij wat er nu ligt. Dat wordt ook voor een groot deel voortgezet. Daar komen echt nog punten bij: het uitvalbeleid en het vaststellen van dagen voor klussen waarmee je anders tijdens de lessen loopt te sjouwen waardoor lesuitval ontstaat. Dit is een van de punten waarvoor de commissie-Cornielje aandacht heeft gevraagd.

Soms is het inderdaad goed je te beperken. Daarom zeggen wij in Nederland ook niet wat precies onderwijstijd is. Wij bieden een baaierd aan mogelijkheden waaruit scholen samen met de medezeggenschapsraad kunnen kiezen.

Waar begint democratie en waar eindigt die? Ik heb de afgelopen week ook nagedacht over die vraag. Gelet op alle belangen van de mensen die ik de afgelopen jaren om de tafel heb gehad en die vaak ook tegenstrijdig waren, ben ik ervan overtuigd dat ik niet een-twee-drie tot een beter verhaal kan komen. Als opvolgers na mij dat wel kunnen, moeten zij dat vooral niet nalaten. Als je iets kunt verbeteren, moet je dat doen, maar op dit moment is dit een afgewogen verhaal, alles afgewegende en ook gelet op de meerderheden in de Tweede Kamer. Om die reden geef ik dit vorm en inhoud.

De heer Smaling sprak over 88% van de VO-raad. Ik heb dit ook gehoord en ik begrijp best dat men zo'n signaal afgeeft. Men denkt dat er nu nog invloed kan worden uitgeoefend. Dat is logisch en dat is het goed recht van betrokkenen. In gesprekken met rectoren en directeuren heb ik echter ook vastgesteld dat voor een deel van de deelnemers aan het gesprek toen, niet scherp voor ogen stond wat de wet nu precies inhoudt en welke ruimte er is ten opzichte van de verscherping die

door de behandeling in de Tweede Kamer is ontstaan.

Mevrouw Dupuis heeft gevraagd of de beslissing over de 60 uur alleen voor de eerste twee jaar geldt. Nee, die geldt voor alle jaren. Dit leidt ertoe dat er veel meer ruimte is ontstaan. Daardoor heb ik de indruk dat je er beter van wordt. Ik zal het daar echter niet meer over hebben, want de gevoelens zijn bekend. Laten wij het met de inspectie maar goed vorm en inhoud geven op de school.

De heer **Smaling** (SP): Ik kom nog even terug op de democratie. Wij zien nu dat het zichtbaar schuurt bij de VVD. De heer Holdijk heb ik vandaag alleen buiten een pijp zien roken. Stel dat die wet straks met één stem verschil wordt binnengehaald. Dat kan toch niet voldoende ambitie zijn? Op een terrein als dat van de minister moet je er toch naar streven dat je drie kwart van de Kamer achter je hebt staan? Zie ik dat verkeerd of ben ik nu heel naïef?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegthart**: Ik ben het zeer eens met de heer Smaling. Dat is ook mijn streven en daarom heb ik er alles aan gedaan om de vragen van de Kamer zo goed mogelijk te beantwoorden. Ik neem die vragen ook zeer serieus, maar uiteindelijk heb ik de verantwoordelijkheid om zaken wettelijk goed te regelen. Wij kunnen niet doorgaan zonder dat zaken goed zijn gecodificeerd en de inspectie grond onder de voeten heeft om haar werk binnen de school op een goede en verantwoorde manier te kunnen doen. Die zaken heb ik uiteindelijk afgewogen. Ik zal dus niet, als mij dat gegeven is, straks met plezier zeggen: Hoera, die wet is erdoor! Zo iets had ik bij een vorige wet, toen ik deze Kamer had overgehaald. Dat is dan leuk, dan doet het ertoe, dan heb je een toegevoegde waarde. Voor een aantal fracties zal dat nu niet het geval zijn en dat vind ik echt jammer. Maar ik heb zaken afgewogen, evenals het feit dat ik de verantwoordelijkheid zal moeten nemen om iets te regelen. Niemand heeft immers op dit moment de oplossing, of de code om alle belangen wél bij elkaar te kunnen brengen. Cornielje en zijn mensen hebben daarover nagedacht. 90% van deze wet is gewoon Cornielje.

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Ik wil even aansluiten bij het punt dat collega Smaling maakte. Wij zitten nu in een bijzondere situatie. Het kabinet is demissionair. Voor de begroting voor 2013 heeft een andere coalitie het Lenteakkoord gesloten. In deze Kamer is er een brede discussie geweest. 12 september zijn er verkiezingen. Ik zou toch denken -- al is dat voor deze Kamer wellicht een te politieke opmerking -- dat op zo'n moment, op zo'n kruispunt, enige bescheidenheid van de minister op haar plaats zou zijn. Ik vind het merkwaardig dat de minister zegt dat zij dit wil regelen omdat dit geregeld moet worden, en dat terwijl er zo veel twijfel is over de wijze waarop dit wordt geregeld. Als minister zou ik in zo'n situatie zeggen: ik ben dienaar van de Kroon; binnenkort word ik

opgevolgd, misschien door mijzelf, misschien door iemand anders, dus laat ik dit even aanhouden. Ik heb het gevoel dat het een beetje een prestigezaak is geworden.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Nee, dat laatste niet, simpelweg omdat ik dat niet heel sterk in me heb. Ik heb maar één doel: ik wil straks op mijn periode kunnen terugkijken met het gevoel dat ik een toegevoegde waarde heb gehad. Met prestige en machtgedrag heb ik eigenlijk niets. Maar als u dit niet wilt behandelen, wil ik u vragen om zelf uw verantwoordelijkheid te nemen. U had dit namelijk ook controversieel kunnen verklaren, maar dat hebt u niet gedaan. Ik heb antwoord gegeven op de vragen die u hebt gesteld. De Kamer heeft er uiteindelijk voor gekozen om dit te behandelen. Zo zijn de verhoudingen, zo liggen de verantwoordelijkheden. In dat geval vind ik het mijn taak, als indiener van dit wetsvoorstel, om het ook te verdedigen. Voor mij rest dan: of verdedigen, of terugtrekken. Met dat laatste zou ik, naar mijn oprechte gevoel, niemand helpen. Uw afweging is anders.

Verder werd gezegd dat wij Clemens Cornielje op een zo hoog voetstuk hebben gezet. Het lijkt mij goed om aan te sluiten bij de woorden die in de Kamer zijn gesproken. Ik heb getracht om dit mooie, evenwichtige voorstel zo veel mogelijk in deze wet te verwerken. Volgens sommigen zou het wetsvoorstel niets doen aan werkdruk, kwaliteit en onduidelijkheid over schooltijd. Ik zeg juist dat het wel wat aan werkdruk en kwaliteit doet, en wel degelijk wat aan de duidelijkheid over schooltijd: er wordt echt helder vastgelegd hoeveel dagen en uren een school de inspanningsplicht is toegedaan om te zorgen voor zo veel mogelijk goede, mooie en inspirerende lessen voor jongeren. Ik zal hierover straks nog een mooi gedicht voorlezen.

Ik heb de vragen van de heer Kuiper impliciet beantwoord. Ja, het is dus nog nodig. Ik heb ook aangegeven waarom een gedoogsituatie niet aan de orde is. De inspectie moet gewoon een wettelijk kader hebben waarbinnen zij kan functioneren. Eigenlijk is dit voor een deel de al bestaande situatie.

Aan mevrouw Lokin inderdaad de toezegging dat ik dit jaar en het komende schooljaar zal benutten voor een goede, verantwoorde invoering. Ik zal met de inspectie overleggen dat zij dit op een goede en rustige wijze zal doen. Ik weet niet of ik de streefdatum heb genoemd. Ik hoop dat iemand mij daarover nog even een briefje kan sturen, zodat ik de Kamer aan het eind van mijn bijdrage kan aangeven wanneer de veegwet komt.

Ik dank tot slot mevrouw Dupuis voor de openheid in het debat. Ik kan haar verzekeren dat de 60 uur voor alle jaren gelden. Ik ga met de compacte en heldere uitleg aan de slag. Ik vind het een buitengewoon goed idee om te evalueren. Ik stel me deze voor drie jaar vanaf nu, zodat we twee jaar hebben waarin de zaken rustig en stap voor stap worden ingevoerd en een jaar waarin het echt functioneert; na dat jaar wordt er dan geëvalueerd.

Wij leven nu in 2012, dus de evaluatie is in het najaar van 2015. Ik zeg deze evaluatie dus toe.

Terwijl wij wachten op een briefje met de datum waarop ik de veegwet zal aanmelden, wil ik graag een mooi gedicht voorlezen. Ik heb dat ook in de Tweede Kamer gedaan, om aan te geven dat elk lesuur echt relevant is; en dat het geen kwantiteitszaak is, maar met een goede, geïnspireerde docent ook echt een kwaliteitszaak. Het is een sonnet van de heer Gerrit Komrij, gemaakt ten behoeve van het afscheid van Fons van Wieringen. Het heet "Nieuwe patronen".

NIEUWE PATRONEN

De leraar goot gedachten in je over.
(Als dat geen liefde was.) En weetjes. Feiten.
Pas als je eigen hoofd ook was betoverd
Bezat je kracht genoeg terug te bijten.
Voor lege hoofden resten schijngevachten
Naast het ravijn -- als we de scholen slopen
Groeien uit nieuwe meesters oude knechten
En mensen gaan weer op vier benen lopen.
Wat droomt een hoofd waarin zich niets bevindt?
Het droomt van nacht en van vernietiging.
Het droomt het liefst van echoput en wind.
Elk lesuur is een wonderbaarlijk ding --
Ze schenkt materie en herinnering,
Zodat je uit droomdraden weefsels spint.

Voorzitter, tot zover Gerrit Komrij. Wij doen ons best om de veegwet vóór het reces bij de Tweede Kamer te hebben.

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Het is een beetje banaal om na zo'n mooie, poëtische interventie te vragen naar de visie van de minister op mijn motie. Toch moet ik dit doen, voor de Handelingen.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Wat jammer, ik had het gedicht toch moeten bewaren voor het echte eind. Ik moet deze motie ontraden. Ik kan deze wet niet regelen via het toetsingskader van de inspectie. Het intrekken van de wet is geen optie, want dan moeten we het hele systeem van checks-and-balances opnieuw uitvinden. Deze wet biedt de checks-and-balances. Ik heb toegezegd dat de inspectie hiermee op een zorgvuldige manier zal omgaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de minister. De fracties van GroenLinks en D66 hebben gevraagd om een hoofdelijke stemming over het wetsvoorstel. Wij zullen dit volgende week doen. Ook zal volgende week over de ingediende motie worden gestemd.
**

De vergadering wordt van 19.20 uur tot 20.15 uur geschorst.

*B
!Mediawet!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Mediawet 2008 in verband met aanpassing van de rijksmediabijdrage, beëindiging van de wettelijke taken van de Stichting Radio Nederland Wereldomroep en aanpassingen van meer technische aard (33019).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart:

Voorzitter. Ik ben nog altijd blij met de lange titel van deze wet, die mij de gelegenheid gaf om mijn telefoon af te zetten en mijn pen te pakken. Ik dank de Kamer voor de reactie van de geachte afgevaardigden in de eerste termijn, die nuchter en zakelijk was maar waaruit toch ook betrokkenheid sprak bij het onderwerp dat hier speelt.

Het is misschien goed om te vertellen dat ik dit keer drie blokjes gebruik, iets bescheidener dan daarnet. Het eerste blokje betreft de fusie van omroepen, pluriformiteit, beloningen en contributie. Het tweede betreft de Wereldomroep, onafhankelijkheid, prioriteitsgebieden en Suriname. Het derde blokje betreft de programmeergevens. Ik zal telkens voor het gemak zeggen wanneer ik een blokje heb afgerond.

Eerst heb ik een korte introductie. Wij bespreken vanavond het wetsvoorstel tot aanpassing van de rijksmediabijdrage en beëindiging van de wettelijke taken van de Wereldomroep. Ik heb gekozen voor twee wetsvoorstellen vanwege de noodzakelijke voortgang en de zorgvuldigheid. Nu dit wetsvoorstel. Ik ben volop bezig om binnen heel korte tijd het tweede wetsvoorstel, dat uiteindelijk faciliterend is voor wat wij hier besluiten, ook bij de Raad van State te brengen. Het is inmiddels weer een stapje verder in de onderraden. Ik hoop het kort na de zomer de Tweede Kamer en kort daarna ook de Eerste Kamer te kunnen toesturen.

Het voorliggende voorstel is nodig om de bezuinigingen te realiseren zoals wij die hebben gepland en die ook moeten beginnen per 1 januari 2013. Dat is belangrijk voor het financieel kader. Maar het is ook belangrijk omdat er duidelijkheid moet komen voor mensen die achter Hilversum zitten. Wij spreken in Nederland vaak over "Hilversum". Dat doen wij niet altijd met veel liefde, terwijl wij een prachtige publieke omroep hebben waarmee wij echt voor een duppie op de eerste rang zitten. Dat zeg ik even in de richting van de heer Sörensen want -- echt waar -- in andere landen is het heel wat duurder en kent de omroep niet zo'n mooie kwaliteit die wij vaak te bieden hebben en waarvoor wij ook prijzen krijgen, zoals nog heel recent gebeurde. Maar "Hilversum" zijn ook gewoon mensen. Bij de Wereldomroep werken meer dan 200 mensen die in deze tijd een ontslagbrief hebben gekregen en die op een gegeven moment ook duidelijkheid moeten krijgen.

Dat betekent ook dat het goed is dat wij vandaag hier met elkaar over praten en dat er zo mogelijk ook besluitvorming zal plaatsvinden voor

de zomervakantie. De behandeling en de stemming zijn van grote betekenis en dus ook van emotionele betekenis.

Ik verdedig hier de bezuiniging, maar ik wil ook wel stilstaan bij de persoonlijke gevolgen voor de mensen in Hilversum. Dat geldt niet alleen voor de Wereldomroep; bij de NPO gebeurt dit nu ook. Waar de omroepen aan het praten zijn -- ik kom daar zo op terug -- over de fusies zitten daar ook allemaal mensen achter die uiteindelijk vanwege de efficiëncyslagen die worden gemaakt eveneens moeten vertrekken. Dat is heel pijnlijk.

Aan de andere kant maak ik wel een compliment aan Hilversum, want men pakt het buitengewoon constructief en voortvarend op. Dat zien wij niet bij alle bezuinigingen die het land op dit moment op zich af ziet komen.

Dit zeg ik even ter introductie, om toch ook de menselijke kant in beeld te brengen van dit belangrijke wetsvoorstel.

Dat brengt mij bij mijn eerste blokje, waarin ik inga op de vragen die zijn gesteld door de diverse geachte afgevaardigden. De heer Van Boxtel en mevrouw Ter Horst vroegen naar de stand van zaken rond de fusies. Mevrouw Ter Horst vroeg nog heel nadrukkelijk hoe zij nu het bericht over AVRO en TROS moet duiden dat gisteren in NRC Handelsblad stond. Uit onderzoek is gebleken dat een fusie de manier is om te bezuinigen zonder kwaliteitsverlies. De heer Van Boxtel gaf ook aan wat er dan zoal veranderde om wel de kwaliteit in stand te houden. De omroepen hebben met elkaar een plan bedacht. Iedereen die Hilversum kent, moet natuurlijk vaststellen dat dat een geweldige prestatie is geweest. Wij mogen wel zeggen: een historische prestatie, want meestal was er vroeger ruzie en nu heeft men elkaar gevonden. In een soms onzekere politieke omgeving heeft men gewoon koers gehouden. Dat is echt een compliment waard, aan de voorzitter van de NPO, die hierin een grote rol heeft gespeeld, maar ook aan de voorzitters en alle mensen die hierbij betrokken zijn, zoals de ondernemingsraad in dat Hilversumse wereldje. Men streeft uiterlijk voor 1 januari 2014 naar die fusie, want die is nodig om een erkenning te kunnen krijgen. Dat zal ik ook in de wet die ik u na de zomervakantie hoop te kunnen aanbieden laten zien.

Op dit moment zijn de omroepen eigenlijk allemaal druk bezig om die fusie vorm te geven. Gisteren heb ik inderdaad van AVRO en TROS vernomen dat zij hun fusie enigszins opschorten totdat bekend is wat een nieuw kabinet wil. Ik begrijp dat wel. Men zegt natuurlijk: even duidelijkheid. Deze omroepen liepen wat voorop met fuseren, maar wanneer zij straks gefuseerd zijn terwijl de wet er nog niet helemaal door is, krijgen zij straks te maken met de grens van 400.000 leden en hebben zij dus een probleem, waarbij ze zichzelf in de vingers snijden. Dus het is verstandig om de ontwikkelingen hier in Den Haag te volgen en alles wel helemaal klaar te hebben, doordat de statuten klaarliggen. Op het moment dat hier dan de klap is gegeven, kan men gelijk de nieuwe statuten van een gezamenlijke omroeporganisatie tekenen. Maar ik vind het

verstandig dat zij even wachten, want zij schieten er anders ook echt financieel bij in. Dat zou ik de AVRO en de TROS, maar ook de andere fusiepartners, niet willen aanbevelen.

De bezuinigingen op de publieke omroep vinden dus in die zin brede steun dat zij goed worden opgepakt. Ik maak zelf zeer veel voortgang met de grote wijziging van de Mediawet die na de zomervakantie komt. Dit is de eerste stap daarin om voor 1 januari 2013 ook echt de bezuiniging voor de Wereldomroep rond te hebben.

Dan het tweede punt. Blijft de pluriforme programmering wel bestaan? Die zorg is door de heer Van Boxtel naar voren gebracht. Ik denk dat dat een terechte zorg is. Het is eigenlijk ook mijn drive geweest om te bekijken hoe wij op een verantwoorde manier tot deze bezuiniging kunnen komen. Dat is de reden dat ik de Boston Consulting Group heb gevraagd om eens heel goed te gaan kijken, die buitengewoon degelijk werk heeft verricht, dat ook breed wordt gedragen in Hilversum. Men heeft eigenlijk gezegd: je kunt de pluriformiteit en de kwaliteit behouden maar je zult op een aantal onderdelen wel andere keuzes moeten maken.

Bijvoorbeeld het inkopen van producties van buiten kan Nederland nog verbeteren. Wij hebben nog een heel ruime marge die wij kunnen benutten voordat wij tegen de marges van bijvoorbeeld België aan zitten. Wij hebben veel landen om ons heen die hoge kwaliteit leveren. Kijk maar naar de BBC. Er zijn heel veel mogelijkheden, dus al met al is het heel goed mogelijk om dit te doen. Op die manier kan de besparing op een goede manier worden ingevoerd. Dan doen wij het goed met ons belastinggeld, want als wij hetzelfde niveau kunnen handhaven met minder geld, moeten wij dat ook niet willen nalaten, want het moet wel allemaal eerst worden verdiend.

Wij gaan inderdaad naar een balans van acht omroepen. Het worden er dan ook niet minder. De heer Nagel vroeg of dit uiteindelijk een stap helemaal terug wordt. Nee, wat mij betreft zijn het er acht. Dat is een heel grote stap, want u weet als geen ander dat wij van een wel heel breed veld kopen. Het waren 21 omroepen toen ik startte als minister en het zijn er straks acht, waarvan twee echt aangewezen, namelijk de NTR en de NOS, en zes in de constructie zoals Hilversum die heeft voorgesteld en die ik van harte ondersteun.

De heer **Van Boxtel** (D66): Mag ik de minister op dit punt iets vragen? Er zit toch iets ingewikkelds in de boodschappen die wij gisteren in de krant lazen van de voorzitters van bijvoorbeeld TROS en AVRO. De minister sprak met veel compassie over wat de medewerkers bij de omroep ondergaan. Het is natuurlijk nooit leuk als je weet dat je een ontslaanzaegging gaat krijgen, maar tegelijkertijd communiceren deze omroepen nu: wij zetten de boel on hold. Ik vraag mij af hoe dat te rijmen is met het spoor dat wij hebben op weg straks naar het andere wetsvoorstel. Hoe gaat het eigenlijk met de nieuwe zendgemachtigden? Wij hebben PowNed en nog een paar andere gehad. Gaan die in die zes mee? Wat voor contouren ziet de minister

ontstaan? Het is mij niet echt helder wat hiermee gaat gebeuren.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegthart**: Op de eerste vraag is het eigenlijk vanzelfsprekend dat AVRO en TROS nu de ontwikkelingen afwachten en on hold zetten in afwachting van de wetgeving. Want als zij dat niet doen, snijden zij zichzelf vreselijk in de vingers. Dan zijn zij wel gefuseerd, met op dit moment bijvoorbeeld een plafond van 400.000 leden waarvoor je zendtijd en geld krijgt, terwijl ik dat er straks in de nieuwe wet afhaal om fuseren ruimte en mogelijkheden te geven.

Ik heb dat overigens al in de brief van juni aan de Tweede Kamer geformuleerd en ook nog een keer in december. Ik heb in die brief aangegeven hoe ik met PowNed en WNL wil omgaan. Als die straks voldoen aan de telling en aan het toegevoegde karakter van hun bijdrage, ten opzichte van wat er reeds was, dan krijgen zij de opdracht om te zoeken naar een partner. Dat moet één van de zes zijn. Daar moet men zich bij aansluiten. Lukt dat niet, misschien omdat omroepen zeggen dat men niet welkom is, dan vraag ik de mij geëigende organisaties, bijvoorbeeld het Commissariaat voor de Media, om advies en dan kom ik met een aanwijzing. Men zal uiteindelijk toch ergens moeten worden ondergebracht. Dat is nodig, omdat we anders binnen no time weer op de 21 omroepen zitten. Dan groeit het aantal zomaar door, want er zullen zich vast wel nieuwe partners in de toekomst aanmelden. Dat worden dan ook weer zelfstandige omroepen. Ik wil het echter bij die zes houden. Ik heb het liefst dat ze er met elkaar uitkomen, maar in the end heb ik straks -- de kwestie is al door de onderraden gegaan -- de aanwijzingsbevoegdheid.

Dan de vraag of dit een tussenstap is en of wij naar een bestel met drie spelers gaan. Ik zou graag willen weten wie dat dan zijn, maar met die zes heb je wat mij betreft een heel mooie pluriformiteit. Als je de eenheden voor je ziet, dan kun je constateren dat iedereen zijn eigen kleur, achtergrond en identiteit heeft. Men krijgt de ruimte om straks ook het eigen merk te voeren, maar degenen die straks in een omroeporganisatie samenwerken, hebben elkaar op basis van inhoud gevonden. Wij willen die pluriformiteit dus graag behouden, want Nederland is een land dat nog altijd heel pluriform is georganiseerd. Daar voelen wij ons ook wel bij. De Kamer is daar een mooi voorbeeld van, maar wij zien het op heel veel terreinen, ook in het onderwijs. Dat is eigenlijk iets heel moois en dat past bij ons. Als wij dat op een verantwoorde manier kunnen faciliteren -- acht omroepen vind ik verantwoord; niet te gek, maar toch ruimte voor pluriformiteit -- dan vind ik dat wij het zo moeten houden. Voor zover het mij nog gegeven is, ben ik niet van plan om naar drie te gaan.

Ik kom bij de ouderencontributie, een kwestie die de heer Nagel met veel enthousiasme naar voren heeft gebracht. Ik begrijp dat, want hij heeft heel direct met die doelgroep te maken. Hij heeft daar zorgen over. Hij vraagt zich af of deze mensen straks voldoende in staat zullen zijn om lid

te zijn. Ik waardeer de zorg van de heer Nagel, maar gelet op het bedrag waarover wij het hebben, €15 per jaar, vind ik toch dat dit redelijk is. Die €5,72 is al meer dan tien jaar niet opgehoogd. Het bedrag is ook nooit geïndexeerd, terwijl de waarde van de euro in de loop van de tijd wel is verminderd. Ik vind het bedrag dus heel reëel. We hebben het overigens over f.1,25 per maand; nee, sorry, over €1,25. Ik ging verder met gulden, maar daar ben ik nog helemaal niet aan toe, zeg ik tegen de heer Sörensen. Mij lijkt dat dit moet kunnen, ook gelet op het feit dat ouderen gewend zijn om lid te zijn van verenigingen. De jongeren hebben wij hiermee een extra zetje willen geven. Het beleid rond jongeren is overigens heel verschillend, geef ik toe. Bij het voetbal zijn het inderdaad jonkies, maar bij natuur- en milieuorganisaties gaat het vaak om hogere leeftijden. Ik vind dit een goede zaak, want voor jongeren is het vaak niet zo vanzelfsprekend om zich aan een lidmaatschap te committeren. Wij vinden dat echter belangrijk. Men vraagt zich soms af waar wij het nog over hebben als het gaat om omroepen, maar omroepen hebben altijd nog meer leden dan politieke partijen. Toch hebben wij allemaal het gevoel dat wij er ook nog mogen zijn. Dat geldt dus ook voor omroepen. Om die reden heb ik deze afweging gemaakt. Ik vind dat ook redelijk.

Dan de democratische controle. Ik was blij met de interventie van de heer Van Boxtel tijdens het betoog van de heer Sörensen, hoewel hij daar fideel op reageerde. Hij realiseerde zich dit eigenlijk ook wel. We hebben een Commissariaat voor de Media. Dat heeft wettelijke taken. Dat ziet op een en ander toe. Als iets niet klopt, dan komen dingen boven en wordt een en ander bijgestuurd. Het commissariaat let hier scherp op; lees de rapporten er maar op na. Men mag er dus van uitgaan dat de gulden rechtmatig en doelmatig wordt besteed. Dat willen wij ook met belastinggeld. Het is een politieke afweging of wij er geld aan willen besteden, maar dat kun je de mensen in Hilversum niet kwalijk nemen. Zij gaan in ieder geval zorgvuldig met een en ander om.

Dan kom ik bij de vraag van de heer Nagel over de omroepbestuurders. Hoeveel bestuurders verdienen nog een salaris boven de balkenendenorm? Laat één ding duidelijk zijn: ik vind het ook onwenselijk dat bestuurders van omroeporganisaties daarboven zitten. Ik vind persoonlijk dat men er het beste aan doet om onder die norm te gaan zitten. Dat heeft de voorzitter van de NPO ook direct gedaan toen hij aantrad. Hij heeft zijn salaris omlaag gebracht. Ik vind dat de goede mores. Datgene wat in een rechtspositie of in een contract is vastgelegd, kunnen wij echter niet zomaar wijzigen. Dat is de werkelijkheid en gelet op onze rechtsstaat is dat maar goed ook. Dat betekent dat wij dit deels moeten accepteren. Op dit moment verdienen drie bestuurders nog meer dan de balkenendenorm. Wij hopen dit nog aan te passen. Na inwerkingtreding van de Wet normering topinkomens zullen bestuurders bij de publieke omroep niet meer dan het Wnt-normbedrag verdienen. Daarop vooruitlopend, wordt bij

benoeming van nieuwe bestuurders nu al het normbedrag gehanteerd. Wij hebben de kraan dus al dichtgedraaid. Van bestuurders die geruime tijd geleden zijn benoemd en boven het normbedrag zitten, moeten wij het contract echter laten verlopen. Daar zitten overigens ook mensen tussen die al hebben ingeleverd, kijkend naar hun huidige salaris. Dat is een goede zaak.

Er is ook gevraagd door de heer Nagel of ik kan garanderen dat de vele subsidies voor gebouwen en bestuurders zullen verdwijnen en dat de nieuw gefuseerde omroepen geen nieuwe huisvesting zullen betrekken en leegstand achterlaten. Als de maatregelen uit het rapport van de BCG worden doorgevoerd, dan zullen de overheadkosten daadwerkelijk dalen. Dat is een van de efficiëncyslagen uit het rapport. De kosten van huisvesting dalen dan ook substantieel, maar leegstaande gebouwen zal men moeten kwijtraken. Dat kun je niet direct afdwingen, maar men is er intensief mee bezig. De BCG is opnieuw ingehuurd om een zo efficiënt mogelijk huisvestingsplan op te stellen. Uiteindelijk moet men tot aangepaste huisvesting komen, maar dat kan wel even duren, want deze tijd is lastiger dan een andere tijd. De incidentele kosten moet men in die tijd overbruggen. Het doel is echter helder, namelijk huisvesting die past bij een kleinere omroepwereld dan wij die tot nu toe hadden.

Ik kom bij het tweede blokje, het blokje van de Wereldomroep, de onafhankelijkheid, de prioriteitsgebieden en Suriname. Daar zijn de nodige vragen over gesteld. Het heeft ook tot een debat in de Tweede Kamer geleid. Alles afwegende, heeft de Tweede Kamer de lijn van het wetsvoorstel gevolgd, maar het was zeker geen zwart-witdiscussie. Ik wil eerst aangeven -- dat heb ik nadrukkelijk afgestemd met mijn collega Rosenthal -- dat de Wereldomroep onafhankelijk blijft. Hoe doen wij dat? Bij de subsidieaanvraag van de Wereldomroep zit ook het Handvest Radio Nederland Wereldomroep. Dat adresseert die onafhankelijkheid. Het handvest geeft ook aan dat de onpartijdigheid en integriteit van de Wereldomroep niet mogen worden gecompromitteerd door externe relaties en of financiering. Dat betekent dat de Wereldomroep geen gelden accepteert van organisaties waarvan de activiteiten vragen kunnen oproepen over de objectiviteit en de journalistieke onafhankelijkheid van de Wereldomroep. Die kant zit er ook aan. Ik vind het goed dat men dit voor zichzelf scherp neerzet. Op basis van het handvest is het onafhankelijk functioneren van de Wereldomroep onderdeel van de gesubsidieerde activiteiten. Zo zal de minister van Buitenlandse Zaken er straks een besluit over nemen.

Misschien is het goed expliciet aan te geven dat het natuurlijk van de gekke zou zijn als wij deze organisatie, terwijl wij die juist voor het vrije woord willen inzetten, het vrije woord zouden willen ontnemen. Ik ben ervan overtuigd dat dit helemaal niet bij Nederland past. Wij doen dat ook niet bij andere free press organisaties die, gesubsidieerd door ons, in het buitenland dingen doen. Ik ben ervan overtuigd dat de Kamer de minister van

Buitenlandse Zaken à la minute op het matje zou roepen om daarover in debat te gaan. We staan wat dat betreft in een heel betrouwbare traditie van distantie waar het gaat om organisaties die worden gesubsidieerd door Buitenlandse Zaken.

De heer **Van Boxtel** (D66): De minister refereert aan het handvest. Ik heb haar in eerste termijn gevraagd of dit gelijk is aan een onafhankelijk redactiestatuut. Ik krijg daar graag antwoord op. Gesteld namelijk dat de kortingen doorgaan die sommige partijen bepleiten op het gebied van de ontwikkelings samenwerking en dat een journalist van de Wereldomroep de minister of de staatssecretaris kritisch gaat bevragen. En gesteld dat de heer Castricum van PowNed ondergebracht wordt bij de Wereldomroep. Is daar dan ruimte voor of wordt er dan toch geïntervenieerd? Ik wil echt weten of dat ook gezien kan worden als een onafhankelijk redactiestatuut.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat is gewoon een onafhankelijk redactiestatuut. Dat wordt daarmee ook geborgd.

Daarbij aansluitend had de heer Flierman gevraagd naar het sturen via de subsidierelatie bij de uitvoering van de taak van het vrije woord, naar de norm in de statuten en de naleving van de politieke standaarden. De regering zal niet sturen op de uitoefening van de taak; dat is niet gewenst. Sturen kan namelijk op gespannen voet komen te staan met de onafhankelijkheid, die Buitenlandse Zaken ook wil respecteren. Het is ook niet nodig vanwege het genoemde Handvest Radio Nederland Wereldomroep. Het onafhankelijk redactioneel statuut en het handvest zijn aparte dingen die elkaar aanvullen, zo zeg ik tegen de heer Van Boxtel. Dat zegt ook iets over de wijze waarop de Wereldomroep moet acteren. Immers: it takes two to tango.

Waar wordt de nieuwe taak van de Wereldomroep vastgelegd? Die taak van de Wereldomroep gericht op het vrije woord is prioriteit van de regering. Ook de Tweede Kamer blijkt hieraan te hechten. Het is dan ook deze taak die de Wereldomroep in de subsidie bij Buitenlandse Zaken heeft uitgewerkt. Dat is geheel conform het regeerakkoord. Het subsidieverzoek op basis van die taak is inmiddels ingediend. Op basis van dat subsidieverzoek zal de subsidie worden verleend. Daarmee is de taak ook vastgelegd. De taak gericht op het vrije woord wordt derhalve vastgelegd in de subsidiebeschikking.

De heer **Flierman** (CDA): Dat handvest komt, heel oneerbiedig gezegd, toch een beetje als een konijn uit de hoge hoed tevoorschijn. Dat intrigeert mij wel. Dat handvest lijkt enerzijds de normstelling rond journalistieke onafhankelijkheid, integriteit, zorgvuldigheid et cetera te bevatten. Is dat anderzijds als een soort grondwet van de Wereldomroep op te vatten, waarin komt te staan wat zijn taak zal zijn? Ligt daar zijn opdracht ook in besloten? Moet ik het zo verstaan?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Nee. Er zijn twee dingen. Het handvest borgt de onafhankelijkheid en geeft opnieuw aan waar de Wereldomroep maar ook de subsidiegever respect voor moeten hebben. Daarnaast wordt in de subsidieaanvraag zelf de taak beschreven zoals men die wil invullen op de inhoud. Het is dus een complex van twee aspecten.

De subsidieaanvraag hebben we inmiddels ontvangen. Ik heb hem al uitgebreid beschreven. Ik heb er vertrouwen in dat voor de zomer positief gereageerd zal worden op deze aanvraag.

Dan kom ik bij de keuze voor de prioriteitsgebieden en de talen van de Wereldomroep. De keuze voor de prioriteitsgebieden en de talen wordt door de Wereldomroep in de subsidieaanvraag gemaakt. In deze aanvraag staan enkele regio's genoemd met beperkte persvrijheid. Het gaat om delen van Afrika, het Midden-Oosten, Centraal Amerika en China. De keuze van de talen zal daarop worden toegesneden. Het is mooi om prachtige Nederlandse dingen te zeggen in Zuid-Afrika. Daar kom je misschien nog wel een aardig eind, maar in andere landen is dat minder. Het moet natuurlijk ook echt aansluiten. Men past dat aan. Dat is het beeld dat zij vanuit hun enorme knowhow in de subsidieaanvraag aangeboden hebben aan de minister van Buitenlandse Zaken. Nogmaals, ik hoop voor de zomer een positief besluit te vernemen.

Tot slot kom ik bij Suriname. Het is waar dat Suriname een taalverbondenheid heeft met ons. In die zin ben ik blij dat BVN overal bereikbaar is, hetzij via de satelliet, hetzij via de ether, hetzij via de kabel. Dat is best wel veel nieuws. Daarmee ben je volledig up-to-date. Op vakantie kijk ik er ook met buitengewoon veel plezier naar. Als het gaat om extra aandacht, kiezen wij echter voor de koninkrijksdelen. Suriname is daar geen onderdeel meer van. We moeten gewoon prioriteiten stellen. Dat is all in the game. Dat zijn de lusten en de lasten van onafhankelijkheid.

De heer **Van Boxtel** (D66): Ik begrijp dat antwoord, ook staatsrechtelijk. Het is een ander land. Ik heb echter problemen met de enkelvoudige verwijzing naar BVN. BVN is een eenzijdige nieuwsdoorgifte vanuit Nederland naar de West. Het is niet wat de Wereldomroep nu doet, namelijk ook omgekeerd duiding van het nieuws aldaar. Kijk naar de bezuinigingen bij de publieke omroepen maar ook bij de commerciële omroepen, waarvan de verslaggevers al niet meer gestationeerd zijn in Paramaribo en soms al niet eens meer op de Antillen. Dat betekent dat er toch een groot gat zal ontstaan in de intense wisselwerking van vrije nieuwsgaring tussen deze continenten. Ik vraag de minister nadrukkelijk om met haar collega Rosenthal te heroverwegen of dit goede keuzes zijn. BVN dicht dat gat niet. Ik vind het ook leuk om daar op vakantie naar te kijken, maar dat is niet wat ik wil. Ik hoor in onze nieuwsgaring weinig meer van wat daar plaatsvindt. Dat is echt een erosie van de intensiteit die wij noodzakelijk vinden, ook vanuit lotsverbondenheid en vanuit de

taalunie die wij met elkaar vormen en die ik graag zou willen handhaven. Ik doe dit verzoek, maar als de minister daar geen gehoor aan geeft, zal ik eventueel in een motie om een uitspraak daarover vragen.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Ik heb begrip voor hetgeen de heer Van Boxtel naar voren brengt, namelijk dat hij dat echt jammer vindt. Dat is echter de werkelijkheid als je bezuinigt. Ik kan nu best wel zeggen dat wij het erbij nemen, maar ik heb gezien hoeveel moeite het kostte om de Antillen beter mee te laten doen dan in het eerste voorstel van de NPO aan de orde was. De Kamer had daar stevige kritiek op. Dat begrijp ik ook wel. Daarom heb ik uiteindelijk voor elkaar gekregen dat er wat meer formatie die richting op is gegaan. Eerlijk gezegd zie ik geen ruimte om Suriname daar ook in mee te nemen. Via internet kun je natuurlijk behoorlijk van elkaar op de hoogte blijven. Waarom zeiden we dat de Wereldomroep uiteindelijk niet meer die rol hoefde te vervullen? Omdat we over en weer in de wereld heel goed via internet van zaken op de hoogte kunnen blijven. Ik begrijp dus het punt van de heer Van Boxtel. Echter, aangezien ik veel moeite heb moeten doen om de BES-eilanden en de drie landen goed op de rails te krijgen, zie ik het niet gebeuren dat Suriname er ook nog bij komt. Er zijn namelijk grenzen: men doet het nu uit bestaande budgetten. Ik heb namelijk wel eerst alles wegbezuinigd op dit vlak. BVN is erbij gekomen. Dat wordt ook gratis opgepakt. Daar heb ik geen extra geld voor gegeven. De overzeese delen van het Koninkrijk heeft men ook gedaan. Suriname zou er extra bij komen. Dat vind ik te veel gevraagd van de omroeporganisaties. Maar goed, ik sta natuurlijk geen motie in te weg; dat recht heeft de heer Van Boxtel altijd. Ik wacht het rustig af.

De heer **Sörensen** (PVV): Ik wil reageren op wat collega Van Boxtel zei. Dat is namelijk zo significant. Hij is benieuwd naar de nieuwsgaring vanuit Suriname en daar wil hij ons allemaal voor laten betalen. Alle Nederlanders moeten ervoor betalen dat de heer Van Boxtel klaarblijkelijk geen geld heeft om een schotel te kopen. Op die manier kan hij namelijk ook volop op de hoogte blijven van hetgeen in Suriname gebeurt.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Overigens kan het altijd nog zijn dat een Wereldomroep er iets mee wil blijven doen, als het daar bar wordt en het vrije woord in gevaar komt. Dan moet men dat met Buitenlandse Zaken overleggen. Dan komt het uit dat budget.

Dan kom ik bij het punt van de programmagegevens.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Volgens mij is de minister op één punt niet ingegaan. De taak die nu overblijft voor de Wereldomroep is in feite dezelfde als de taak die de Wereldomroep onder het huidige bestel heeft. Als dit niet klopt, moet de minister het zeggen. Hoe verantwoordt de minister dan toch dat die taak uit de Mediawet verdwijnt? Wat is er

gebeurd, waardoor bij de totstandkoming van de Mediawet werd gevonden dat die taak van de Wereldomroep van de drie à vier taken wel in de Mediawet moest komen, en die taak nu blijft, terwijl de minister zegt dat hij niet meer in de Mediawet hoeft? Daarop wil ik graag een toelichting.

Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart: Als dit de enige taak was die de Wereldomroep ooit had, en die wij nu doorzetten voor minder geld, zou er geen aanleiding voor zijn. Het takenpakket is echter aanzienlijk versmald. Uiteindelijk is er maar één taak overgebleven van de, naar ik meen, drie grote hoofdtaken. Mocht ik het fout hebben, dan horen mensen boven dat en geven zij mij daarover een seintje. Uiteindelijk is die ene taak overgebleven. Voor die taak kennen wij meer organisaties die Nederland op dit moment subsidieert. Dat gebeurt prima via een subsidiekader. Naast het gewone subsidiekader waarbinnen de organisatie Free Press werkt, hebben wij ook nog het charter dat ik net noemde. Op meerdere onderdelen is de zaak gegarandeerd, maar het takenpakket is heel erg versmald. Het brede takenpakket legitimeerde inderdaad de positie in de Mediawet. Uiteindelijk is alleen het vrije woord overgebleven. Dat kan heel goed via de bestaande subsidiërelatie, gelet op de ervaring van Buitenlandse Zaken.

Ik kom bij de programmagegevens. Daarover heeft de heer Flierman de nodige vragen gesteld. Ook mevrouw Ter Horst heeft dat gedaan. Allereerst is gevraagd of de regel die nu in het amendement-Miltenburg/Van der Ham is neergelegd door de beugel kan. Jazeker, dat kan echt de toets der kritiek doorstaan, ook in het licht van Europese staatssteunregels en het EVRM. Daarnaast hebben wij heel goed gekeken voordat ik dit amendement in de Kamer positief waardeerde. Maatschappelijk belang is dat er meer mogelijkheden voor gidsen komen. De beschikbaarheid voor allerhande elektronische gidsen maakt ook innovatie mogelijk. De regeling wordt heel sterk ondersteund door de distributiesector. Er is een brief over dit onderwerp van de kabeldistributeurs. Het publiek en ook de omroepen zelf weer profiteren er weer van. Hun aanbod wordt op meer plaatsen bekend en vindbaar.

Er is geen sprake van concurrentievervalsing, staatssteun of onteigening, zoals de NPO aanstipt. De Kamer vroeg mij om even in te gaan op de brief. Dit is zeker niet het geval, want er wordt niets onteigend en er moet een vergoeding worden betaald voor dit benutten. Voor gidsen zijn ook de commerciële gegevens nodig. Ik noem RTL, SBS, et cetera. De vergoeding is zodanig dat er enerzijds een goede businesscase kan ontstaan voor kranten als De Telegraaf, NRC Handelsblad en noem maar op, die er wat mee zouden willen, terwijl het anderzijds voor commerciële omroepen ook aantrekkelijk kan zijn om het te doen. Daarnaast heeft het Commissariaat voor de Media goed gekeken. Als de commerciële omroepen het niet doen, is het de vraag of het interessant is voor de kranten. Als men het dan

toch doet, komt alleen de publieke omroep op de bühne. Dat lijkt mij wel in het voordeel van de publieke omroep, maar ik kan mij voorstellen dat de kranten dan denken: laat dan maar zitten. Dat zal uiteindelijk moeten blijken. Daarvan heb ik geen beeld. Men houdt daar nog even de kaarten tegen de borst. Het commissariaat heeft het goed onderzocht. Als commerciële omroepen hogere vergoedingen zouden blijven vragen, dan wordt het niet interessant en is het bereik ook niet interessant. De commerciële omroepen stellen op dit moment al tegen vergoeding hun gegevens voor langere tijd ter beschikking voor de elektronische programmagidsen op de tv. Als men dit breder wil gaan doen, zal men toch dicht bij dat bedrag moeten zitten, wil er überhaupt een businesscase zijn voor de kranten om het interessant te doen zijn. Dat is één.

Mevrouw Ter Horst en de heer Flierman vroegen beiden of hetgeen wij nu doen, moet worden uitgesteld in afwachting van uitspraken van staatssecretaris Teeven. Ik denk dat dat niet nodig is, want die komen eraan. De ingangsdatum is 2013. Vanwege de belangen van de bezuiniging, et cetera, en duidelijkheid voor de Wereldomroep, verzoek ik de Kamer dringend dit wetsvoorstel te laten doorgaan, als zij dit wil natuurlijk. Het lijkt mij een redelijke termijn. Wij hebben hiervoor nog een halfjaar te gaan. Ook de Tweede Kamer wil uitdrukkelijk dat dit snel is geregeld. Ik zie geen reden tot uitstel, ook niet vanwege het Europese Dataco-arrest dat vragen oproept over de bescherming van geschriften. De regeling in de Mediawet staat namelijk los van de auteursrechtelijke vraagstukken. Dat heeft ook de kortgedingrechter vorige week duidelijk aangegeven. Ook de Commissie Auteursrecht heeft mondeling laten weten dat dit het geval is. Het advies van de Commissie Auteursrecht over Dataco en de geschriftenbescherming komt waarschijnlijk half juli aanstaande. Dat is vrij snel. Daarna bepaalt de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie zijn visie. Ik zal hem zeker vragen te zorgen om dit op tijd te doen omdat de wet op 1 januari aanstaande in werking treedt met het amendement dat er nu in zit. Nogmaals, dat is geen reden voor uitstel, want de regeling in de Mediawet staat op zichzelf. Die twee zaken hebben niet direct met elkaar van doen, maar de Kamer heeft wel voor die tijd de informatie.

Dit is wat ik had te melden. Volgens mij heb ik alle vragen beantwoord.

De **voorzitter**: Ik dank de minister van harte. Wij zijn toe aan de repliek door de Kamer.

**

*N

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar beantwoording. Ik zal nog op enkele punten ingaan. Ik volg haar blokjes. Het eerste blokje gaat over de toekomst van de publieke omroep. Ik constateer dat de minister zich weinig zorgen maakt over het on hold zetten van de fusie tussen de TROS en de AVRO en dat zij een goede reden ziet waarom dat gebeurt. Ik wijs er

wel op dat ze de fusie hebben uitgesteld tot 1 september 2013 op zijn vroegst. Is dat dan ook de datum die de minister voorziet voor het in werking treden, niet van dit wetsvoorstel, maar van het wetsvoorstel waaraan zij zo voortvarend werkt?

Het tweede blokje gaat over de onafhankelijkheid van de overblijvende taak van de Wereldomroep. Ik vind haar uitleg waarom er nu een subsidierelatie gaat ontstaan en geen borging meer in de wet, toch niet helemaal bevredigend. Of ik moet constateren dat de overgebleven taak van de Wereldomroep, namelijk onafhankelijk informatie bieden in landen met een informatieachterstand, eigenlijk nooit in de Mediawet had moeten staan? Daarover zegt de minister nu dat dit heel goed via een subsidierelatie kan worden geregeld. In hindsight zou je dan misschien moeten vragen: waarom heeft die taak dan ooit in de wet gestaan?

Er is echter nog een ander punt waarover ik de minister een uitspraak wil ontlokken. Een subsidierelatie is binnen de kortste keren beëindigd. Dat geldt niet voor de rijksbijdrage voor de omroepen. Als je de rijksbijdrage voor de omroepen wilt wijzigen, heb je een wetwijziging nodig. Daarom spreken wij nu ook met elkaar. Voor een subsidiebeëindiging is dat niet het geval. Dat betekent dat het voortbestaan van de overblijvende taak van de Wereldomroep veel discutabeler is geworden, nu die uit de wet wordt gehaald. Ik wil dus van de minister horen of er een tijdsperiode is waarvoor volgens haar de subsidie moet worden gegeven. Kan zij zeggen dat dit in ieder geval voor vijf of tien jaar het geval is? Dat zou ik graag van haar horen.

Het derde blokje gaat over de programmagegevens. De PvdA-fractie is er niet om ervoor te zorgen dat het kabinet geen verkeerde keuzen maakt, maar ik wil toch wijzen op de brief van de NPO, waarin in feite staat dat het mogelijk is dat het amendement zal leiden tot ongeoorloofde staatssteun. Er ontbreekt een overgangsregeling en het ontbreken van nadere compensatie is juridisch twijfelachtig. Bovendien lijkt het amendement in strijd met de Mediawet. Dat is toch niet mis? Samen met mijn collega van de CDA-fractie vraag ik of het wellicht toch verstandig is om te overwegen de inwerkingtreding van dit onderdeel te temporiseren. De minister heeft volgens mij de vrijheid om dit wat later te doen ingaan.

*N

De heer **Flierman** (CDA): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor haar beantwoording. Ik constateer dat de positie, het handelen en de opdracht van de Wereldomroep de komende tijd zijn geborgd in een drietal documenten c.q. relaties. Het handvest voor de Wereldomroep is daarin erg belangrijk, evenals dat redactiestatuut dat de onafhankelijkheid van de redactie garandeert. Het handvest stelt ook een norm voor de manier waarop de Wereldomroep zal moeten werken. En verder is er de subsidierelatie. Ik ben met mevrouw Ter Horst geïnteresseerd in de duur van de subsidierelatie. Dat geheel moet een zekere continuïteit garanderen die de

Wereldomroep uittilt boven het niveau van de willekeurige subsidierelatie waarbij je met inachtneming van de termijnen van de Algemene wet bestuursrecht kunt zeggen: we stoppen ermee. Dat was niet de bedoeling. Dat begrijp ik ook van de minister. Daarover hoor ik dus graag nog iets. In feite herhaalt de minister haar stellingname over de programmagegevens in de memorie van antwoord, namelijk dat het in de Tweede Kamer aangenomen amendement past binnen de huidige wet- en regelgeving en niet op gespannen voet staat met Europese regelgeving. Tegelijkertijd maakt de minister melding van de mondelinge uitslag van de studie die gaande is. Graag verneem ik kort na de vakantie, als alles zo ongeveer klaar is, het advies van de commissie en het oordeel daarover van de minister en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Ik laat mij graag overtuigen door dat advies. Mocht echter toch geconcludeerd worden dat er spanning is met het Europees recht, dan zou de minister dat, nog voordat de bewuste bepaling in werking treedt, kunnen herstellen -- het woord "veegwet" is hier al meer gevallen -- in de wetgeving die na de zomer op ons afkomt. Ik ben het met de minister eens dat er snel duidelijkheid moet komen, dus wat mij betreft nemen wij de voorliggende wet aan. De minister heeft echter de bevoegdheid om zo nodig een enkel artikel uit de wet iets later in werking te laten treden. Dat zou in dit geval kunnen gebeuren als wij constateren dat er strijdigheid is met Europees recht. Het laatste moet deze Kamer niet willen.

*N

De heer **Van Boxtel** (D66): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor haar beantwoording. Ik sluit mij graag aan bij de vraag van de collega's Ter Horst en Flierman over de duur van de subsidierelatie. Ik vind dit een heel cruciaal punt.

Mij moet iets van het hart. Ik kondig geen motie aan waarin wordt uitgesproken om meer geld te sturen. Het gaat mij erom dat ook dit weer een maatregel is die bijna symbool staat voor een krimpend Nederland in een steeds groter wordende wereld. Wij sluiten ambassades en trekken ons terug achter de dijken. De gewaardeerde collega Sörensen geeft zelfs de tip: koop een schotel en dan weet je genoeg. Dat is precies het symbool waar ik het over heb. Er bestaat een verbondenheid -- niet meer politiek; dat realiseer ik mij goed -- met de BES-eilanden, met de drie overgebleven onafhankelijke gebiedsdelen, maar ook met een land als Suriname, ook al omdat er 350.000 Surinamers in Nederland wonen. Met die landen hebben wij veel meer gemeen dan alleen een politieke geschiedenis. Wij hebben met die landen ook een culturele relatie. Ik kan mij derhalve goed voorstellen dat de minister zegt dat zij het geluid dat hier over tafel is gekomen meeneemt naar haar collega van Buitenlandse Zaken, zodat die erop kan toezien dat die relatie in het handvest, in de uitwerking van het werkprogramma van de Wereldomroep, niet vergeten wordt.

De minister nam iets in de mond wat ik link vond. Zij zei dat als het daar "bar" wordt, wij daar

misschien wel naartoe gaan. Wij moeten niet alleen ergens naartoe gaan als het bar wordt. Wij moeten geïnteresseerd willen zijn in wat er in een bepaald gebied speelt en wat relevant kan zijn in de wisselwerking tussen onze landen, los van de actuele politieke spanningen die er misschien heersen. Het gaat over het contact van mensen, het gaat erom duiding te krijgen van de zaken die in dat gebied spelen. Als wij op dit punt het kind met het badwater weggooien, onder het mom van uitsluitend bezuinigingen, maken wij veel meer kapot dan ons lief is en dan is dat ook bijna niet meer te herstellen. Ik roep de minister op om dit punt mee te nemen. Ik hoop dat de minister dit in tweede termijn kan toezeggen. Ik maak mij grote zorgen over dit punt, in het bredere palet van de bezuinigingswoede en het doorsnijden van allerlei cruciale contacten.

De minister heeft de door ons gestelde vragen naar tevredenheid beantwoord. Wij zullen het wetsvoorstel derhalve steunen. Wel ben ik benieuwd naar het antwoord op de vraag van de heer Flierman of er eventueel nog een reparatiewetje kan komen als er sprake is van strijdigheid met Europese wet- en regelgeving.

*N

De heer **Sörensen** (PVV): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording van de gestelde vragen. Wij zullen het wetsvoorstel steunen.

*N

De heer **Nagel** (50PLUS): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar heldere antwoorden. Het was een prettige ervaring. Een compliment! Er komen nog meer gelegenheden om op een aantal punten in te gaan. Ik beperk mij nu korthedshalve tot één punt.

Ik heb het gevoel dat de minister te weinig begrip heeft voor wat wij aan de orde hebben gesteld. De groep die alleen maar AOW of een klein pensioen heeft, ervaart dat de prijzen en de btw stijgen, maar dat de AOW op de nullijn blijft. Ik hoor de minister zeggen dat het maar om €15 gaat, om een verhoging met slechts een tientje. In een ander debat vandaag, over de huurverhoging, hoorden wij dat het maar om €30 per maand gaat. Op jaarbasis is dat €360. In een ander debat hoorden wij over het niet-indexeren, wat elk jaar maar 2% scheelt. Straks komt er iemand die zegt dat de pensioenen worden gekort, maar dat het slechts gaat om 6% of 7%. Het eigen risico wordt verhoogd, het gaat echter maar om een paar tientjes. De btw gaat omhoog, maar het gaat slechts om een paar honderd euro. Als wij dat allemaal stapelen, moeten wij ons realiseren wat dit betekent voor de groep die echt moeite heeft om rond te komen. Wij hebben geen idee wat wij die mensen aandoen.

De minister is een groot voorstander van pluriformiteit. Zij moet zich realiseren dat een omroep als MAX geen programmablad uitgeeft, maar alleen leden heeft, 250.000, waaronder veel mensen uit de lagere-inkomensgroep. Ook andere omroepen hebben veel leden uit de lagere-

inkomensgroep. Die mensen zullen straks moeten kiezen, omdat zij niet meer rond kunnen komen. Zij kunnen het niet helpen als de btw omhoog gaat. Zij kunnen het niet helpen als de prijzen omhoog gaan. Zij kunnen het niet helpen als de pensioenen gekort worden. Zij kunnen het niet helpen als allerlei voorzieningen als het eigen risico omhoog gaan. Als zij op een gegeven moment moeten kiezen, zullen zij kiezen voor dat extra tientje waar zij niets voor terugkrijgen, omdat zij van MAX immers geen programmablad krijgen. De keus is dan snel gemaakt. Daarmee wordt de door de minister gewenste pluriformiteit geweld aangedaan en wordt juist de groep met de lagere inkomens getroffen, zeker nu het Kunduzakkoord op tafel ligt, wat een nieuw gegeven is. Ik vraag haar daarmee rekening te houden, uit oogpunt van een rechtvaardig, eerlijk en billijk beleid.

De minister heeft een uitzondering gemaakt voor de jongeren tot 25 jaar, die vaak wel een inkomen hebben. In deze omstandigheden vind ik dat zij ook de groep ouderen, de 65-plussers, op grond van de voornoemde harde feiten moet ontzien. Voor ons is dat reden om een motie op dit punt in te dienen.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Nagel, Koffeman en De Lange wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat voor het omroepidmaatschap aan jongeren tot 25 jaar de hoogte wordt bepaald op €7,50;

overwegende dat vele ouderen met alleen AOW of AOW met een klein pensioen, ernstig in hun besteedbaar inkomen teruggaan door het niet indexeren van de pensioenen en mogelijk straks het korten van de pensioenen, alsmede tal van maatregelen in het Kunduzakkoord die de koopkracht van deze ouderen verder aantasten;

spreekt als haar mening uit dat een verhoging van het lidmaatschapsgeld van bijna 300% voor deze ouderen kan betekenen dat vele ouderen af moeten zien van het lidmaatschap van een omroep;

verzoekt de regering, het lidmaatschap voor 65-plussers gelijk te doen zijn aan dat voor de jongeren, te weten €7,50,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt letter E (33019).

**

*N

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**:

Voorzitter. Ik dank de geachte afgevaardigden voor hun reactie in tweede termijn. Ik begin met de vraag van mevrouw Ter Horst of ik voornemens ben de wet per september 2013 in te voeren. Nee, dat is niet het geval, maar men moet volgens de nieuwe wet wel voor 1 januari 2014 opnieuw een aanvraag doen voor de licentie. Dat moet men doen in de gefuseerde staat. Daarom begrijp ik dat men gaat fuseren in september 2013. Dan is de wetgeving afgerond en is men op tijd voor het momentum dat in de wet staat.

Het takenpakket is inderdaad versmald. Het vrije woord blijft over. Dat is eigenlijk geen mediaopdracht maar een inhoudsopdracht. Die kan heel goed vastgelegd worden via een subsidiebeschikking. De Mediawet is nooit bedoeld om het geldbedrag vast te zetten. Wij doen dat nu inderdaad wel met de media-instellingen, maar zij zijn straks officieel geen media-instelling meer. Zij hebben gewoon een ander type opdracht gekregen.

In overleg met mijn collega heb ik afgesproken dat de Wereldomroep in plaats van een subsidierelatie van drie jaar een subsidierelatie van vier jaar krijgt. Het is een langere termijn om zeker te stellen dat de Wereldomroep in die periode ook echt vooruit kan.

Mijn informatie is dat er geen probleem is met het voorliggende amendement. Het is echt goed doordacht. Het is overigens geen KB, het gaat echt mee met de wet. Ik zal de heer Teeven wel vragen om zo snel mogelijk te komen met zijn reactie op het advies van de Commissie Auteursrecht. Als het onverhoopt toch nodig is, kunnen wij in Nederland altijd heel snel dingen regelen. Ik heb echter geen enkel signaal dat dit het geval is.

De heer **Flierman** (CDA): Krijgen wij die reactie ook?

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik zal ervoor zorgen dat de Kamer die informatie krijgt zodra die beschikbaar is. Nogmaals, maakt u zich geen zorgen. Volgens mijn informatie zijn er geen problemen met de punten die in de brief stonden.

De heer Van Boxtel vroeg waarom ik zei: als het te bar wordt. Als in Suriname mensen niet meer het vrije woord ter hand mogen nemen, komt de taak van de Wereldomroep in beeld. Het kan zijn dat de Wereldomroep dit dan als prioriteit aanmerkt. Ik ben het met de heer Van Boxtel eens dat er inderdaad banden worden doorgesneden. Ik kan wel zeggen dat ik het ga regelen, maar ik heb gezien hoe lastig het was om het binnen de bestaande middelen te regelen voor het deel dat wel tot het Koninkrijk behoort. Bij mij is alles van de taak van de Wereldomroep wegbezuinigd. De NPO pakt dit op samen met de NTR. Ik heb gezien hoe moeilijk het is om dit voor elkaar te krijgen. Mocht de motie aangenomen worden, dan zal ik mij daar zeker nog eens over buigen. Op dit moment kan ik niet anders dan naar eer en geweten zeggen dat ik er echt geen geld voor heb. Men heeft de portemonnee al omgekeerd om de BES-eilanden op

een goede manier te regelen, terwijl er geen budget meer voor gereserveerd was.

De heer **Van Boxtel** (D66): Ik vraag niet om meer geld. Ik vraag of met de positionering van de BES-eilanden ook in de gaten wordt wat eventueel wel of niet dienstig is om te rapporteren uit Suriname. In het debat in de Tweede Kamer is het uitsluitend beperkt gebleven tot de drie landen en de BES-eilanden. Ik vraag de minister bij haar collega ruimte te vragen om ook dat andere deel van het Caraïbische gebied daarbij te betrekken. Ik vraag niet om meer geld maar om een verbreding van de focus. Dat moet volgens mij gewoon kunnen.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik moet helaas ontkennen dat het geen geld kost, want het kost wel geld. Dat heb ik gemerkt toen ik het goed wilde regelen op de BES-eilanden en op de drie eilanden die bij het Koninkrijk horen. Daar hebben wij extra formatie. Op mijn verzoek heeft de NPO dat verhoogd en gezorgd dat er meer naar toe gaat want de Tweede Kamer was niet tevreden over de manier waarop het geregeld was. Dat heeft echter geld gekost. Het gaat niet voor niets in het leven. Er moeten mensen zijn die uren steken in het opletten. Ik liep daar tegenop.

Mijn collega is voor het vrije woord. Het is voor Suriname nog niet echt nodig om dat te realiseren. Ik sprak over als het te bar wordt. Ik kan hem die opdracht niet geven. Als de Wereldomroep daar ideeën over heeft, moeten zij niet nalaten die te ventileren. Zij heeft oude banden. Misschien zegt Buitenlandse Zaken: Prima, neem het mee. In het kader van de smalle opdracht verspreiding van het vrije woord denk je toch primair aan andere gebieden. Bij Suriname is sprake van een andere drive. Het gaat om historische banden en om groepen die van elkaar op de hoogte willen blijven. Ik wil best aan de NTR vragen of hij iets kan met deze vraag. Ik zeg echter eerlijk dat dit volgens mij zeer begrensd is, want ik wil geen verwachtingen wekken die ik niet kan waarmaken.

Ik dank de heer Nagel voor zijn vriendelijke woorden. Dat is wederzijds.

De heer Nagel heeft een motie ingediend over de bijdrage van de senioren. Wij hebben er in de Tweede Kamer heel goed over gesproken. Het beeld was: gelijke monniken, gelijke kappen. Uiteindelijk hebben wij de jongeren uitgezonderd, niet zozeer vanwege de inkomenssituatie maar omdat deze jongeren niet gewend zijn om lid te worden van een vereniging. Er zijn grote groepen ouderen die deze bijdrage wel kunnen betalen. Ik vind niet dat de hele groep de ruimte moet krijgen om een lager bedrag te betalen. Ik begrijp de zorg van de heer Nagel, maar mensen moeten uiteindelijk zelf afwegen wat zij kunnen en willen doen in een financieel krappe situatie. Ik kan die afweging niet maken. Ik hoop dat de mensen zullen zeggen dat het dit lidmaatschap hun echt waard is. Ik denk dat €1,25 per maand reëel is voor het lidmaatschap. Het bedrag van vijf euro zoveel is nooit bijgesteld terwijl dat wel realistisch is. Je

moet iets over hebben voor een lidmaatschap anders is de waarde daarvan eigenlijk minimaal.

De heer **Nagel** (50PLUS): De minister heeft uiteraard gelijk met haar laatste opmerking. Het bedrag van €1,25 hoeft inderdaad niet veel te zijn. Ik heb echter zojuist aangegeven dat het gaat om een groep mensen van meer dan een miljoen die de komende tijd getroffen wordt door bezuinigingsmaatregelen. Deze mensen zullen moeten kiezen wat zij afstoten. Wij debatteren hier niet voor niets. Wij wisselen argumenten uit. Er zijn nieuwe gegevens over extra maatregelen in het najaar die deze groep zullen treffen. Ik vraag de minister of zij nogmaals wil kijken of het niet billijk is om deze categorie 65-plussers op dezelfde manier te behandelen als de jongeren.

Minister **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ik heb die ruimte gewoon niet. Wij hebben hierover uitgebreid gesproken in de Tweede Kamer. Uiteindelijk is besloten om één uitzondering te maken, niet zozeer vanwege het geld maar veel meer vanuit de vraag of jongeren zich willen binden. Dat ligt lastig bij deze groep. Vaak zijn jongeren wat minder vermogend, maar sommigen zijn wel vermogend. Daar ligt het probleem niet. Uiteindelijk moeten mensen zelf afwegen of zij lid blijven van een omroep. Overigens alle omroepen doen het zonder gids voor dat bedrag. De gids kost altijd extra. Ik meen dat €1,25 per maand buitengewoon reëel is. Het is een laag bedrag waarmee de betrokkenheid realistisch onderstreept wordt. Een lidmaatschap moet ook iets inhouden. Als mensen een andere afweging maken, respecteer ik dat, hoe moeilijk zo'n afweging ook kan zijn. Ik heb een uitzondering kunnen maken voor de jongeren en daar houd ik het bij.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor haar beantwoording en voor haar langdurige aanwezigheid in deze Kamer. Graag tot een volgende keer.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor haar beantwoording en voor haar langdurige aanwezigheid in deze Kamer. Graag tot een volgende keer.

Wenst een van de leden stemming over dit wetsvoorstel? Ik constateer dat de heer Reuten stemming wenst.

Ik stel voor, volgende week te stemmen over het wetsvoorstel en over de motie-Nagel c.s.

**

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Huurprijzen woonruimte!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte en Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek (huurverhoging op grond van inkomen) (33129).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wederom van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Spies**: Voorzitter. Voordat ik start met de beantwoording past het ook vanaf deze kant om de heren Schouwenaar en Van Dijk vanzelfsprekend van harte te feliciteren met het feit dat zij vanmiddag hun maidenspeech hebben gehouden. Dank ook aan de leden van de Kamer voor hun inbreng in eerste termijn. Het lijkt mij goed eerst iets in zijn algemeenheid over de woningmarkt en de motivatie van dit voorstel te zeggen, vervolgens stil te staan bij het thema privacy en ten slotte stil te staan bij de congruentie van dit voorstel ten opzichte van dat uit het begrotingsakkoord 2013, wat 1% huurverhoging voor een andere inkomenscategorie introduceert.

Een aantal sprekers heeft de nadruk gelegd op de wenselijkheid en de noodzaak om een integrale aanpak van de woningmarkt voor te bereiden. Vanzelfsprekend is deze regering van oordeel dat het absoluut noodzakelijk is om zowel naar de huurmarkt als naar de koopmarkt te kijken en tot een integrale hervorming van die woningmarkt te komen. We zullen daarin uiteindelijk altijd te maken hebben met individuele voorstellen die elementen uit die hervorming stukjes dichterbij brengen. De aanpak van de woningmarkt zal nooit in één keer in één klap met één voorstel gerealiseerd kunnen worden. Daar zullen iedere keer bouwstenen voor geleverd moeten worden.

Bij de start van deze kabinetsperiode hebben wij een aantal maatregelen getroffen. Ik zal niet verhehlen dat ook ik als minister van wonen gelukkig ben met het feit dat ook in het Lenteakkoord nog een aantal verdergaande stappen is gezet die in mijn beleving passen in twee belangrijke trends, die eigenlijk alle bij de woningmarkt betrokken partijen signaleren: het is noodzakelijk om op termijn te komen tot meer marktconforme huren en het is noodzakelijk om op de koopmarkt toch de wijze van aftrek van hypotheekrente zoals we die de afgelopen decennia hebben gehad, te wijzigen. Dat zijn de twee hoofdstromen waar heel veel partijen het inmiddels over eens zijn, of je nu over politieke partijen spreekt, of over partijen die op de een of andere manier een rol en verantwoordelijkheid hebben. De maatvoering is vervolgens gelijk wel een element van dispuut. Daar waar sommige partijen zeggen dat er relatief bescheiden met huren moet worden omgegaan, zijn andere ervan overtuigd dat daar

veel meer ruimte in moet worden geboden. Daar waar sommige partijen terughoudend zijn bij de aanpak van de hypotheekrenteaftrek zeggen anderen weer dat daar veel meer nuttig en nodig zou zijn.

Als kabinet hebben we inmiddels successievelijk een aantal maatregelen doorgevoerd dan wel in voorbereiding. Ik maak een selectie. Ten aanzien van het huren hebben we voor schaarstegebieden inmiddels gerealiseerd dat er 25 extra woningwaarderingpunten gehanteerd kunnen worden, waardoor ook in schaarstegebieden een beter investeringsklimaat voor huurders is ontstaan. We zien ook dat de voorstellen zoals we ze nu doen -- een huurverhoging van 5% -- niet alleen proberen meer investeringszekerheid te bieden voor verhuurders, maar ook de doorstroming op de woningmarkt meer aan de orde te krijgen. Ten aanzien van de koopmarkt hebben we al eerder de overdrachtsbelasting tijdelijk verlaagd van 6% naar 2%. Die verlaging wordt met het Lenteakkoord in het achterhoofd per 1 juli definitief gemaakt. Ten aanzien van de NHG zijn bepaalde maatregelen genomen die in de komende jaren hun beslag zullen krijgen. We zijn vanzelfsprekend op dit moment ook bezig om via het Belastingplan en individuele wetsvoorstellen alle maatregelen die in het Lenteakkoord aanvullend zijn voorzien, om te zetten in wet- en regelgeving.

Daarnaast heeft een aantal partijen kort na het ontstaan van het Lenteakkoord het Woonakkoord 4.0 het licht doen zien. Op zich is het uniek dat partijen die elkaar gedurende de afgelopen decennia zo te vuur en te zwaard hebben bestreden, elkaar nu hebben gevonden in een omvattende aanpak voor het totaal van de woningmarkt. Zij hebben daar ook heel slim bij aangegeven dat dit wat hen betreft dan ook een totaalpakket aan maatregelen is, waarbij cherry picking of selectief winkelen niet aan de orde kunnen zijn. Ik heb van hen begrepen dat ze het vooral nu hebben gepresenteerd om de verkiezingsprogramma's in de aanloop naar de verkiezingen voor de Tweede Kamer van 12 september aanstaande te beïnvloeden en van een goede woningmarktparagraaf te voorzien. Ik denk dat het voorstel een aantal absoluut aantrekkelijke elementen bevat. Het voorstel zoals deze partijen het hebben gedaan leidt overigens niet tot een vermindering van de staatsschuld, wat het Lenteakkoord heel nadrukkelijk wel doet. Als je het 4.0-voorstel naast het Lenteakkoord zet, zie je dat op dat punt een fors verschil bestaat tussen het 4.0-voorstel en het Lenteakkoord.

Ik kom toe aan de achtergrond van het voorstel dat we vandaag bespreken: een 5%-huurverhoging bovenop de inflatie voor huurders met inkomen boven de €43.000. Wij willen daarmee die huurders een stimulans geven om de afweging te maken of zij in de woning waar zij vaak al een groot aantal jaren wonen willen blijven wonen, of dat ze gaan kijken naar een andere woning, waardoor de woning die ze achterlaten vrijkomt voor mensen met lagere inkomens en lagere middeninkomens. Die maatregel geeft ook verhuurders de mogelijkheid om huurprijzen,

uiteraard begrensd door de maximale huurprijsgrens, richting het niveau te brengen dat deze huishoudens kunnen betalen. Deze maatregel leidt ertoe dat de groep zittende huurders na enkele jaren een huurprijs betaalt op een vergelijkbaar prijs/kwaliteitsniveau als nieuwe huurders. Het levert bovendien meer inkomsten op, waardoor ook investeringen in huurwoningen aantrekkelijker worden.

Vele sprekers hebben gewezen op de onzekerheden die de maatregel voor de doorstroming zou hebben. Ik hecht er toch aan, te benadrukken dat, als je kijkt naar de aantallen die op dit moment in de sociale huursector de ronde doen, we zien dat we ongeveer 2,4 miljoen woningen in de sociale huursector hebben, en 1,8 miljoen huishoudens met een inkomen onder de €34.000. Tegelijkertijd zien we ook dat de wachtlijsten, zeker in schaarstegebieden, voor mensen tot €34.000 groeien. Dat maakt ook dat een belangrijk doel van dit voorstel inderdaad is het bevorderen van de doorstroming, vooral met het oog op het feit dat we de woningen weer beschikbaar willen krijgen voor die mensen met die inkomens waarvoor de sociale huurwoningen oorspronkelijk zijn bedoeld.

De grens van €43.000 is dan ook zodanig gekozen dat lagere inkomens en lagere middeninkomens worden ontzien. We houden voor iedereen die daaronder zit, vast aan inflatievolgend huurbeleid. Ik denk dat een van de successen van het huurbeleid van de afgelopen jaren is dat we al heel lang een inflatievolgend huurbeleid hebben en dus ook een heel gematigde huurprijsverhoging.

Die grens van €43.000 betekent dat ongeveer 450.000 huishoudens in aanmerking kunnen komen voor die hogere huurstijging. Dat is een substantieel aantal. Ook wanneer mensen ervoor kiezen om te blijven wonen in de woning waarin zij nu wonen, kan hiermee een slag op de huurwoningmarkt worden gemaakt. Wij verwachten dat dit absoluut een effect op de doorstroming zal hebben en daarmee ook op het feit dat er meer woningen beschikbaar komen voor mensen met lagere inkomens.

Mevrouw **De Boer** (GroenLinks): U zegt dat het einddoel is dat er betaalbare woningen beschikbaar komen voor de mensen voor wie het nodig is, om het maar even kort door de bocht te zeggen. In de schriftelijke beantwoording worden juist voorbeelden genoemd dat door dit wetsvoorstel het aantal woningen in het hogere huursegment groter wordt, zodat er meer doorstroming mogelijk wordt. Kunt u nog even uitleggen hoe het zit dat er meer betaalbare woningen beschikbaar komen door dit wetsvoorstel? Dat zie ik niet.

Minister **Spies**: Het is in mijn beleving en-en. Wij constateren dat er op de huurwoningmarkt te weinig woningen zijn in de categorie €600 tot €950, dus het middensegment op de woningmarkt. Uit onderzoek blijkt dat het voor verhuurders -- of het nu corporaties of particuliere verhuurders zijn -- niet of nauwelijks rendeert om woningen te bouwen voor die groep, terwijl die vraag er absoluut is, als

je kijkt naar de beschikbare inkomens. Met dit wetsvoorstel willen we een stuk investeringszekerheid bieden aan verhuurders. Zij weten dat zij voor een woning met een bepaalde kwaliteit een hogere huur mogen vragen. Dat maakt dat zij in dat segment meer zullen investeren. Dat hebben ze bij de consultatie over dit wetsvoorstel ook heel nadrukkelijk aangegeven. Wanneer je die doorstroming weet te realiseren, waardoor mensen met een wat hoger inkomen naar die duurere huizen toe gaan, laten die mensen een woning achter die weer geschikt is voor mensen die onder de sociale verhuurgrens vallen, dus die een inkomen tot €34.000 hebben.

Dat is het en-en-effect van dit wetsvoorstel. In de nota naar aanleiding van het verslag heb ik dat aangegeven, maar ik licht het graag nog een keer toe. Op die manier bieden wij investeringszekerheid aan de verhuurders en brengen wij de doorstroming op gang. Beide factoren hebben als effect dat er meer woningen beschikbaar komen, omdat deze achtergelaten worden door mensen met hogere inkomens.

Mevrouw **De Boer** (GroenLinks): Ik denk niet dat we elkaar hierop helemaal zullen vinden, maar ik begrijp niet wat het toevoegt. Ik geloof wel dat door dit wetsvoorstel en door die extra schaarstepunten mensen hogere, marktconforme huren gaan betalen, maar daarmee komen er geen betaalbare woningen beschikbaar. Als mensen die eerst scheef woonden, nu recht wonen, omdat zij een meer marktconforme huur betalen in hun eigen woning, betekent dat niet dat er meer betaalbare woningen beschikbaar komen. Er is nu al een grote vraag naar woningen met een huur tussen €600 en €900, dus ik zie niet zo goed waarom met dit wetsvoorstel wordt bereikt dat het ineens aantrekkelijk wordt om voor die groep te bouwen. De vraag is waarom het straks wel gebeurt, als het nu niet gebeurt, terwijl er nu ook al grote vraag naar is.

Minister **Spies**: Investeerders hebben nu niet de zekerheid dat zij hogere huren mogen vragen. Het is een enorme kip-ei-situatie. Omdat de huren op een bepaalde manier begrensd zijn, gaan investeerders die investeringsbeslissingen niet nemen. Zolang die huren blijven op het niveau waarop zij nu zijn, gaan die mensen dus ook niet naar die wat duurere woningen toe. Je kunt iedere keer wel zeggen dat er eerst meer woningen in dat segment gebouwd moeten worden, voordat de huren verhoogd worden, maar ik denk dat we die impasse moeten doorbreken en met dit voorstel proberen we daarin in ieder geval een stap te zetten.

Mevrouw **De Boer** (GroenLinks): Dat verhaal zou kloppen als het zou gaan om bestaande woningen, maar dit voorstel heeft niet tot doel dat er huren gevraagd kunnen worden tot boven de maximaal redelijke huur. Als het gaat om nieuwe woningen kan aan nieuwe huurders nu al de maximaal redelijke huur gevraagd worden. Als er nieuwe

woningen worden gebouwd, kunnen verhuurders daarvoor ook de maximaal redelijke huur vragen, dus daarin zie ik geen verandering, als het gaat om nieuwe investeringen.

Minister **Spies**: Doordat mensen nu zeker weten dat zij geconfronteerd kunnen worden met een hogere huur, gaan zij breder om zich heen kijken en voelen zij zich gestimuleerd om ook naar de vrije sector te gaan, dus dan wordt die vraag alleen maar groter, net als de investeringszekerheid of de zekerheid die verhuurders hebben dat zij die investeringen ook terugkrijgen als deze gerealiseerd worden.

Enkele leden hebben mijn oordeel gevraagd over een huursombenadering, een van de elementen uit het voorstel van de 4.0-coalitie. Daarbij wordt de huurstijging afhankelijk gemaakt van de afstand tussen de gevraagde en de maximale huurprijs. Die benadering zou wellicht een alternatief kunnen zijn voor de wijze waarop de huren worden berekend, maar daar heeft dit kabinet niet voor gekozen. De coalitiepartijen van het Lenteakkoord hebben daar ook niet voor gekozen, misschien ook wel omdat die maatregel alle inkomensgroepen raakt, dus ook de lagere inkomensgroepen.

Deze 5%-maatregel wordt gericht ingezet voor huishoudens die deze beter kunnen dragen of die makkelijker naar alternatieven om kunnen zien en ontziet dus de inkomensgroepen in de categorie tot €43.000 of tot €34.000, afhankelijk van het Lenteakkoord of dit voorstel.

Overigens blijven huurders beschermd door de maximale huurprijsgrens van de woning. Een boveninflatoire verhoging is alleen mogelijk zolang de maximale huurprijsgrens, die afhankelijk is van de kwaliteit van de woning, niet wordt overschreden.

Mevrouw Ter Horst heeft namens de fractie van de Partij van de Arbeid en anderen gevraagd om te bewijzen dat dit voorstel leidt tot hogere doorstroming. Dat ga ik niet doen. Dat kan ik ook niet doen, want we hebben geen kwantitatieve doelstelling bij dit wetsvoorstel geformuleerd. De doorstroming is de primaire doelstelling van dit wetsvoorstel, maar het is heel wel denkbaar dat dit pas over enkele jaren effect zal sorteren. Het is ook mogelijk dat huishoudens met hogere inkomens een zodanig lage huurprijs betalen dat zij de keuze om wel of niet te gaan verhuizen eerst nog een aantal jaren uitstellen. Zij kiezen er dan wel voor om een hogere huur te gaan betalen, waardoor de verhuurder meer inkomsten heeft, die hij kan herinvesteren in de sector, hetzij in renovatie en onderhoud, hetzij in nieuwbouw.

De heer **Ruers** (SP): De minister zegt dat zij niet kan aantonen dat die doorstroming inderdaad zal functioneren, maar de minister vraagt wel van de huurders om een huurverhoging te betalen. Als over drie jaar blijkt dat die doorstroming niet heeft gefunctioneerd, krijgen de huurders die huurverhoging dan terug, omdat die niet heeft gewerkt? Dat wil ik graag van de minister horen.

Minister **Spies**: Nee, ik heb aangegeven dat het bevorderen van die doorstroming het primaire doel van dit wetsvoorstel is, maar dat een afgeleid doel van dit wetsvoorstel is dat er meer investeringsruimte komt voor verhuurders als zij daadwerkelijk overgaan tot het vragen van een hogere huur. Dat blijft dus in ieder geval ook een effect van dit wetsvoorstel. Bovendien blijft de huurder, zoals ik heb aangegeven, in zoverre beschermd dat er nooit méér gevraagd kan worden dan de waarde van de woning wettelijk gezien mogelijk maakt. De maximale huurprijs blijft op basis van het woningwaarderingstelsel dus gekoppeld aan de waarde van de woning.

Wat gebeurt er als er niet alleen een toename van het inkomen plaatsvindt, maar ook een afname van het inkomen? Sommige Kamerleden hebben net als wij een groot aantal mails ontvangen waarin aandacht wordt gevraagd voor specifieke situaties. Wij hebben natuurlijk altijd nog het vangnet van de huurtoeslag. In het wetsvoorstel wordt niet voorzien in een verplichte verlaging van de huur. In het systeem dat in dit wetsvoorstel is opgenomen, vertaalt een lager inkomen zich op een gegeven moment via de t-2 natuurlijk wel in een lagere opslag op de huur. Als dat inkomen onder de €43.000 zakt, zal die 5% op enig moment niet meer mogelijk zijn.

De heer **De Lange** (OSF): De minister stelt dat de extra huurpenningen die worden opgebracht door deze verhoging, aan de verhuurders beschikbaar gesteld kunnen worden met als doel het bouwen van nieuwe woningen of het renoveren van oudere woningen. Dat klinkt allemaal zeer prachtig, maar wij moeten beseffen dat veel van die verhuurders woningcorporaties zijn. Ik verwijs naar een artikel op de voorpagina van NRC Handelsblad van vandaag, waarin wordt gesteld dat de woningcorporatie Vestia miljarden kwijt is geraakt door wanbeleid. In hetzelfde artikel staat dat de ruimte die de woningcorporaties hebben om te investeren in nieuwbouwwoningen in de sociale sector, veel kleiner is dan in het verleden werd geraamd. Ik zal de minister niet vermoeien met de cijfers, maar dit zijn op dit punt de feiten. Zegt de minister eigenlijk dat degenen die in haar visie "scheefwoners" zijn, voor een deel moeten opdraaien voor het wanbeleid bij de woningcorporaties? Dat gevoel krijg ik toch een beetje.

Minister **Spies**: Dan hebt u mijn woorden in ieder geval niet begrepen zoals ik die heb bedoeld. Ik heb het niet gehad over wanbeleid van corporaties. Dat is misschien uw opvatting, maar op basis van wat ik bij corporaties zie, deel ik die opvatting absoluut niet. Ja, er zijn zeer grote dingen fout gegaan bij de corporatie Vestia. En ja, ook enkele andere corporaties hebben, misschien ook door mismanagement, in het verleden verkeerde keuzes gemaakt en hebben hun huurders in een lastig parket gebracht.

De heer **De Lange** (OSF): Is het korte woord daarvoor niet "wanbeleid"?

Minister **Spies**: U generaliseert en doelt met dat woord op de hele sector. Ik vind niet dat de goede corporaties moeten lijden onder de kwade.

De heer **De Lange** (OSF): Nee, ik heb het over Vestia.

Minister **Spies**: Voor Vestia heb ik geen goed woord over.

De heer **De Lange** (OSF): Dat noemen wij samen dus "wanbeleid".

Minister **Spies**: Daar durf ik ook nog wel andere kwalificaties aan te hangen. Dat heb ik in verschillende reacties ook gedaan.

De heer **De Lange** (OSF): In die sector is 2 mld. verdwenen. Die 2 mld. moet mede opgebracht worden door de andere woningcorporaties, die wellicht wel te goeder trouw zijn geweest. Dat gaat ten koste van de investeringen in de sociale woningbouw. Zou dit bij de burgers die dit betreft, niet bepaalde gevoelens opwekken die toch een beetje verder gaan dan met dit wetsvoorstel wordt beoogd? Dat lijkt mij wel.

Minister **Spies**: Het is natuurlijk absoluut waar dat de situatie bij Vestia buitengewoon beroerd is. Vestia moet zelf 1,3 mld. van het verlies van 2 mld. ophoesten. Het is verschrikkelijk dat het zover heeft kunnen komen. Dat maakt dat Vestia ten opzichte van zijn huurders binnen de wettelijk maximaal toegestane grenzen een huurprijsverhoging heeft aangekondigd, dat Vestia in de komende tien jaar 15.000 woningen zal gaan verkopen en dat heel veel investeringsprojecten, met name in grote steden zoals Den Haag, Rotterdam, Zoetermeer en Delft, niet meer gedaan kunnen worden. Dat is gruwelijk. De overige 700 mln., die niet voor rekening van Vestia komt, moet vanwege het vangnetstelsel dat wij met elkaar in wetgeving hebben vastgelegd, worden opgebracht door de andere corporaties. Daardoor kan die 700 mln. niet geïnvesteerd worden in datgene waarin dat bedrag geïnvesteerd had moeten worden, namelijk in de sociale volkshuisvesting. Dus ja, wij zijn vandaag 2 mld. maatschappelijk kapitaal kwijtgeraakt dat bedoeld was voor de volkshuisvesting.

De heer **De Lange** (OSF): Als ik dan stel dat de timing van uw wetsvoorstel in het licht van deze dingen misschien niet de allergelukkigste is, bent u dat dan met mij eens?

Minister **Spies**: Nee, dat ben ik niet met u eens, want ik vind niet dat u beide voorstellen op een oorzakelijke manier met elkaar in verband moet brengen. Dat kan ook echt niet. Dit voorstel is een uitwerking van het regeerakkoord dat in oktober 2010 is gesloten. Wij weten sinds december van vorig jaar definitief dat Vestia in grote problemen verkeert. U kunt niet zeggen dat het ene voorstel samenhangt met het andere.

De heer **De Lange** (OSF): In de perceptie van de burger is dat volgens mij wel het geval.

Minister **Spies**: Dan is het aan de wetgever om te laten zien dat de situatie bij Vestia is veroorzaakt door Vestia. Dat ontslaat de regering in ieder geval niet van de verplichting om een aantal ambities op de huurmarkt ondanks de ellendige situatie bij Vestia aan te pakken en daarvoor ook maatregelen te treffen.

Mevrouw **De Boer** (GroenLinks): Ik wil een ander punt kort aan de orde stellen. De minister zei zojuist dat de huurverhoging niet teruggedraaid kan worden voor degenen die geconfronteerd worden met een inkomensachteruitgang, maar dat de huurtoeslag een oplossing zou kunnen bieden. Ik zou dat graag willen nuanceren en ik vraag de minister om dat ook te doen. Voor de huurtoeslag worden immers vrij strikte eisen aan het inkomen worden gesteld, waardoor dat inkomen veel lager moet liggen dan €43.000. Bovendien zijn er aftoppingsgrenzen en nog een andere grens, waarvan ik de naam ben vergeten. Je kunt in ieder geval slechts tot een zeer beperkte huur huurtoeslag krijgen. Het is dus zeer goed denkbaar dat mensen die op basis van die huurverhoging geconfronteerd worden met aanzienlijke huren en afnemende inkomens, helemaal geen beroep meer kunnen doen op de huurtoeslag. Klopt dat? Zo niet, hoe zit het dan met de verschillende grenzen?

Minister **Spies**: Dat is helemaal correct. Ik heb ook aangegeven dat er wel sprake moet zijn van een zeer forse inkomensafname om uiteindelijk in het vangnet van de huurtoeslag terecht te komen. Waarschijnlijk zal de correctie eerder plaatsvinden via de systematiek van de t-2. Dan zie je dus een najleffect: als je inkomen onder die €43.000 is gezakt, wordt dit twee jaar later gecorrigeerd omdat de extra huurverhoging met 5% dan niet meer mag worden doorgevoerd. Dit is overigens het wettelijke systeem, maar enkele woordvoerders zeiden dat de huurprijzen na die inkomensdaling weer zouden moeten afnemen. Maar dan zou er eigenlijk sprake zijn van een voorlopige huurprijs. Daar kunnen verhuurders natuurlijk geen betrouwbare bedrijfsvoering op baseren. Bovendien zijn sociale verhuurders heel goed in staat om in individuele gevallen waarin huurders in de knel komen, maatwerk te leveren; gelukkig zijn die corporaties er ook nog steeds. Het staat hun vanzelfsprekend te allen tijde vrij om de huurprijs te verlagen, maar wij hebben zeer bewust niet gekozen voor een wettelijke verplichting, ook omdat die maximale huurprijs afhankelijk is en blijft van de kwaliteit van de woning. Tot slot is er ook nog de 10% vrije toewijzingsruimte die verhuurders kunnen reserveren voor zeer specifieke gevallen. Er zijn uit de praktijk heel veel voorbeelden bekend waarin verhuurders dit doen.

Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor ouderen en mensen in een aangepaste woning. Een aantal leden heeft daarover niet alleen in de schriftelijke ronde, maar ook vandaag vragen gesteld. Ook hier geldt heel nadrukkelijk dat verhuurders de kan-

bepaling in dit wetsvoorstel kunnen gebruiken om wel of niet te besluiten tot die huurverhoging. Er zijn omstandigheden denkbaar waarin de een huurder van een aangepaste huurwoning een inkomen verdient op basis waarvan de verhuurder alles afwegende tot de conclusie komt dat het redelijk is om 5% extra huur te vragen. Er kunnen echter wel degelijk ook afwegingen zijn die ertoe leiden dat dit niet gebeurt. In de nota naar aanleiding van het verslag wordt gesteld dat ook hier die 10% vrije ruimte kan worden gebruikt.

De heer Kuiper heeft om een reactie gevraagd op de uitspraak van de VROM-Raad dat het probleem van goedkoop scheefwonen op nationaal niveau uiteindelijk maar een bescheiden omvang heeft. Een aantal van 450.000 is naar mijn mening geen groep van bescheiden omvang. Wij spreken al heel wat jaren over het fenomeen scheefwonen. Sociale huren mogen alleen met de inflatie mee stijgen waardoor mensen op dit moment gemiddeld dertien jaar in een sociale huurwoning wonen. Wij hebben geoordeeld dat het redelijk is om huurders van een gereguleerde woning met een inkomen hoger dan €43.000 in aanmerking te laten komen voor een hogere inflatieplus huurverhoging.

Het getal van 450.000 huishoudens staat voor behoorlijk meer dan 10% van de bestaande voorraad sociale huurwoningen. Dat is naar mijn mening niet bescheiden, te meer omdat veel mensen met een inkomen lager dan €34.000 op dit moment op de wachtlijst staan, zeker in de grote steden. Daar komt nog eens bij dat de VROM-Raad een andere definitie van "scheefheid" hanteert waarbij de huur wordt gemaximeerd tot de aftopgrens in de huurtoeslag. Die is ongeveer €100 lager dan de huidige liberalisatiegrens. Als je voor een lagere grens kiest, lijkt het probleem ook wat kleiner. Ik hoop dat ik daarmee antwoord heb gegeven op de vraag van de heer Kuiper.

Wij richten ons met dit voorstel vooral op het middensegment in de woningmarkt. Wij hopen daarmee op termijn ook een aantal bewegingen in die markt te realiseren. Zijn er op dit moment te weinig alternatieven? Ja, ik zou heel graag zien dat er meer huurwoningen in de geliberaliseerde sector beschikbaar zijn; er zijn er op dit moment te weinig. Voor mensen met een inkomen van €43.000 is er natuurlijk ook het alternatief van de koopsector. Je kunt dan een hypotheek krijgen van €180.000 tot €190.000. In die categorie is er op dit moment een substantieel aanbod. Iedereen die wel eens een keer op Funda kijkt, ziet dat er ook in dat segment veel woningen te koop zijn. De rente is laag evenals de overdrachtsbelasting. Het kopen is dus wel degelijk een alternatief, zeker voor deze groep.

Mevrouw De Vries heeft gevraagd of ik een mogelijkheid zie om de vinger aan de pols te houden. Ja zeker. Ik heb in de Tweede Kamer al toegezegd dat wij bij de toepassing van dit maatwerk en deze mogelijkheden, maar ook bij de aandacht voor mensen met een beperking in een aangepaste woning en voor ouderen, de vinger aan de pols houden via het reguliere overleg met de koepels van de verhuurders. Daartoe behoren niet

alleen de sociale verhuurders, maar ook de particuliere verhuurders. Die vraag maakt op dit moment geen onderdeel uit van reguliere periodieke onderzoeken. Wij bekijken of de toepassing van maatwerk door verhuurders betrokken kan worden bij onderzoeken als het WoON of de huurenquête. Dit wetsvoorstel bevat vanzelfsprekend ook een evaluatiebepaling. Wij hebben in de Tweede Kamer al nadrukkelijk gewisseld dat dit aspect apart aandacht verdient in die evaluatie.

Uit een onderzoek dat in 2010 is uitgevoerd, blijkt dat 44% van de gemeenten prestatieovereenkomsten heeft. Daarin zit een stijgende lijn, want in 2005 had nog maar 32% van de gemeenten dergelijke prestatieafspraken.

Mevrouw Ter Horst wekt de indruk dat wij de leefbaarheid in de wijken laten bepalen door de verhuurders, omdat zij zouden kunnen beslissen over de manier waarop mensen met verschillende inkomens met elkaar samenleven en daarmee de leefbaarheid in een wijk of buurt bepalen. Dit gaat uit van een idee over de maakbaarheid van de samenleving dat ik niet kan delen. Het voorstel verandert in dat opzicht niets aan de huidige situatie waarin mensen met hogere en lagere inkomens soms in een en dezelfde wijk wonen en soms heel erg van elkaar gescheiden zijn. Ik ben van mening dat juist de gemeenten hierin een belangrijke verantwoordelijkheid hebben om bijvoorbeeld via die prestatieafspraken te zorgen voor de leefbaarheid in buurten en wijken. Zij kunnen daaraan bijdragen door samen met verhuurders prestatieafspraken te maken over een gevarieerd aanbod.

Ik ontken natuurlijk niet dat een hogere huur consequenties heeft voor de hoeveelheid geld die mensen kunnen uitgeven, maar een hogere huur betekent niet dat het inkomen omlaag gaat. Ja, er komt minder in de portemonnee, maar het leidt niet tot een lager inkomen op het loonstrookje of iets in die richting.

Ik kom straks op het wetsvoorstel 1% extra huurverhoging.

De heer Schouwenaar heeft gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot de verhuurderheffing. Dit onderwerp komt terug in het belastingplan.

Het kooprecht van huurders van corporatiewoningen is in de procedure van de Raad van State door naar de Tweede Kamer. Ik durf daarbij geen termijn te noemen.

Dan kom ik op het aspect privacy. Een inkomensafhankelijke maatregel invoeren kan niet zonder kennis van inkomen. Wij zullen op de een of andere manier verhuurders moeten laten weten bij welke huishoudens zij een huurverhoging van maximaal 5% boven inflatie kunnen voorstellen. Vanzelfsprekend hebben wij goed gekeken hoe wij de privacy van huurders zo veel mogelijk kunnen beschermen. Wij hebben er nadrukkelijk niet voor gekozen om verhuurders inkomensgegevens te laten opvragen bij alle huurders. Wij hebben er voor gekozen om verhuurders gebruik te laten maken van gegevens die bij de Belastingdienst bekend zijn. Ik zeg heel nadrukkelijk dat er geen

inkomenscijfers en geen persoonsgegevens over het huishouden van de huurder worden verstrekt. De Belastingdienst geeft alleen antwoord op de vraag of het huishoudinkomen hoger is dan €43.000, lager is dan €43.000 of dat het inkomen gegeven onbekend is. Voordat de Belastingdienst die informatie mag delen, moet hij eerst controleren of de verhuurder gerechtigd is om voor de opgegeven adressen inkomensverklaringen op te vragen. Dat gebeurt door te controleren of de verhuurder wel de eigenaar van de opgegeven adressen is. Dat kan uit het WOZ-register van de gemeenten worden gehaald. Daarmee doen wij exact datgene wat in het Lenteakkoord is afgesproken. Daarin staat namelijk letterlijk dat verhuurders alleen een signaal krijgen over de inkomenscategorie waarin een huishouden valt. Daarbij worden geen persoonsgegevens verstrekt en kan de inkomensindicatie niet aan individuele personen worden gekoppeld. Daarmee hebben wij invulling gegeven aan de randvoorwaarden die daarover in het begrotingsakkoord zijn opgenomen.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Dit is een heel gevoelig punt in het wetsvoorstel. Het gaat dus als volgt. De verhuurder mag die vraag stellen aan de Belastingdienst. Hij krijgt dan "ja" of "nee" als antwoord. De huurder wordt daarvan op hetzelfde moment in kennis gesteld.

Minister **Spies**: Nee. Ik kom zo direct wat uitgebreider te spreken over de systematiek, ik probeerde net het algemene beginsel te schetsen. De Belastingdienst geeft inderdaad een verklaring aan de verhuurder dat de inkomenscategorie hoger of lager is dan €43.000, of een "weet niet". Op basis daarvan zal de verhuurder al dan niet een huurverhoging aanzeggen. Bij die aanzegging geeft deze de verklaring van de Belastingdienst aan de huurder. De huurder ziet daarmee dat de Belastingdienst een "ja", "nee" of "weet niet" heeft opgegeven.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het gaat mij om het recht van de huurder om in een gelijke informatiepositie te verkeren als de verhuurder. Waarschijnlijk komt u zo meteen te spreken over het huishoudeninkomen? Het is immers de vraag hoe we bij die €43.000 komen.

Minister **Spies**: Ik kom daar absoluut nog uitgebreid over te spreken, maar zal eerst nog wat meer in detail treden over het privacyaspect.

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Ik vermoed dat we daar nog uitgebreid over zullen spreken, maar ik haak nog even aan bij wat de minister opmerkte over de zorgvuldigheid waarmee de Belastingdienst met de privacy omgaat. Ik verkeerde namelijk in de veronderstelling dat dit een beschrijving was van het voorstel waarover wij vandaag spreken. De minister legde echter ook een koppeling met het begrotingsakkoord, waarin inderdaad een zinsnede voorkomt over het inleveren van de inkomenscategorie per huishouden. De minister suggereerde daarmee dat in het begrotingsakkoord

op dit punt een aanscherping zou zitten ten opzichte van het voorstel dat we hier nu bespreken. Dat lijkt mij nu niet aan de orde.

Minister **Spies**: In mijn beleving is het voorstel dat wij nu bespreken in ieder geval op dit punt congruent met het voorstel uit het begrotingsakkoord. Over de andere punten kom ik nog te spreken.

De heer **Engels** (D66): Op dit punt is er nog geen sprake van een verschil tussen dit wetsvoorstel en mogelijke komende voorstellen?

Minister **Spies**: Naar mijn stellige overtuiging niet. Specifiek ten aanzien van het privacyaspect hebben wij te maken gehad met een kort geding, waarin de rechter op 13 april heeft geoordeeld dat de Belastingdienst vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel niet al had mogen beginnen met het verstrekken van die inkomensgegevens, omdat daarvoor een rechtsgrond ontbrak. Het College bescherming persoonsgegevens heeft zich in vergelijkbare zin uitgelaten. Wij hebben de consequentie daarvan aanvaard, dus wij hebben prioriteit gegeven aan de behandeling van dit wetsvoorstel vandaag in deze Kamer, en hebben ons geschikt in het oordeel van de rechter en van het College bescherming persoonsgegevens. Zij hebben zich echter wel beperkt tot het feit dat wij, vooruitlopend op die wetswijziging, inkomensverklaringen hebben laten verstrekken door de Belastingdienst. Zowel de rechter als het College bescherming persoonsgegevens, als ook bijvoorbeeld het advocatenkantoor Kennedy Van der Laan, hebben aangegeven dat die verstrekking met een voldoende wettelijke grondslag wel zou mogen plaatsvinden. Je moet dan beargumenteren of je op basis van artikel 8 EVRM of de Wet bescherming persoonsgegevens een inbreuk op de privacy doet die een gerechtvaardigd belang dient en die proportioneel is. In de uitspraak van de rechter in kort geding maar ook in de brief van het College bescherming persoonsgegevens, zien wij wel bevestigd dat met een wettelijke grondslag de Belastingdienst op deze manier mag handelen. Met dit voorstel wordt dus de wettelijke grondslag gegeven voor het verstrekken van die inkomensverklaringen. Daarmee is naar onze stellige overtuiging geen grond meer voor de kritiek van het College bescherming persoonsgegevens, van de rechter in kort geding en van Kennedy Van der Laan. Immers, op het moment dat die wettelijke grondslag er is, mogen die gegevens wel worden verstrekt.

Het voorstel biedt een aantal waarborgen voor rechtsbescherming tegen, bijvoorbeeld, misbruik van gegevens, waarop zowel de Belastingdienst als het College bescherming persoonsgegevens toezicht houden, beide vanuit hun eigen wettelijke taak. De Belastingdienst houdt bijvoorbeeld toezicht op het juiste gebruik, in de eerste plaats door verhuurders te laten tekenen dat zij alle voorwaarden expliciet aanvaarden, voordat zij verklaringen ontvangen. De Belastingdienst legt

verstrekkingen vast, dus iedere verstrekking wordt vastgelegd. Als er op basis van concrete vermoedens twijfels over bestaan of een verhuurder de voorwaarden rond een verstrekking niet naleeft of heeft nageleefd, zal de Belastingdienst zulks ook navragen bij de verhuurder. Als daadwerkelijk blijkt dat de verhuurder niet conform de afspraken heeft gehandeld, zal de Belastingdienst die verhuurder verder uitsluiten van verstrekking. Vanzelfsprekend kan bij ernstig misbruik altijd aangifte worden gedaan van het plegen van een strafbaar feit.

Met betrekking tot het toezicht door het College bescherming persoonsgegevens voorziet de Wet bescherming persoonsgegevens in de mogelijkheid dat de huurder contact opneemt met het college, als deze het vermoeden heeft dat er iets is gebeurd wat in strijd is met deze wet. Het CBP kan dan eveneens alle gegevens opvragen en sancties opleggen. Het CBP kan ook zelf de bescherming van persoonsgegevens aan de orde stellen en is onafhankelijk in de manier waarop het onderzoeken doet en toezicht houdt. Het kan daarin ook eigen prioriteiten stellen.

Ik kom te spreken over de congruentie tussen het voorstel van de 1% huurverhoging in het Lenteakkoord en de verhoging van 5% die wij vandaag bespreken.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Voorzitter. Aangezien de minister naar een ander onderwerp overgaat, wil ik nog iets vragen over de privacy. Wil de minister reageren op hetgeen ik heb geciteerd, namelijk dat het uitgangspunt zou moeten zijn dat personen niet van het verstrekken van gegevens aan de Belastingdienst moeten worden weerhouden door de vrees dat die gegevens voor andere doeleinden worden gebruikt dan voor een juiste en doelmatige uitvoering van de Belastingwet? Ik bestrijd dus niet dat er nu een wettelijke grondslag komt voor het verstrekken van de gegevens door de Belastingdienst aan de verhuurder, maar ik heb een ander punt: het verstrekken van gegevens aan de Belastingdienst, met het uitgangspunt dat die gegevens alleen maar zullen worden gebruikt voor de uitvoering van de Belastingwet. Maar wat gebeurt er nu? Die gegevens zullen ook voor andere doeleinden worden gebruikt. Kan de minister hier nog op ingaan?

Minister **Spies**: Jazeker. Ik heb aan het begin gezegd dat je geen inkomensafhankelijke maatregel kunt treffen zonder dat op een of andere manier inkomensgegevens ter beschikking worden gesteld. Wij hebben dit gedaan op een manier die naar onze stellige overtuiging de privacy van betrokkenen zo weinig mogelijk raakt en die dus ook de toets der kritiek voldoende kan doorstaan, omdat ook in de bescherming van de privacy een beperking van de privacy kan plaatsvinden als daar een gerechtvaardigd belang tegenover staat. Dan kan een schending van privacy proportioneel zijn. Wij zijn ervan overtuigd dat met de manier waarop nu de Belastingdienst informatie aan verhuurders verstrekt een balans is gevonden tussen aan de ene kant het belang van de bescherming van de privacy

en aan de andere kant het mogelijk maken van een huurverhoging die is gebaseerd op het huishoudinkomen.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Wij verschillen van mening als het gaat om die proportionaliteit. Wij vinden het mogen vragen van meer huur niet proportioneel als het gaat om de schending van privacy waarvan hier sprake is. Maar wat ik belangrijker vind, is dat er een alternatief was. U hebt natuurlijk gelijk dat je moet beschikken over de inkomens als je een inkomensmaatregel wilt nemen. Maar de vraag is wie die informatie moet verstrekken. De PvdA-fractie vindt niet dat de Belastingdienst dat zou moeten doen. Het alternatief is dat mensen die informatie zelf verstrekken. Dan ontstaat er een heel andere situatie.

Minister **Spies**: Daarvoor hebben wij, alles afwegende, uitdrukkelijk niet gekozen. In theorie had je dan bijvoorbeeld de situatie kunnen krijgen dat verhuurders ongericht bij wijze van spreken alle huurders zouden zijn gaan aanschrijven met het bericht: "Wij zijn van plan om u een huurverhoging aan te zeggen van inflatie plus 5%; toont u maar aan dat u een inkomen hebt dat lager is dan €43.000." Dat had dan denk ik heel veel ongerustheid en zorg bij huurders opgeleverd. Dan had je ook een veel grotere groep geraakt dan de groep die onderwerp is van dit voorstel, namelijk 450.000 huishoudens versus 2,4 miljoen huishoudens die op dit moment in een huurwoning zijn gehuisvest. Dan had de maatregel denk ik tot veel meer onrust, veel meer last en veel meer werk bij al die huurders geleid. Daarvoor hebben wij dus uitdrukkelijk niet willen kiezen.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Ik ga straks in tweede termijn nog wel in op wat nog een andere mogelijkheid zou zijn, maar in ieder geval zou het probleem zijn omzeild dat er nu gegevens worden verstrekt aan de Belastingdienst die voor een ander doel worden gebruikt dan voor de uitvoering van de wet. Dat is mijn punt.

Minister **Spies**: Er waren wellicht alternatieven voor mogelijk geweest. Ik heb aangegeven dat wij daar bewust niet voor hebben gekozen om motieven die in ieder geval voor het kabinet overtuigend waren maar jammer genoeg voor de PvdA-fractie nog niet.

Mevrouw **De Vries-Leggedoor** (CDA): Ik begrijp dat minister Spies wil overgaan naar het blokje over de samenhang tussen het voorstel van 1% en het voorstel van 5%. Ik dacht zonet al dat ik iets nog niet heb gehoord, maar ik verontschuldig mij als ik het heb gemist. Ik ben heel nieuwsgierig naar het antwoord op de vraag of deze mogelijkheid van huurverhoging nu alleen geldt voor de toegelaten instellingen of dat, zoals bijvoorbeeld GroenLinks zei, ook huisjesmelkers -- dat vind ik een raar woord, maar zo heet het nu eenmaal -- dit zouden kunnen doen. Zo heb ik het absoluut niet begrepen. Het antwoord erop zou ook voor mij nu verhelderend werken.

Minister **Spies**: Ik moet u aangeven dat het voorstel zich richt op alle verhuurders.

Dan kom ik tot de relatie tussen dit voorstel en het 1%-voorstel.

De **voorzitter**: Hoe lang denkt u nog nodig te hebben voor uw antwoord, mevrouw de minister?

**

Minister **Spies**: Ik denk nog maximaal tien minuten.

Laat ik beginnen met het feit dat ik mij heel goed kan voorstellen dat heel veel fracties vragen hebben over de samenloop van het wetsvoorstel dat wij hier vanavond bespreken, en dat 5% huurverhoging voor inkomens boven €43.000 mogelijk maakt, en het voorstel dat in het Lenteakkoord is opgenomen om voor de categorie van €34.000 tot €43.000 1% bovenop de inflatie aan huurverhoging mogelijk te maken. U zult zich ook realiseren dat wij op het moment dat het voorstel dat wij hier behandelen naar de Tweede Kamer ging nog niet wisten van een Lenteakkoord en ook niet van het demissionair worden van het huidige kabinet. Dus dit wetsvoorstel is met de kennis van toen in ieder geval in de Tweede Kamer aanvaard. Vanzelfsprekend hebben wij nu een andere politieke situatie en moeten wij het voorstel zoals wij dat hier vanavond bespreken ook zien tegen de achtergrond van de voorstellen in het Lenteakkoord.

Ten aanzien van die samenloop heeft een aantal fracties met name vragen gesteld over het huishoudinkomen dat in dit wetsvoorstel en in het wetsvoorstel inzake de 1% staat en over het punt van de rechtsbescherming. Ten aanzien van het inkomensbegrip denk ik dat ik u heel snel uit de brand kan helpen, want het inkomensbegrip uit het 1%-voorstel wordt ook het inkomensbegrip in dit voorstel. Wij hebben bij het maken van het maken van het wetsvoorstel inzake de 1%-verhoging -- ik vat het maar even kort door de bocht samen -- natuurlijk kennis gehad van dit wetsvoorstel, dat inmiddels door de Tweede Kamer is aanvaard. Het wordt even wat technisch, maar bij het slaan van het KB voor dit wetsvoorstel en het KB voor de 1% is voorzien dat het KB voor de 1% later wordt geslagen dan als dit wetsvoorstel een meerderheid zou halen. Daarmee wordt als het ware een soort haasje over geïntroduceerd, waardoor het huishoudinkomensbegrip uit het wetsvoorstel 1%-verhoging ook het huishoudinkomensbegrip wordt in dit wetsvoorstel. Dat is voorzien bij het opstellen van het 1%-wetsvoorstel. Dat bevindt zich op dit moment bij de Raad van State. Ik hoop dat op heel korte termijn ook te kunnen indienen bij de Tweede Kamer.

De heer **Engels** (D66): Even voor een goed begrip. Bedoelt u met het KB dat wij dat moeten opvatten als een Koninklijk Besluit in de zin van een algemene maatregel van bestuur, waarvoor dan ook een wettelijke grondslag aanwezig is? Want ik denk niet dat wij bij KB wettelijke regelingen kunnen veranderen.

Minister **Spies**: Het gaat om het moment waarop en het nummer dat het in het Staatsblad krijgt. Maar misschien mag ik het verhaal eerst even in totaliteit schetsen? Ik geef hier absoluut de zekerheid dat het huishoudinkomensbegrip uit het wetsvoorstel 1%-verhoging ook het huishoudinkomensbegrip wordt in dit wetsvoorstel. Juridisch technisch is voorzien in een adequate manier om dat te regelen. Tegelijkertijd zijn er bij uw Kamer nog een groot aantal vragen op het punt van de rechtsbescherming. Ik heb u goed gehoord en ik begrijp ook dat verscheidene van uw fracties heel nadrukkelijk aangeven dat zij eigenlijk behoefte hebben om het wetsvoorstel 1% te kennen voordat er hier een finaal oordeel wordt opgemaakt over het onderhavige voorstel om tot 5% huurverhoging te komen. Ik zou mij kunnen voorstellen dat ik bij indiening van het wetsvoorstel 1% huurverhoging bij de Tweede Kamer -- ik verwacht dat dat echt heel snel kan -- u parallel daaraan precies informeer over de congruentie tussen het wetsvoorstel 5% en het wetsvoorstel 1% en dat u op basis van de kennis van het wetsvoorstel 1%-verhoging die ik op dit moment niet met u kan delen en de brief uw finale oordeel over dit wetsvoorstel kunt opmaken.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Dat betreft dan ook het tweede punt dat de minister noemde, namelijk de rechtsbescherming. Het gaat over de bezwaarprocedure. Het 1%-voorstel zegt dat bezwaar dient te worden aangetekend bij de Belastingdienst en niet bij de huurcommissie, zoals in deze wet staat.

Minister **Spies**: Op dat punt zal ik heel precies aangeven hoe beide voorstellen zich tot elkaar verhouden. Bezwaar en beroep rondom de hoogte van het inkomen loopt via de reguliere kanalen bij de Belastingdienst. We hebben daarvoor een voorziening getroffen in het wetsvoorstel 1%. Dat gaat over bezwaar en beroep rondom de hoogte van het inkomen. Dat is iets anders dan bezwaar en beroep tegen de aanzegging van een huurverhoging, want dat hoort regulier bij de huurcommissie.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het gaat mij om de rechtsbescherming, de privacybescherming, in die zin dat een huurder niet met een verhuurder hoeft te spreken over de hoogte van het eigen inkomen en dan alle papieren op tafel moet leggen.

Minister **Spies**: Ik wijs wat dat betreft op het aangenomen amendement-Lucassen. Op het moment dat een huurder met de verklaring hoger, lager of weet niet naar de Belastingdienst gaat, kan hij van de Belastingdienst eisen dat deze dienst inzage geeft in de gegevens op basis waarvan de dienst tot de aanzegging is gekomen. De huurder heeft nu al vanzelfsprekend het recht om daarover bezwaar en beroep bij de Belastingdienst in te dienen. Als er een dispuut ontstaat tussen huurder en verhuurder over de hoogte van het inkomen, dan is dat dus nu al een aangelegenheid voor de

Belastingdienst. Dan is regulier bezwaar en beroep nu ook al mogelijk.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Nog even over het eerste punt. De systematiek die is voorzien voor de 1%-wet wordt dus ook toegepast op de 5%-wet. De minister zei dat daar juridisch in wordt voorzien. Zij gebruikte woorden als "haasje over". Die lijken mij niet heel erg scherp, maar het komt er in feite op neer dat de minister de 5%-wet wil novelleren op basis van de systematiek van de 1%-wet. Klopt dat?

Minister **Spies**: Ik ben weliswaar jurist, maar dit ging mijn wetstechnische kennis iets te boven. Ik zal een en ander in een brief aan de Kamer heel precies formuleren. Het moment van het slaan van het KB -- op basis daarvan krijgt het wetsvoorstel het nummer in het Staatsblad -- is bepalend. Ik treed dan overigens al in detail als het gaat om het 1%-wetsvoorstel. Ik wilde dat liever niet doen, maar het nummer dat het Staatsblad krijgt, is dus bepalend. Bij de volgorde van nummering is voorzien in het feit dat het huishoudinkomen uit het 1%-wetsvoorstel ook het huishoudinkomen wordt in dit wetsvoorstel. Een novelle of andere activiteiten zijn daarvoor niet nodig.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Even qua procedure, want dit beweegt zich volgens mij in de lijn van wat een aantal woordvoerders, ook in het kader van het Lenteakkoord, heeft gevraagd. De minister suggereert dus om eerst het 1%-wetsvoorstel voor te bereiden en dat vervolgens verder te behandelen met het 5%-voorstel. Dan zouden wij de bespreking van het 5%-voorstel, dat wij nu bespreken, kunnen aanhouden tot dat moment. Is dat de suggestie van de minister?

Minister **Spies**: De Kamer gaat over haar eigen agenda, maar ik heb aangegeven dat ik verwacht op heel korte termijn het 1%-wetsvoorstel bij de Tweede Kamer aan te kunnen bieden. Het ligt nu voor advies bij de Raad van State. Parallel aan de aanbidding van het 1%-wetsvoorstel kan ik een brief aan de Eerste Kamer sturen, waarin ik precies inga op de gestelde vragen over de verhouding van het wetsvoorstel 1% verhoging en het wetsvoorstel 5% verhoging. Het is dan aan de Kamer om te bepalen of zij het wetsvoorstel vanavond verder wil behandelen, of dat zij het wetsvoorstel verder wil behandelen op basis van de brief. Een aantal fracties heeft vandaag aangegeven dat zij wel voortvarendheid wil betrachten bij de behandeling van het wetsvoorstel en inziet dat daar enige urgentie mee is gemoeid. Ik waardeer dat zeer.

De **voorzitter**: Ik ben ook jurist en ik snap wat de minister zegt.

**

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Betekent dit dat de minister voorstelt om het voorstel aan te houden?

Minister **Spies**: Ik ben altijd heel voorzichtig om een suggestie te doen over de orde van deze Kamer. Ik bied de Kamer aan om zo snel mogelijk na indiening van het wetsvoorstel 1% verhoging bij

de Tweede Kamer een brief naar deze Kamer te sturen. Het logische gevolg daarvan zou kunnen zijn dat wij de behandeling van dit wetsvoorstel hervatten op het moment dat de brief de Kamer heeft bereikt, maar dat is aan de Kamer.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Je kunt pas iets hervatten als je eerst hebt besloten dat je het aanhoudt.

Minister **Spies**: De beraadslaging kan ook worden geschorst.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Ik hoop, voorzitter, dat u dit met al uw juridische kennis begrijpt, maar ik constateer dat de minister voorstelt om het voorstel aan te houden. Het is vervolgens aan ons om aan te geven of wij de behandeling al of niet willen voortzetten.

De **voorzitter**: De minister geeft aan welke mogelijkheid de Kamer heeft. De minister gaat natuurlijk niet voorstellen om dit wetsvoorstel aan te houden. De Kamer zou daartoe echter kunnen besluiten, gelet op de toezegging van de minister inzake de brief. Zo moet u dit interpreteren.

**

De heer **Engels** (D66): Wij moeten hier een heel serieuze afweging maken. Kan de minister aangeven op welke termijn wij die brief zouden kunnen krijgen? We moeten die dan ook nog bekijken, vooral vanwege de dubbel geslagen KB's, want dat is nog lastig. Het lijkt mij wellicht het beste -- maar wij moeten daar nog over besluiten, want wij gaan erover -- om vanwege de zorgvuldigheid van wetgeving dit voorstel tot dat moment aan te houden. Dan hebben wij een goed overzicht van hoe wij de samenloop van beide regelingen zo kunnen regelen dat de rechtsbescherming en privacy voor de huurder het beste gewaarborgd is, want daar gaat het uiteindelijk om.

Minister **Spies**: Ik hoop de brief zo snel mogelijk te kunnen sturen. Ik ga echter niet over de termijn die de Raad van State neemt om te adviseren.

Voorzitter, daarmee ben ik zo ongeveer aan het eind van mijn betoog.

De **voorzitter**: Ik stel voor, nu even te schorsen en de woordvoerders onderling te laten beraadslagen over wat wij nu gaan doen.

**

Mevrouw **De Boer** (GroenLinks): Dan wil ik nog graag een vraag stellen over de systematiek. Ik snap ook wat de minister zegt, maar ik heb er nog een opmerking bij en een vraag. Als ik de minister goed begrijp, dan luidt het voorstel dat zij in een brief uiteenzet hoe het 1%-voorstel het 5%-voorstel weer gaat wijzigen op een aantal onderdelen, met name als het gaat om de huishoudtoets en de bezwaar- en beroepprocedure. Wij moeten echter met alle eventualiteiten rekening houden. Dit betekent dus dat, mocht het 1%-

voorstel het om wat voor reden dan ook in een nieuwe Tweede Kamer niet halen, de tekst van het 5%-voorstel, zoals het nu luidt, blijft staan en dus niet wordt gewijzigd. Is dat een goede interpretatie?

Minister **Spies**: Ik kan mij die interpretatie nauwelijks voorstellen. Ik kan mij niet voorstellen dat het 1%-voorstel de Tweede Kamer niet zal passeren. Ik weet dat het de ambitie van de partijen van het Lenteakkoord is om deze kwestie nog voor het reces te behandelen. Vooral nog ga ik niet mee in het wat pessimistische scenario van mevrouw De Boer. Wij zullen een eventualiteit alsdan moeten beoordelen op de consequenties voor dit voorstel. Vooral nog ga ik ervan uit dat de ambities in het Lenteakkoord snel kracht van wet zullen krijgen.

De **voorzitter**: Ik dank de minister. Ik stel voor, te schorsen voor beraad tussen de woordvoerders.
**

De heer **Schouwenaar** (VVD): Ik heb nog een vraag ter verduidelijking. Worden die brief en dat 1%-voorstel alleen maar aan ons voorgelegd ad informandum? Of wordt door dit 1%-voorstel ook een inhoudelijke wijziging aangebracht in het 5%-voorstel op de punten privacybescherming en huishoudinkomen?

Minister **Spies**: Het voorstel heeft in ieder geval consequenties voor wat het huishoudinkomen betreft. Ik stuur de Kamer een brief waarin de congruentie tussen beide voorstellen wordt beschreven. Een aantal fracties heeft aangegeven dat zij dat van belang vindt om een eindoordeel over dit wetsvoorstel te kunnen vellen. Mijn voorstel zou dus ook zijn, met alle bescheidenheid die ik daarbij behoor te hebben, dat de Kamer dan kan beoordelen of zij de behandeling van dit wetsvoorstel kan hervatten. Vanzelfsprekend moet het wetsvoorstel 1% nog de behandeling in de Tweede Kamer passeren. Ik stuur de brief zodra het wetsvoorstel 1% aan de Tweede Kamer wordt aangeboden.

De **voorzitter**: De fractiewoordvoerders zullen zich even beraden. Daarna zetten we de vergadering voort.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is als eerste aan mevrouw Ter Horst, namens de fractiewoordvoerders.
**

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Nee, niet namens de fractiewoordvoerders. Ik spreek namens de Partij van de Arbeid.

Voorzitter. De Kamer en de minister hebben kunnen constateren dat de Partij van de Arbeid veel principiële maar ook praktische bezwaren heeft tegen het wetsvoorstel. Omdat wij ook al een

beetje weten wat er in het voorstel van het Lenteakkoord staat over de 1%-norm, denken wij niet dat de wijzigingen die zij voorstelt, de Partij van de Arbeid erg zullen helpen in die overweging. Wat ons betreft zou de behandeling kunnen worden voortgezet.

Mevrouw **De Vries-Leggedoor** (CDA): Voorzitter. Wij hebben zojuist bij elkaar gestaan. Korthedshalve kijk ik even naar mijn collega's ter linkerzijde en ter rechterzijde. De fracties van GroenLinks, D66, de VVD, de ChristenUnie en mijn eigen partij hebben in ieder geval goed geluisterd naar de minister en willen gehoor geven aan datgene wat daar gezegd werd: eerst de brief en vervolgens bezien of we de beraadslaging heropenen en hoe wij dat doen. Volgens mij is daar een meerderheid voor.

De **voorzitter**: De SP had zich daar toch ook bij aangesloten?
**

De heer **Ruers** (SP): Ik sluit mij aan bij de woorden van mevrouw Ter Horst van de fractie van de PvdA.

De **voorzitter**: Dat is dan iets anders dan wat u twee minuten geleden zei. Dat klopt toch?
**

De heer **Ruers** (SP): Dat kan gebeuren, mijnheer de voorzitter. Zo is het.

De heer **De Lange** (OSF): Voorzitter. De naam van mijn fractie is niet genoemd. Ik wil toch melden dat ik mij aansluit bij het standpunt van mevrouw Ter Horst.

De **voorzitter**: Dat betekent dus dat u wilt doorgaan.

Ik constateer dat een meerderheid de mening is toegedaan dat wij de brief van de minister moeten afwachten. Dat zullen wij doen. Dat betekent dat wij het wetsvoorstel aanhouden en de beraadslaging schorsen. De minister zal ons de brief zenden tegelijkertijd met de indiening van het 1%-voorstel in de Tweede Kamer. Wanneer de brief binnen is, zal de betreffende commissie in eerste instantie het oordeel uitspreken of wij de beraadslaging op dat moment hervatten dan wel anderszins zullen handelen. Dat zien we op dat moment wel. Dat betekent voor dit moment dat wij de vergadering kunnen sluiten.
**

De beraadslaging wordt geschorst.

Sluiting 22.38 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de stemmingen over het volgende wetsvoorstel en de volgende moties te doen plaatsvinden op 19 juni 2012:

Voorstel van wet van het lid Thieme tot wijziging van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren in verband met het invoeren van een verplichte voorafgaande bedwelming bij ritueel slachten (31571);

Motie van het lid Schrijver (PvdA) c.s. over de verbetering van het dierenwelzijn tijdens het gehele traject van de (onbedwelmd) rituele slacht (31571, F);

Motie van het lid Vos (GroenLinks) c.s. over de verbetering van het dierenwelzijn in de periode voorafgaand aan de slacht (31571, G);

Motie van het lid Vliegenthart (SP) c.s. over het dierenwelzijn in grootschalige industriële vleesproductie (31571, H);

b. de stemmingen over controversieelverklaring van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 19 juni 2012 en het voorbereidend onderzoek door de vaste commissie voor Immigratie en Asiel/JBZ-Raad te doen plaatsvinden op 19 juni 2012 (onder voorbehoud):

Wijziging van de Wet inburgering en enkele andere wetten in verband met de versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeringsplichtige (33086);

c. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 19 juni 2012:

Wijziging van onder meer de Mediawet 2008 in verband met aanpassing van de rijksmediabijdrage, beëindiging van de wettelijke taken van de Stichting Radio Nederland Wereldomroep en aanpassingen van meer technische aard (33019);

d. de plenaire behandeling van het volgende hamerstuk te doen plaatsvinden op 19 juni 2012:

Wijziging van de Wet ruimtelijke ordening en enige andere wetten (voorzien in een wettelijke grondslag voor provinciaal medebewind en voor de mogelijkheid tot afwijking van algemene regels) (32821);

e. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsvoorstel door de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid te doen plaatsvinden op 26 juni 2012:

Wijziging van de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen in verband met het

aanbrengen van grondslagen die hervorming van een bezuiniging op de kinderopvangtoeslag mogelijk maken en in verband met het incorporeren van de tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang van de gemeente en het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen in de kinderopvangtoeslag (33212);

f. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 2/3 juli 2012:

Wijziging van enkele onderwijswetten in verband met een herziening van de organisatie en financiering van de ondersteuning van leerlingen in het basisonderwijs, speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs (33106);

Wijziging van onder meer de Wet op de expertisecentra in verband met de kwaliteit van het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs (32812).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. het volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstel:

Wijziging van de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen in verband met het aanbrengen van grondslagen die hervorming van een bezuiniging op de kinderopvangtoeslag mogelijk maken en in verband met het incorporeren van de tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang van de gemeente en het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen in de kinderopvangtoeslag (33212).

De Voorzitter stelt voor, dit wetsvoorstel in handen te stellen van de desbetreffende commissie(s);

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Defensie, ten geleide van de evalueeractie van de Nederlandse bijdrage aan de militaire missie EUFOR Althea in Bosnië-Herzegovina in de periode van juli 2004 tot en met 19 november 2011 (griffiennr. 147850.01);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, inzake briefwisseling houdende een verdrag met de Republiek Burundi betreffende de status van het burgerlijke en militaire personeel van de Nederlandse en Burundese ministeries van defensie, aanwezig op hun onderscheiden grondgebieden, in het kader van het partnerschap voor de ontwikkeling van de veiligheidssector in Burundi (Trb. 2009, 134);

een, van alsvoren, inzake briefwisseling houdende een verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, ten behoeve van Curaçao, en de Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO) betreffende de zevende zitting van de intergouvernementele coördinatiegroep van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie (IOC) voor het waarschuwingssysteem voor tsunami's en andere kustbedreigingen voor de Caribische en aangrenzende regio's (ICG/CARIBE EWS-VII),

Willemstad, Curaçao, van 2 tot 4 april 2012; Parijs, 2 april 2012 (griffiennr. 150753);

een, van alsvoren, inzake wijzigingen van de Bijlage bij het Internationaal Verdrag betreffende de normen voor zeevarenden inzake opleiding, diplomering en wachtdienst, 1978; Manilla, 25 juni 2010 (griffiennr. 150755); een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake samenwerkingsregeling plannen van aanpak landstaken Curaçao en Sint-Maarten (griffiennr. 150762);

een, van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, ten geleide van het Jaarverslag Faunafonds 2011 (griffiennr. 150763);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, ten geleide van het ontwerp AMvB (invoeringswet Twaz) (griffiennr. 150750).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende geschriften:

een, van J.H., inzake europolis (griffiennr. 149994.20).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Europese Samenwerkingsorganisaties en voor Financiën;

een, van L.C., inzake wetsvoorstel 32211 (Regulering Prostitutie) (griffiennr. 148330.25).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Veiligheid en Justitie en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin;

een, van H.J.M.M. te H., inzake bezwaar tegen twee pogingen leggen loonbeslag (griffiennr. 150772).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Veiligheid en Justitie en voor Financiën;

een, van J.K. te A., inzake inperking van de voor elke burger geldende grondwettelijke vrijheid van onderwijs en onderzoek (griffiennr. 150761).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;

een, van H.d.B., inzake ritueel slachten van dieren (griffiennr. 148165.82);

een, van P.J.d.O. te H., inzake alsvoren (griffiennr. 148165.83);

een, van P.d.W. te N., inzake alsvoren (griffiennr. 148165.85).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin;

een, van M.v.Z., inzake ongenoegen over bezuinigingen (griffiennr. 150774).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport en voor Financiën.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.